

**SARAY İLÇE MERKEZİ'NİN
COĞRAFI ETÜDÜ**

Samed ÖZDEMİR

**Yüksek Lisans Tezi
Coğrafya Anabilim Dalı
Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR
2019
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

Samed ÖZDEMİR

SARAY İLÇE MERKEZİ'NİN COĞRAFİ ETÜDÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR**

ERZURUM 2019

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “SARAY İLÇE MERKEZİ’NİN COĞRAFI ETÜDÜ” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

*Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.*

- ☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

19.06.2019

Samed ÖZDEMİR

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR danışmanlığında, **Samed ÖZDEMİR** tarafından hazırlanan bu çalışma 19.06.2019 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Türkiye Coğrafyası Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Salih BİRİNCİ

Jüri Üyesi : Dr. Öğretim Üyesi Fatih ORHAN

Danışman Jüri Üyesi : Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR

İmza:

İmza:

İmza:

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

F-85/01/21.10.2016

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
HARİTALAR DİZİNİ	VII
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
TABLolar DİZİNİ	XII
ÖNSÖZ.....	XIV
GİRİŞ	1
I. ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ, SINIRLARI VE ÖZELLİKLERİ	1
II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE METODU	3

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1. YERŞEKİLLERİ	5
1.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ.....	13
1.2.1. Sıcaklık	15
1.2.2. Atmosfer Basıncı	19
1.2.3. Rüzgârlar	22
1.2.4. Nem ve Bulutluluk	26
1.2.5. Yağış	31
1.2.6. Yağış Etkinliği ve İklim Tipi.....	37
1.3. HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ.....	41
1.3.1. Kaynaklar	42
1.3.2. Akarsular	43
1.4. TOPRAK ÖZELLİKLERİ	46
1.5. DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ	49

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. NÜFUS	54
------------------	----

2.1.1. Nüfusun Gelişimi ve Nüfus Miktarları.....	55
2.1.2. Nüfus Hareketleri	62
2.1.2.1. Doğumlar ve Ölümler	62
2.1.2.2. Göçler	65
2.1.3. Nüfusun Sosyo-Ekonomik Nitelikleri	69
2.1.3.1. Cinsiyet ve Yaş Yapısı.....	69
2.1.3.2. Nüfusta Bağımlılık Oranları	72
2.1.3.3. Nüfusun Eğitim ve Kültür Durumu	73
2.1.3.4. Aile Büyüklükleri	76
2.1.4. Nüfus Yoğunlukları ve Dağılışı	77
2.1.5. Faal Nüfus ve Sektörel Dağılımı	79
2.2. YERLEŞME	80
2.2.1. Yerleşmenin Tarihi Gelişimi	81
2.2.2. Saray İlçe Merkezinin Günümüz Fonksiyon Alanları.....	85
2.2.2.1. Oturma Alanları	87
2.2.2.2. İş ve Ticaret Alanları	88
2.2.2.3. Sanayi Alanları	90
2.2.2.4. İdari Alanlar.....	91
2.2.2.5. Eğitim ve Kültür Alanları	93
2.2.2.6. Sağlık Alanları	96
2.2.2.7. Askeri Alanlar.....	97
2.2.3. Konut ve Konut Tipleri	98
2.2.3.1. Eski Tip Konutlar	100
2.2.3.2. Yeni Tip Konutlar	104

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

3.1. ARAZİ BÖLÜNÜŞÜ VE ARAZİDEN FAYDALANMA.....	107
3.1.1 Tarım Alanları	109
3.1.1.1. Tarla Alanları.....	109
3.1.1.2. Bağ-Bahçe (Sebze-Meyve) Alanları.....	110
3.1.2. Mera Alanları	110

3.2. TARIMSAL FAALİYETLER	110
3.2.1. Tahıl Tarımı.....	111
3.2.2. Endüstri Bitkileri Tarımı	114
3.2.3. Bağ-Bahçe (Sebze-Meyve) Tarımı.....	116
3.2.4. Hayvancılık	117
3.2.4.1. Büyükbaş Hayvancılık.....	117
3.2.4.2. Küçükbaş Hayvancılık.....	118
3.2.4.3. Kumes Hayvancılığı	119
3.2.4.4. Arıcılık.....	120
3.3. ORMANCILIK	120
3.4. MADENCİLİK.....	121
3.5. SANAYİ	122
3.6. ULAŞIM.....	124
3.7. TİCARET	126
3.8. TURİZM	127

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ, ARAŞTIRMA SAHASININ TEMEL SORUNLARI VE BAŞLICA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.1. SONUÇ.....	134
4.2. ARAŞTIRMA SAHASININ TEMEL SORUNLARI VE BAŞLICA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	138
KAYNAKÇA	142
ÖZGEÇMİŞ.....	148

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****SARAY İLÇE MERKEZİ'NİN COĞRAFI ETÜDÜ****Samed ÖZDEMİR****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR****2018, 148 sayfa****Jüri: Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR****Doç. Dr. Salih BİRİNCİ****Dr. Öğr. Üyesi Fatih ORHAN**

Araştırma sahasını teşkil eden Saray, Tekirdağ iline bağlı olup 610 km² yüz ölçüme sahiptir. Doğusunda İstanbul ili Çatalca ilçesi, kuzeyinde Kırklareli ili Vize ilçesi ve Karadeniz, güneyinde Çerkezköy, Çorlu ve Kapaklı ilçeleri, batısında Kırklareli ili Lüleburgaz ilçesi yer almaktadır. İl merkezine olan uzaklığı 81 km'dir.

Saray ilçe merkezi 140-170 m yükselti basamakları arasında yer almaktadır. İlçe merkezinin güneyinden Galata deresi, batısından Ergene deresi geçmektedir. Saray ilçesi, iklim özellikleri bakımından Karasal iklim ve Akdeniz ikliminin özelliklerini yansıtmaktadır. Yıllık ortalama sıcaklık 12,2 °C olup, yıllık ortalama yağış değerleri 866 mm kadardır.

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre 2018 yılı itibariyle Saray ilçe merkezi nüfusu 26509'dur. 2013 yılında yapılan idari değişiklikle Tekirdağ, Büyükşehir il statüsünü kazanmış, Saray ilçesi de Büyükşehir ilçesi statüsüne dönüştürülmüştür. Böylece ilçe mülki sınırı içinde kalan köy idari alanları kırsal mahalle, belediye sınırları içerisinde olan mahalleler de kentsel mahalle olarak alt kademe belediye sınırları yönetim alanlarını oluşturmaktadır. Dolayısıyla 2013 yılında yapılan bu değişikliklerle ilçe merkezi ve köy yerleşmeleri nüfusu ayrı ayrı izlenememekte ve mahalleler bazında nüfus sayımları istatistiklere yansımaktadır. Saray ilçe merkezinde (kentsel mahallelerde) ekonomik faaliyetler bakımından hizmet ve tarım sektörü ön plandadır. Çevrenin doğal turistik değerleri önemli bir potansiyele sahip olup Kastro Tabiat Parkı ve Hattuşa Termal Köy Projesi faaliyete geçirilirse iç ve dış turizm açısından Saray'ın gerek yakın çevreden gerekse de ülkenin ve hatta dünyanın her yerinden turist çekebileceği ön görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Saray ilçesi, Tabiat Parkı, Termal Köy Projesi.

ABSTRACT**MASTER THESIS****THE GEOGRAPHICAL STUDY OF SARAY****Samed ÖZDEMİR****Advisor: Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR****2019, page: 148****Jury: Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR
Assoc. Prof. Dr. Salih BİRİNCİ
Assist. Prof. Dr. Fatih ORHAN**

The study area, Saray is a district of the province Tekirdag and it covers an area of 610 km². In the east it is neighboured by Catalca which is a province of Istanbul, in the north by the Black Sea and by Vize which is a province of Kırklareli, in the south by the provinces Cerkezköy, Corlu and Kapakli and in the west by Lüleburgaz which is a province of Kırklareli. The distance from Saray to the province seat Tekirdag is 81 km.

The center of Saray is between the elevation steps 140-170 m. The south of the town center is watered by the river Galata and the north by the river Ergene. This district reflects the features of the continental and mediterranean climate. The average annual temperature is 12,2 degrees, the average annual rainfall is 866 mm.

According to the Adress-related Population Recording System, the population of Saray district center is 26509 as of 2018. After the administrative change in 2013, Tekirdag gets the status of a provincial metropolitan municipality and Saray the status of a districtial metropolitan municipality. So the village administrative areas that are in the county territorial border changes to rural quarters and also the quarters that are in the municipal boundaries changes to urban quarters. With this change the lower- level management areas of municipal boundaries is constituted. That is the reason why the quantities of the district center and village settlements could not be count separately, so in the statistics there are counts as quarters reflected. In the district center of Saray (urban quarters) the service industry and agriculture sector as economic activities are in foreground. The natural touristic values have significant potentials. If the project Kastro Nature Park and Hattusa Thermal Village is successfully completed, then the domestic and international tourism in Saray will be more pronounced. It is seen that Saray will attract tourist from all over the country and world.

Keywords: Geography, Saray district, Nature Park, Thermal Village Project.

KISALTMALAR DİZİNİ

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AŞ	: Anonim Şirketi
cP	: Continental Polar (Kutbi Karasal Hava Kütlesi)
cT	: Continental Tropical (Tropikal Karasal Hava Kütlesi)
Da	: Dekar
Ha	: Hektar
Kg	: Kilogram
Km	: Kilometre
LTD	: Limited
M	: Metre
mb	: Milibar
mm	: Milimetre
MÖ	: Milattan Önce
mP	: Maritime Polar (Kutbi Denizel Hava Kütlesi)
MS	: Milattan Sonra
mT	: Maritime Tropical (Tropikal Denizel Hava Kütlesi)
MTA	: Maden Tetkik Arama
Şti	: Şirketi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
Vb	: ve benzeri
Yy	: Yüzyıl

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.	3
Harita 1.1. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası.....	9
Harita 1.2. Araştırma Sahasının Fiziki Haritası.	10
Harita 1.3. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Eğim Haritası.	11
Harita 1.4. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası.....	12
Harita 1.5. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Jeomorfoloji Haritası.	13
Harita 1.6. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Hidrografya Haritası.	44
Harita 2.1. Saray’da İç Göçe Katılan Nüfusun İllere Göre Dağılımı	66
Harita 2.2. Saray İlçesi’ne Yapılan Göçlerin İllere Göre Dağılımı	67
Harita 2.3. Araştırma Sahasının Fonksiyon Alanları.....	88
Harita 3.1. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinde Arazi Kullanım Durumu.	108
Harita 3.2. Araştırma Sahasının Ulaşım Haritası.....	124

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1. Saray İlçe Merkezi'ne Güneyden Bir Bakış.....	1
Fotoğraf 1.1. İlçede Kış Mevsiminde Görülen Yoğun Kar Yağışından Bir Görünüm.....	36
Fotoğraf 1.2. Ayaspaşa Mahallesinde Artezyen Kuyusu.	43
Fotoğraf 1.3. İlçenin Batısından Geçen Ergene Deresinden Bir Görünüm.	45
Fotoğraf 1.4. Galata Deresindeki Islah Çalışmasından Bir Görünüm.	46
Fotoğraf 1.5. İlçenin Kuzeyinde Bulunan Karaçam Ağaçları.....	51
Fotoğraf 1.6. Galata Deresi Çevresinde Bulunan Kavak, Söğüt ve Çalılıklar.....	52
Fotoğraf 1.7. Kastro(Çamlıkoy) Tabiat Parkı'ndaki Karaçam Ormanı ve Onun İçerisine Kümelenmiş Saplı Meşelerden Bir Görünüm.....	53
Fotoğraf 2.1. İlçede İlk Yerleşmelerin Kurulduğu Güneşkaya Mağaralarından Bir Görünüm.....	82
Fotoğraf 2.2. Saray İlçe Merkezi'nin Eski Bir Görünümü	83
Fotoğraf 2.3. Saray İlçesinde Ayaspaşa Cami Bahçesindeki Kırım Hanlarının Mezarları.....	84
Fotoğraf 2.4. Atatürk Meydanı ve Ayaspaşa Camii 1940	86
Fotoğraf 2.5. Ticari Faaliyetlerin Yoğunlaştığı Cumhuriyet Caddesinden Bir Görünüm.....	89
Fotoğraf 2.6. Ticari Faaliyetlerin Yoğunlaştığı Ayaspaşa Mahallesindeki İstanbul Caddesinden Bir Görünüm.	90
Fotoğraf 2.7. İlçe Merkezinde Bulunan Küçük Sanayi Sitesi.	91
Fotoğraf 2.8. İdari Faaliyetlerin Yoğunlaştığı Kemalpaşa Mahallesindeki Saray Hükümet Konağı.	92
Fotoğraf 2.9. Ayaspaşa Mahallesinde Bulunan Cumhuriyet İlk Okulu.	94
Fotoğraf 2.10. Hükümet Konağının Karşısında Bulunan Halk Eğitim Merkezi.	94
Fotoğraf 2.11. Kemalpaşa Mahallesinde Yer Alan Hükümet Konağı ve Uğur Mumcu Parkı	96
Fotoğraf 2.12. 2016 Yılında Hizmete Giren Saray Devlet Hastanesinin Yeni Binası..	97
Fotoğraf 2.13. İlçede Sonradan Yapılan Tuğla ve Betonarme Bir Konut.....	100
Fotoğraf 2.14. Eski Tip Bir Konut ve Eklentisi.	102
Fotoğraf 2.15. Toprakla Sıvanmış Eski Bir Konut Tipi.....	103

Fotoğraf 2.16. İlçede Bulunan Modern Bir Konut ve Yakınında Bulunan Toprak Evin Görünümü.	104
Fotoğraf 2.17. Cumhuriyet Caddesinde Bulunan Modern Apartman Görünümündeki Bir Konut.	105
Fotoğraf 3.1. İlçede Tarımı Yapılan Buğday Tarlasından Bir Görünüm.	112
Fotoğraf 3.2. Pazarcık Mahallesinde Bulunan Buğday Tarlasının Çimlenme Döneminden Bir Görünüm.	113
Fotoğraf 3.3. Ayaspaşa Mahallesinde Bulunan Mısır Tarlası.	114
Fotoğraf 3.4. Ayaspaşa Mahallesindeki Bir Ayçiçeği Tarlası.	115
Fotoğraf 3.5. İlçede Yürütülen Küçükbaş Hayvancılık Faaliyeti.	119
Fotoğraf 3.6. Araştırma Sahasında Bulunan Un Fabrikası.	123
Fotoğraf 3.7. Laladere Piknik Alanı.	128
Fotoğraf 3.8. Tarihi Ayaspaşa Cami.	129
Fotoğraf 3.9. İlçede Her Yıl Düzenlenen Bahar ve Kültür Festivalinden Bir Görünüm.	130
Fotoğraf 3.10. Kastro (Çamlıkoy) Tabiat Parkı.	131

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Çorlu, Saray ve Vize’de Aylık Ortalama Sıcaklıkların Aylara Göre Değişimi.	16
Şekil 1.2. Çorlu, Saray ve Vize’de Ortalama Yüksek Sıcaklıkların Aylara Göre Değişimi.	17
Şekil 1.3. Çorlu, Saray ve Vize’de Ortalama Düşük Sıcaklıkların Aylara Göre Değişimi.	18
Şekil 1.4. Çorlu’da Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınçların Aylara Göre Değişimi.	21
Şekil 1.5. Çerkezköy’de Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınçların Aylara Göre Değişimi.	22
Şekil 1.6. Saray’ın Yıllık Rüzgâr Gülü ve Etkin Rüzgâr Yönü.	23
Şekil 1.7. Saray’ın Mevsimlik Rüzgâr Gülü.	24
Şekil 1.8. Vize’nin Yıllık Rüzgar Gülü ve Etkin Rüzgar Gülü.	25
Şekil 1.9. Vize’nin Mevsimlik Rüzgâr Gülü.	26
Şekil 1.10. Çorlu’da Aylık Ortalama Sıcaklık ve Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri.	27
Şekil 1.11. Saray’da Aylık Ortalama Sıcaklık ve Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri.	28
Şekil 1.12. Vize’de Aylık Ortalama Sıcaklık ve Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri.	29
Şekil 1.13. Çorlu’da Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı.	30
Şekil 1.14. Saray’da Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı.	30
Şekil 1.15. Vize’de Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı.	31
Şekil 1.16. Çorlu, Saray ve Vize’de Ortalama Yağışın Aylara Göre Dağılımı (mm). ...	32
Şekil 1.17. Çorlu’da Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı (%).	33
Şekil 1.18. Saray’da Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı (%).	34
Şekil 1.19. Vize’de Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı (%).	34
Şekil 1.20. Çorlu’nun Su Bilançosu Diyagramı.	38
Şekil 1.21. Saray’ın Su Bilançosu Diyagramı	39
Şekil 1.22. Vize’nin Su Bilançosu Diyagramı.	41
Şekil 2.1. Sayım Yıllarına Göre Saray İlçe Merkezinin Nüfusu (1965-2007).	59
Şekil 2.2. Sayım Yıllarına Göre Saray İlçe Merkezinin Nüfusu (2007-2016).	61
Şekil 2.3. Saray İlçesi Yıllara Göre Doğum ve Ölüm Sayıları.	64
Şekil 2.4. Saray’da Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına ve Cinsiyet Durumuna göre Dağılımı (2016).	71

Şekil 2.5. Saray İlçesi'nin Nüfus Piramidi (2016).....	72
Şekil 2.6. Saray İlçesinde Okuma Yazma Durumu.	74
Şekil 2.7. Araştırma Sahasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı (2014).....	80
Şekil 2.8. Saray'da Eski Tip Bir Konut Planı.	101
Şekil 2.9. Saray'da Yeni Tip Bir Konut Planı.	106
Şekil 3.1. Saray İlçesi Genel Arazi Bölünüşü.....	107

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Çorlu, Saray ve Vize’de Aylık Ortalama Sıcaklıklar (°C).....	15
Tablo 1.2. Çorlu, Saray ve Vize’de Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı (°C).....	17
Tablo 1.3. Çorlu Meteoroloji İstasyonunun Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri (mb).	20
Tablo 1.4. Çerkezköy Meteoroloji İstasyonunun Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri (mb).	21
Tablo 1.5. Saray’ın Meteoroloji İstasyonunun Rüzgar Esme Sayıları (1977-1982).	23
Tablo 1.6. Vize’nin Meteoroloji İstasyonunun Rüzgar Esme Sayıları.....	25
Tablo 1.7. Çorlu, Saray ve Vize İstasyonlarının Nem Değerleri (%).	27
Tablo 1.8. Çorlu, Saray ve Vize’de Ortalama Açık, Kapalı ve Bulutlu Gün Sayıları....	29
Tablo 1.9. Çorlu, Saray ve Vize İlçelerinin Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm).	31
Tablo 1.10. Çorlu, Saray ve Vize’de Yıllık Yağışın Mevsimlere Dağılışı.	33
Tablo 1.11. Çorlu’da Aylara Göre Ortalama Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Gün Sayıları ile Ölçülmüş En Yüksek Kar Kalınlıkları.....	35
Tablo 1.12. Saray’da Aylara Göre Ortalama Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Gün Sayıları ile Ölçülmüş En Yüksek Kar Kalınlıkları.....	35
Tablo 1.13. Vize’de Aylara Göre Ortalama Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Gün Sayıları ile Ölçülmüş En Yüksek Kar Kalınlıkları.....	36
Tablo 1.14. Thornthwaite Göre Çorlu’nun Su Bilançosu.	37
Tablo 1.15. Thornthwaite Göre Saray’ın Su Bilançosu.	38
Tablo 1.16. Thornthwaite Göre Vize’nin Su Bilançosu.....	40
Tablo 2.1. Saray İlçe Merkezinde Sayım Yıllarına Göre Nüfus Dağılımı.	56
Tablo 2.2. Sayım Yıllarına Göre Saray İlçe Merkezinin Yıllık ve Cinsiyete Göre Nüfusun Artış ve Azalış Oranları (1935-2016).....	60
Tablo 2.3. Saray İlçesi Yıllara Göre Doğum ve Ölüm Sayıları.	63
Tablo 2.4. Saray İlçesi’nden Ülke İçine Olan Göçlerin İlk Sekiz İle Göre Dağılımı (2016).	67
Tablo 2.5. Saray İlçesi’ne Yapılan Göçlerin İlk Sekiz İle Göre Dağılımı 2016).	68
Tablo 2.6. Saray İlçesi’nde Sayım Dönemlerine Göre Nüfusun Cinsiyet Oranları (1927-2016).....	69

Tablo 2.7. Saray’da Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına ve Cinsiyet Durumuna göre Dağılımı (2016).....	70
Tablo 2.8. Saray’da Nüfusun Dar Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2016).....	71
Tablo 2.9. Saray İlçesinde Okuma Yazma Oranı (2018).	74
Tablo 2.10. Saray İlçesinde Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Okuma Yazma Oranları (2018).....	75
Tablo 2.11. Saray İlçesi’nde Mahallelerin Alanları Nüfusları ve Nüfus Yoğunlukları (2018).....	78
Tablo 2.12. Araştırma Sahasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı (2014).	80
Tablo 2.13. Saray İlçe Merkezi’nde bulunan fabrikalar ve istihdam kapasiteleri.....	90
Tablo 2.14. Saray İlçe Merkezi’nde Okullara Göre Öğrenci ve Öğretmen Dağılımı (2016).	93
Tablo 3.1. Saray İlçesinde Genel Arazi Bölünüşü (2016).....	107
Tablo 3.2. İlçe Merkezindeki Mahallelerin Yüzölçümü ve Ekim Alanları (2016).	108
Tablo 3.3. Saray İlçesinde Tarla Alanlarının Bölünüşü (2016).....	109
Tablo 3.4. Saray İlçe Merkezinde Tarla Alanlarının Bölünüşü (da).	110
Tablo 3.5. Saray İlçe Merkezi’nde Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Sayıları (2016)..	117
Tablo 3.6. Saray İlçe Merkezi’nde Kümes Hayvancılığı Hayvan sayısı (2016).....	120
Tablo 3.7. İlçedeki Linyit Sektörleri ve Rezerv Miktarları.	122
Tablo 3.8. Saray Küçük Sanayi Sitesi’ndeki İşyeri Türü ve Sayısı.....	123
Tablo 3.9. Saray İlçe Merkezi’nde Ticari İşyeri Sayısı.....	126
Tablo 3.10. Saray İlçesi’nde Yer Alan Tarihi ve Kültürel Yapılar.	130
Tablo 3.11. Saray İlçesi’nde Geliştirilebilecek Turizm Türleri ve Etkinlikler.....	132

ÖNSÖZ

“Saray İlçe Merkezi’nin Coğrafi Etüdü” adlı bu araştırma, yüksek lisans tez çalışmasıdır. Saray ilçe merkezinin doğal ve beşeri çevre özellikleri coğrafya ilminin prensipleri dahilinde bölgesel coğrafya yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmanın amacı doğal ortam-beşeri ortam ilişkisini incelemektir. Ayrıca potansiyel kaynakların rasyonel ve verimli kullanımı ile planlama ve kalkınmaya katkıda bulunmaktadır.

Bu tez konusunun belirlenmesi ve hazırlanmasında, bilgi ve deneyimi ile bana yol gösteren, saygı değer tez danışman hocam Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR başta olmak üzere, temel coğrafya bilgilerini kazanmamızı sağlayan, lisans dönemi başlangıcından itibaren değerli bilgileri ve düşüncelerinden yararlandığım çok değerli bölüm hocalarıma, Saray İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü’ne, Saray İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’ne, dökümanter verilerin toplanmasındaki yardımları nedeniyle Saray halkı, kamu kuruluşlarının yetkililerine ve çalışanlarına, ayrıca bugüne gelmemde bana destek olan ve emek veren başta annem, babam, kardeşlerim ve tüm sevdiklerime sonsuz teşekkürlerimi sunmaktayım.

Erzurum-2019**Samed ÖZDEMİR**

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ, SINIRLARI VE ÖZELLİKLERİ

Araştırma sahasını oluşturan Saray ilçesi, Tekirdağ ili sınırları içerisinde yer alır. İlçe merkezi matematik konumu itibarıyla yaklaşık olarak $41^{\circ} 25'$ - $41^{\circ} 27'$ kuzey paralelleri ve $27^{\circ} 54'$ - $27^{\circ} 56'$ doğu boylamları arasında yer almaktadır. Tekirdağ şehir merkezinin 81 km kuzeydoğusunda yer alan Saray ilçe merkezinin kuruluş yeri, eğim değeri az ve hafif dalgalı bir saha özelliğindedir. Saray ilçesinin yönetim merkezi olarak, kentsel mahalle özelliğindeki 4 mahallenin sınırları esas alınmıştır. Nitekim bu mahalleler Tekirdağ ili büyükşehir olmadan önce Saray ilçesinin belediye sınırları içerisinde kalan kentsel mahallelerini oluşturuyordu. İlçe merkezinin yüzölçümü 7310 ha'dır. Araştırma sahasında güneyden kuzeye gidildikçe yükselti artmaktadır. Sahanın güneyinde daha çok aşınım düzlükleri yer alırken, kuzeyde yükseltinin nispeten arttığı dağlık bir saha yer almaktadır (Fotoğraf 1).

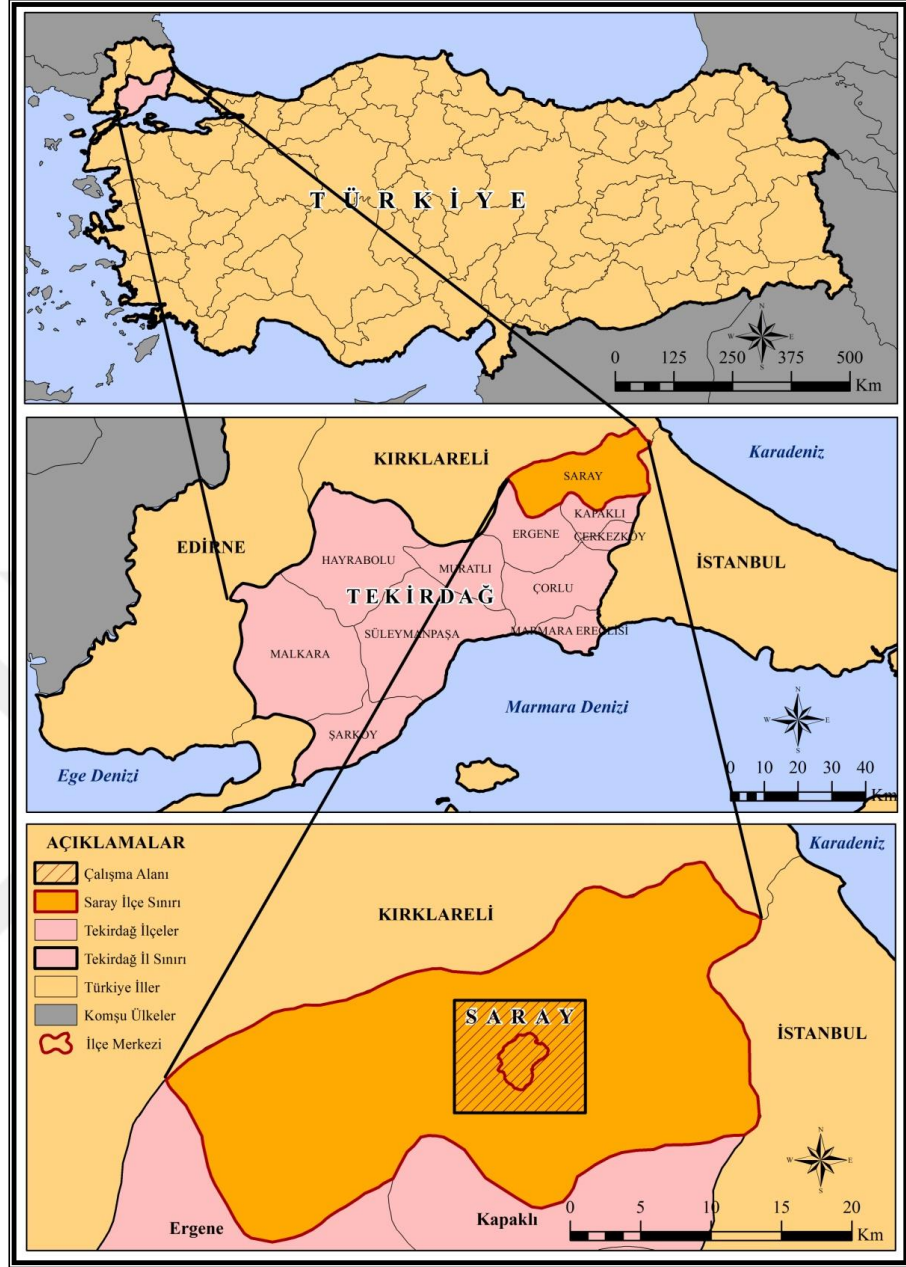
Fotoğraf 1. Saray İlçe Merkezi'ne Güneyden Bir Bakış.

İlçenin doğusunda İstanbul ili Çatalca ilçesi; kuzeyinde Kırklareli ili Vize ilçesi ve Karadeniz; güneyinde Çerkezköy, Çorlu ve Kapaklı ilçeleri; batısında Kırklareli ili Lüleburgaz ilçesi yer almaktadır (Harita 1).

İlçe merkezi ve çevresinde aşınım yüzeyleri, aşınımından arta kalan yükseltiler ile vadiler bulunmaktadır ve bu alanlar sahanın morfolojik ünitelerini oluşturmaktadır. Başlıca akarsuları; Ergene Çayı'nın kollarını oluşturan Ergene Deresi ve Galata Deresidir.

İlçe merkezinde 2018 yılı ADNKS sonuçlarına göre 26509 kişi yaşamaktadır. Ancak 2014 yılında Tekirdağ'ın büyükşehir ili olması sonucu yapılan idari değişiklik neticesinde ilçe mülki sınırı içinde kalan tüm alanlar, şehrsel alan olarak kabul edilmiştir. Bundan dolayı ilçenin 2016 nüfusu 48834 olarak belirlenmiştir. Saray şehrinde meskenler daha çok modern yapılı olup, meskenlerin dikey yönlü gelişimi söz konusudur. Eski tip meskenler daha çok kerpiçten, yeni tip meskenler ise tuğla ve betonarme özellikte inşa edilmiş meskenlerdir.

İlçe merkezinde ekonomik faaliyetler tarım, hayvancılık ve ticaretin yanında ilçeye yakın bir mesafede bulunan Çerkezköy ve Çorlu ilçelerindeki sanayiye bağlı olarak gelişim göstermektedir. İlçe başta Anadolu'nun tamamı olmak üzere daha çok komşu illerden göç almış ve yine komşu illere göç vermiştir. Göç almasındaki en büyük etken ilçeye komşu olan Çerkezköy, Kapaklı gibi ilçelerde sanayinin gelişmesine bağlı olarak iş olanaklarının artması ve istihdam edilen işçilerin ikamet yeri olarak Saray'ı tercih etmesidir. Bunun yanında ilçeden 1960'lı yıllarda işçi talebi dolayısıyla Almanya ve Fransa'ya yönelik yurtdışı göç hareketi, 1920'lerden itibaren ise Balkanlardan araştırma sahasına doğru göç hareketi yaşanmıştır.

Harita 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE METODU

Saray ilçesi idari alanı ve bu alana yönetim merkezliği yapan ilçe merkezi hakkında akademik anlamda coğrafi çalışma yapılmamıştır. Bu araştırmanın temel amacı Saray'ın fiziki ve beşeri çevre özelliklerini coğrafi bakış açısıyla inceleyerek, bu faktörlerin, sahanın ekonomik ve sosyal faaliyetler üzerinde doğrudan ve dolaylı etkisini ortaya koymaktır. Sosyo-ekonomik yönden kalkınma, öncelikle çevrenin potansiyel kaynaklarının belirlenip, mevcut kaynakları değerlendirecek planlamalar çerçevesinde

yatırımlar yapılmasıyla gerçekleşecektir. Bunların doğru bir şekilde yapılmadığı yörelerde ise sosyal ve ekonomik sorunlar kaçınılmazdır.

Araştırma sahası olarak Saray ilçe merkezinin seçilmesinde, tarihi bir yerleşme olması, coğrafi yönden incelemelere konu olmayışı, potansiyel kaynaklarının harekete geçirilememiş olması ve Saray'ın ülke ekonomisi içindeki yerinin tespiti, nüfus, kültürel yapı özelliklerinin belirlenmesi yönlendirici olmuştur.

Araştırmanın başlıca aşamaları; literatür taraması yapılmış, sonrasında, çalışmanın en uzun ve en önemli safhası olan- gözlem ve dokümanter veri toplama aşamasına geçilmiştir. Çünkü doğrudan sahayla ilgili bilgi ve kayıtlar oldukça az olduğundan veriler daha çok arazi çalışmaları yoluyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler ve gözlemlerle birlikte analiz ve sentezler yapılmış; Harita Genel Komutanlığı tarafından yayınlanmış 1/25.000 ölçekli topografya haritalarından, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'nün yayınladığı 1/25.000 ölçekli F19 b1-b2 paftası kullanılarak haritalar hazırlanmıştır. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden alınan raporlar doğrultusunda sahanın iklimiyle ilgili tablo ve grafikler hazırlanmıştır. Daha sonra tez yazımına geçilmiştir. Coğrafi düşünce sisteminin temelini oluşturan dağılışı, bağlantı ve sebep-sonuç ilkelerine bağlı kalınarak, bölgesel coğrafya metodu ile coğrafi ifade teknikleri kapsamında çalışma eldeki hale getirilmiştir. Çalışmada; yerinde gözlemler, anket ve mülakat gibi araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1. YERŞEKİLLERİ

İnceleme sahasının içinde yer aldığı Trakya Havzası, Türkiye'nin kuzeybatı kesiminde yer alan dağlar arası sedimanter havzadır. Kuzey Anadolu kıvrımlarının batı uzantısı olan Istranca kıvrımları ile Ege kıvrımları arasında yer alır. En derin kısmında 5000 metreden fazla kalın olan Tersiyer dolgusu Eosen, Oligosen ve Miyosen yaşlı denizel ve lagünel serilerden oluşmuştur. Flişimsi denizel Eosen, tuzlumsu gölsel Oligo-Miyosen ve denizel Miyosen çökelleri Trakya havzasını doldurmuştur. Orta Eosen sonlarından başlayıp Alt Oligosen sonlarına kadar devam eden bir transgresyon evresi geçiren Trakya havzasına bu zaman aralığında çok kalın denizel sedimanlar çökelmiştir. Havzanın güney kenarında resifal kireçtaşı gelişmiş, ancak sakin kuzey kenarına nazaran havzanın güney kenarı tektonik yönden daha hareketli olduğundan güneyde bir resif birikmemiştir¹. Araştırma sahasını teşkil eden Saray havzanın kuzey kenarında denizel sedimanların çökelediği alanda yer almaktadır.

Paleozoyik yaşlı birimler daha çok ilin kuzeyinde yüzeylenip, Istranca masifinin doğu kısmını oluşturlar. Permien-Trias yaş aralığında oluşmuş bu birimler Saray ilçesi kuzeydoğusunda yüzeylenir. En yaşlı birimler Tekedere Formasyonu olup, birim biyotitli şist, granatlı şist, kalk şist mercekleri, kuvars şist, amfibolit, biyotitli gnays, alkali granit ile bu kayaları kesen aplit ve pegmatitlerden oluşur. Bu birimin üzerine ise gnaysik karakterde Kızılağaç metagraniti gelmektedir. Permien yaşlı olan birimi yer yer kuvars ve aplit daykları kesmektedir². Prekambrien ve Paleozoyik yaşlı oluşumlar inceleme alanının kuzeydoğusunda Güngörmez ve Bahçeköy mahalleleri civarında yüzeylenmektedir (Harita 1.1).

Havza, Orta Miyosen'de şiddetli bir tektonizmanın etkisinde kalmıştır. Havzanın güney ve kuzeybatısında geniş çapta kıvrılma ve kırılma hareketleri olmuştur. Özellikle

¹ Kaynarcalıdan, Güler, *Saray Ayaspaşa Eğitim ve Kültür Hizmetlerine Yardım Derneği Sahasına Ait İmar Planı Tadilatına Esas Jeolojik - Jeoteknik Etüt Raporu*, Kaynarca Mühendislik, Tekirdağ 2011,10.

² Direkçi, Güler, *Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Tekirdağ Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Hizmet Binası Jeolojik-Jeoteknik Sondaja Esas Zemin-Temel Etüdü Raporu*, Kaynarca Mühendislik, Tekirdağ 2015, 12.

havzanın güney ve güneybatısında Kuzey Anadolu Fayının (KAF) devamı olan sağ atımlı bir fay zonu oluşmuş ve bu fay zonunun yarattığı kompresyonel kuvvetlerle havzanın bu kesimi etkin bir deformasyona uğramıştır. Kuru Dağı ve Işıklar Dağı antiklinalleri bu şekilde oluşmuştur. Yine bu tektonizma sonucu havza kenarları büyük aşınımına uğramış, sedimanter örtü büyük ölçüde aşınmıştır. Pliyosen sonlarında tekrar etkisini gösteren aktif tektonizma, havzada geniş çapta kayma ve akma yapılarının oluşmasına neden olmuştur³. Söz konusu durum inceleme alanında da kendisini önemli ölçüde hissettirmiştir. Orta Miyosen-Pliyosen sonu gerçekleşen şiddetli tektonizmanın etkisiyle Orta Miyosen yaşlı çakıltaşı ve kumtaşı oluşumları daha çok Küçükyoncalı Mahallesi ve çevresinde kendisini göstermiştir. Diğer yandan Pliyosen sonlarında gerçekleşen tektonizmanın etkisiyle Pliyosen yaşlı çakıltaşı ve kumtaşı oluşumları ise inceleme alanının merkez mahallelerini oluşturan Ayaspaşa, Kemalpaşa, Yeni, Pazarcık mahallelerinin bazı kısımlarında ve Edirköy ile Çukuryurt mahallelerinin batı kesiminde görülmektedir (Harita 1.1).

Trakya'da en geniş yayılım alanına sahip hafif eğimli etek düzlüklerini oluşturan, akarsular tarafından yarılmış dalgalı bir topografik görünüm sergilemeleri nedeniyle Trakya alçak platoluk alanları olarak kabul edilen alanlar bulunmaktadır. Genelde 100-250 m seviyelerinde yer alırlar. Üst seviyelerde ansım yüzeyi daha alt seviyelerde ise birikim yüzeyi karakterindedirler. Bu birikim yüzeylerinin üzerinde yer alan toprak nedeniyle ekim yapılan tarla alanlarına karşılık gelen seviyeler olarak tanımlamak mümkündür⁴.

Ergene havzası (veya Ergene ovası) merkezi kısımda önemli bir relief arzetmez. Aynı durum, batı ve güneybatı kısmı için de söylenebilir. Eğim, genel olarak doğuda, doğudan batıya (Uzunköprü'ye kadar), batıda ise güneybatıya doğrudur. Ancak, Istanca'dan güneye, Ganos'tan ise kuzeye doğru çok az bir eğim söz konusudur. Bu

³ Kaynarcalıdan, Güler, *Saray Ayaspaşa Eğitim ve Kültür Hizmetlerine Yardım Derneği Sahasına Ait İmar Planı Tadilatına Esas Jeolojik - Jeoteknik Etüt Raporu*, Kaynarca Mühendislik, Tekirdağ 2011, 10.

⁴ Altın, Necati Bekir, *Geçmişte Günümüzde ve Gelecekte Trakya (Trakya'da Yerçekillerinin Neotektonik Dönem Jeomorfolojik Gelişimleri)*, 28. Coğrafya Meslek Haftası Bildiriler, İstanbul 2000, 60.

dağlık alanlara doğru gidildikçe yarıma fazlalaşır ve ova yerini platolara bırakır. Lalapaşa-Kırklareli-Saray ve Tekirdağ-Malkara-Keşan arasında durum böyledir⁵.

Trakya havzasını D-B doğrultusunda ikiye ayıran Ergene nehri ve buna kabaca K-G doğrultusunda dahil kolları bütün jeolojik birimleri yaracak şekilde yataklarına gömülmüş durumdadırlar. Bunda kalınlığı 6000 metreyi geçen tortul istiflerin ağırlığı altında Ergene havzasının sübsidant bir mekanizma ile torbalaşma şeklinde çökmesinin etkisi büyüktür (Ardos, 1984; Aktaran Altın, 2000: 65). Ancak hemen belirtmeli havzayı çevreleyen dağlık alanlardaki eski ve yeni bütün, tortul birimlerde gözlenmektedir. Dolayısı ile söz konusu çökmede tektonik hareketlerin rolü büyüktür. Bu çift taraflı etki, akarsuların havza ortasından yüksek alanlara doğru vadiler boyunca sokulan akarsu sekilerinin yerleşmesine neden olmuştur. Ancak bu sekiler yan kolların ana akarsulara bağlandıkları yerlerde yatak içlerinde birkaç metreyi bulan güncel sekiler olurken üst seviyelerde Ergene ve Trakya Formasyonlarını yardıklarından Pliyosen'in flüviyal karakterli depoları ile geçiş oluştururlar⁶.

Miyosen öncesi Paleotektonik dönemde etkili olan K-G yönlü sıkıştırma rejimleri ile Trakya yarımadası kıvrımlanıp yükselerek kara haline geçmesiyle birlikte Neotektonik dönem denüdasional proseslerin etkisinde yeni bir şekillenme sürecine girmiştir⁷.

Alt Miyosen-Orta Miyosen'de yüksek dağlık alanlar üzerinde nemli sıcak şartlar altında Trakya çatı düzlükleri meydana gelmiştir. Üst Miyosen sonlarına doğru Akdeniz çanağının kuruması ile Anadolu genelinde hâkim olan kurak-yarı kurak iklim şartları altında pediment karakterli eğimli yüzeyler şekillenmiştir⁸. Özellikle Istranca Dağlarına doğru yükseltinin arttığı alanlar dış etmenlerin etkisiyle aşınma ve birikme faaliyetleri etkili olmuştur.

Pliyosen'de iklimin yağışlı karakter alması ile birlikte Miyosen tektonizması ile faylanmalara bağlı olarak alçalan bloklar yarılarak işlenmişler ve yüksek platoları

⁵ Ardos, Mehmet, “*Jeomorfoloji Açısından Türkiye Ovalarının Oluşumları ve gelişimleri “Karaman çevresi ve güney kesimlerinde Karstlaşma ve karstik şekiller”*”, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi, Sayı: 1, 1985, 116.

⁶ Altın, Necati Bekir, *Geçmişte Günümüzde ve Gelecekte Trakya (Trakya'da Yerçekillerinin Neotektonik Dönem Jeomorfolojik Gelişimleri)*, 28. Coğrafya Meslek Haftası Bildiriler, İstanbul 2000, 66.

⁷ Altın, a.g.e, 67.

⁸ Altın, a.g.e, 67.

meydana getirmişler⁹. Şehrin kuzeyinde yükseltinin arttığı Saray-Vize hattında bu faylanmaların etkisi sahada açıkça görülmektedir.

Pleistosen'de Kuzey Anadolu Fayı'nın bölgede etkinliğini arttırması ile oluşan yüzeyler yakın oldukları havzaların tektonik hareketlerden etkilenme derecelerine göre alçalıp-yükselerek, çarpılarak geniş alanlarda deformasyonlara uğramışlardır. Tektonik hareketlere ve denizlerdeki seviye değişimlerine bağlı akarsular gençleşerek yeni taban seviyelerine göre yataklarına gömülmek suretiyle seki sistemlerini meydana getirmişlerdir. Kıyı bölgelerinde de Üst Pleistosen-Kuvaterner östatik seviye değişimleriyle denizel sekiler oluşmuştur¹⁰. Söz konusu dönemlerdeki hareketlerin etkisi araştırma sahasında da belirgin bir şekilde görülmektedir. Paleotektonik dönemde Trakya yarımadasının K-G yönlü sıkıştırmalara maruz kalmasına bağlı olarak toptan yükselmesi sahanın yeni bir şekillenme sürecine girmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda sahaya yerleşen akarsular ve kolları aşındırma ve biriktirme faaliyetlerine başlamış ve diğer dış etmenlerle beraber sahanın bugünkü halini almasını sağlamışlardır.

Araştırma sahası olan Saray şehri, Ergene çanağında yer alan, hafif dalgalı düzlüklerin ve tepelerin yer aldığı yükseltinin fazla olmadığı bir ilçedir. Sahanın jeolojisini, Kuvaterner yaşlı alüvyon, Üst Miyosen-Pliyosen yaşlı Trakya Formasyonu ve Orta-Üst Miyosen yaşlı Ergene Formasyonu oluşturmaktadır. İnceleme alanında Ergene Formasyonu hâkimdir (Harita 1.1).

Araştırma sahasında etkin olarak kendini gösteren Ergene Formasyonu, Trakya havzasında ve özellikle havzanın orta kesimlerinde geniş yayılım gösterir. Ergene Formasyonu, kendinden önceki tüm formasyonların üzerine diskordans olarak gelmektedir. Genel olarak çapraz katmanlı Ergene Formasyonu, tipik olarak tane boyu yukarıya doğru incelen bir istifdir. Ancak çakıl taşları ve kumtaşları tümüyle çapraz katmanlı litolojilerden oluşan bir istif görünümündedir¹¹. Ergene Formasyonunun hakim olduğu alanlar daha çok şehrin güneyi ve batısında yer almaktadır. Özellikle Çukuryurt,

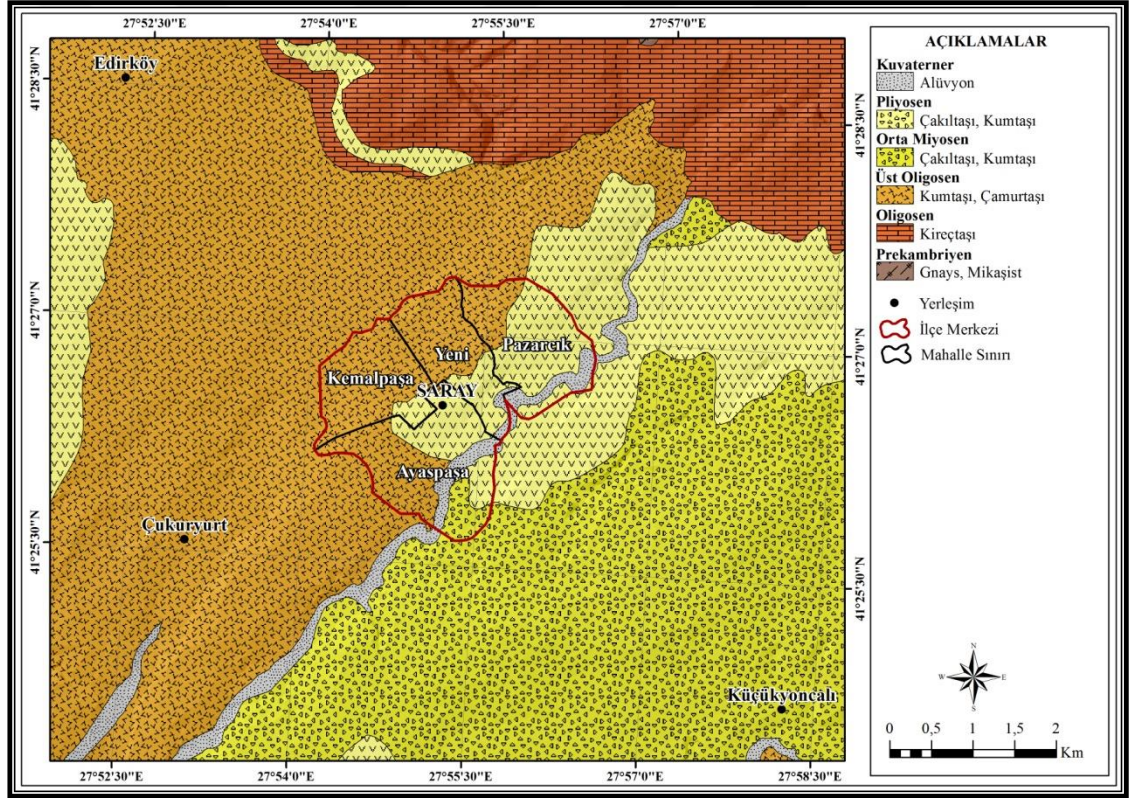
⁹ Altın, a.g.e, 67.

¹⁰ Altın, a.g.e, 67.

¹¹ Kaynarcalıdan, Güler, *Saray Ayaspaşa Eğitim ve Kültür Hizmetlerine Yardım Derneği Sahasına Ait İmar Planı Tadilatına Esas Jeolojik - Jeoteknik Etüt Raporu*, Kaynarca Mühendislik, Tekirdağ 2011, 12.

Edirköy, Küçükyoncalı ve merkez mahallelerinin bazı kesimlerinde görülmektedir (Harita 1.1).

Ergene Formasyonu beyaz, sarımsı renkli, çapraz katmanlı, kil ve çakıl mercekli, gevşek tutturulmuş kumlardan oluşur ve Danişment Formasyonu üzerinde diskordanslıdır. Büyük ve küçük ölçekli düzlemsel ve tekneimsi çapraz katmanlı çakıl ve kumlar arasında bulunan kil mercekleri sınırlı yayılım sunarlar. Çapraz katmanlarda akıntı genellikle güneye doğru ve tek yönlüdür. Çapraz katmanlı çakıl ve kumlar kanal çökelleri, ince kum, silt ve killer ise taşkın ovası çökelleri olarak yorumlanabilirler. Ergene Grubu üzerine uyumsuz olarak Trakya Formasyonu gelir¹². Ergene Formasyonu üzerine uyumsuz Pliyosen yaşlı oluşumlardan meydana gelen Trakya Formasyonu ise şehrin doğusunda ve yer yer batısında görülmektedir (Harita 1.1).

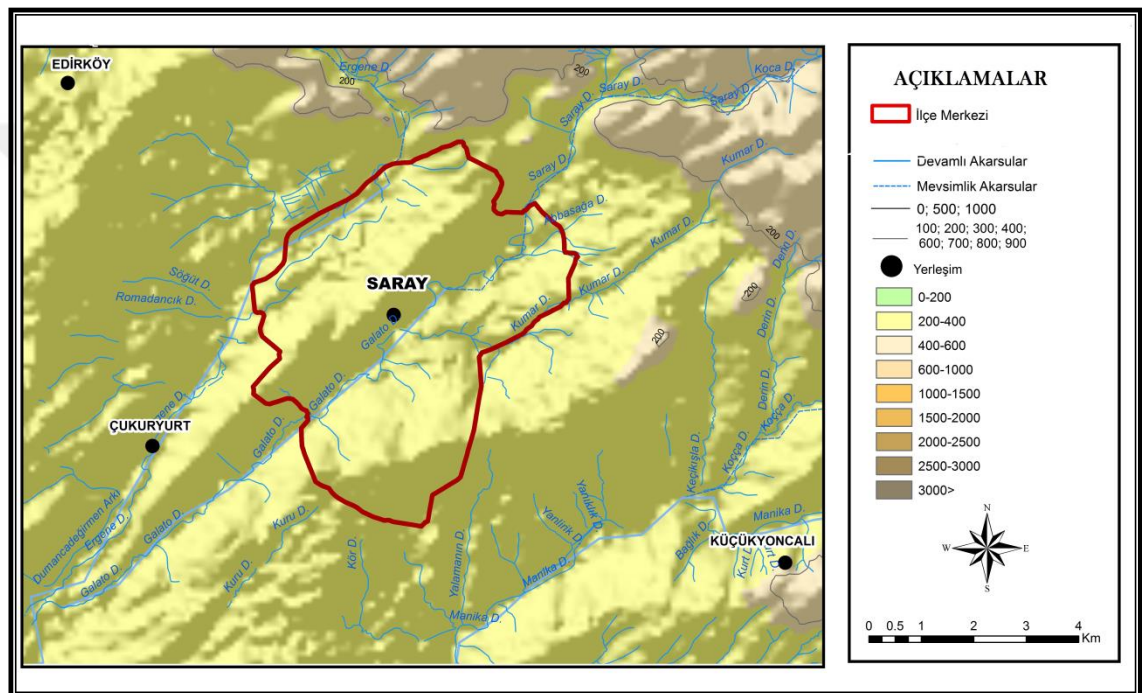

Harita 1.1. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası. (MTA 25.000 ölçekli F19 b1-b2 paftasından yararlanılmıştır.)

Bir sahanın deniz seviyesine göre yükseltisi esas alınarak yapılan yükselti basamakları sınıflandırılması renklere göre belirlenir. Buna göre 0-500 m yeşil, 500-

¹² Kaynarcalıdan, Güler, *Saray Ayaspaşa Eğitim ve Kültür Hizmetlerine Yardım Derneği Sahasına Ait İmar Planı Tadilatına Esas Jeolojik - Jeoteknik Etüt Raporu*, Kaynarca Mühendislik, Tekirdağ 2011, 11.

1000 m sarı, 1000-1500 m turuncu, 1500-2000 m açık kahverengi, 2000+ koyu kahverengi olarak gösterilir. Araştırma sahasının idari alanı 0-500 m yükselti kuşağı (Harita 1.2) içerisinde, ilçe merkezi ise 140-170 m yükselti kademesi içerisinde yer almaktadır. İlçe merkezinin kuzeyine doğru Istranca Dağlarının uzantısı ile yükseltinin arttığı görülür. Araştırma sahasının fiziki haritası incelendiğinde ilçe merkezinin tamamı ve yakın çevresinin yeşil ve sarımsı bir görünüme sahip olduğu görülür. Yükseltinin arttığı kuzey kısımları ise daha çok kahverengi ve hatta Istranca Dağları'nın uzantısının olduğu yerler koyu kahverengi bir görünüme sahiptir (Harita 1.2).

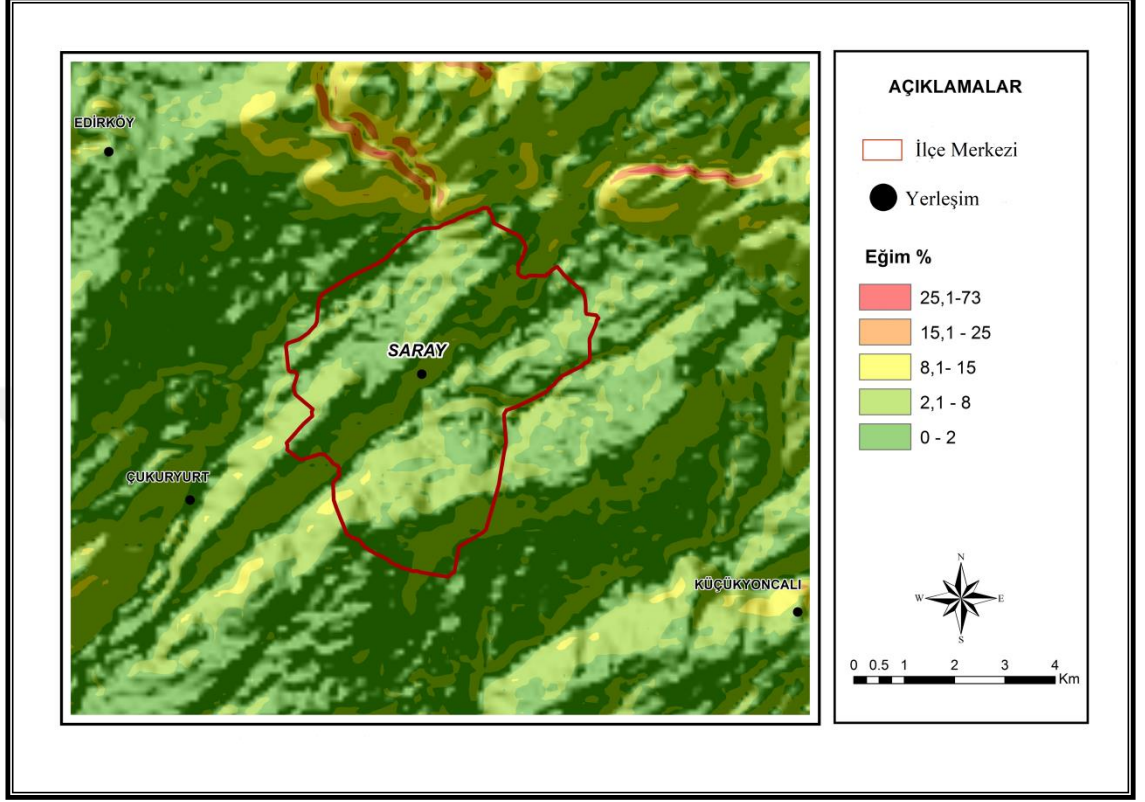

Harita 1.2. Araştırma Sahasının Fiziki Haritası.

Araştırma sahasının jeomorfolojik yapısı litolojik ve tektonik yapıya bağlı olarak gelişme göstermiştir. Saray’da, Galata Deresi’nin yatağı ve çevresinde eski ve güncel alüvyonlar görülmektedir. Araştırma sahasının büyük bir kısmı Üst Oligosen yaşlı kumtaşı ve çamur taşı arazilerden ibaret olup, inceleme alanının batı kısmında yüzeylenmektedir. Sahanın güneydoğusunda dar bir alanda Orta Miyosen yaşlı çakıltaşı ve kumtaşı oluşumlarına rastlanmaktadır. Yine sahanın bir bölümü Pliyosen yaşlı arazilerden ibarettir (Harita 1.1).

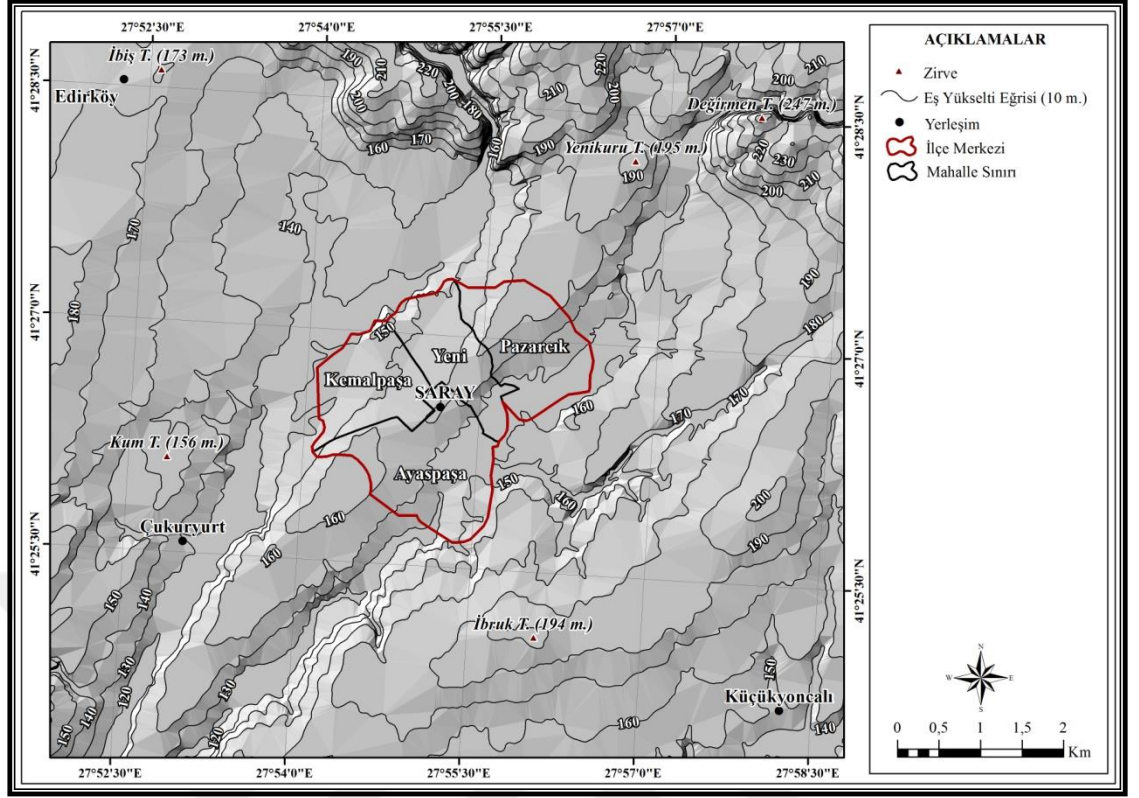
Araştırma sahasında arazinin eğimi % 0-8 aralığındadır. İlçe merkezinin güney kesiminde eğim daha az, kuzey kesimi ise daha fazla eğimli (Harita 1.3) olup, bu kesim

Ergene Deresi ve Galata Deresi tarafından akaçlanır. Araştırma sahasında eğim değerlerinin az olması tarımsal faaliyetlerin gelişmesine olanak sağlamıştır. Böylelikle tarımsal alanlar geniş saha kaplamaktadır.

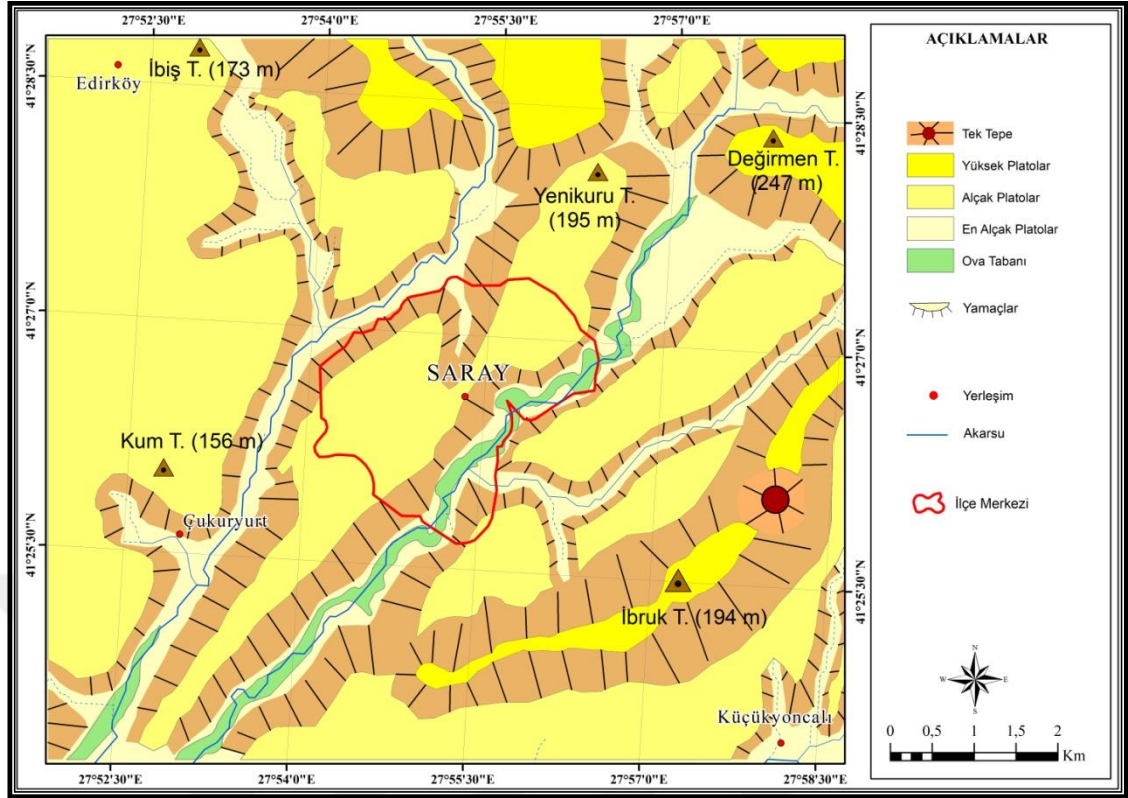
Harita 1.3. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Eğim Haritası.

Araştırma sahasının morfolojisinde önemli bir yere sahip olan birimlerden birini de vadiler oluşturmaktadır. Bunlardan en önemlileri Ergene Deresi ve Galata Deresinin oluşturduğu vadiler geniş tabanlı alüvyal vadi özelliğindedir. Aynı zamanda sahada daha küçük vadilere de rastlamak mümkündür ve bu vadiler daha çok dar tabanlı ya da tabansız vadiler şeklindedirler. Saha bu vadiler içerisinde geçen akarsular tarafından drene edilmektedir. Bu akarsular daha çok Kuvaterner yaşlı çakıl, kum, kil ve siltten oluşan tabakalar üzerine açılmış vadilerinde akmaktadır.

Harita 1.4. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası. (HGM 25.000 ölçekli topoğrafya paftasından yararlanılmıştır.)

Araştırma sahası genel hatlarıyla eğimin az olduğu saha özelliğindedir. Yükseltinin arttığı dağlık ve tepelik alanlar araştırma sahasının dışında, ilçenin kuzeyinde bulunur. Araştırma sahası 140-170 m yükselti basamakları arasında yer alırken, kuzeye doğru yükselti basamakları artmaktadır. Araştırma sahasının en önemli yükseltilerini İbiş tepesi (173 m), Yenikuru tepesi (195 m), Değirmen tepe (247 m) ve batıda Kum tepe (156 m), güneyde İbruk tepesi (194 m) oluşturmaktadır (Harita 1.4). Bunlardan İbiş Tepesi ve Kum Tepesi Üst Oligosen yaşlı kumtaşı ve çamur taşından, İbruk Tepesi Orta Miyosen yaşlı çakıltası ve kumtaşından, Yenikuru ve Değirmen tepeleri Oligosen yaşlı kireç taşlarından oluşmaktadır (Harita 1.1).

Harita 1.5. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Jeomorfoloji Haritası.

Araştırma sahasının jeomorfolojik özellikleri incelendiğinde, ilçe bir plato özelliğinde olup, alçak platoların sahanın genelinde hakim olduğu görülür. İlçenin kuzeyi ve kuzeydoğusunda yüksek platolar ve bunları oluşturan dik yamaçlar göze çarpar. Ayrıca Ergene ve Galata deresinin bulunduğu alanlar ova tabanı özelliğindedir. Bunun yanı sıra sahada bulunan ve mevsimlik akarsuların da içinde bulunduğu en alçak platolar da mevcuttur (Harita 1.5).

1.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ

Yerçekillerinin oluşum ve gelişimi üzerinde iklim oldukça etkilidir. Aynı şekilde hidrografiya, toprak ve bitki örtüsü özellikleri ile birçok beşeri ve iktisadi aktivite de iklimin denetimi altındadır. Planeter ve fiziki coğrafya özelliklerinin şekillendirdiği sıcaklık, basınç, rüzgâr ve yağış gibi iklim elemanlarının uzun yıllık ortalamaları şeklinde tanımlanan iklim, farklı ortamların ortaya çıkmasını sağlamıştır¹³.

¹³ Özdemir, Mustafa, *Mesudiye İlçesi'nin Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 1216, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 146, Araştırmalar Serisi No: 122, Erzurum 2017, 30.

Türkiye, makroklima zonları bakımından değerlendirildiğinde, bütün yıl boyunca belli bir hava kütesinin hakimiyeti altında kalan bir çekirdek sahası üzerinde bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle ülkemiz farklı bölgelerden doğan hava kütlelerinin geçiş sahası üzerinde yer almaktadır. Bu nedenle Türkiye genel olarak, subtropikal kuşakta kıtaların batı tarafında gerçekleşen ve Akdeniz iklim tipi olarak tanınan jenetik bir makroklima tipinin sahası içinde ve onu meydana getiren etmenlerin etkisi altında bulunmaktadır. Dolayısıyla ülkemizin kuzeyinde kutbi hava kütlelerinin, güneyinde ise tropikal hava kütlelerinin çekirdek sahaları yer almaktadır. Bu durum nedeniyle Türkiye kışın kutbi hava kütleleri, yazın ise tropikal hava kütlelerinin etkisi altında kalmaktadır¹⁴.

Marmara Bölgesi'nin geçiş özelliği, en fazla iklim olaylarında kendisini hissettirir. Gerçekten de bu bölgede, Akdeniz iklimine has özellikler, güneyden kuzeye (Karadeniz'e) doğru kademeli bir şekilde değiştiği gibi, iç kısımlara doğru da yarı kurak step iklimin özellikleri ortaya çıkar. Bölge arazisinde kesintisiz yüksek dağ sıraları bulunmadığı için, birçok yöre, Balkan Yarımadası'nın ve kısmen İç Anadolu'nun karasal etkilerine açıktır. Bu yüzden bazı yılların kış mevsiminde, alçak kıyılar boyunca bile kendini hissettiren şiddetli soğuk baskınları ortaya çıkar, bazı yazlarda ise bölge sakinlerini bunaltan yüksek sıcaklık dalgaları belirir¹⁵.

Araştırma sahası olan Tekirdağ'ın Saray ilçesi ve çevresinde sıcaklık ve yağış rejimi bakımından Akdeniz ikliminden karasal iklime geçiş özellikleri görülmektedir. Yazlar genellikle sıcak ve kurak geçer, kışlar serin, soğuk ve en yağışlıdır.

İnceleme alanının iklim özellikleri incelenirken Saray ilçesinde 1977-1982 yılları arasında yapılmış ölçüm sonuçlarından yararlanılmıştır. Bunun yanında sahadaki verilerin kısa süreli olması ve mukayese imkânı sağlaması amacıyla, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden alınan Çorlu'nun 1960-2015 yılları iklim verileri ve Vize ilçesi 1985-1992 yılları iklim verilerinden yararlanılarak değerlendirilmiştir.

¹⁴ Erinc, Sırrı, *Klimatoloji ve Metodları*, Genişletilmiş 4. Baskı, Yayın No:276, Coğrafya Dizi No:1, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul 1996, 295.

¹⁵ Arınc, Kenan, *Türkiye'nin Kıyı Bölgeleri*, Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum 2011, 435.

1.2.1. Sıcaklık

Coğrafi koşulları ve yaşam etkinliklerini en yakından kontrol eden iklim ögesi atmosferin sıcaklığıdır¹⁶. Yeryüzünde doğal çevre ve beşeri faaliyetler sıcaklık şartlarına bağlı olarak gelişmekte ve şekillenmektedir.

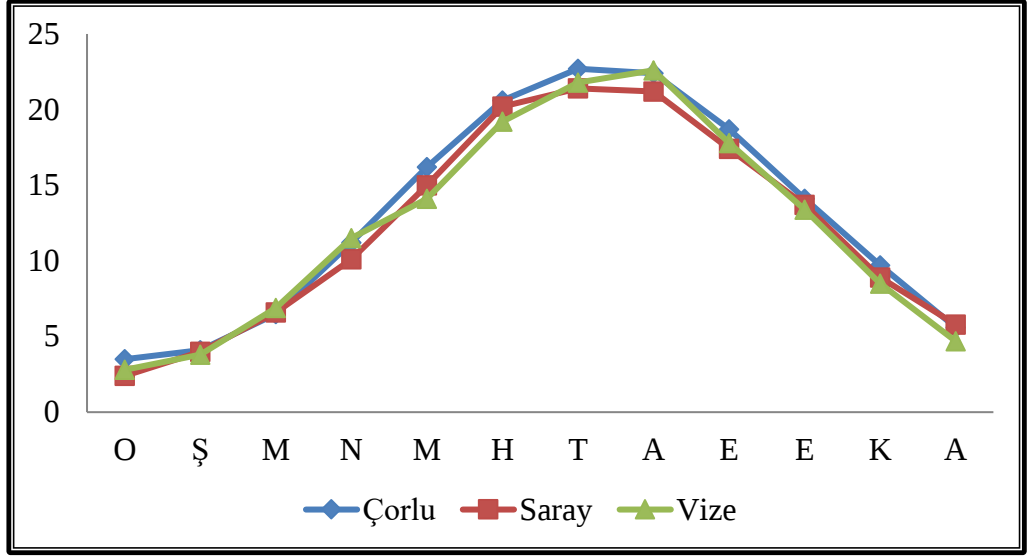
Yüksekliği 145 metre olan Çorlu Meteoroloji istasyonunun 56 yıllık (1960-2015) rasat sonuçlarına göre yıllık ortalama sıcaklık 12.9 °C'dir. Aylık ortalama sıcaklıklar incelendiğinde en düşük ortalama sıcaklığa 3.5 °C ile ocak, en yüksek ortalama sıcaklığa ise 22.7 °C ile temmuz ayında rastlanmaktadır. Ocak (3.5 °C) ve şubat (4.1 °C) aylarında 3-4 °C civarında seyreden sıcaklıklar, mart ayından itibaren tedrici bir şekilde artmaya başlar. Yaz mevsiminin başlangıcı olan haziran ayında 20.6 °C'ye ulaşan sıcaklığın temmuz ve ağustos aylarında 22°C'nin üstünde seyrettiği görülür (Tablo 1.1, Şekil 1.1). Eylül ayından itibaren sıcaklıklarda azalma kendisini gösterir. Çorlu ilçesinde en soğuk ay ile en sıcak ayın ortalama sıcaklık değeri arasında 19.2 °C bir fark vardır (Tablo 1.1).

Tablo 1.1. Çorlu, Saray ve Vize'de Aylık Ortalama Sıcaklıklar (°C).

İstasyon	Rasat süresi	Yükseklik (m)	Enlem	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Çorlu	1960-2015	145	41	3.5	4.1	6.5	11.2	16.2	20.6	22.7	22.4	18.7	14.1	9.7	5.6	12.9
Saray	1977-1982	140	41	2.4	4.0	6.6	10.1	15.0	20.2	21.4	21.2	17.4	13.7	8.9	5.8	12.2
Vize	1985-1992	210	41	2.8	3.8	6.9	11.5	14.1	19.2	21.8	22.6	17.8	13.4	8.5	4.7	12.2

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü (2016).

¹⁶ Erol, Oğuz, *Genel Klimatoloji*, 8. Baskı, Çantay Kitabevi, Ankara 2010, 27.

Şekil 1.1. Çorlu, Saray ve Vize’de Aylık Ortalama Sıcaklıkların Aylara Göre Değişimi.

Yüksekliği 140 metre olan Saray meteoroloji istasyonu rasat sonuçlarına göre aylık ortalama sıcaklık değerleri, Çorlu’ya benzer özellikler gösterir. Yıllık ortalama sıcaklığı 12.2 °C’dir. Yıllık ortalama sıcaklık değerleri bakımından Çorlu ve Saray’ın rasat sonuçları arasında 0.7 °C fark vardır (Tablo 1.1). Saray’da aylık ortalama en düşük sıcaklık 2.4 °C ile ocak ayında görülürken, en yüksek sıcaklık 21.4 °C ile temmuz ayında görülmektedir. En düşük ortalama sıcaklıkların ocak (2.4 °C) ve şubat (4.0 °C) aylarında görüldüğü Saray’da, mart ayından itibaren sıcaklıkların artmaya başladığı görülür. Mart ayında bir önceki aya oranla 2.6°C’lik artış gözlenir. Artmaya devam eden sıcaklıklar, en sıcak aylar olan haziran (20.2°C), temmuz (21.4°C) ve ağustos (21.2°C) ayında 20 °C’ nin üzerinde seyrederek (Tablo 1.1). Eylül ayı ile birlikte sıcaklıklarda azalma gözlenir. En soğuk ay ile en sıcak ayın ortalama sıcaklık değeri arasında 19 °C bir fark vardır.

Çorlu ve Saray istasyonları birbirine oldukça yakın yükselti basamaklarında yer alırken, Vize meteoroloji istasyonu 210 m yükseklikte kurulmuştur. Istranca Dağları’nın güneye bakan ve alçalarak Ergene Ovası’na inen etekleri üzerinde kurulmuş Vize şehrinin 7 yıllık rasat sonuçlarına göre yıllık ortalama sıcaklığı 12.2 °C’dir. Yıllık ortalama sıcaklık değerleri Saray ile aynı, Çorlu’dan 0.7 °C daha azdır. Vize’de en düşük sıcaklık 2.8 °C ile ocak ayında görülürken, en yüksek sıcaklık 22.6 °C ile ağustos ayında görülmektedir. Şubat ayında, bir önceki aya göre 1 °C artan sıcaklık değerleri maksimum artışı 5.1 °C ile Mayıs-haziran ayları arasında yaşanmaktadır. En yüksek

sıcaklığa ise temmuz (21.8°C) ve ağustos (22.6°C) aylarında rastlanır. Eylül'den itibaren sıcaklıklar azalmaya başlar. En soğuk ay ile en sıcak ayın ortalama sıcaklık değerleri arasında 19.8 °C fark vardır. Yıllık ve aylık ortalama sıcaklık değerleri incelendiğinde küçük farklılıklar dışında istasyonlar arası değerlerin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 1.2. Çorlu, Saray ve Vize’de Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı (°C).

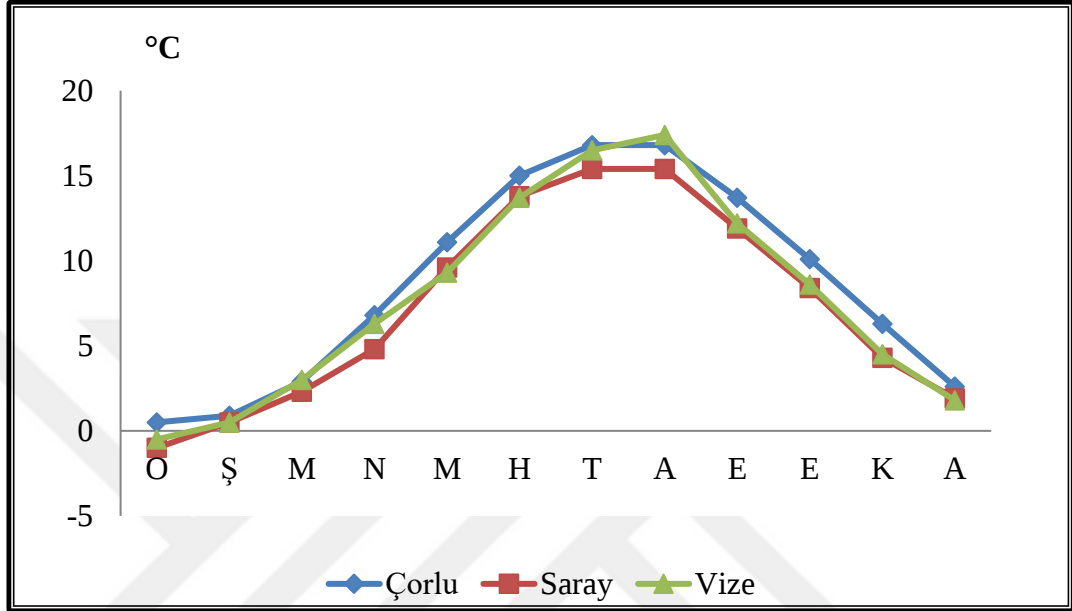
İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Toplam
Ort.Sic.(°C)	3.5	4.1	6.5	11.2	16.2	20.6	22.7	22.4	18.7	14.1	9.7	5.6	12.9
Ort. Yüksek Sic.	6.8	7.9	11.1	16.7	22.1	26.6	28.9	28.8	24.9	19.3	13.8	8.9	17.9
Ort. Düşük Sic.	0.5	0.9	2.9	6.8	11.1	15	16.8	16.8	13.7	10.1	6.3	2.6	8.6
En Yüksek Sic.	18.5	21	26.4	30.2	33.8	39.1	40	39	39.9	33.3	27.7	22.1	30.9
En Düşük Sic.	-16.6	-17.5	-11.9	-3.8	0.5	6.4	9.3	9.2	2.4	-5.2	-6.2	-12	-3.7
Ort. Sic.(°C)	2.4	4	6.6	10.1	15	20.2	21.4	21.2	17.4	13.7	8.9	5.8	12.2
Ort. Yüksek Sic.	5.6	7.7	11.6	16	20.7	26.3	27.1	26.9	23.3	19.3	13.7	9.4	17.3
Ort.Düşük Sic.	-1	0.5	2.3	4.8	9.6	13.8	15.4	15.4	11.9	8.4	4.3	1.9	7.2
En Yüksek Sic.	17	19.8	22.5	26.6	29.8	37	34.7	38.1	33.9	29.4	21.7	17.8	27.3
En Düşük Sic.	-12	-9	-13.1	-2.4	2.4	5.6	9.6	8.6	4.3	-0.9	-4.4	-7.1	-1.5
Ort. Sic.(°C)	2.8	3.8	6.9	11.5	14.1	19.2	21.8	22.6	17.8	13.4	8.5	4.7	12.2
Ort. Yüksek Sic.	6.4	8.6	12.6	17.4	19.8	25.1	27.6	28.5	22.2	18.8	12.6	7.3	17.2
Ort.Düşük Sic.	-0.5	0.5	3	6.3	9.3	13.7	16.5	17.4	12.2	8.6	4.5	1.8	7.7
En Yüksek Sic.	14.4	19.8	23.6	29.1	33.2	34.2	38	36	31	34.4	22.9	16.8	27.7
En Düşük Sic.	-8.3	-14.7	-3.4	0	-0.4	5.2	10	11	5.5	0.7	-6	-9.4	-0.8

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü (2016).

Şekil 1.2. Çorlu, Saray ve Vize’de Ortalama Yüksek Sıcaklıkların Aylara Göre Değişimi.

Ortalama yüksek sıcaklıklar incelendiğinde, Çorlu'da yıllık ortalama yüksek sıcaklık 17.9°C, Saray'da 17.3°C, Vize'de 17.2°C'dir. Aylık ortalama yüksek sıcaklıklara bakıldığında Çorlu'da Temmuz (28.9°C) ayında, Saray'da Temmuz (27.1°C) ayında ve Vize'de Ağustos (28.5°C) ayında olduğu görülür (Tablo 1.2).

Şekil 1.3. Çorlu, Saray ve Vize'de Ortalama Düşük Sıcaklıkların Aylara Göre Değişimi.

Ortalama düşük sıcaklıklar incelendiğinde ise Çorlu'da 8.6 °C, Saray'da 7.2 °C, Vize'de 7.7 °C'dir (Tablo 1.2). Saray ile Çorlu arasındaki fark 1.4 °C, Saray ile Vize arasında ise 0.5 °C'lik bir fark vardır. Çorlu'nun daha yüksek değerler göstermesi iç kesimlerde yer almasından kaynaklanmaktadır. Aylık ortalama düşük sıcaklıklara bakıldığında Çorlu (0.5°C) ve Saray (-1°C) ve Vize'de (-0.5°C) ocak ayında olduğu görülür (Tablo 1.2).

Sıcaklık bütün ekonomik faaliyetlerde olduğu gibi tarımsal faaliyetleri de kontrol eden en önemli iklim elemanıdır¹⁷. Özellikle ekstrem sıcaklıklar tarımsal faaliyetleri sınırlandıran önemli bir etmendir. En yüksek sıcaklık değerleri Çorlu'da 2000 yılında 40°C ile temmuz, Vize'de 1985 yılında 38°C ile temmuz ayında ve Saray'da 1977 yılı ağustos ayında 38.1°C olarak ölçülmüştür. Saray ve Vize istasyon ölçümleri birbirine oldukça yakın iken, Çorlu istasyonu yaklaşık 2.0 °C'lik bir fark arz etmektedir. En

¹⁷ Bulut, İhsan, *Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları (Ziraat Coğrafyası)*, Gündüz Eğitim Yayınları, Ankara 2006, 7.

düşük sıcaklıklar ise Çorlu'da 1985 yılında -17.5 °C ile şubat ayında, Vize'de 1991 yılında -14.7 °C ile şubat ayında ve Saray'da ise 1980 yılında -13.1 °C ile mart ayında görülmüştür (Tablo 1.2). Ekstrem sıcaklıklarda Saray ve Vize'deki değerlerin daha düşük olmasında muhtemelen rasat süresinin kısa olması da etkili olmuştur.

1.2.2. Atmosfer Basıncı

Atmosferdeki gazların temas ettikleri yüzeylere uyguladığı kuvvete hava basıncı denmektedir. Hava sıcaklığına bağlı olarak yoğunluktaki artma ve azalmalar sebebiyle basınçta değişiklikler görülür. Bunun yanı sıra hava basıncı, mevsimler, yükseklik, yerçekimi, cephe ve basınç sistemlerine bağlı olarak değişmektedir ¹⁸.

Atmosfer basıncı, havanın yoğunluğuna bağlı olarak değişir. Yükseltiye, sıcaklığa ve coğrafi enleme bağlı olarak değişen hava basıncı rüzgâr, sıcaklık, yağış ve bulutluluk gibi iklim elemanlarına dolaylı etkileri yönünden büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizde kışın ve bahar aylarında batıdan Anadolu'ya doğru ilerleyen gezici bir alçak basınç, doğudan ve güneydoğudan kuru, serin-soğuk, karasal (cT) hava kütlelerini çeker. Alçak basınç merkezi Türkiye'ye yaklaştıkça güney ve güneybatıdan hızı gittikçe artan nemli yağışlı (mT) lodos rüzgârları esmeye başlar. Alçak basıncın soğuk cephesi yağışların başlaması ile kesilir. Soğuk cephe gerisinden soğuk nemli (mP) karakterli, kışın kar yağışlı, yazın sağanaklı karayel fırtınası başlar. Karayel fırtınasını, genellikle daha az hızlı esen, kar yağışlı karasal soğuk (cP) hava kütlelerinin oluşturduğu kış poyraz rüzgârları izler. Güneydoğudan esen serin kuru rüzgârlar ile başlayan dizi güney güneybatılık ve yağışlı lodos rüzgârları ile devam eder, sonra kuzeybatı-kuzey yönlü serin-soğuk kar yağışlı karayele döner ve kuzeydoğu yönlü kuru soğuk poyraz da sona erer¹⁹.

Marmara Bölgesi'nin basınç şartları ve rüzgar rejimi, global atmosfer basıncı şartlarının, mevsimden mevsime uğradığı değişikliklerin etkisi altında şekillenir. Ayrıca

¹⁸ Günay, Ahmet, *Tekirdağ'ın İklim Özellikleri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fiziki Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul 2007, 18.

¹⁹ Erol, *Genel Klimatoloji*, 345.

kara ve denizlerin karşılıklı durumu ve topografya şartları gibi yerel faktörler de rüzgâr rejimi (yönü, frekansı ve hızı) üzerinde iz bırakır²⁰.

Araştırma sahasına ait basınç verilerine ulaşılamadığından Çorlu ilçesi ve araştırma sahasına yaklaşık 19 km mesafede bulunan Çerkezköy ilçesine ait veriler değerlendirmeye alınmıştır.

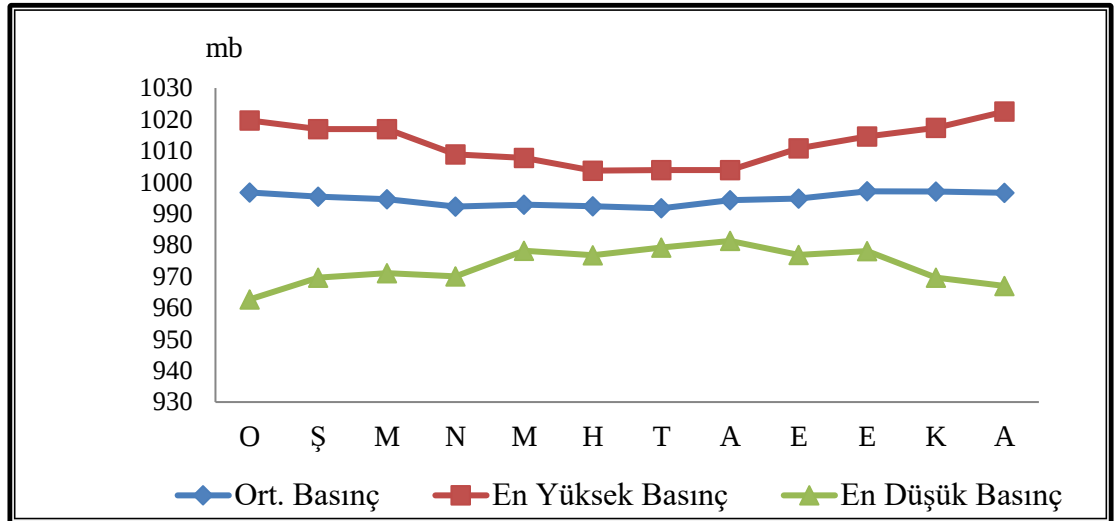
Tablo 1.3. Çorlu Meteoroloji İstasyonunun Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri (mb).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Bsn.	996.7	995.4	994.6	992.3	992.9	992.4	991.7	994.3	994.8	997.1	997	996.6	994.6
En Yük. Bsn.	1019.7	1016.9	1016.9	1008.9	1007.7	1003.7	1003.9	1003.9	1010.8	1014.6	1017.3	1022.5	1012.2
En Düş. Bsn.	962.7	969.6	971.1	970	978.2	976.8	979.2	981.3	976.9	978.1	969.6	967	973.3

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

Çorlu meteoroloji istasyonu basınç rasat sonuçlarına göre yıllık basınç ortalaması 994.6 mb'dır. Ortalama en düşük basınç değeri 991.7 mb olup normal basınç değerinden (1013 mb) daha alçaktır. Ortalama en yüksek basınç değeri ise 997.1 ile ekim ayında görülmektedir. Rasat sonuçlarında görüldüğü üzere aylık ortalama basınç değerleri hiçbir zaman normal basınç değeri yani 1013 mb'ın üstüne çıkmamıştır (Tablo 1.3). Aylık ortalama basınç değerlerinin yıllık (994.6 mb) ortalamasının üzerinde olduğu dönem eylül ayında (994.8 mb) başlamakta ve şubat ayının sonuna kadar devam etmektedir. Bu dönemde sıcaklık değerleri de düşüş eğilimindedir ve yaklaşık olarak sonbahar-kış mevsimine tekabül eder. Sıcaklık değerlerinin artmaya başladığı mart ayından itibaren basınç değerleri, yıllık ortalamasının (994.6 mb) altında seyretmeye başlar nisan ayında 992.3 mb'a düşer (Tablo 1.3).

²⁰ Arınç, *Türkiye'nin Kıyı Bölgeleri*, 436.

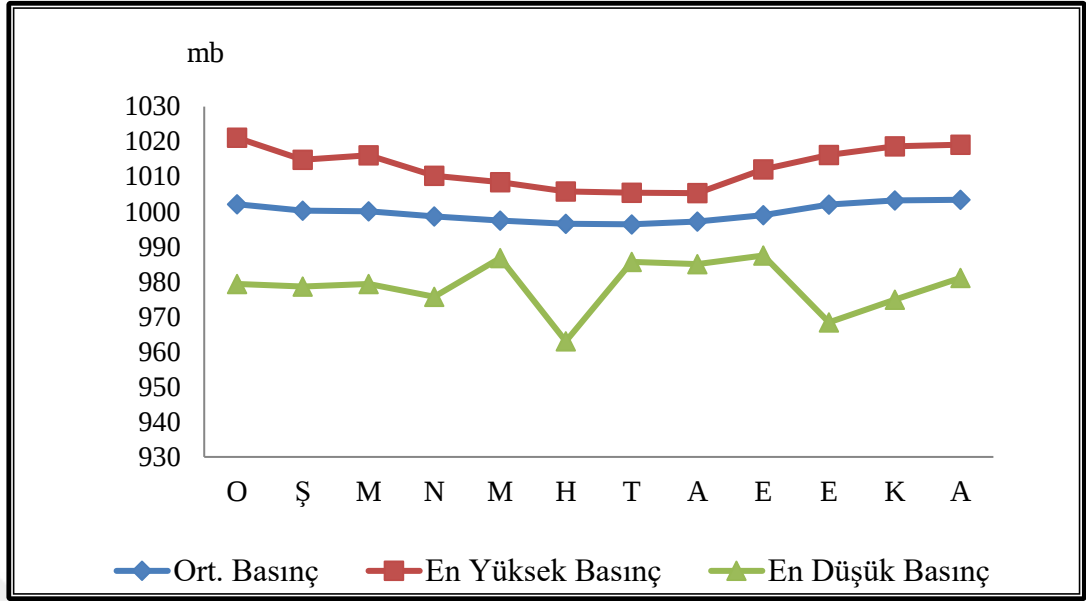
Şekil 1.4. Çorlu'da Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınçların Aylara Göre Değişimi.

Tablo 1.4. Çerkezköy Meteoroloji İstasyonunun Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri (mb).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Bsn.	1002.1	1000.3	1000.1	998.7	997.5	996.6	996.4	997.2	999	1002	1003.2	1003.4	999.7
En Yü. Bsn.	1021.1	1014.8	1016.1	1010.3	1008.4	1005.8	1005.4	1005.3	1012.1	1016.2	1018.7	1019.1	1012.7
En Düş. Bsn.	979.4	978.6	979.4	975.7	986.8	963	985.7	985	987.5	968.4	974.9	981.1	978.7

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

Çerkezköy'ün meteoroloji istasyonu basınç rasat sonuçlarına göre Çerkezköy'de. Yıllık ortalama basınç 999.7 mb'dır. Ortalama en düşük basınç değeri 996.4 mb olup normal basınç değerinden (1013 mb) daha alçaktadır. Ortalama en yüksek basınç değeri 1003.4 mb ile aralık ayında görülmektedir. Aylık ortalama basınç değerlerinin yıllık (999.7 mb) ortalamasının üzerinde olduğu dönem eylül ayından (999 mb) başlayıp mart ayı sonuna kadar devam etmektedir. Yaklaşık olarak bu dönem sonbahar-kış mevsimine tekabül etmekte olup sıcaklık değerleri de düşüş eğilimindedir. Sıcaklık değerlerinin artmaya başladığı nisan ayından itibaren ortalama basınç değerleri düşer (998.7 mb) ve yıllık ortalamasının (999.7 mb) altında seyretmeye başlar (Tablo 1.4).

Şekil 1.5. Çerkezköy’de Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınçların Aylara Göre Değişimi.

Araştırma sahası olan Saray ilçesinde basınç ölçümlerine ulaşılamadığından dolayı Çorlu ve Çerkezköy ilçelerindeki ölçümlerin araştırma sahamızın da basınç değerlerini yansıtacağı öngörülmektedir.

1.2.3. Rüzgârlar

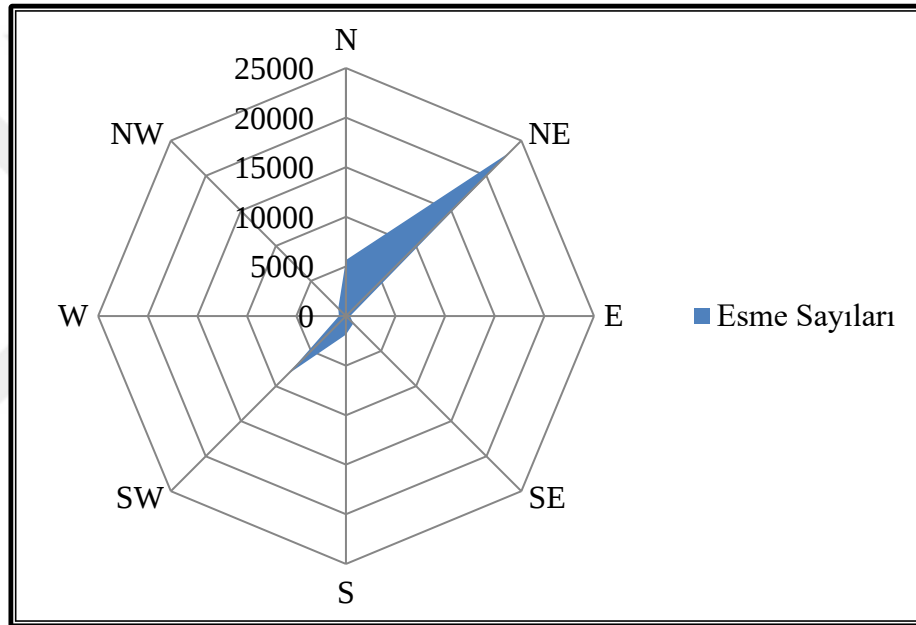
Rüzgâr yatay yönde yer değiştiren bir hava kütesinin hareketidir. Hava kütesinin bu hareketi ancak çevresine yaptığı etkilerle gözlenebilir veya cildimizde bir serinlik halinde hissedilir²¹. Araştırma sahasında rüzgârların yönü ve esme frekansları, sahada etkili olan basınç şartlarıyla birlikte yer şekillerine bağlı olarak da gelişmiştir. Araştırma sahamızın rüzgâr durumunu Saray ve Vize’de yapılan rasatlara bağlı kalarak değerlendirmeye çalışacağız. Araştırma sahasını oluşturan Saray ilçesinin 6 yıllık rüzgâr rasatlarına baktığımızda (Tablo 1.5) yıllık toplam 42426 olarak kaydedilen rüzgâr esme sayısının en fazlasını 23312 esme sayısı ile kuzeydoğu yönü oluşturmaktadır. Bunu 8290 esme sayısı ile güneybatı yönü takip etmektedir. Dolayısıyla araştırma sahamızda kuzeydoğu ve güneybatı sektörlü rüzgârların hâkimiyeti söz konusudur. Bu durumun oluşmasında sahanın topografik yapısı etkili olmuştur.

²¹ Erol, *Genel Klimatoloji*, 123.

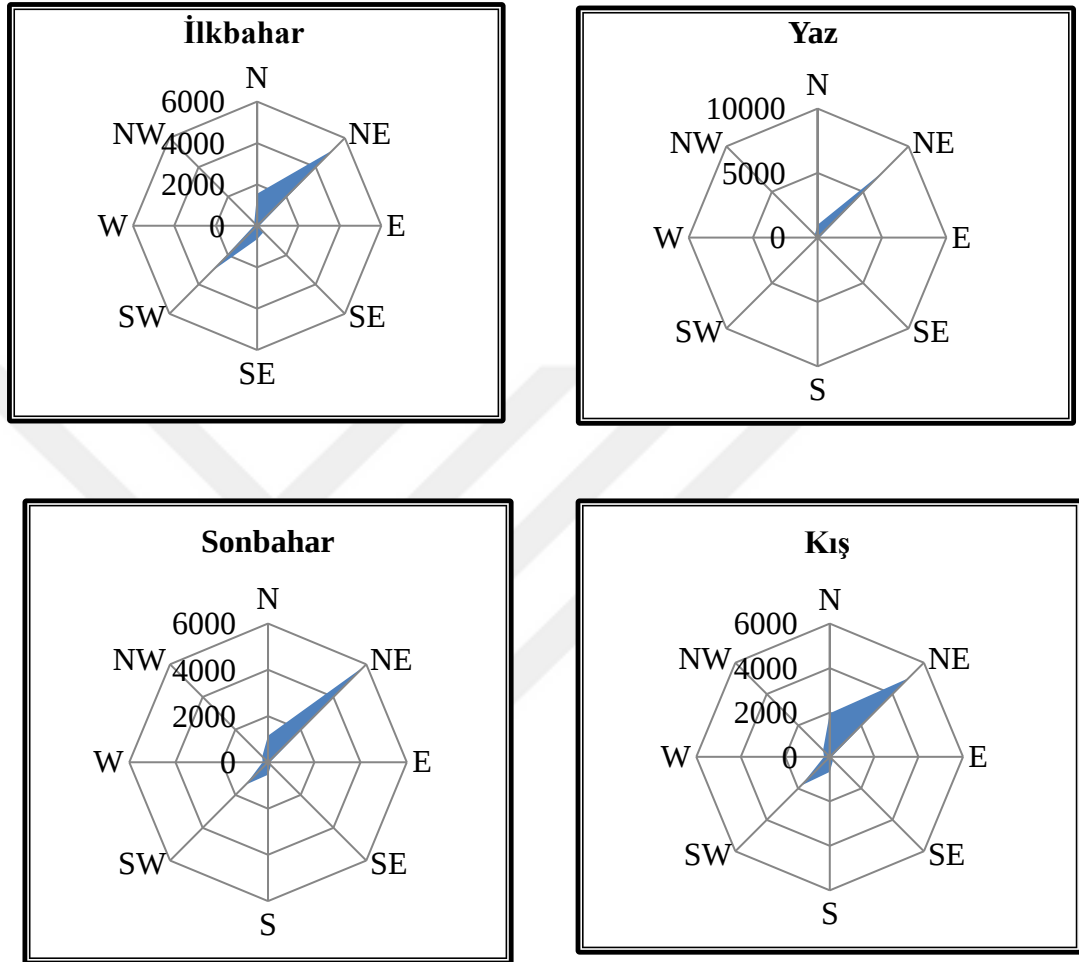
Tablo 1.5. Saray'ın Meteoroloji İstasyonunun Rüzgar Esme Sayıları (1977-1982).

Yönler	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık	%'si
N	896	672	672	536	336	360	232	400	472	240	440	400	5656	13.3
NE	1984	1600	1632	1608	1928	1920	2560	2816	2248	2200	1392	1424	23312	54.9
E			40	48	16	56	56	32	16	16	48	88	416	0.98
SE	40	8	112	208	120	168	24	16		112	72	160	1040	2.4
S	112	144	352	216	72	32	8	8	80	240	216	416	1896	4.4
SW	994	1160	1248	1160	712	560	192	176	320	240	808	720	8290	19.5
W	56	144	56	24	72	40	24	8	16	64	152	56	712	1.6
NW	128	192	72	88	32	32	16	88	104	152	96	104	1104	2.6

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

Araştırma sahası için hazırlanan mevsimlik rüzgar gülleri incelendiğinde (Şekil 1.7) yıllık hakim rüzgar yönüyle çok farklılık göstermediği dikkat çekmektedir. Buna göre kış mevsiminde hakim iki etkin yön tespit edilmiştir. Bunlardan 1. Etkin yön kuzeydoğudur. 2. etkin yönü ise güneybatı oluşturmaktadır. İlkbahar mevsimine geçerken kuzeydoğu yönü etkisini devam ettirirken, güneybatı yönünün etkinlik kazanmaya başladığı görülür (Şekil 1.7). Yaz mevsiminde ise tek bir etkin yön görülür. Bu rüzgar yönü kuzeydoğudur. Sonbahar mevsiminde ise yıllık hakim rüzgar ve kış mevsimindeki hakim rüzgar yönleriyle benzerlik göstermektedir. 1. etkin yön kuzeydoğu iken, 2. etkin yön güneybatıdır.

Şekil 1.7. Saray'ın Mevsimlik Rüzgâr Gülü.

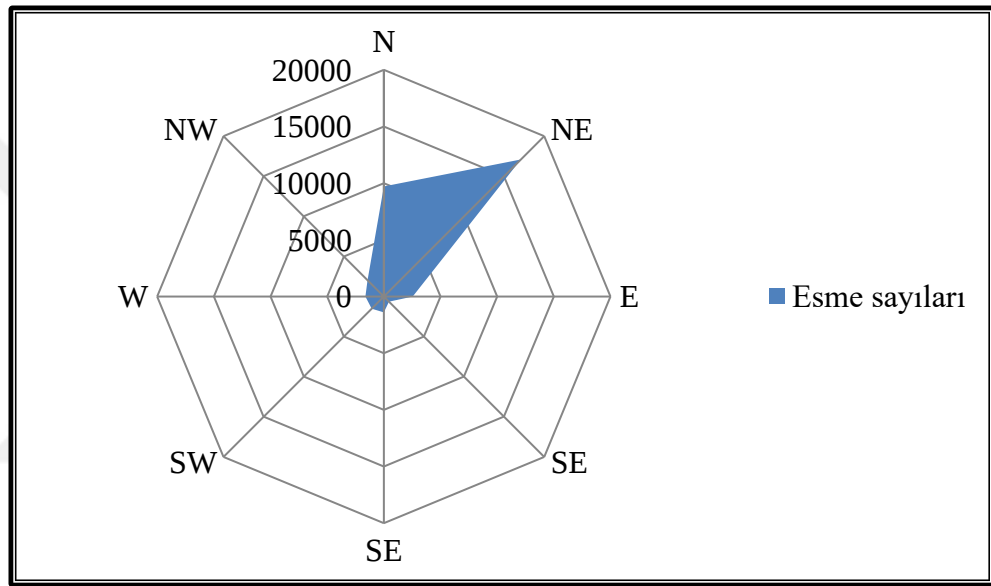
Saray'ın 6 yıllık rasatlarına göre ortalama rüzgar hızı 2.3 m/s'dir. En hızlı rüzgar 36.3 m/s'lik değer ile kuzeydoğudan eser. Yıl boyunca en kuvvetli rüzgarlar kuzeyden esmektedir. En az rüzgar hızına sahip yön ise 12.3 m/s'lik değer ile doğu yönüdür.

Mukayese amaçlı olarak Vize'nin 7 yıllık rasat sonuçları değerlendirildiğinde 36616 olarak kaydedilen yıllık ortalama esme sayısının en fazlasını 17096 esme sayısı ile kuzeydoğu yönü oluşturmaktadır. Kuzeydoğu yönünü 9720 esme sayısı ile kuzey yönü takip etmektedir. Bundan dolayı burada kuzeydoğu ve kuzey yönlü rüzgârların hâkimiyeti söz konusudur (Tablo 1.6).

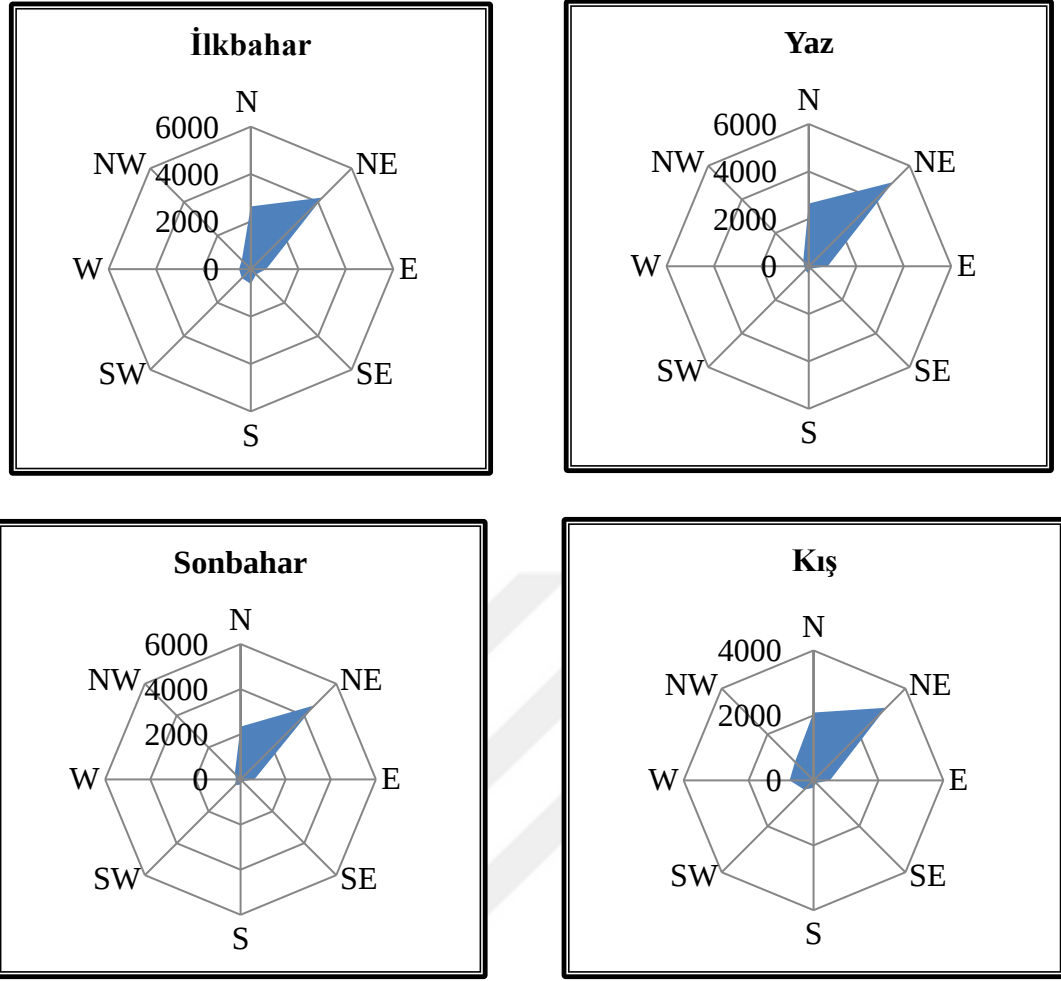
Tablo 1.6. Vize'nin Meteoroloji İstasyonunun Rüzgar Esme Sayıları.

Yönler	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık	%'si
N	680	592	600	1008	1032	744	1264	640	504	1040	800	816	9720	26.5
NE	1120	1112	1496	1056	1712	1448	1808	1768	1544	1720	1384	928	17096	46.6
E	104	120	176	200	264	296	288	200	200	248	160	280	2536	6.9
SE	32	32	56	152	104	56	40	24	40	16	56	56	664	1.8
S	96	96	120	384	120	256	40	16	48	88	96	40	1400	3.8
SW	176	96	136	264	136	152	64		64	96	208	136	1528	4.1
W	200	224	296	136	72	72	32	88	72	24	96	312	1624	4.4
NW	344	184	144	248	160	144	88	104	136	56	168	272	2048	5.5

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

Şekil 1.8. Vize'nin Yıllık Rüzgar Gülü ve Etkin Rüzgar Gülü.

Vize'nin mevsimlere göre hazırlanmış rüzgar güllerine baktığımızda genel olarak yıllık hâkim rüzgar yönüyle çok farklılık göstermediği dikkati çekmektedir (Şekil 1.9). Yıllık hakim rüzgar yönünde olduğu gibi I. Etkin yön kuzeydoğu yönüdür. II. Etkin yön ise kuzey yönüdür. Yaz ve sonbaharda kuzeydoğu yönü tamamen etkin durumdayken, ilkbahar ve kış mevsimlerinde kısmen kuzey yönünün de etkili olduğu görülür.

Şekil 1.9. Vize'nin Mevsimlik Rüzgâr Gülü.

Vize ilçesinde 7 yıllık rüzgar rasat sonuçlarını incelediğimizde ortalama rüzgar hızı 2.2 m/s'dir. En hızlı rüzgar 39.1 m/s ile kuzeyden esmektedir. Yıl boyunca en kuvvetli rüzgâr kuzey ve kuzeydoğudan esmektedir.

1.2.4. Nem ve Bulutluluk

Belli bir sıcaklıktaki havanın su buharı içeriği²² olarak tanımlanan nisbi nem durumunu Çorlu, Saray ve Vize ilçeleri istasyonlarının verileri ışığında değerlendirilecektir. Yıllık ortalama nisbi nem değerleri Çorlu ilçesinde % 81.4, Saray ilçesinde % 82 ve Vize ilçesinde % 71.7'dir. Çorlu ve Saray ilçelerinin nem değerleri

²² Hoşgören, Yıldız Mehmet, *Jeomorfoloji Terimleri Sözlüğü*, 1. Baskı, Çantay Kitabevi, İstanbul 2011, 206.

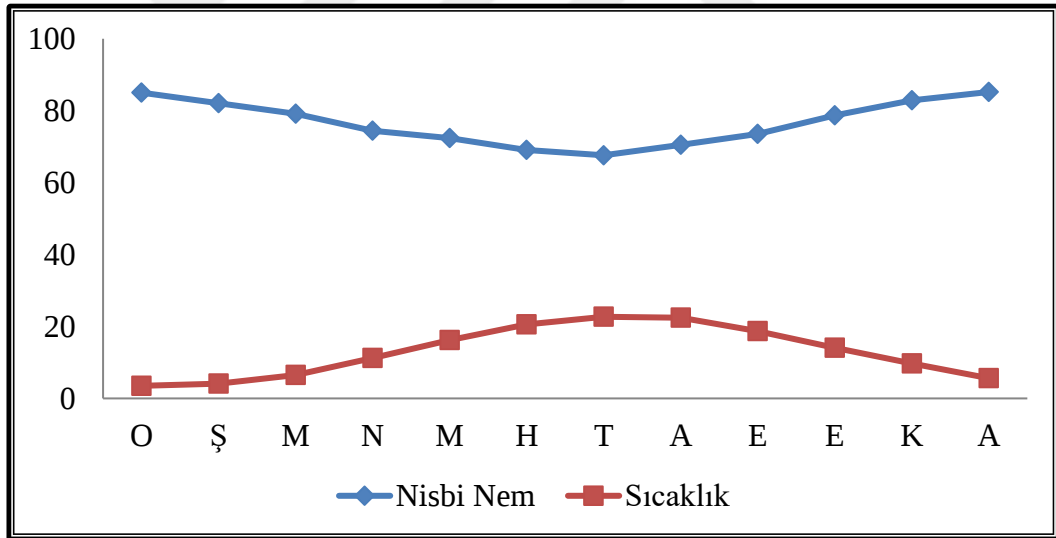
birbirine oldukça yakın iken Vize ilçesinin nem değerleri yaklaşık olarak % 11 daha düşük bir değer arz eder (Tablo 1.7).

Tablo 1.7. Çorlu, Saray ve Vize İstasyonlarının Nem Değerleri (%).

İstasyon	Rasat Yılı	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Çorlu	56	85	82.1	79.1	74.4	72.4	69.1	67.6	70.5	73.5	78.7	82.9	85.5	81.4
Saray	6	76.6	75.8	78.8	78.2	81.5	85	86.5	87.4	86.1	83	80.6	79.1	82
Vize	7	76.3	72.7	70.6	68.7	73.5	67.3	64.7	63.8	67.5	73.5	75.1	80.7	71.7

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

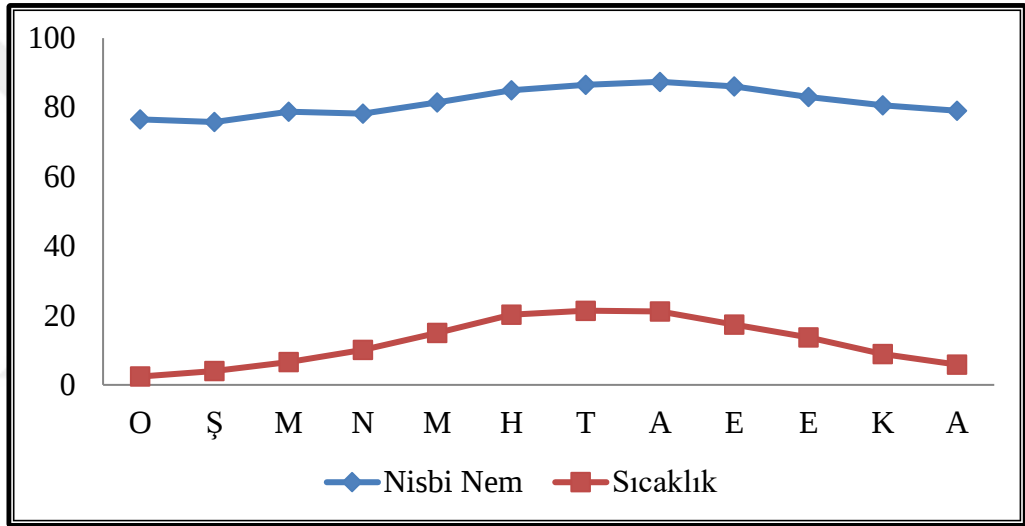
Çorlu ilçesinde aylık ortalama nisbi nemlilik değerleri incelendiğinde en düşük değerlere yaz mevsimine denk gelen haziran (% 69.1) ve temmuz (% 67.6) aylarında rastlanmaktadır. Ağustos ayından itibaren yükselmeye başlayan değerler aralık (% 85.5) ve ocak (% 85) ayında en yüksek seviyeye ulaşır. Görüldüğü üzere sıcaklık arttıkça nem değerleri düşmekte, sıcaklık azaldıkça nem değerleri artmaktadır (Şekil 1.10).

Şekil 1.10. Çorlu'da Aylık Ortalama Sıcaklık ve Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri.

Bilindiği gibi sıcaklığın yükselmesi nisbi nemliliği azaltırken, sıcaklığın düşmesi nisbi nemi arttırmaktadır. Araştırma sahamız olan Saray ilçesinde tam tersi bir durum söz konusudur. En düşük değerler, ocak (% 76.6) ve şubat (% 75.8) aylarında gözlenirken, en yüksek değerler, temmuz (% 86.5) ve ağustos (% 87.4) aylarında görülmektedir (Şekil 1.11). Sıcaklıkların maksimuma ulaştığı yaz aylarında nisbi nem miktarının yükseldiği, sıcaklıkların azaldığı kış aylarında ise nem miktarının düşük

değerler gösterdiği görülmektedir (Şekil 1.11). Karadeniz kıyılarında nispi nemlilik yazdan kışa pek az değişmektedir. Genel kurala aykırı görülen bu özellik, rüzgâr istikametleri dikkate alındığında daha kolay izah edilebilir. Gerçekten de yaz mevsiminde bu kıyılarda denizden karaya doğru esen ve dağ yamaçlarında yükselmeye zorlanan hava kütleleri kıyı istasyonlarında yazın havanın nispi nemliliğini artırır²³. Buna karşılık kış mevsiminde karadan denize, yani dağlardan sahile doğru esmeğe başlar. Bu yön karakterinde olan rüzgârların kış mevsiminde nispi nemliliğin azalmasına yol açacağı aşîkârdır. Araştırma sahasında nispi nemlilik yüksek olmakla birlikte yaz sonu ve sonbahar başında oldukça yüksektir. Bu dönemde yağış miktarında da bariz bir artış olduğu görülmektedir²⁴.

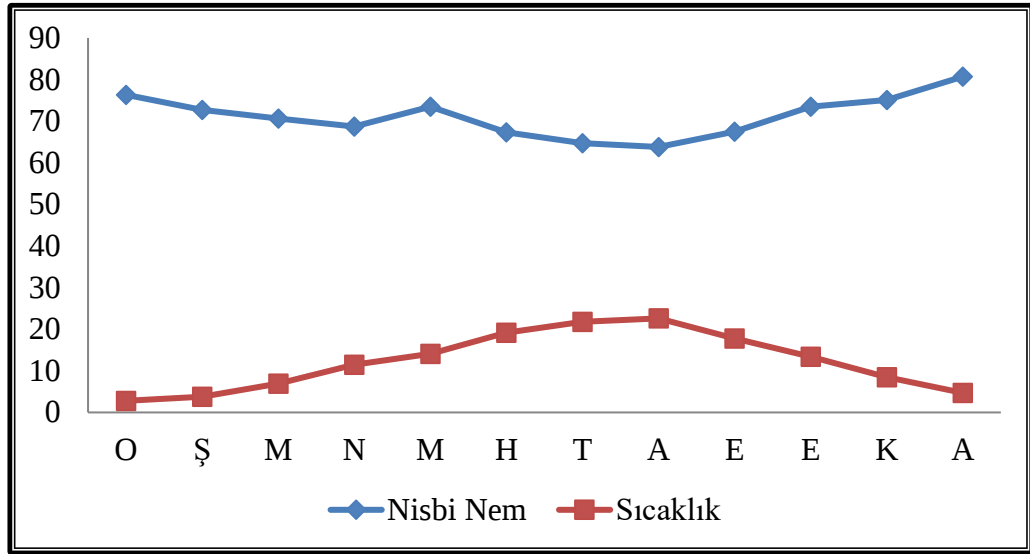

Şekil 1.11. Saray'da Aylık Ortalama Sıcaklık ve Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri.

Vize ilçesi istasyonu verilerine göre ise en düşük nem değerleri, temmuz (% 64.7) ve ağustos (% 63.8) , en yüksek değerler ise aralık (% 80.7) ve Ocak (% 76.3) aylarında görülmektedir (Şekil 1.12)

²³ Erinç, Sırrı, *Klimatoloji ve Metodları*, Genişletilmiş 4. Baskı, Yayın No: 276, Coğrafya Dizi No: 1, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul 1996, 349.

²⁴ Koday, Zeki, *Hopa İlçesi'nin Coğrafyası*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995, 50.

Şekil 1.12. Vize’de Aylık Ortalama Sıcaklık ve Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri.

Coğrafi faktörlerin etkisi altında meydana gelen bulutluluk; güneşlenme süresi, nisbi nem ve sıcaklıkla yakından ilgilidir²⁵. Araştırma sahasının bulutluluk durumunu Çorlu, Saray ve Vize istasyonlarının verilerini değerlendirerek ortaya konulmuştur.

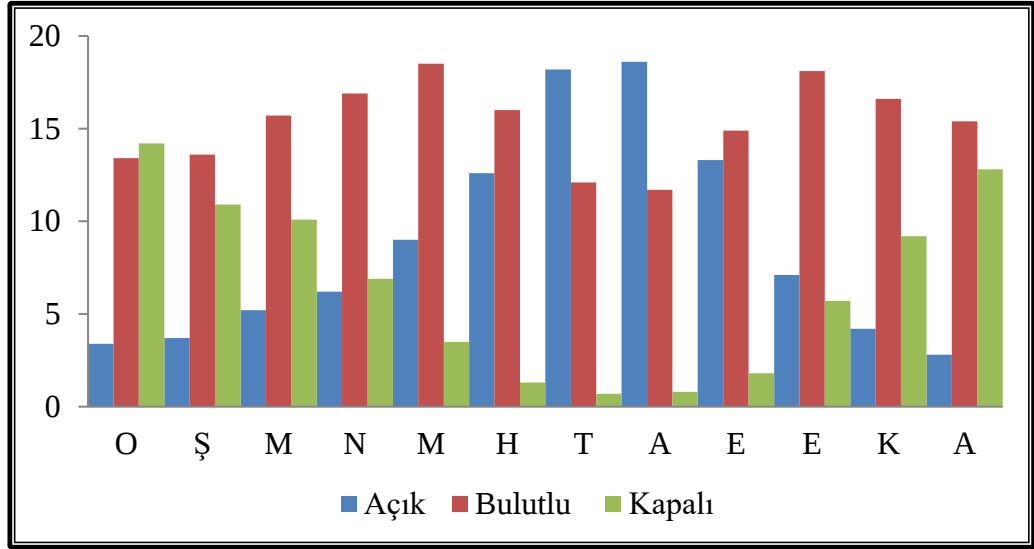
Tablo 1.8. Çorlu, Saray ve Vize’de Ortalama Açık, Kapalı ve Bulutlu Gün Sayıları.

İstasyon	Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Çorlu	Açık	3.4	3.7	5.2	6.2	9.0	12.6	18.2	18.6	13.3	7.1	4.2	2.8	104.3
	Bulutlu	13.4	13.6	15.7	16.9	18.5	16.0	12.1	11.7	14.9	18.1	16.6	15.4	182.9
	Kapalı	14.2	10.9	10.1	6.9	3.5	1.3	0.7	0.8	1.8	5.7	9.2	12.8	77.9
Saray	Açık	2.3	1.7	3.5	4.2	5.8	11.2	11.5	12.5	9.0	6.3	3.2	1.3	72.5
	Bulutlu	8.0	9.8	12.5	15.7	13.7	11.8	12.5	11.5	10.2	11.7	9.3	9.2	135.9
	Kapalı	20.7	16.7	15.0	10.2	6.3	2.0	1.8	1.8	5.8	7.8	12.5	15.3	115.9
Vize	Açık	4.1	2.1	4.7	4.7	6.3	8.4	13.4	10.6	7.0	4.6	1.9	0.9	68.7
	Bulutlu	6.4	6.9	5.9	12.0	12.0	13.3	9.9	10.0	10.7	13.1	10.6	6.9	117.7
	Kapalı	11.6	11.1	11.7	9.0	8.3	4.0	3.3	1.6	3.7	8.9	13.3	14.4	100.9

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

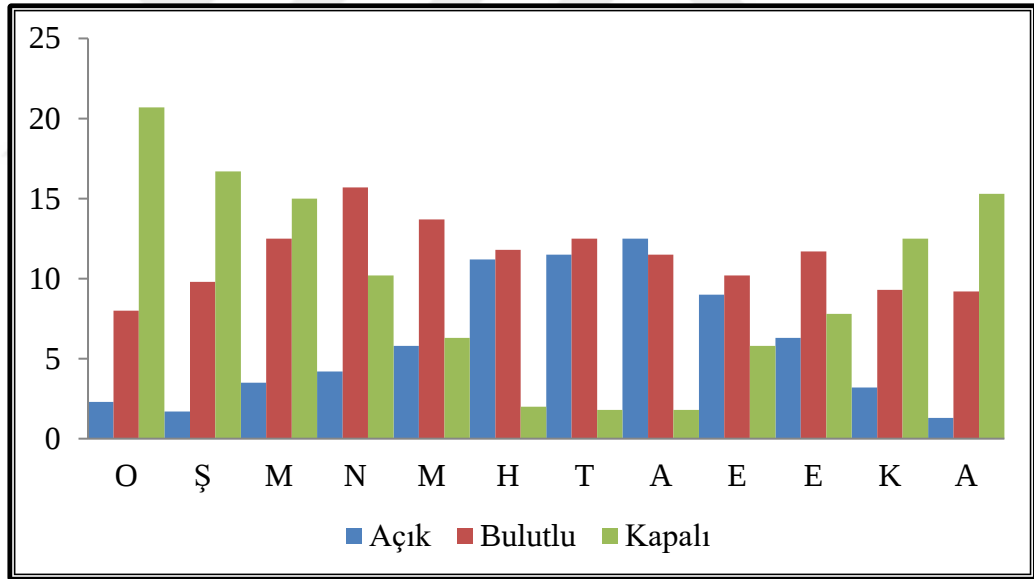
Uzun yıllık rasat sonuçları bulunan (53 yıl) Çorlu ilçesinde 104.3 gün açık, 182.9 gün bulutlu ve 77.9 gün kapalıdır (Tablo 1.8). Bulutluluğun en yüksek olduğu ay Mayıs (18.5) ayıdır ve bu ay ortalama yağışın 42.6 mm’si düşer.

²⁵ Koday, Zeki, *Arhavi Çayı Havzasının Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi Yayın No: 34, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 100, Araştırma Serisi No: 71, Erzurum 2003, 31.

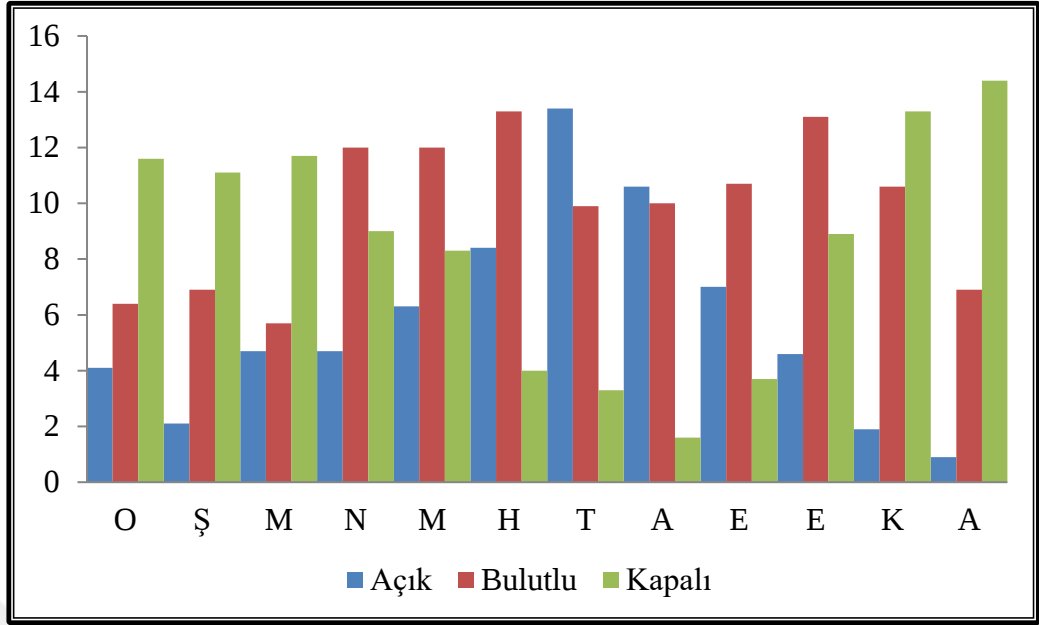
Şekil 1.13. Çorlu’da Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı.

Saray ilçesi rasat sonuçlarına baktığımızda 72.5 gün açık, 135.9 gün bulutlu, 115.9 gün kapalıdır. Bulutluluğun en fazla olduğu ay nisan (15.7 gün)’dır.

Şekil 1.14. Saray’da Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı.

Vize ilçesinde ise 68.7 gün açık, 117.7 gün bulutlu ve 100.9 gün kapalıdır. En bulutlu ay haziran (13.3 gün)’dır (Tablo 1.8). Araştırma sahasına genel olarak bakıldığında nispeten kış aylarının dışında bulutluluk yıl boyunca 10 günün üzerinde seyreder.

Şekil 1.15. Vize’de Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı.

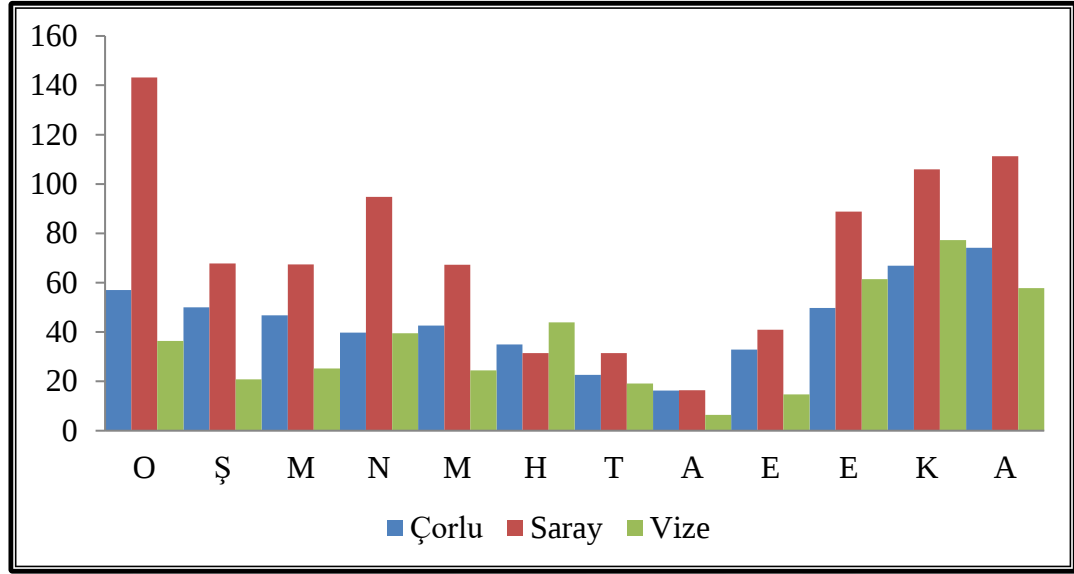
1.2.5. Yağış

İnceleme sahasının iklim özelliklerini belirleyebilmek için Çorlu’nun 56 yıllık, Saray’ın 6 yıllık ve Vize’nin 7 yıllık meteoroloji değerlerinden yararlanılmıştır. Çorlu istasyonunun rasat verilerine göre yıllık ortalama yağış miktarı 533.7 mm olup, en az yağışın düştüğü ay 16.3 mm ile ağustostur. Eylül ayından itibaren yağış değerleri artmaya başlar. Aralık ayında 74.2 mm’ye ulaşan yağış değerleri nisan ayına kadar sürekli bir düşüş göstererek 39.8 mm’ye iner. Yaz aylarında en az yağış değerlerine ulaşır. Sonbaharın gelmesiyle birlikte yağış değerleri artış gösterir ve kış mevsiminin ilk ayı olan aralık ayında yıl içinde maksimum yağış değerine ulaşılır. Böylece en fazla yağış 74.2 mm ile aralık ayında gerçekleşmektedir(Tablo 1.9).

Tablo 1.9. Çorlu, Saray ve Vize İlçelerinin Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm).

İstasyon	Rasat Süresi	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Çorlu	1960-2015	57.0	50.0	46.8	39.8	42.6	34.9	22.6	16.3	32.9	49.7	66.9	74.2	533.7
Saray	1977-1982	143.2	67.8	67.4	94.8	67.3	31.5	31.4	16.4	40.9	88.8	105.9	111.2	866.6
Vize	1985-1992	36.4	20.8	25.2	39.5	24.4	43.9	19.1	6.4	14.7	61.4	77.2	57.8	426.8

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

Şekil 1.16. Çorlu, Saray ve Vize’de Ortalama Yağışın Aylara Göre Dağılımı (mm).

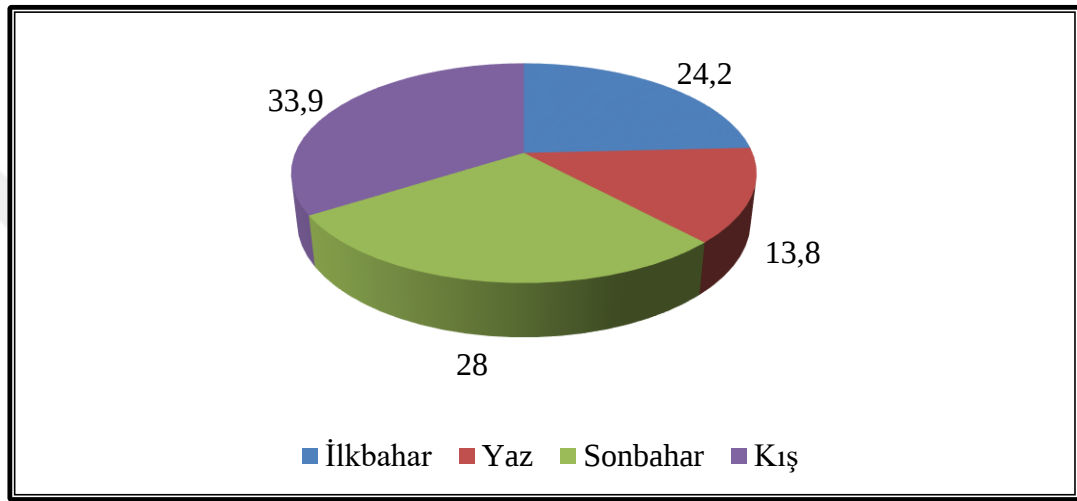
Araştırma sahasına ait yağış verileri incelendiğinde, yıllık ortalama yağış miktarı 866.6 mm olup, yağışın en az düştüğü ay 16.4 mm ile ağustos ayıdır. Eylül ayıyla birlikte yağış değerlerinde artış meydana gelmektedir. Sonbahar ayında sürekli artışın meydana geldiği yağış miktarında, kış mevsiminin kendini gösterdiği şubat ayından itibaren düşüşler gözlenmektedir. Nisan ayında bir önceki aya göre 27.4 mm artan yağış miktarı eylül ayına kadar sürekli bir azalış göstermektedir. Yıl içerisinde maksimum yağış değerine 143.2 mm ile ocak ayında ulaşılır(Tablo 1.9).

Vize ilçesi istasyonu rasat sonuçlarına göre yıllık ortalama yağış miktarı 426.8 mm olup, en düşük yağış miktarına 6.4 mm ağustos ayında rastlanmaktadır. Eylül ayıyla birlikte yükselmenin görüldüğü yağış miktarında aralık ayından itibaren mart ayına kadar sürekli bir düşüş söz konusudur. Mart ayından itibaren inişli çıkışlı bir yağış miktarı gözlenmektedir. Yağış maksimum değere 77.2 mm ile kasım ayında ulaşır (Tablo 1.9).

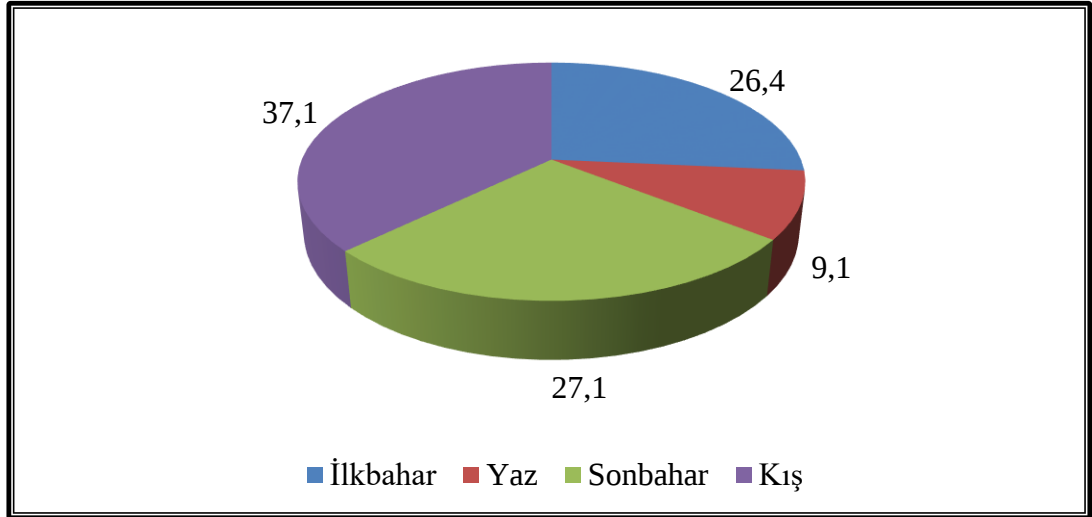
Tablo 1.10. Çorlu, Saray ve Vize’de Yıllık Yağışın Mevsimlere Dağılışı.

İstasyonlar	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
Çorlu (%)	24.2	13.8	28.0	33.9
mm	129.2	73.8	149.5	181.2
Saray (%)	26.4	9.1	27.1	37.1
mm	229.5	79.3	235.6	322.2
Vize (%)	20.8	14.7	35.9	26.9
mm	89.1	63.0	153.3	115

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

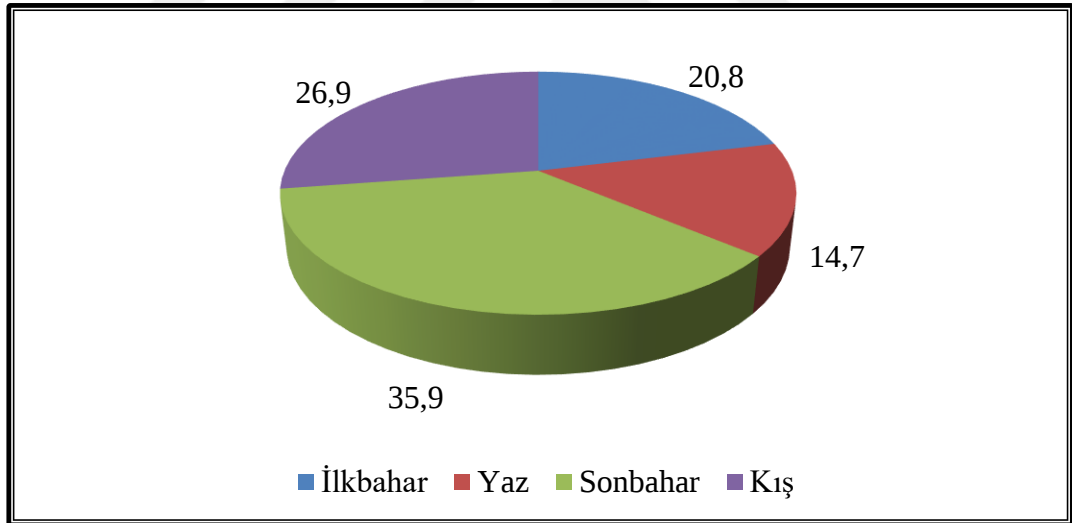
Şekil 1.17. Çorlu’da Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı (%).

Çorlu ilçesinde en yağışlı mevsim olan kış 181.2 mm ile yıllık ortalama toplam yağışın % 33.9’unu oluşturmaktadır. Sonbahar kıştan sonra en yağışlı ikinci mevsimdir. En az yağış ise yaz mevsiminde düşmektedir (Şekil 1.17).

Şekil 1.18. Saray’da Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı (%).

Araştırma sahasında en yağışlı mevsim 322.2 mm ile kış olup, onu sonbahar ve ilkbahar mevsimleri takip etmektedir. En az yağış ise 79.3 mm ile yaz mevsiminde düşmektedir (Şekil 1.18).

Şekil 1.19. Vize’de Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı (%).

Vize ilçesinde en yağışlı mevsim 153.3 mm ile toplam yağışın % 35.9’nu kapsayan sonbahardır. Onu sırasıyla kış ve ilkbahar mevsimleri takip etmektedir. En az yağışın ise 63.0 mm ile yaz mevsiminde düştüğü görülmektedir (Şekil 1.19). Tüm istasyonlarda yıllık ortalama yağış miktarı 420 mm’nin üzerindedir (Tablo 1.9). Genel itibariyle en yağışlı mevsim Çorlu ve Saray ilçelerinde kış iken, Vize ilçesinde sonbahardır. En az yağışın görüldüğü mevsim ise üç istasyonda da yaz mevsimidir.

Tablo 1.11. Çorlu’da Aylara Göre Ortalama Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Gün Sayıları ile Ölçülmüş En Yüksek Kar Kalınlıkları.

Rasat Türü	Rasat Süresi	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Kar Yağ. Gün. S.	53	5.8	4.7	3.1	0.2		0				0.1	0.6	3.2	17.7
Ort. Karla Örtü. Gün S.	53	3.9	3.4	1.3	0							0.1	2	10.7
En Yüks. Kar Kalınlığı (cm)	53	40	38	18	5							4	28	22
Yağış (mm)	53	57	50	46.8	39.8	42.6	34.9	22.6	16.3	32.9	49.7	66.9	74.2	533.7

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

Çorlu ilçesinde kar yağışlı gün sayısı 17.7’dir. Karın yerde kalma süresi 10.7 gün olup, kar yağışının olduğu devre boyunca kar örtüsü yerde kalmaktadır. En yüksek kar kalınlığı ise ocak ayında 40 cm, şubat ayında 38 cm olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1.11).

Tablo 1.12. Saray’da Aylara Göre Ortalama Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Gün Sayıları ile Ölçülmüş En Yüksek Kar Kalınlıkları.

Rasat Türü	Rasat Süresi	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Kar Yağ. Gün S.	6	7.2	4.5	1.8									2	15.5
Ort. Karla Örtü. Gün S.	6													
En Yüks. Kar Kalınlığı (cm)	6													
Yağış (mm)	6	143.2	67.8	67.4	94.8	67.3	31.5	31.4	16.4	40.9	88.8	105.9	111.2	866.6

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

Saray ilçesinde kar yağışları aralık-mart arası devrede toplam kar yağışlı gün sayısı 15.5’tir. En fazla kar yağışı 7.2 ile ocak ayında görülmektedir (Tablo 1.12).

Fotoğraf 1.1. İlçede Kış Mevsiminde Görülen Yoğun Kar Yağışından Bir Görünüm (trakyanet.com).

İlçede bazı dönemlerde görülen yoğun kar yağışı hayatı olumsuz yönde etkilemekte ve ilçe ile diğer yerleşmeler arasında ulaşımın aksamasına neden olmaktadır (Fotoğraf 1.1).

Tablo 1.13. Vize’de Aylara Göre Ortalama Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Gün Sayıları ile Ölçülmüş En Yüksek Kar Kalınlıkları.

Rasat Türü	Rasat Süresi	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Kar Yağ. Gün. S.	7	1.7	1.6	0.4								0.9	1.6	6.4
Ort. Karla Örtü. Gün S.	7													
En Yüks. Kar Kalınlığı (cm)	7													
Yağış (mm)	7	36.4	20.8	25.2	39.5	24.4	43.9	19.1	6.4	14.7	61.4	77.2	57.8	426.8

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

Vize ilçesinde kar yağışları ekim-mart ayları arasındaki devrede görülmektedir. Ortalama kar yağışlı gün sayısı 6.4 olup, en fazla kar yağışlı gün sayısı 1.7 ile ocak ayıdır.

1.2.6. Yağış Etkinliği ve İklim Tipi

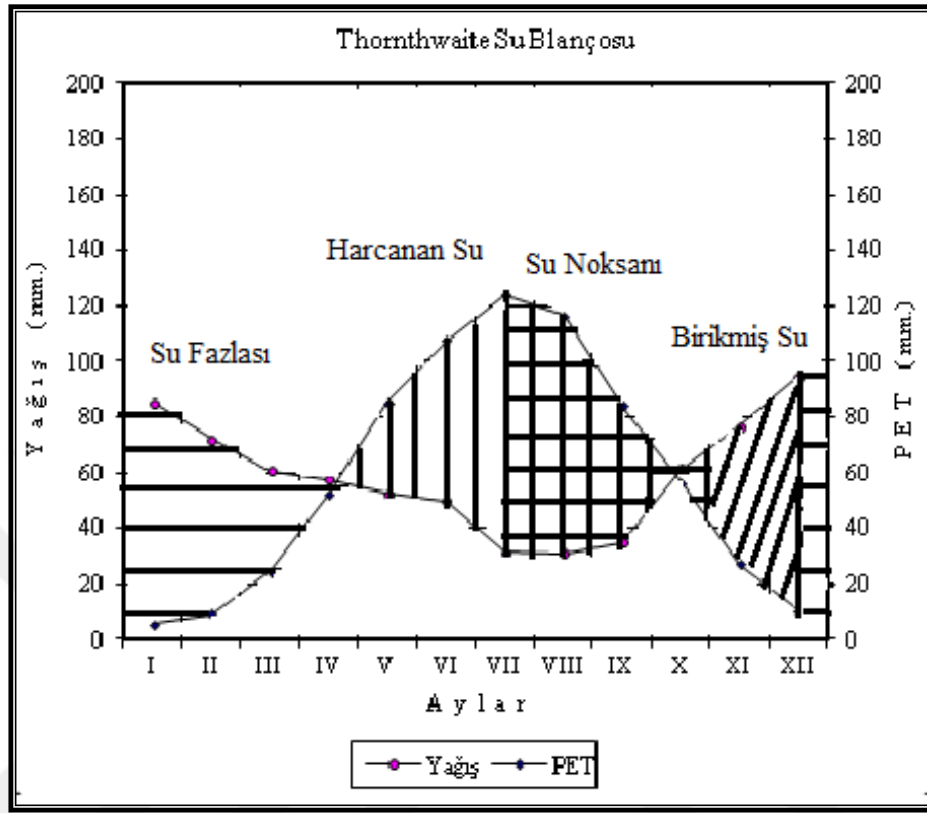
Araştırma sahasının iklim tipini belirlemek için Thornthwaite'in iklim tasnifi yönteminden yararlanılmıştır. Bu amaçla Çorlu, Saray ve Vize ilçelerinin ayrı ayrı su bilançosu tablosu ve diyagramı hazırlanmıştır. Thornthwaite yönteminden yararlanılarak hazırlanan su bilançosu tablosu ve diyagramında yağışların sıcaklık, evapotranspirasyon, toprakta depolanan su, harcanan su, su fazlası ve su eksiğinin yüzeysel akışla olan ilişkilerini incelemek mümkün olur.

Tablo 1.14. Thornthwaite Göre Çorlu'nun Su Bilançosu.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Sıcaklık °C	2.6	3.8	6.9	11.8	15.7	18.6	20.6	20.7	17.9	14.0	8.9	4.3	12.2
Sıcaklık indisi	0.4	0.7	1.6	3.7	5.7	7.3	8.5	8.6	6.9	4.8	2.4	0.8	51.3
Düzeltilmemiş PE (mm)	6.6	10.8	23.5	47.3	68.5	85.4	97.5	98.2	81.3	59.0	32.8	12.7	
Güneşlenme süresine göre PE tashih emsali	0.8	0.8	1.0	1.1	1.2	1.3	1.3	1.2	1.0	1.0	0.8	0.8	
Düzeltilmiş Etp. (mm)	5.5	9.0	24.3	52.6	85.4	107.7	123.9	116.6	84.3	56.5	27.0	10.2	702.9
Yağış (mm)	85.5	71.9	60.9	57.5	52.4	49.7	31.6	30.9	34.8	61.7	76.6	94.7	708.2
Depo Değişikliği	-	-	-	-	-33.0	-58.0	-9.0	-	-	5.2	49.6	45.2	
Depolama (mm)	100.0	100.0	100.0	100.0	67.0	9.0	-	-	-	5.2	54.8	100.0	100.0
Gerçek Evapotranspirasyon (mm)	5.5	9.0	24.3	52.6	85.4	107.7	40.6	30.9	34.8	56.5	27.0	10.2	484.4
Su Noksanı (mm)	-	-	-	-	-	-	83.3	85.7	49.5	-	-	-	218.5
Su Fazlası (mm)	80.0	62.9	36.6	4.9	-	-	-	-	-	-	-	39.3	223.8
Yüzeysel Akış Yül	59.7	71.4	49.8	20.8	2.5	-	-	-	-	-	-	19.7	223.8
Yüzeysel Akış Yü2	49.9	56.4	46.5	25.7	12.9	6.4	3.2	1.6	0.8	0.4	0.2	19.8	223.8
Nemlilik Oranı	14.5	7.0	1.5	0.1	-0.4	-0.5	-0.7	-0.7	-0.6	0.1	1.8	8.3	

Çorlu ilçesinde su bilançosu diyagramı incelendiğinde (Şekil 1.20), aralık ayının ortasından başlayarak nisan ayının ortasına kadar yağışların artmasıyla birlikte toprak suya doymun hale gelmektedir. Nisan ayının ortasından temmuz ayının ortasına kadar yağışlı dönemde toprakta biriken su kullanılmaktadır. Temmuz ayının ortasından ekim ayının sonuna kadar yağışların azalması ve sıcaklığın artmasına bağlı olarak buharlaşmanın fazla olması, su noksanlığının yaşanmasına dolayısıyla kurak bir devreye yol açmaktadır. Kasım ayından itibaren yağışın potansiyel evapotranspirasyondan fazla olduğu görülmektedir. Toprakta su birikimi başlamaktadır. Thornthwaite' a göre Çorlu ilçesi *C2B' 1sb'4 iklim grubuna* girmektedir. Bu ise Çorlu ilçesinin *yarı nemli, orta*

sıcaklıkta (Mezotermal), su noksanı yaz mevsiminde ve orta derecede olan, Okyanus İklimine yakın bir iklim tipine girdiğini gösterir.

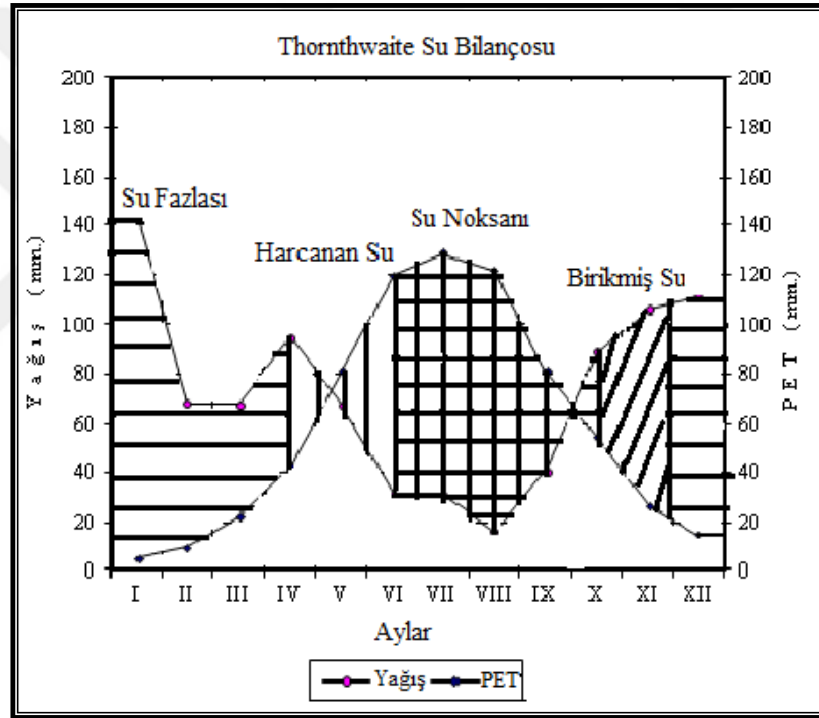

Şekil 1.20. Çorlu'nun Su Bilançosu Diyagramı.

Tablo 1.15. Thornthwaite Göre Saray'ın Su Bilançosu.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Sıcaklık °C	2.4	4.0	6.6	10.1	15.0	20.2	21.2	21.4	17.4	13.7	8.9	5.8	12.2
Sıcaklık indisi	0.3	0.7	1.5	2.9	5.3	8.3	8.9	9.0	6.6	4.6	2.4	1.3	51.8
Düzeltilmemiş PE (mm)	5.8	11.4	22.0	38.3	64.3	94.9	101.0	102.3	78.0	57.1	32.5	18.5	
Güneşlenme süresine göre PE tashih emsali	0.82	0.83	1.03	1.11	1.26	1.26	1.27	1.19	1.04	0.96	0.82	0.80	
Düzeltilmiş Etp. (mm)	4.8	9.5	22.6	42.6	81.0	119.8	128.7	121.6	80.9	54.6	26.7	14.8	707.5
Yağış (mm)	143.2	67.8	67.4	94.8	67.3	31.5	31.4	16.4	40.9	88.8	105.9	111.2	866.6
Depo Değişikliği	-	-	-	-	-13.7	-86.3	-	-	-	34.2	65.8	-	
Depolama (mm)	100.0	100.0	100.0	100.0	86.3	-	-	-	-	34.2	100.0	100.0	100
Gerçek Evapotransprasyon (mm)	4.8	9.5	22.6	42.6	81.0	117.8	31.4	16.4	40.9	54.6	26.7	14.8	463.0
Su Noksanı (mm)	-	-	-	-	-	2.0	97.3	105.2	40.0	-	-	-	244.5
Su Fazlası (mm)	138.4	58.3	44.8	52.2	-	-	-	-	-	-	13.5	96.4	403.6
Yüzeysel Akış Yü1	117.4	98.4	51.6	48.5	26.1	-	-	-	-	-	6.7	55.0	403.6
Yüzeysel Akış Yü2	95.1	76.7	60.7	56.5	28.2	14.1	7.1	3.5	1.8	0.9	7.2	51.8	403.6
Nemlilik Oranı	28.7	6.2	2.0	1.2	-0.2	-0.7	-0.8	-0.9	-0.5	0.6	3.0	6.5	

Saray ilçesinin su bilançosu diyagramı incelendiğinde (Şekil 1.21), aralık ayının başından itibaren başlayarak nisan ayına kadar yağışların artmasıyla birlikte toprak suya doymun hale gelmektedir. Nisan ayından haziran ayının ortasına kadarki dönemde toprakta biriken su kullanılmaktadır. Haziran ayının ortasından ekim ayının ortasına kadar yağışların azalması ve sıcaklığın artmasına bağlı olarak buharlaşmanın fazla olması, su noksanlığının yaşanmasına dolayısıyla kurak bir devreye yol açmaktadır. Ekim ayından itibaren yağışın potansiyel evapotranspirasyondan fazla olduğu görülmektedir. Thornthwaite göre Saray ilçesi *B1 B'1 s2 b'3 iklim grubuna* girmektedir. Bu ise Saray ilçesinin *nemli, orta sıcaklıkta (Mezotermal), su noksanı yaz mevsiminde ve çok kuvvetli olan, Okyanus iklimine* yakın iklim tipine girdiğini göstermektedir.

Şekil 1.21. Saray'ın Su Bilançosu Diyagramı

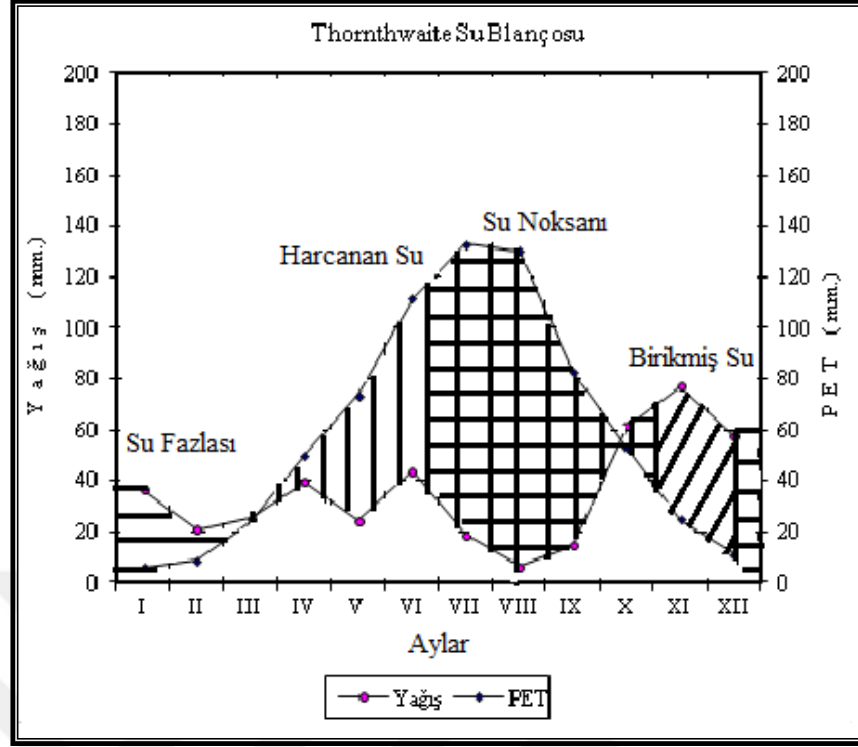
Saray ilçesinde nemlilik oranına bakıldığında genel itibariyle nemliliğin kış aylarında fazla, yaz aylarında az olduğu görülür. Nemlilik oranının en fazla olduğu ay 28.7 ile ocak ayıdır. Nemlilik oranı mayıs-ekim ayları arasında 0'ın atına düşmektedir (Tablo 1.15).

Tablo 1.16. Thornthwaite Göre Vize'nin Su Bilançosu.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Sıcaklık °C	2.8	3.8	6.9	11.5	14.1	19.2	21.8	22.6	17.8	13.4	8.5	4.7	12.3
Sıcaklık indisi	0.4	0.7	1.6	3.5	4.8	7.7	9.3	9.8	6.8	4.4	2.2	0.9	52.2
Düzeltilmemiş PE (mm)	7.0	10.5	23.1	45.1	59.0	88.6	104.7	109.7	80.2	55.2	30.3	13.9	
Güneşlenme süresine göre PE tashih emsali	0.83	0.83	1.03	1.11	1.25	1.26	1.27	1.19	1.04	0.96	0.82	0.80	
Düzeltilmiş Etp. (mm)	5.9	8.7	23.8	50.2	73.5	111.7	133.0	130.3	83.1	52.8	25.0	11.1	709.2
Yağış (mm)	36.4	20.8	25.2	39.5	24.4	43.9	19.1	6.4	14.7	61.4	77.2	57.8	426.8
Depo Değişikliği	-	-	-	-10.7	-49.1	-40.2	-	-	-	8.6	52.2	39.2	
Depolama (mm)	100.0	100.0	100.0	89.3	40.2	-	-	-	-	8.6	60.8	100.0	100.0
Gerçek Evapotranspirasyon (mm)	5.9	8.7	23.8	50.2	73.5	84.1	19.1	6.4	14.7	52.8	25.0	11.1	375.3
Su Noksanı (mm)	-	-	-	-	-	27.6	113.9	123.9	68.4	-	-	-	333.9
Su Fazlası (mm)	30.5	12.1	1.4	-	-	-	-	-	-	-	-	7.5	51.5
Yüzeysel Akış Yıl	19.0	21.3	6.7	0.7	-	-	-	-	-	-	-	3.7	51.5
Yüzeysel Akış Yıl2	17.1	14.6	8.0	4.0	2.0	1.0	0.5	0.3	0.1	0.1	0.0	3.8	51.5
Nemlilik Oranı	5.2	1.4	0.1	-0.2	-0.7	-0.6	-0.9	-1.0	-0.8	0.2	2.1	4.2	

Vize ilçesinin su bilançosu diyagramı incelendiğinde (Şekil 1.22), aralık ayının ortasından itibaren başlayarak mart ayının ortasına kadar yağışların artmasıyla birlikte toprak suya doymun hale gelmektedir. Mart ayının ortasından haziran ayının ortasına kadarki dönemde toprakta biriken su kullanılmaktadır. Haziran ayının ortasından ekim ayının sonuna kadar yağışların azalması ve sıcaklığın artmasına bağlı olarak buharlaşmanın fazla olması, su noksanlığının yaşanmasına dolayısıyla kurak bir devreye yol açmaktadır. Kasım ayından itibaren yağışın potansiyel evapotranspirasyondan fazla olduğu görülmektedir. Thornthwaite göre Vize ilçesi *D B'1 d b'3 iklim grubuna* girmektedir. Dolayısıyla *yarı kurak, orta sıcaklıkta (Mezotermal), su fazlası pek az olan, Okyanus iklimine yakın iklim tipine* girmektedir.

Vize ilçesinde nemlilik oranı Çorlu ve Saray ilçelerine göre farklıdır. Nemlilik oranının en fazla olduğu ay 5.2 ile Ocak ayıdır. Genelde kış aylarında fazla, yaz aylarında az olan nemlilik oranı, nisan ile ekim ayları arasında 0'ın altına düşmekte kasım ayından itibaren nisan ayına kadar bu değer üzerinde seyretmektedir (Tablo 1.16).

Şekil 1.22. Vize'nin Su Bilançosu Diyagramı.

Erinç'in yağış etkenliği ve iklim tipi formülü uygulandığında ise Çorlu ilçesinin yağış tesirlik indisinin yıllık değeri 30 olarak çıkmakta ve bu değere göre yarı nemli iklim koşullarının etkin olduğu ve bitki örtüsü park görünümlü kurak ormanlardan oluşmaktadır. Saray ilçesinin yağış etkenliği indisinin yıllık değeri 50 olarak çıkmaktadır. Çıkan değere göre Saray ilçesinde nemli iklim koşulları etkin ve bitki örtüsü nemcil ormanlardan oluşmaktadır. Vize ilçesinde ise yağış etkenliğinin yıllık değeri 25 olarak çıkmaktadır. Bu değere göre Vize ilçesinde de yarı nemli iklim koşullarının etkin ve bitki örtüsünün park görünümlü kurak ormanlardan oluştuğu görülmektedir.

1.3. HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ

Araştırma sahası hidrografik özellikler bakımından kısmen gelişmiş durumdadır. Saray ilçesi ve yakın çevresinde yeraltı ve yerüstü suları büyük önem arz etmektedir. Özellikle akarsular oldukça önemlidir. Hem daimi hem de mevsimlik akış gösteren önemli bir akarsu ağına sahip olan araştırma sahasında 2015 yılında bulunan artezyen

kuyusu ilçede önemli bir değişime yol açacaktır. Kuyunun yakınlarında kurulması planlanan termal köy ile ilçenin turizm potansiyeli artacaktır.

1.3.1. Kaynaklar

Yağmur ve kar sularının bir kısmı, geçirimsizlik mevcut olduğu takdirde, toprağa veya kayalara sızarak, geçirimsiz bir katman üzerinde toplanarak yer altı suları meydana getirir. Yer altı sularının beslenme kaynağı geniş ölçüde yağış olmakla birlikte volkanizma olaylarına ve iç yoğunlaşmalara bağlı bulunan sular da beslenmeye yardım eder²⁶.

Araştırma sahasına ait hidrografik özelliklerin tam anlamıyla ortaya konulabilmesi için zeminin litolojik özellikleriyle beraber topografik durum, bitki örtüsü, toprak ve iklim şartlarının uzun etkisi altında şekillenen yeraltı suyu özelliklerinin de bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırma sahasında yapılan incelemelerde alüvyon birimde açılan sondaj kuyularından bazılarında 3.00-8.00 m aralığında, Trakya ve Ergene Formasyonlarında ise tünek suyu şeklinde gelişen ve gözlenme derinliği değişen seviyelerde yeraltı suyu bulunmaktadır. Yapılan arazi gözlemleri, jeolojik ve litolojik yapı, sondaj, jeofizik ölçümleri, laboratuvar deneyleri, jeoteknik hesaplamalar ve sonuçlarına göre inceleme alanının jeolojisini zemin özelliği taşıyan Ergene ve Trakya Formasyonları ile alüvyonal birimlerin oluşturduğu belirlenmiştir. İnceleme alanında arazi çalışmaları kapsamında, 35 adet 15.00-20.00 m derinliğinde (toplam 544.9 m) sondaj yapılmıştır²⁷. Ayrıca ilçede Ayaspaşa Mahallesinde Galata deresi yatağında halkın birçoğunun su temin etmek için kullandığı soğuk su kaynağı bulunmaktaydı. Fakat Galata deresi ıslah çalışmaları kapsamında burada bulunan kaynak kaldırıldı. Bunun dışında özellikle Pazarcık Mahallesi'nin yakınlarında bulunan ormanlık sahada çeşitli kaynaklar mevcuttur.

Bunun dışında 2015 yılında Ayaspaşa Mahallesinde yapılan bir sondajda örnek alınan suyun alındığı andaki sıcaklığı 53,3°C olarak bildirilmiş olup, termal sular için

²⁶ İnandık, Hamit, *Akarsular ve Göller*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayın No: 28, İstanbul 1964, 7.

²⁷ *İller Bankası Anonim Şirketi Mekânsal Planlama Dairesi Başkanlığı Saray (Tekirdağ) İlave + Revizyon İmar Planı Araştırma Raporu*, İller Bankası, Ankara 2015, 32-34.

eşik değeri olan 20°C üzerindedir. Bu özelliği ile termal su özelliği taşımaktadır. Bu suyun yapılan incelemeler sonucunda tıbbi ve sağlık amaçlı kullanım potansiyeli taşımaktadır. Özellikle kas- iskelet sistemi ve cilt sağlığına yararlı etkileri söz konusu olacaktır²⁸. 11 Ağustos 2018 tarihinde temel atma töreni gerçekleştirilen termal tesis en kısa sürede hizmete açılacaktır (Fotoğraf 1.2).

Fotoğraf 1.2. Ayaspaşa Mahallesi'nde Artezyen Kuyusu.

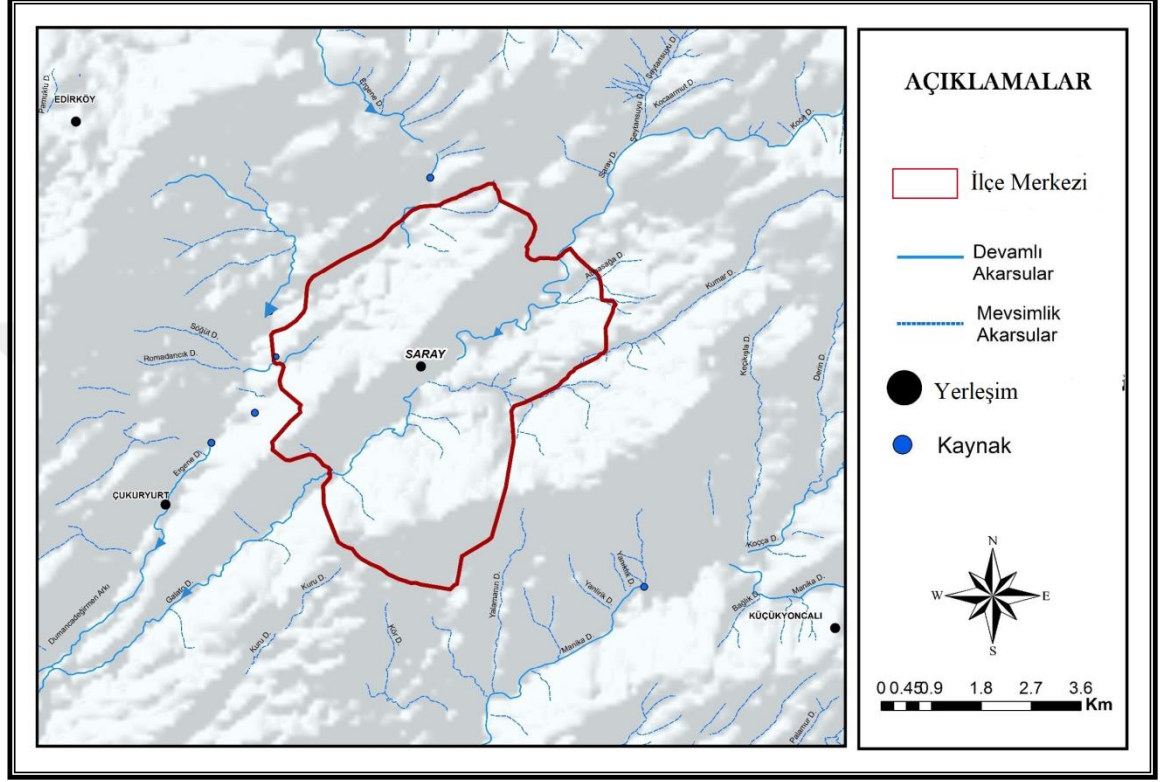
Bütün bu çalışmaların neticesinde araştırma sahasının tümünde yerleşmeyi olumsuz yönde etkileyecek yeraltı suyu sorunu görülmemiştir. Olabilecek olumsuz durumları ortadan kaldırmak için ise yapılacak detaylı bir zemin etüdünün ardından gerekli incelemelerin yapılmasıyla beraber yeni imar sahaları oluşturulabilir.

1.3.2. Akarsular

Araştırma sahasında geçici ve sürekli akış gösteren birçok akarsu bulunmaktadır. Bu akarsular ve oluşturdıkları vadiler, sahanın jeomorfolojisinin yanı sıra beşeri faaliyetlerde de çok yönlü etkiye sahiptirler. İlçe merkezinden geçen akarsuların en önemlilerini, kaynağını ilçenin kuzeybatısında bulunan Karatepe'den (473 m) alan Ergene Deresi ve ilçenin doğusundan geçen ve kaynağını kuzeyde Güngörmez Mahallesi yakınlarındaki sarp kayalıklardan alan Galata Deresi oluşturmaktadır. Bu iki

²⁸ *İstanbul Tıp Fakültesi Hidroklimatoloji Anabilim Dalı Tekirdağ Saray Ayaspaşa Mahallesi Sondaj Raporu*, 1-5.

akarsu da kuzey-güney yönlü olup, Ergene Deresi yerleşmenin batısından, Galata Deresi ise doğusundan geçer. Ayrıca bu iki akarsuya katılan bazı tali kollar da bulunmaktadır. Kumar Dere, Abbasaga Deresi, Kuru Dere, Söğüt Dere ve Romadancık Deresi mevsimlik akarsuları oluşturmaktadır (Harita 1.6).

Harita 1.6. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Hidrografya Haritası.

Saray ilçe merkezinde iki büyük akarsu bulunmaktadır. Ergene Nehri'nin iki önemli kolu Saray'dan doğar. Bunlardan en önemlisi Ergene Deresi, Tekirdağ-Kırklareli sınırının kesiştiği yer olan Kavacık köyü hudutlarında Ergene korusu yakınlarında doğmaktadır. İlçe merkezinin kuzeybatısı boyunca kuzeydoğu güneybatı istikametinde devam ederek önce Söğüt deresini ardından Romadancık deresini de bünyesine alarak ilçe merkezi sınırlarını kat eder. Diğer akarsu ise Galata Deresidir. Galata Deresi ise Güngörmez Mahallesi yakınlarındaki sarp kayalıklardan doğar. Kuzeydoğu -Güneybatı istikametinde bir akışa sahip olup, Saray deresi adı altında akışını sürdürmektedir. İlçe merkezi sınırlarına geldiğinde önce Abbasaga deresini daha sonra Kumar dereyi bünyesine alarak ilçe merkezi boyunca akışını sürdürmektedir. Daha sonra mevsimlik akış gösteren küçük çaplı akarsuları da aldıktan sonra ilçe merkezinin güneyinden geçerek Ergene Deresiyle birleşip Ergene Nehrine katılmaktadırlar (Harita 1.6).

Sahadaki akarsulara baktığımızda iklim ve yer şekillerine bağlı olarak akımları oldukça azdır ve sahanın düz bir yapıya sahip olmasından dolayı akarsular kıvrımlı bir yapıya sahip olup menderes özelliği göstermektedir. Bu akarsulardan Ergene Deresi, daha çok Pazarcık Mahallesi, Yeni Mahalle ve Kemalpaşa Mahallesiindeki çiftçiler tarafından tarım ve hayvancılık amaçlı kullanılmaktadır (Fotoğraf 1.6). Galata Deresi ise, Ayaspaşa Mahallesiinde bu amaçla kullanılmaktadır. Bu iki derede en fazla akım araştırma sahasında yağışın en fazla olduğu kış ve sonbahar mevsiminde yaşanırken, en az akım ise yaz mevsiminde olmaktadır.

Fotoğraf 1.3. İlçenin Batısından Geçen Ergene Deresinden Bir Görünüm.

Bu akarsuların dışında mevsimlik akım gösteren akarsulara baktığımızda Abbasğa Deresi, Kumar Dere ve Kuru Dere, Romadancık Deresi, Söğüt Deresi ve irili ufaklı birçok kol bulunmaktadır. Bu dereler haritada kesik çizgilerle gösterilmiş olup araştırma sahasında yağış değerlerinin en az olduğu yaz mevsiminde büyük bir olasılıkla akım göstermemektedirler (Harita 1.3).

Araştırma sahasının düz bir yapıya sahip olması şüphesiz akarsular üzerinde de etkili olmuştur. Sahada eğimin az olmasına bağlı olarak akarsuların debileri oldukça

azdır. Araştırma sahasındaki akarsuların beslenmesinde en önemli etken yağmur sularıdır. Sahadaki iklim şartlarına bağlı olarak kış ve ilkbaharda artan yağışlara bağlı olarak akarsuların debileri artarken, yaz aylarında yağışların azalmasıyla debi oldukça azalmaktadır. Bunun dışında eğimin az olmasının bir sonucu olarak akarsu vadileri geniş tabanlıdır. Vadilerin biraz daha dar ve derin olduğu sahalar genellikle akarsuların doğduğu kısım ile yukarı çığır arasında yer almaktadır.

Fotoğraf 1.4. Galata Deresindeki Islah Çalışmasından Bir Görünüm.

Araştırma sahasında akarsu kaynaklı taşkınlara pek fazla rastlanılmamaktadır. Ancak yağışların arttığı zamanlarda yer yer taşkınlara rastlamak mümkündür. Bu nedenle son zamanlarda bu durumun önüne geçebilmek için başta Galata deresi olmak üzere akarsu yataklarında ıslah çalışmaları başlatılmış ve yüksekliği 3 metreyi bulan beton duvarlarla bir yatak oluşturulmaktadır (Fotoğraf 1.4).

1.4. TOPRAK ÖZELLİKLERİ

İnsanlar dünya üzerinde var oldukları andan itibaren toprak ile yakından ilgilenmişler ve tarımsal gereksinimlerini doğrudan veya dolaylı yoldan topraktan elde etmişlerdir. Toprak, insan, hayvan ve bitkilerin beslenmesinde doğal bir kaynak olup ulusların geleceklerine ve ekonomisine büyük katkıda bulunur²⁹.

²⁹ Mater, Barış, *Toprak Coğrafyası*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2004, 1.

Bir tarım ülkesi olan ülkemizde topraklardan yeterli ve olabildiğince verimli bir şekilde faydalanılabilmesi için toprak analizleri yapılmalıdır. Ancak toprağın bilinçsizce kullanımına bakıldığında durumun pek de böyle olmadığı görülür. Bunun sonucunda bilinçsiz toprak kullanımı gün geçtikçe artmakta ve büyük toprak kayıpları yaşanmaktadır.

Araştırma sahasında genel itibariyle kireçsiz kahverengi topraklar, kireçsiz kahverengi orman toprağı ve yer yer akarsu vadilerinde alüvyal topraklar görülmektedir. Sahada yaygın toprak grubunu kahverengi topraklar oluşturur. ERİNÇ'in³⁰ çizmiş olduğu toprak haritasında araştırma sahası kireçsiz kahverengi toprakları içinde gösterilmiştir. Kireçsiz kahverengi topraklar haritada da gösterildiği gibi esas olarak rendzina ve grumusol topraklarla bir arada bulunurlar.

Kireçsiz kahverengi toprakların işgal ettiği en mühim sahalara Trakya'dadır. Bu topraklar ile grumusollere dahil olan sarımsı kahverengi veya kahverengi kireçli-killi topraklar arasında birbirlerine doğru tedrici bir geçiş mevcuttur. Orta meyilli (%3-8) kireçsiz topraklar orta derecede verimli oldukları halde uzun müddet iyi bir ziraat sisteminin tatbik edilmemesi sebebiyle verimleri büyük ölçüde düşürülmüştür. Erozyona orta derecede müsaittir. Erozyon arazinin büyük bir kısmında muhtelif derecede tesirini göstermiştir. Fazla meyilli sahalarda su akımı fazlaca olduğundan, kuvvetli yağmurlar sıra nebatları (ayçiçeğı) ekili tarlalardan fazla toprak kaybına neden olur³¹.

Rendzina topraklar kalker veya marn'dan ibaret olan ana kaya ile renk bakımından kesin bir ayrılık gösteren koyu renkli ve ekseriya kireçli bir satıh toprağına sahiptirler. Türkiye'de rendzinalar büyük ölçüde araştırma sahamızın da içinde yer aldığı Trakya'da mevcut olup dar şeritler halinde Karadeniz'in batı nihayetinde rastlanır³². Bu şerit kabaca çalışma alanı olan Saray'ın kuzeyine Güngörmez ve Bahçeköy civarlarına denk gelmektedir.

³⁰ Erinç, Sırrı, *Vejetasyon Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Yayını No: 2276, Coğrafya Enstitüsü Yayını No: 92, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1977, 24.

³¹ Oakes, Harvey, *Türkiye Toprakları*, Ege Üniversitesi Matbaası, Türk Yüksek Ziraat Mühendisleri Birliği Neşriyatı, S.18, İzmir 1958, 142-143.

³² Oakes, Harvey, *Türkiye Toprakları*, Ege Üniversitesi Matbaası, Türk Yüksek Ziraat Mühendisleri Birliği Neşriyatı, S.18, İzmir 1958, 115-125.

Vertisollar, genellikle kireç bakımından zengin killi marnlı ana materyal üzerinde gelişmiş AC horizonlu topraklardır. Kurak mevsimde gerçekleşen geniş çatlaklar boyunca yüzeydeki toprak parçacıkları alta doğru dökülür. Nemli devrede ıslandığında ve özellikle su ile doymun hale geldiğinde toprak şişerek çatlaklar kapanır. Trakya’ da bu topraklara kepir adı verilmiştir. Türkiye’de Vertisollar, Trakya Ergene Havzasında, Güney Marmara Bölümü’ndeki ovalarda, Muş Ovası’nda ve Van Gölü’nün kuzeydoğusunda bulunur³³.

Sahada etkili olan diğer bir toprak sınıfı ise akarsuların etrafında yer alan alüvyal topraklardır. Akarsuların taşımış oldukları malzemelerden oluşmuş bu verimli topraklar özellikle Ergene ve Galata deresi çevresinde görülmektedir. Kolüvyal topraklar ise dağlardan gelen geçici akarsuların aktif olduğu dönemde eğimin azaldığı yamaçlarda ve eteklerde bırakmış olduğu malzemelerden oluşan topraklardır.

İnsanın toprağın üzerine yaptığı etkiler, değişken ve çok çeşitlidir. İnsanın toprak üzerinde etkisi bazen öyle büyük boyutlarda olur ki o sahada, ekilmemiş toprak ile ekili toprağı birbirinden ayırmak adeta imkânsız hale gelebilir. Başka bir deyişle Batı Avrupa’nın birçok ülkesinde olduğu gibi toprakların tamamı antropojen karakterli olabilir. İnsanların genellikle toprağı yaptığı en önemli etki onun üzerinde tarım yapmasıyla meydana gelir. Toprak üzerinde tarım yapmak, onun A horizonunun kısmen, B horizonunun tamamen veya tamamen değiştirilmesiyle olabilir. Topraklar tarıma açıldıklarında toprağın sürülmesiyle birlikte üst toprak iyice karıştırılır ve A horizonunun tamamı ile kısmen B horizonu birlikte kalınlığı 50-60 cm. olan antropojen karakterli bir horizon meydana gelir. Buna Ap horizonu denir ve tamamen insan tarafından oluşturulmuştur. İnsan bunun dışında mera ve orman oluşturmak için de toprağı yine pek çok yönden değişikliğe uğratabilir. Kullanım açısından ortaya çıkan sorunlar ise sonuçta toprak erozyonuna ve toprağın kaybına neden olur³⁴. Tarımsal faaliyetlerin yoğun olarak yapıldığı Saray ilçesinde de insanların toprağı çeşitli şekillerde etkisi olmaktadır. Tarımsal faaliyetlerini sürdürebilmek için çiftçiler makineler aracılığıyla toprağı kazıp tohum ekmekte ve ilaçlamalar yoluyla verim elde

³³ Atalay, İbrahim, *Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası*, Meta Basım Matbaacılık, İzmir 2011, 291-294.

³⁴ Mater, Barış, *Toprak Coğrafyası*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2004, 61.

etmek istemektedirler. Bunun sonucunda insanların etkisiyle oluşmuş bir Ap horizonunun olduğu görülür.

Ayrıca ülkemizde her yıl çeşitli faktörlere bağlı olarak tarım yapılan alanlarda toprak kayıpları yaşanmaktadır. Türkiye’de tarım yapılan alanlardaki toprak kayıplarının önlenmesinde; toprağın uygun zamanda işlenmesi, toprağın sürekli işlenmemesi, hasat artıklarının toprak yüzeyinde tutulması son derece önemlidir. Daha da önemlisi, verimli bir yetiştiricilik ve toprak korunmasında, ekim nöbeti uygulanmalıdır³⁵. Söz konusu durum araştırma sahasında da görülmektedir. Hasat artıklarının bırakılması toprak kayıplarına yol açarken bunun önüne geçmek ve özellikle tarımı verimli bir hale getirmek için buğday ve ayçiçeği ekimi nöbetleşe olarak yapılmaktadır.

1.5. DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ

Bilindiği gibi bir yerin iklimini, kabaca da olsa, o yerin bitki örtüsü yansıtır. Örneğin hurma ağaçları ve muzlar tropikal iklim; zeytin, incir ve maki elemanları Akdeniz yani subtropikal iklim; yapraklarını yaz kış dökmeyen yüksek boylu ve geniş cüsseli ağaçlar sıcak iklim; kışın yapraklarını döken yayvan yapraklı ağaçlar orta iklim; iğne yapraklı ağaçlar soğuk iklim, muslar ve likenler de kutup iklim bölgelerinin tanıtıcı ve doğal bitki örtüsünü oluştururlar. Görüldüğü gibi, yeryüzündeki büyük bitki kuşakları ile büyük iklim kuşakları birbirine uygunluk gösterir, örtüşür. O halde bir alanın iklimi hakkında, o yerin bitki örtüsüne bakarak kabaca bir hüküm verilebilir³⁶. Araştırma sahası bitki örtüsünün yetişmesi için uygun koşulları barındırmaktadır. Özellikle iklim, topografya ve toprak gibi etkenlerin yanında canlılar da araştırma sahasında bitkinin yetişmesine etki etmektedir.

Trakya’nın iç kesimlerinde sadece ocak ve şubat aylarında ortalama düşük sıcaklıklar sıfır derecenin altına iner. Bu ayların vejetasyon devresinin dışında kaldığı göz önüne alınırsa, ortalama düşük sıcaklıkların Trakya’da bitki yetişmesi açısından bir engel oluşturmadıkları anlaşılr. Aynı şekilde gerek ortalama yüksek sıcaklıklar, gerek

³⁵ Garipağaoğlu, Nuriye, *Türkiye Ortam Sorunları Coğrafyası*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011, 424.

³⁶ Saya, Ömer, Güney, Emrullah, *Bitki Coğrafyası(Ders Kitabı)*, Nobel Yayın No: 1615, Sosyal Bilimler: 99, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2011, 6.

vejetasyon devresindeki maksimum sıcaklıklar, bitki hayatını önleyecek yüksek değerlere erişmez³⁷. Trakya'nın orta kısmının bugün ormandan yoksun olmasının nedeni insanın ormanı tahrip etmesidir. Step görünüşü alan bu sahayı “Antropojen Step” sahası olarak tanımlayabiliriz³⁸.

Saray ilçesi alanının 236 da'nı (%33.9) orman arazisi oluşturur. Genel olarak araştırma sahasının bağlı olduğu Tekirdağ ilinin büyük bir kısmı bozkır görünümündedir. Orman varlığı azdır. İl topraklarının % 17'si orman ve fundalıktır. Araştırma sahası olan Saray, topraklarının büyük bir kısmı Ergene Havzasında yer aldığından dolayı çoğunluğu tarım arazisidir.

Araştırma sahasındaki orman örtüsünün başlıca elemanlarını karasal iklimin hakim olduğu kesimde kışın yapraklarını döken meşe (*Quercus*) türleri, gürgen (*Carpinus betulus*), dişbudak (*Fraxinus ornus*), gümüşi ıhlamur (*Tilia tomentosa*), çınar (*Platanus*) ve karaağaç (*Ulmus*) oluştururken, Karadeniz kıyısına yakın kesimde ise karaçam (*Pinus nigra*) ve kayın (*Fagus orientalis*) ağaçları görülmektedir. Akarsu boylarının karakteristik ağacı söğüt (*Salix*) tür.

Trakya'nın kuzeyinde, pek yüksek olmamakla beraber Karadeniz kıyıları boyunca uzanan dağlık bir sahanın mevcudiyeti, yağış şartlarının daha elverişli bir durum göstermesine imkan hazırlamıştır. Bunun neticesi olarak bu dağlık sahanın bilhassa denize bakan yamaçlarında, *Rhododendron*'lu (orman gülü) nemcil orman teşekkül etmiştir. Istranca derelerinin alçak ve zaman zaman taşkınlara maruz kalan sulak alüvyal tabanları, yer şartları bakımından elverişli bir durum hazırlamıştır. Buna bağlı olarak bu gibi nemli zeminler üzerinde meşe ormanları değil, dişbudak, kızılbaş, karaağaç, söğüt, kavak gibi ağaçların teşkil ettiği topluluklara rastlanır. Bu gibi sahalarda meşe ve gürgen çok seyrek. Istranca masifinin Ergene Havzasına bakan güney yamaçları meşe ormanlarının yayılış sahasıdır. Burada aynı zamanda meşelerin arasında bol miktarda *Carpinus Orientalis* (doğu gürgeni) de görülmektedir³⁹.

³⁷ Güngördü, Mutlu, *Marmara Bölgesinin Bitki Coğrafyası*, İstanbul Üniv. Basımevi ve film merkezi, İstanbul 1999, 11.

³⁸ Dönmez, Yusuf, *Trakya Bitki Coğrafyası'nın Ana Hatları*, Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, 1972, 217-234.

³⁹ İnandık, Hamit, *Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü., Baha Matbaası, İstanbul 1965, 29.

Yıldız Dağları'nın Karadeniz'e bakan yamaçlarında nemli orman bölgesinde bulunan kayın ormanları, Karadeniz kıyısında sürekli olarak 250-300 m'den başlar. Yıldız Dağları'nın zirvesini aştıktan sonra güney yamaçta 500 m eşyükseltisine kadar iner. Karadeniz kıyısı boyunca 250-300 m civarındaki kayınlar meşe ormanları içerisinde bulunur⁴⁰. Kayın ormanları, Yıldız Dağları'nın yüksek kısmının güneye bakan yamaçlarında 500-600 m'ye kadar iner, ancak bu yamaçta kayın ormanlarının bileşimine % 30-40 oranında ve boyları 10-15 m arasında değişen meşe ve gürgen girer ve orman altındaki ormangülllerinin yoğunluğu azalır. 750 m'den alt kısımlarda ise ormangülleri ortadan kalkar⁴¹.

Fotoğraf 1.5. İlçenin Kuzeyinde Bulunan Karaçam Ağaçları.

Yerleşmenin kuzey kısımları karaçam orman alanıdır (Fotoğraf 1.5). Saray ilçesinde Bahçeköy civarında çam (Pinus) ormanları, Saray ve Çerkezköy ilçelerinin kuzeyinde Istranca Dağları uzantısında meşe (Quercus) ormanları bulunur.

Istranca dağları üzerindeki nemli ormanların güney sınır, yer yer değişmeler göstermekle beraber kabaca 500-600 metrelerden geçer. Bahçeköy civarında saçlı meşe

⁴⁰ Saya, Ömer, Güney, Emrullah, *Bitki Coğrafyası*, Yayın No: 964, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2014, 164.

⁴¹ Saya, Ömer, Güney, Emrullah, a.g.e., 165.

(*Quercus cerris*) birlikleri yaygındır. Bu sahadaki bitki örtüsünün ikinci derecede hakim elemanı gürgendir (*Carpinus betulus*). Gürgen Midye’de denize ulaşan Kazandere ile Pabuç dere vadileri arasındaki sırt ve tepelerin üzerinde hakim duruma geçer. İçlerine yer yer Macar meşesi (*Quercus frainetto*), sapsız meşe (*Quercus petraea*), dişbudak (*Fraxinus ornus*), akçağaç (*Acer campestre*) ve ıhlamur (*Tilia tomentosa*) karışır. Istrancaların üzerindeki nemli ormanların hakim ağacı olan kayınlar (*Fagus orientalis*) Bahçeköy civarında yeniden başlar ve kıyıya doğru giderek azalır ve buradan itibaren sapsız meşe (*Quercus petraea*) ormanlarına geçilir. Kıyıya yakın kesimlerde sapsız meşenin yerini saçlı meşe (*Quercus cerris*) ormanları alır⁴².

Bunların yanı sıra akarsu boylarında kavak ve söğütlere oldukça sık rastlanır (Fotoğraf 1.6). İlkbaharla birlikte açan papatya, lale vb. çiçekler doğaya ayrı bir canlılık katmaktadır.

Fotoğraf 1.6. Galata Deresi Çevresinde Bulunan Kavak, Söğüt ve Çalılıklar.

Tekirdağ’ın kuzeyinde Saray’a doğru uzanan Istranca kütlesinin kuzey yamaçları daha fazla yağış alması nedeniyle kayın ormanları ile kaplıdır. Bu kesimde gelişen nemli ormanın orman altı örtüsünü orman gülleri (*Rhododendron*) oluşturur. Trakya da

⁴² Güngördü, 45-47.

kuru ormanlar, Istranca dağlarının güney yüzünde, bu dağların güney eteklerindeki platolarda 200-600 metreler arasında görülür. Trakya'daki en büyük genişliğine Istrancaların kuzeybatı köşesinde sahip olan kuru ormanların sahası Kırklareli civarında daralır. Bu durum Saray'a kadar devam eder. Saray ile Sinekli arasında kuru ormanların sahasının yeniden genişlediği görülür⁴³.

Trakya'nın Ergene havzası, bugün çıplak görünümüyle step sahası izlenimi vermektedir ve birçok araştırmacı tarafından step sahası olarak ayırt edilmektedir. Oysa Dönmez'e göre, Ergene havzası gerek iklimik gerek toprak şartları bakımından orman yetişmesine elverişli bir sahadır. Havzanın bugünkü ormansız görünümü orman tahribinin bir sonucudur. Bitki örtüsünün ortadan kaldırılması sonucunda saha step görünümü kazanmıştır. Ancak bu step görünümü iklim ve toprak şartlarının bir sonucu değil, beşeri etkilerin bir sonucudur.⁴⁴ Ormanları yerleşime açmak, özellikle keçi yetiştiriciliği yapan çiftçilerin zamansız otlatması ve yaz aylarında eğlenmek ve dinlenmek için yapılan piknik faaliyeti esnasında dikkatsiz ve bilinçsiz davranılması sonucu çıkan yangınlar büyük orman kayıplarına yol açmaktadır.

Fotoğraf 1.7. Kastro(Çamlıkoy) Tabiat Parkı'ndaki Karaçam Ormanı ve Onun İçerisine Kümelenmiş Saplı Meşelerden Bir Görünüm.

⁴³ Güngördü, 74.

⁴⁴ Dönmez, *Trakya'nın Bitki Coğrafyası*, 202-210.

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. NÜFUS

Nüfus, en dar anlamda, bir kişi ya da birey demektir. Biraz daha geniş anlamda, bir aileyi oluşturan aile bireyi sayısı (ev halkı, efrad-ı aile) anlamına gelir. Oysa daha geniş anlamda nüfus terimi; belirli bir sayım gününde, belli bir ülkede belirlenen toplam insan sayısı dermektedir⁴⁵. Bir bölgede bulunan nüfusun sayısı ve niteliklerinin belirlenmesi için nüfus sayımı ihtiyacı doğmuştur. Çünkü nüfusun sayısında olduğu gibi dağılışında da sürekli bir değişim söz konusudur.

Nüfus artışı geçmişten günümüze sürekli bir sorun olarak görülmüştür. Nüfusun arttırılması gerektiğini savunanlar olduğu kadar azaltılması gerektiğini savunanlar da olmuştur. Bunun için ülkeler sahip oldukları kaynaklar ve yaşam koşulları çerçevesinde bünyesinde barındırdıkları bireylere daha iyi yaşam koşulları sağlamak amacıyla çeşitli nüfus planlamalarını yapar. Doğru bir planlama ile nüfus artışının yanında artan nüfusun kalitesinin de iyi belirlenmesi nüfus artışıyla beraber gelen sorunları azaltabilir. Devletler geçmişten günümüze uzun süre devamlılıklarını sağlamak için faaliyetlerini yazılı kaynaklara titiz bir şekilde kaydetmişlerdir. Devlet ve kurumlar ancak bu şekilde yaptıkları faaliyetleri düzene sokabilir ve aynı hataları tekrar etmekten sakınabilirler.

Ülkemiz açısından düşünüldüğünde yazılı kaynaklar, belki de dünyanın hiçbir yerinde bulunmayacak kadar uzun süreli, fazla sayıda ve çeşitlidir. Anadolu topraklarında bahsedilen dönem içinde, Dünya'nın en büyük ve önemli devletleri kurulduğu için tarihi coğrafya araştırmalarında kaynak olabilecek yazılı belgelerin büyük bir kısmı bizzat devlet organları tarafından 'resmi belge' olarak hazırlanmıştır⁴⁶.

Nüfus gerçeğine ülkemiz açısından baktığımızda sosyal göstergeler arasında en yavaş değişen demografik göstergeler olmasına rağmen, Cumhuriyet kurulduğundan bu yana Türkiye'nin sosyo-ekonomik alanda gösterdiği hızlı performans gibi demografik yapıda da hızlı bir değişim yaşanmıştır. 1923 yılındaki nüfusumuz tam olarak

⁴⁵ Doğanay, Hayati - Özdemir, Ünal - Şahin, İbrahim Fevzi, *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, 7. Baskı, Pegem Akademi Sımat Basım Yayıncılık, Ankara 2015, 6.

⁴⁶ Gümüşçü, Osman, *Tarihi Coğrafya*, 1. Baskı, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2006, 220.

bilinmemektedir. 1923-1950 yılları arasındaki nüfusumuz, yapısı yönünden yıpranmış ve iktisadi verimliliği de düşük bir insan topluluğundan ibarettir. Yeni Türkiye'nin Anadolu ve Trakya'da Cumhuriyet döneminde kalan nüfusun işgücü açısından nitelik düzeyi düşüktü. Bu nitelik düşüklüğü, yalnız cinsiyet ve yaş dengelerinin zedelenmiş olmasından kaynaklanmıyordu; tüm bunların yanında ülkemiz sağlık ve eğitim nitelikleri yönünden de çok yetersiz bir insan gücüne sahipti. Aynı şekilde ülkemizin 1950 – 1985 arasındaki dönemine bakıldığında ise bu dönemde doğurganlık oranı düşmeye başlamakta ve bu durum sürekli devam etmektedir. Fakat ölüm oranlarındaki azalmanın doğurganlık hızındaki azalmadan çok daha önce başladığı ve doğurganlıkta gerçekleşen azalmanın ölüm oranındaki azalmaya yetişecek hızda olmaması neticesinde bu safhada nüfusumuz büyümeye başlamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında savaş döneminin neden olduğu demografik kayıpları telafi etmek için nüfusun hızla arttırılması milli amaç olarak görülmüş ve bu amacı gerçekleştirecek tedbirler alınmaya başlanmıştır. 1985 ve sonrasında ise doğurganlık ve nüfus artışı düşmeye devam etmiştir. Sonuç itibari ile bu dönemde genç bağımlı nüfusta görülen düşme ve beraberinde üretken nüfusta artış görülmüştür⁴⁷.

Saray ilçesinin nüfusu ile ilgili en eski bilgiler kasaba merkezi, bağlı köyler ve çiftlikleri de içine alan 1840 yılında nüfus sayımlarının kaydedildiği temettüat defterlerinde görülmektedir. Cumhuriyet sonrası dönemde periyodik olarak gerçekleşen nüfus sayımları ile sağlıklı verilere ulaşılmış ve araştırma sahasının nüfusu ortaya konulmuştur.

2.1.1. Nüfusun Gelişimi ve Nüfus Miktarları

Nüfus sürekli değişen bir olaydır. Dolayısıyla nüfus miktarında sürekli artış ve azalışlar yaşanmaktadır. Bu artış ve azalışlarda doğal yollarla nüfus artışı, göçler, savaşlar gibi çeşitli faktörler rol oynamaktadır⁴⁸.

Saray'ın nüfusuyla ilgili elde edilmiş en eski bilgiler 1840 yılına aittir. 1839 yılında Tanzimat Fermanı ilan edildiğinde Saray, köy-kent karışımı özellikler gösteren

⁴⁷ Balı, Sibel, *Yaşlanan Nüfusun Makro-İktisadi Tesirleri: Türkiye Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2005, 21-32.

⁴⁸ Erhan, Kübra, *Mecitözü İlçe Merkezinin Coğrafyası*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Erzurum. 2007, 50.

küçük bir kasaba görünümündedir. Bu tarihte Saray kaza merkezidir. Kazaya bağlı 7 köy ve 2 müstakil çiftlik bulunmaktadır. Köylerle beraber toplam nüfus 2640 ve toplam hane sayısı 528'dir. Saray kazasının 1845 senesi sayım sonuçları kasaba merkezinde müslimler ve gayrimüslimler ile Kıbtiller ayrı ayrı defterlere kaydedilmiştir⁴⁹.

Ülkemizde Cumhuriyet Devrinde ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılında Saray'ın toplam nüfusu 18790'dır. Bunun 9651'ini kadın nüfus, 9139'unu erkek nüfus oluşturmaktadır. 1927 yılında ilçe merkezinin nüfusu ayrı olarak belirtilmemiştir.

Tablo 2.1. Saray İlçe Merkezinde Sayım Yıllarına Göre Nüfus Dağılımı.

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1935	1497	1633	3130
1940	2720	1816	4536
1945	1678	1808	3486
1950	-	-	3840
1955	2026	1981	4007
1960	3088	2221	5309
1965	3739	2444	6183
1970	4833	2691	7526
1975	5077	3143	8220
1980	6211	3890	10101
1985	6987	4844	11831
1990	7320	5718	13038
2000	9643	8126	17769
2007	10476	9836	20312
2008	10956	10287	21243
2009	11039	10745	21784
2010	11299	11016	22315
2011	11806	11279	23085
2012	12170	11768	23938
2013	24064	23107	47171
2014	24224	24298	47522
2015	24622	23650	48272
2016	24857	23977	48834
2017	25094	24086	49180
2018	24879	24227	49106

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu.

1935 yılında beş yılda bir periyodik nüfus sayımlarının gerçekleştirileceği bir planlama yapılmıştır. Bunun neticesinde 1940 dönemi nüfus sayımına göre Saray ilçe merkezinin nüfusu 3130 kişiden 4536'ya çıkmıştır. Nüfus beş yıllık devrede 1406 kişi

⁴⁹ Çınar, 19. Yüzyıl Ortasında Saray Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısı, I. Saray Tarih ve Kültür Sempozyumu (2 Haziran 2010), İstanbul 2011, 67-68.

artmış olup, hem erkek hem de kadın nüfus sayısında artış göstermiştir (Tablo 2.1). Yıllık artış hızı % 7.4'tür. Erkek nüfus artış hızı % 11.9 olurken kadın nüfus artış hızı % 2.1 olarak belirlenmiştir (Tablo 2.2).

1940-1945 döneminde nüfus 4536 kişiden 3486 kişiye düşmüştür (Tablo 2.1). Bu dönemde hem erkek nüfusta hem de kadın nüfus sayısında bir azalma görülmüştür. Bunda İkinci Dünya Savaşı için silah altına alınan erkeklerin bir kısmının geri dönmemesi ve yaşanan göçler etkili olmuştur. Yıllık artış oranı % -5.3'tür. Erkek nüfus artış hızı % -9.7 olurken kadın nüfus artış hızı % -0.1 olarak belirlenmiştir (Tablo 2.2). Bu dönem nüfus artış hızının en düşük olduğu dönemdir.

1945-1950 döneminde nüfus 3486 kişiden 3840 kişiye çıkmıştır. Nüfus 354 kişi artmıştır (Tablo 2.1). Bu dönemde cinsiyete göre artış oranlarını veremememizin nedeni 1950 yılında yapılan nüfus sayımında cinsiyete göre sayımın yapılmayıp sadece genel nüfus sayımının yapılmasıdır. Yıllık artış oranı % 1.9'dur (Tablo 2.2).

1950-1955 döneminde nüfus 3840 kişiden 4007 kişiye çıkmıştır. Nüfus 167 kişi artmıştır (Tablo 2.1). Yıllık artış oranı % 0.9'dur. Erkek nüfus artış hızı % 3.8 olurken kadın nüfus artış hızı % 1.8 olarak belirlenmiştir (Tablo 2.2).

1955-1960 döneminde nüfus 4007 kişiden 5390 kişiye çıkmış olup hem erkek hem de kadın nüfus sayısında yükselme görülmüştür (Tablo 2.1). Yıllık artış oranı % 5.9'dur. Erkek nüfus artış hızı % 8.4 olurken kadın nüfus artış hızı % 2.3 olarak belirlenmiştir (Tablo 2.2). Bu dönemde İkinci Dünya Savaşının etkilerinin azalması ve refahın artmasına bağlı olarak nüfusu arttırmaya yönelik politikalar etkili olmuştur.

1960-1965 döneminde nüfus 5390 kişiden 6183 kişiye çıkmıştır. Nüfus 793 kişi artmış olup hem erkek nüfus hem de kadın nüfus sayısında yükselme olmuştur (Tablo 2.1). Yıllık artış oranı % 2.7'dir. Erkek nüfus artış hızı % 3.8 olurken kadın nüfus artış hızı % 1.9 olarak belirlenmiştir (Tablo 2.2).

1965-1970 döneminde nüfus 6183 kişiden 7526 kişiye çıkmıştır. Nüfus 1343 kişi artmıştır. Hem erkek hem de kadın nüfus sayısında yükselme olmuştur (Tablo 2.1). Bu dönemde yurt dışına göçlerin başladığı döneme denk gelmesine rağmen nüfusta artış devam etmiştir. Bu durumda araştırma sahasında yurt dışına işçi göçlerinin daha başlamadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca artışta özellikle Bulgaristan'dan gelen göçmen vatandaşlar da etkili olmuştur. Yıllık artış oranı % 3.9'dur. Erkek nüfus artış hızı % 5.1

olurken kadın nüfus artış hızı % 1.9 olarak belirlenmiştir (Tablo 2.2). Bu dönemde kadın nüfus artış hızı bir önceki dönemle aynı olmuştur.

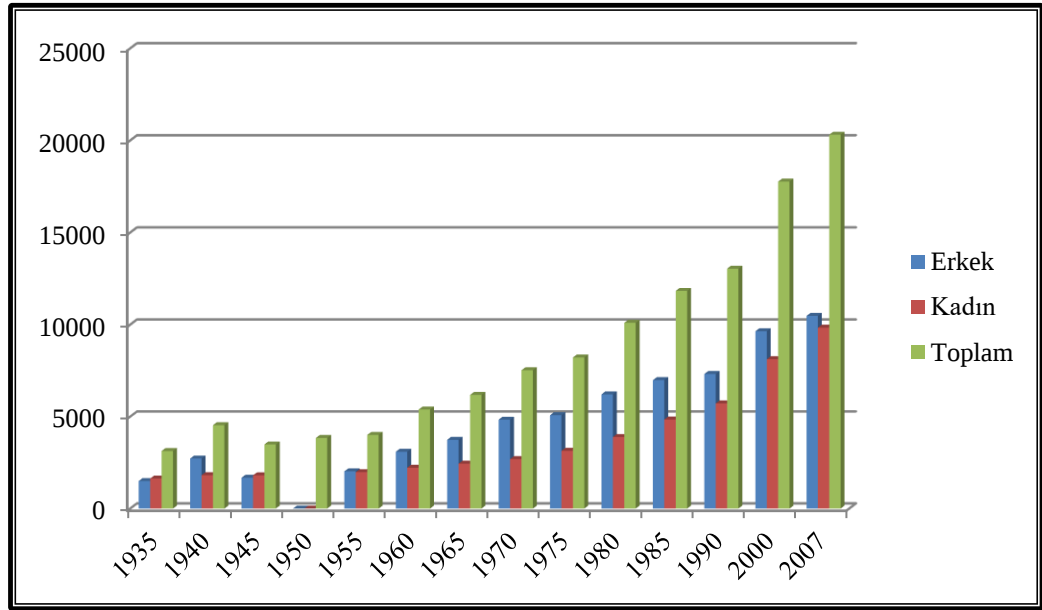
1970-1975 döneminde nüfus 7526 kişiden 8220 kişiye çıkmıştır. Nüfus 694 kişi artmış olup hem erkek nüfus hem de kadın nüfus sayısında yükselme olmuştur (Tablo 2.1). Yıllık artış oranı % 1.8'dir. Erkek nüfus artış hızı % 1.0 olurken kadın nüfus artış hızı % 3.1 olarak belirlenmiştir (Tablo 2.2).

1975-1980 döneminde nüfus 8220 kişiden 10101 kişiye çıkmıştır. Nüfusta 1881 kişilik bir yükselme görülmüş olup hem erkek nüfus hem de kadın nüfus sayısında ciddi bir artış olmuştur. Bunun en büyük nedeni Bulgaristan ve Yunanistan'da bulunan Türk vatandaşların şiddete ve baskıya maruz kalması sonucu Türkiye'ye göç ettirilmesi olmuştur. Bu durumun etkileri ülke genelinde olduğu gibi araştırma sahasında da kendisini göstermiştir. Yıllık artış oranı % 4.1'dir. Erkek nüfus artış hızı % 4.0 olurken kadın nüfus artış hızı % 4.3 olarak belirlenmiştir.

1980-1985 döneminde nüfus 10101 kişiden 11831 kişiye çıkmıştır. Hem erkek nüfus hem de kadın nüfus sayısında yükselme görülmüştür. Yıllık artış oranı % 3.2'dir. Erkek nüfus artış hızı % 2.3 olurken kadın nüfus artış hızı % 4.4 olarak belirlenmiştir.

1985-1990 döneminde nüfus 11831 kişiden 13038 kişiye çıkmıştır. Nüfus 1207 kişi artmıştır (Tablo 2.1). Bu dönemde hem erkek hem de kadın nüfus sayısında yükselme olup kadın nüfus oranı erkek nüfus artış oranından fazladır. Yıllık artış oranı % 1.9'dur. Erkek nüfus artış hızı % 0.9 olurken kadın nüfus artış hızı % 3.3 olarak belirlenmiştir (Tablo 2.2). Bu dönemde artışların devam etmesinde doğal nüfus artışı etkili olmuştur.

1990-2000 döneminde nüfus sayımlarına yönelik 10 yıllık periyotlarla yapılmasına yönelik bir karar alınmıştır. Nüfus 13038 kişiden 17769 kişiye çıkmıştır. Nüfus 4731 kişi artmış olup, hem erkek hem de kadın nüfus sayısında bir yükselme olmuştur. Yıllık artış oranı % 3.1'dir. Erkek nüfus artış hızı % 2.7 olurken kadın nüfus artış hızı % 3.5 olarak belirlenmiştir. Bu dönemde nüfusta görülen bu ciddi artışta araştırma sahasına komşu olan sanayi açısından gelişmiş ilçelere çalışmaya gelenlerin ikamet etmek için Saray'a gelmeleri etkili olmuştur.

Şekil 2.1. Sayım Yıllarına Göre Saray İlçe Merkezinin Nüfusu (1965-2007).

2000-2007 döneminde tekrar bir değişikliğe gidilerek adrese dayalı nüfus sayımlarının yapılması kararlaştırıldı. Bu dönemde nüfus 17769 kişiden 20312 kişiye çıkmıştır. Hem erkek hem kadın nüfusta bir artış olmuştur. Yıllık artış oranı % 1.9'dur. Erkek nüfus artış hızı % 1.2 olurken kadın nüfus artış hızı % 2.7 olarak belirlenmiştir.

2007-2008 dönemi nüfus sayımlarının yılda bir yapıldığı, nüfus verilerine ulaşımın kolaylaştığı ve önceki dönemlere göre daha sağlıklı verilerin olduğu başlangıç dönemidir. Bu dönemde nüfus 20312 kişiden 21243 kişiye çıkmıştır. Nüfus bir yılda 931 kişi artmıştır. Yıllık artış oranı % 4.4'tür. Erkek nüfus artış hızı ve kadın nüfus artış hızı % 4.5 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2008-2009 döneminde nüfus 21243 kişiden 21784 kişiye çıkmıştır. Nüfus 541 kişi artmıştır. Hem erkek hem de kadın nüfus sayısında yükselme olmuştur (Tablo 2.1). Ancak erkek kadın nüfus artış oranı erkek nüfus artış oranından oldukça fazladır. Yıllık artış oranı % 2.5'tir. Erkek nüfus artış hızı % 0.7 olurken kadın nüfus artış hızı % 4.3 olarak belirlenmiştir (Tablo 2.2).

Tablo 2.2. Sayım Yıllarına Göre Saray İlçe Merkezinin Yıllık ve Cinsiyete Göre Nüfusun Artış ve Azalış Oranları (1935-2016).

Sayım Yılları	Erkek	Nüfus Artış Hızı (%)	Kadın	Nüfus Artış Hızı (%)	Toplam	Nüfus Artış Hızı (%)
1935	1497	-	1633	-	3130	-
1940	2720	11,9	1816	2,1	4536	7,4
1945	1678	-9,7	1808	-0,1	3486	-5,3
1950	-	-	-	-	3840	1,9
1955	2026	3,8	1981	1,8	4007	0,9
1960	3088	8,4	2221	2,3	5390	5,9
1965	3739	3,8	2444	1,9	6183	2,7
1970	4833	5,1	2691	1,9	7526	3,9
1975	5077	1,0	3143	3,1	8220	1,8
1980	6211	4,0	3890	4,3	10101	4,1
1985	6987	2,3	4844	4,4	11831	3,2
1990	7320	0,9	5718	3,3	13038	1,9
2000	9643	2,7	8126	3,5	17769	3,1
2007	10476	1,2	9836	2,7	20312	1,9
2008	10956	4,5	10287	4,5	21243	4,4
2009	11039	0,7	10745	4,3	21784	2,5
2010	11299	2,3	11016	2,5	22315	2,4
2011	11806	4,4	11279	2,3	23085	3,4
2012	12170	3,0	11768	4,2	23938	3,6
2013	24064	68,2	23107	67,5	47171	67,8
2014	24224	0,7	24298	5,0	47522	0,7
2015	24622	1,6	23650	-2,7	48272	1,6
2016	24857	0,9	23977	1,4	48834	1,2
2017	25094	0,9	24086	0,5	49180	0,7
2018	24879	-0,8	24227	0,6	49106	-0,1

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri.

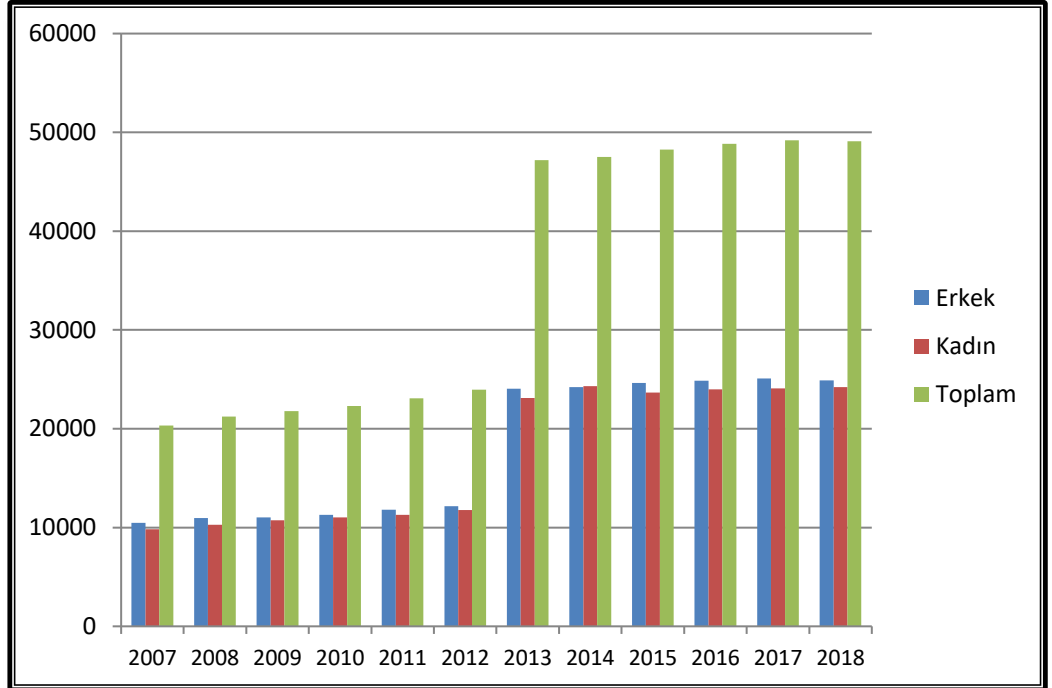
2009-2010 döneminde nüfus 21784 kişiden 22315 kişiye çıkmıştır. Nüfus 531 kişi artmıştır. Yıllık artış oranı % 2.4'tür. Erkek nüfus artış hızı % 2.3 olurken kadın nüfus artış hızı % 2.5 olarak belirlenmiştir.

2010-2011 döneminde nüfus 22315 kişiden 23085 kişiye çıkmıştır. Nüfus 770 kişi artmıştır. Hem kadın hem de erkek nüfus sayısında yükselme olmuştur. Yıllık artış oranı % 3.4'tür. Erkek nüfus artış hızı % 4.4 olurken kadın nüfus artış hızı % 2.3 olarak belirlenmiştir. Erkek nüfusun artış hızının fazla olmasında çalışmaya gelen erkek nüfusun göç etmesi etkili olmuştur.

2011-2012 döneminde nüfus 23085 kişiden 23938 kişiye çıkmıştır. Nüfus 853 kişi artmıştır. Yıllık artış oranı % 3.6'dır. Erkek nüfus artış hızı % 3.0 olurken kadın nüfus artış hızı % 4.2 olarak belirlenmiştir.

2012-2013 döneminde 6360 sayılı kanun ile Tekirdağ'ın Büyükşehir Belediyesi olması sebebiyle İlçeye bağlı köyler mahalle statüsüne geçirilerek belediyenin idari alanı tüm ilçe sınırı olmuştur. Böylece 2013 yılı ve sonrasında ilçe merkezinin nüfusu tüm mahalleleri kapsayacak şekilde 47171 kişi olmuştur. Yıllık artış oranı % 67.8'dir. Erkek nüfus artış hızı % 68.2 olurken kadın nüfus artış hızı % 67.5 olarak belirlenmiştir. Görüldüğü üzere nüfus artış hızı diğer bütün dönemlerin üzerinde değerlere ulaşmıştır.

2013-2014 döneminde nüfus 47171 kişiden 47522 kişiye çıkmıştır. Nüfus 351 kişi artmıştır. Bu dönemde hem erkek nüfus hem de kadın nüfus sayısında bir yükselme olmuştur. Yıllık artış oranı % 0.7'dir. Erkek nüfus artış hızı % 0.7 olurken kadın nüfus artış hızı % 5.0 olarak belirlenmiştir. Böylece yıllık artış oranı ve erkek nüfus artış oranı aynı değerde olmuştur.

Şekil 2.2. Sayım Yıllarına Göre Saray İlçe Merkezinin Nüfusu (2007-2016).

2014-2015 döneminde nüfus 47522 kişiden 48272 kişiye çıkmıştır. Nüfus 750 kişi artmıştır. Bu dönemde erkek nüfus sayısında bir artış gözlenirken kadın nüfus sayısında bir azalma görülmüştür. Yıllık artış oranı % 1.6'dır. Erkek nüfus artış hızı % 1.6

olurken kadın nüfus artış hızı % -2.7 olarak belirlenmiştir. Bir önceki dönemde olduğu gibi yıllık artış oranı ile erkek nüfus artış oranı aynı değerleri gösterirken kadın nüfus oranı 1945 yılından sonra ikinci defa eksi değerler göstermiştir.

2015-2016 döneminde nüfus 48272 kişiden 48834 kişiye çıkmıştır. Nüfus 562 kişi artmıştır. Bu dönemde erkek ve kadın nüfus sayısında bir yükselme olmuştur (Tablo 2.1). Yıllık artış oranı % 1.2'dir. Erkek nüfus artış hızı % 0.9 olurken kadın nüfus artış hızı % 1.4 olarak belirlenmiştir (Tablo 2.2).

2016-2017 döneminde nüfus 48834 kişiden 49180 kişiye çıkmıştır. Yıllık artış oranı % 0,7 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca bu dönemde hem erkek nüfus sayısında hem de kadın nüfus sayısında yükselme olmuştur.

2017-2018 döneminde ise nüfus 49180 kişiden 49106 kişiye düşmüştür. Yıllık artış oranı % -0,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde kadın nüfus sayısında artış gözlenirken erkek nüfus sayısında bir azalma görülmüştür.

Bütün bunların neticesinde Saray ilçe merkezi nüfusunda 1945 yılındaki azalmaların dışında ciddi dalgalanmalar görülmemektedir. Nüfus genel olarak sürekli artma eğiliminde olmuştur. Cinsiyete göre ise 1945 yılından farklı olarak 2015 yılında kadın nüfusunda bir azalma olmuştur. Bu ve benzeri azalmalarda doğumlar, ölümler ve göçler etkili olmuştur.

2.1.2. Nüfus Hareketleri

2.1.2.1. Doğumlar ve Ölüm

Nüfusun gelişmesi, bir başka deyişle sayısının artması ya da azalması, yaşamsal olaylar adı verilen doğumlar, ölümler ve göçlere bağlı olmaktadır. Doğumlar ve ölümler nüfusun gelişmesinin doğal faktörlerini oluşturmaktadır ve nüfusun gelecekteki gelişmesi büyük ölçüde doğumların düzeyine bağlı olmaktadır. Göçler ise nüfusun gelişmesinin doğal bir faktörü değildir ve nüfusun ani olarak değişmesine neden olmaktadır⁵⁰.

⁵⁰ Başar, Emel, *Demografiye Giriş*, Gazi Kitabevi, Ankara 2010, 93.

Araştırma sahasındaki nüfus artış ve azalışını ortaya koymak için Türkiye İstatistik Kurumu verilerinden yararlanılmıştır. Ancak araştırma sahası olan ilçe merkezinde meydana gelen doğum ve ölüm sayıları hakkında herhangi bir veri bulunmadığından dolayı çalışma sahasındaki doğum ve ölüm miktarı ilçe geneli veriler kullanılarak ele alınmıştır.

Doğumların ölümlerden fazla olmasıyla nüfusta meydana gelen değişime doğal artış denir⁵¹. Saray ilçesinde 2014 yılında doğum sayısı 650 (324 erkek, 327 kız)'dir. Toplam doğum sayısının % 49,8'ini erkek çocuk, % 50,2'sini kız çocuklar oluşturmaktadır. Ölüm sayısı ise 315 (178 erkek, 146 kadın)'tir (Tablo 2.3). Toplam ölüm sayısının % 56,5'ini erkek, % 43,5'ini kadınlar oluşturmaktadır. Bu dönemde doğum sayıları ölüm sayılarından 335 kişi daha fazla olmuştur. Dolayısıyla 2014 yılında doğal nüfus artışı meydana gelmiştir.

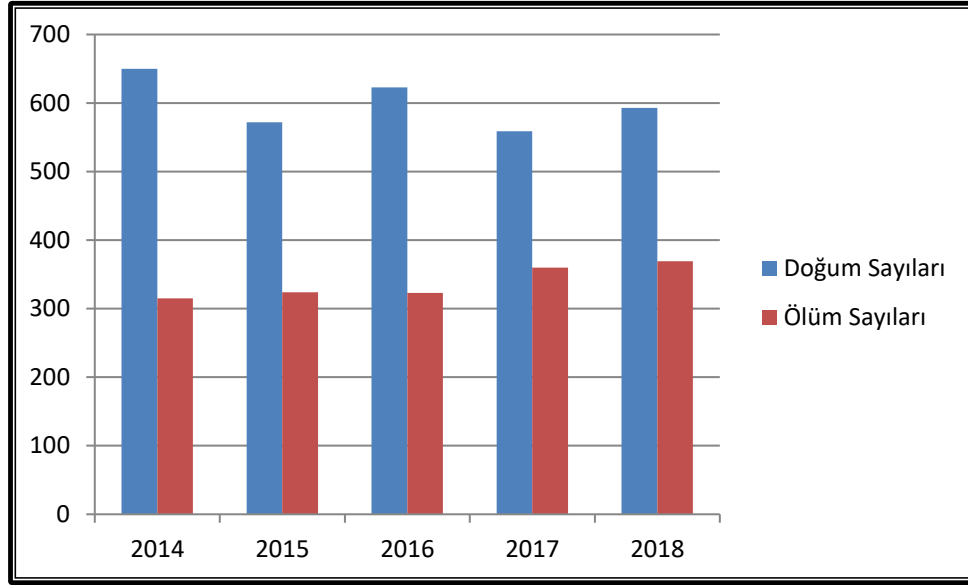
Tablo 2.3. Saray İlçesi Yıllara Göre Doğum ve Ölüm Sayıları.

Yıllar	Doğum Sayıları			Ölüm Sayıları		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2014	324	327	650	178	146	315
2015	282	290	572	174	143	324
2016	313	310	623	176	147	323
2017	280	279	559	199	161	360
2018	278	315	593	199	170	369

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri.

Saray ilçesinde 2015 yılı doğum sayısı 572 kişi (282 erkek, 290 kız)'dir. İlçede toplam doğum sayısının % 49,3'nü erkek çocuk, % 50,7'sini kız çocuklar oluşturmaktadır. Ölüm sayısı ise 324 (174 erkek, 143 kadın)'tür (Tablo 2.3). Toplam ölüm sayısının % 53,7'sini erkek, % 46,3'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Bu dönemde doğum sayıları ölüm sayılarından 248 kişi daha fazla olmuştur. Dolayısıyla 2015 yılında da doğal nüfus artışı meydana gelmiştir.

⁵¹ Tümertekin, Erol, Özgüç, Nazmiye, *Beşeri Coğrafya*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2002, 247.

Şekil 2.3. Saray İlçesi Yıllara Göre Doğum ve Ölüm Sayıları.

2016 yılına bakıldığında ise bir önceki yıla göre doğum sayısında 52 kişilik bir artış görülmüştür. Nitekim 624 kişi (314 erkek, 310 kız) dünyaya gelmiştir. 2016 yılında toplam doğum sayısının % 50,3'nü erkek çocuk, % 49,7'sini ise kız çocuklar oluşturmuştur. Ölüm sayısı ise 323 (176 erkek, 147 kadın)'tür (Tablo 2.3). Toplam ölüm sayısının % 54,5'ini erkek, % 45,5'ini kadınlar oluşturmaktadır. Bu dönemde doğum sayıları ölüm sayılarından 301 kişi daha fazla olmuştur. Bu dönemde doğum sayısındaki yükselme devam ederken ölüm sayısında azalma olmuştur.

Saray ilçesinde 2017 yılı doğum sayısı 559 kişi (280 erkek, 279 kız)'dir. İlçede toplam doğum sayısının % 50,1'ini erkek çocuk, % 49,9'unu kız çocuklar oluşturmaktadır. Ölüm sayısı ise 360 (199 erkek, 161 kadın)'tür (Tablo 2.3). Toplam ölüm sayısının % 55,3'ünü erkek, % 44,7'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Bu dönemde doğum sayıları ölüm sayılarından 199 kişi daha fazla olmuştur.

Saray ilçesinde 2018 yılı doğum sayısı 593 kişi (278 erkek, 315 kız)'dir. İlçede toplam doğum sayısının % 46,9'unu erkek çocuk, % 53,1'ini kız çocuklar oluşturmaktadır. Ölüm sayısı ise 369 (199 erkek, 170 kadın)'tür (Tablo 2.3). Toplam ölüm sayısının % 53,9'unu erkek, % 46,1'ini kadınlar oluşturmaktadır. Bu dönemde doğum sayıları ölüm sayılarından 224 kişi daha fazla olmuştur.

Sonuç olarak 2014-2018 yılları arasında doğum sayıları ölüm sayılarından devamlı yüksek olmuştur. Ancak doğum sayıları ve ölüm sayılarında azalmalar da

olmuştur. Özellikle 2015 ve 2017 yıllarında doğum sayıları azalırken ölüm sayılarında artış olmasına rağmen nüfus artmıştır. Dolayısıyla nüfus artışında sadece doğum ve ölüm olayları değil aynı zamanda göçler de etkili olmuştur.

Saray ilçesinde doğum oranlarının ölüm oranlarından fazla olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak sahada doğal bir nüfus artışı söz konusudur. Ayrıca son yıllarda ülke genelinde olduğu gibi araştırma sahasında da sağlık alanında meydana gelen gelişmeler ölüm oranının azalmasına yol açmıştır. Ayrıca 2016 yılından sonra ölüm sayılarının artması ilçede sağlık hizmetlerinin yetersiz oluşundan kaynaklanmaktadır. Nitekim birçok hastalıktan dolayı ilçedeki sağlık kurumlarına gelen hastalar araç-gereç ve personel eksikliğinden dolayı farklı bölgelerdeki hastanelere sevk edilmektedir.

2.1.2.2. Göçler

Göç, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere, tamamen yahut geçici bir süre için bir iskan ünitesinden (şehir, köy gibi) diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafi yer değiştirme olayıdır⁵². Yerleşme tarihi M. Ö. 4000-5000 yıllarına kadar inen araştırma sahasında nüfus bazı dönemlerde artarken bazı dönemlerde azalma göstermiştir. Araştırma sahasında eski dönemlerde meydana gelen göç hareketleriyle ilgili bilgilere ulaşılamamıştır. Bu nedenle yakın dönemdeki göç hareketleri ele alınacaktır.

Araştırma sahasının konumu itibarıyla sanayi açısından oldukça gelişmiş Çerkezköy ve Kapaklı ilçelerine yakın olması, ilçe için büyük bir avantaj haline gelmiş ve bu sanayi tesislerinde çalışanların son yıllarda ikamet ettikleri bir yerleşme haline gelmesine neden olmuştur. Sanayi gelişimine paralel olarak hızlı bir nüfus artışı gözlenmektedir. Tarım sektörünün zamanla daha az iş gücü gerektirmesi ile dışarı gitmesi beklenen nüfusun yakın sanayi yerleşmelerinde iş bularak Saray'da ikamet etmesine de olanak vermiştir. Bunun dışında özellikle İstanbul'da yoğun şehir trafiğinden sıkılan bazı vatandaşlar daha sakin yerlerde ikamet etmek istemektedirler. Bunun sonucunda çevredeki diğer ilçelerde olduğu gibi Saray'a da bu şekilde göçler olmaktadır. Bu durum genel olarak nüfusu artan bir yerleşme olmasını sağlamıştır.

⁵² Akkaya, Tayfun, *Göç ve Değişim*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayın No: 2573, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1979, 21.

Harita 2.1. Saray'da İç Göçe Katılan Nüfusun İllere Göre Dağılımı (2016).

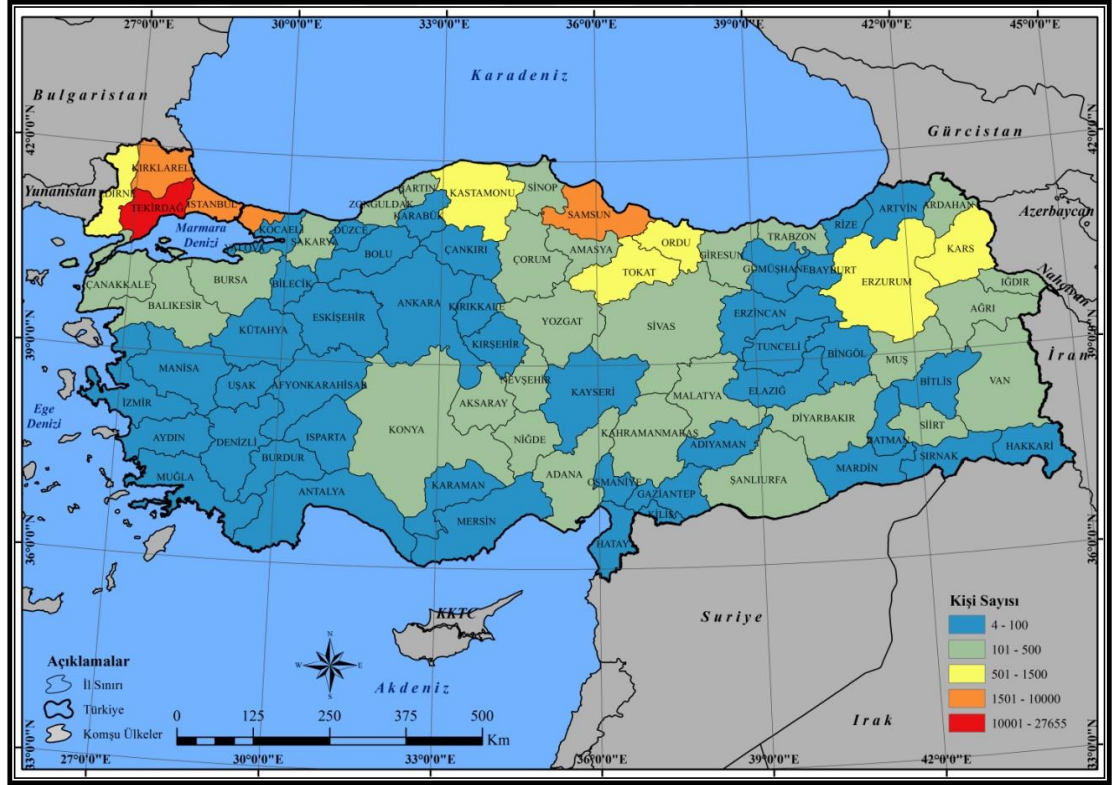
Saray ilçesi tarım potansiyeli yüksek yerleşmelerimizden olup söz konusu potansiyelden yoğun olarak yararlanılmaktadır. Ancak yöre halkının harcamış olduğu emeğin karşılığını yeteri kadar alamaması nüfusu farklı iş alanlarına yöneltmektedir. Ancak hemen yanı başında yer alan Çerkezköy, Kapaklı ve Çorlu gibi sanayi açısından oldukça gelişmiş ilçelerin varlığı ve iş olanakları halkın olası bir göç hareketini kısmen engellemiştir ve yöreden göç etmek yerine bu bölgelerdeki iş olanaklarını değerlendirip burada kalmayı tercih etmişlerdir. Fakat sahada çeşitli nedenlere bağlı olarak yurt içine olan göçlerin büyük bir kısmında genellikle yakın çevredeki iller tercih edilmiştir (Harita 2.1). Yapılan göçlerde en fazla tercih edilen illerin başında İstanbul, Kırklareli ve İzmir gibi iller yer almaktadır. Bu illeri Kocaeli, Ankara, Edirne, Bursa ve Çanakkale illeri takip etmektedir (Tablo 2.4). Göçün en büyük nedeni yöredeki iş imkânlarının sınırlı olmasıdır. Göç eden nüfusun büyük bir kısmı göç ettikleri illerde sanayi ve ticaret alanlarında istihdam olanağı bulmuştur.

Tablo 2.4. Saray İlçesi'nden Ülke İçine Olan Göçlerin İlk Sekiz İle Göre Dağılımı (2016).

Göç	Göç Eden Nüfus
İstanbul	12630
Kırklareli	868
İzmir	439
Kocaeli	377
Ankara	308
Edirne	305
Bursa	273
Çanakkale	136

Kaynak: TÜİK.

Yurt içinden araştırma sahasına olan göçlere baktığımızda ise genel olarak Türkiye'nin her yerinden insanlar göç etmektedir. Ancak bazı iller diğerlerine oranla daha fazla yoğunluk kazanmıştır (Tablo 2.5). Yine en fazla göçü komşu illerden almaktadır. Bu illerden en çok göç Kırklareli ve İstanbul'dan olmaktadır. Bu illeri Samsun, Erzurum, Kars, Edirne, Kastamonu ve Ordu illeri takip etmektedir (Tablo 2.5).

Harita 2.2. Saray İlçesi'ne Yapılan Göçlerin İllere Göre Dağılımı (2016).

Tablo 2.5. Saray İlçesi'ne Yapılan Göçlerin İlk Sekiz İle Göre Dağılımı (2016).

Göç Eden İl	Göç Eden Nüfus
Kırklareli	5029
İstanbul	1814
Samsun	1567
Erzurum	982
Kars	932
Edirne	890
Kastamonu	582
Ordu	504

Kaynak: TÜİK.

Araştırma sahasından yurt dışına olan göçlerle ilgili kesin bir bilgi olmamakla beraber mahalle muhtarlarıyla yapılan görüşmeler sonucu özellikle 1960'lı yıllarda Almanya, Fransa ve İsviçre'den yoğun işçi talebine bağlı olarak onlarca kişi bu ülkelere göç etmiştir. Yurt dışından araştırma sahasına yapılan göçler ise 1920'li yıllarda başlamış ve sonra yaklaşık her 10 yılda bir gerçekleşen özellikle Bulgaristan'dan yoğun bir göç almıştır. Yapılan bu göçlerde göç eden nüfusun arzusunun yanında Bulgaristan hükümetinin baskısı da etkili olmuştur. Günümüzde Saray ilçesinde ikamet eden Bulgaristan'dan göç eden vatandaşların çifte vatandaşlık statüleri bulunmaktadır. Buna bağlı olarak bu vatandaşlar istedikleri zaman Bulgaristan'a gidip gelebilmektedirler.

1923-1960 yılları arasında Türkiye'ye giren göçmenlerin büyük kısmı Yunanistan'dan gelmiştir. Bu durumun ana sebebi, daha önce ifade edildiği üzere Lozan Antlaşması gereğince Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan nüfus mübadelesi sonucu büyük bir Türk nüfusunun Yunanistan'dan Türkiye'ye gelmesidir. İstanbul'daki Rumlarla Batı Trakya'daki Türkler her ne kadar bu mübadelenin dışında bırakılmışlar ise de Mübadele dışında zaman zaman şiddetlenen politik, iktisadi ve sosyal baskılar sebebiyle Batı Trakya Türklerinden de göçmen veya mülteci olarak gelenlere rastlanılmaktadır⁵³.

Yurt içi ve yurt dışına yapılan göçler sonucunda göç eden nüfus zaman zaman akraba ziyareti ve tatil dolayısıyla göç ettikleri yerlere geri gelerek akrabalık bağlarını güçlü tutmaya çalışmaktadırlar. Özellikle de yurt dışına göç edenler yaz aylarında tatil amaçlı izinlerini kullanıp ailelerini ve memleketlerini ziyaret etmektedirler.

⁵³ Tandoğan, Alaettin, *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, Trabzon 1998, 96.

2.1.3. Nüfusun Sosyo-Ekonomik Nitelikleri

2.1.3.1. Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Cinsiyet ve yaş yapısının bilinmesi bir sahanın sosyal ve ekonomik yapısına dair fikir edinilmesine yardımcı olur. Ülkemizde nüfusa dair en doğru verilere Cumhuriyet döneminden sonra gerçekleştirilen nüfus sayımlarından ulaşılmıştır. Araştırma sahasında da aynı durum söz konusudur. Nitekim 1927 yılında yapılan ilk sayım döneminde ilçe merkezinin nüfusu ayrı olarak belirtilmemiştir. O dönemdeki toplam nüfusa baktığımızda 18736 olan nüfusun 9125'i erkek, 9611'i kadın nüfus oluşturmaktaydı. Genel cinsiyet oranı, yani 100 kadına düşen erkek sayısı 94,9'dur.

1935 ve 1945 yıllarının dışında toplam nüfus içinde erkek nüfus oranı kadın nüfus oranından fazladır. 1935 yılında erkek nüfus oranı % 47,8 iken, kadın nüfus oranı % 52,2'dir. Yine 1945 yılında erkek nüfus oranı % 48,1 iken, kadın nüfus oranı % 51,9'dur. 1955 yılından itibaren erkek nüfus oranı kadın nüfus oranından fazla olmaya başlamıştır. Toplam nüfusta erkek nüfus oranı % 50,6, kadın nüfus oranı ise % 49,4 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle 1955 yılından itibaren genel cinsiyet oranı % 100'ün üzerine çıkmıştır. 1965 ile 1980 yılları arasında toplam nüfus içerisinde erkek nüfus oranının en fazla, kadın nüfus oranının en az olduğu dönemdir. Bu dönemde erkek nüfus oranı % 60'ların üzerinde seyrederken, kadın nüfus oranı % 30'lara kadar düşmüştür. Bunda ilçeye olan göçler etkili olmuştur.

Tablo 2.6. Saray İlçesi'nde Sayım Dönemlerine Göre Nüfusun Cinsiyet Oranları (1927-2016).

Sayım Yılı	Erkek Nüfus	%'si	Kadın Nüfus	%'si	Toplam Nüfus
1927	9125	48,7	9611	51,3	18736
1935	1497	47,8	1633	52,2	3130
1940	2720	60,0	1816	40,0	4536
1945	1678	48,1	1808	51,9	3486
1950	-	-	-	-	3840
1955	2026	50,6	1981	49,4	4007
1960	3088	58,2	2221	41,8	5309
1965	3739	60,5	2444	39,5	6183
1970	4833	64,2	2691	35,8	7526
1975	5077	61,8	3143	38,2	8220
1980	6211	61,5	3890	38,5	10101
1985	6987	59,0	4844	41,0	11831
1990	7320	56,1	5718	43,9	13038
2000	9643	54,3	8126	45,7	17769
2007	10476	51,6	9836	48,4	20312
2008	10956	51,6	10287	48,4	21243

Tablo 2.6. (Devamı)

2009	11039	50,8	10745	49,2	21784
2010	11299	50,6	11016	49,4	22315
2011	11806	51,1	11279	48,9	23085
2012	12170	50,8	11768	49,2	23938
2013	24064	51,0	23107	49,0	47171
2014	24224	51,0	24298	49,0	47522
2015	24622	51,0	23650	49,0	48272
2016	24857	51,0	23977	49,0	48834
2017	25094	51,0	24086	49,0	49180
2018	24879	50,7	24227	49,3	49106

Kaynak: TÜİK.

İlçede sayım dönemlerinin çoğunda erkek nüfusun fazla olması ilçenin sürekli göç aldığını gösterir. Çünkü göç alan yerleşim alanlarında erkek nüfusun fazlalığı göze çarpar.

Saray ilçesinde nüfusun yaş gruplarına göre geniş aralıklı dağılışı incelendiğinde %70,9 oranıyla en fazla paya sahip olan 15-64 yaş grubu yer almaktadır. Bu grupta 34576 kişi bulunur. Geniş aralıklı sınıflandırmada ikinci sırada çocuk nüfusu temsil eden 0-14 yaş grubu yer almaktadır. Çocuk nüfusun toplam nüfus içindeki oranı % 19,1'dir. Bu grupta yer alanların sayısı ise 9345'tir. Yaşlı nüfusu temsil eden 65 ve üzeri yaş grubunun toplam nüfus içerisindeki oranı en düşük olan gruptur. Oranı %10,0 olup, toplamı ise 4913 kişidir (Tablo 2.7).

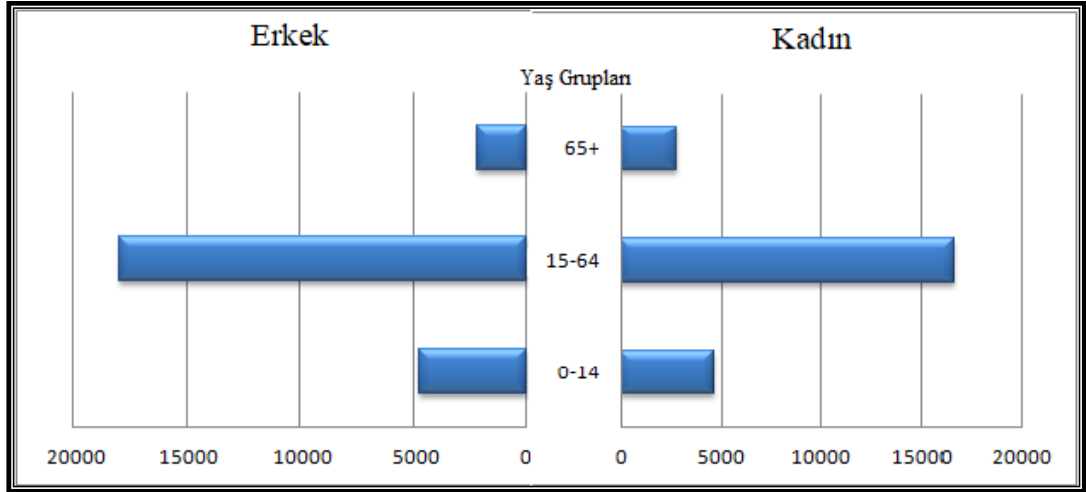
Tablo 2.7. Saray'da Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına ve Cinsiyet Durumuna göre Dağılımı (2016).

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
0-14	4731	4614	9345	19,1
15-64	17923	16653	34576	70,9
65+	2203	2710	4913	10,0
Toplam	24857	23977	48834	100,0

Kaynak: TÜİK.

Araştırma sahasındaki nüfusun büyük bir bölümünü aktif nüfus oluşturmaktadır. Genel anlamda düşünüldüğünde bir ülke için genç nüfusun yani aktif (çalışan) nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı ne kadar yüksek ise bu durum o ülke için bir gelecek vaat eder⁵⁴. İlçede yaşlı nüfusun en düşük orana sahip olması ortalama yaşam süresinin çok uzun olmadığını göstermektedir (Tablo2.7, Şekil 2.4).

⁵⁴ Kaymaz, Kıvanç Çağlar, *Camili (Macahel)'nin Coğrafi Etüdü (Artvin-Borçka)*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012, 152.

Şekil 2.4. Saray'da Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına ve Cinsiyet Durumuna göre Dağılımı (2016).

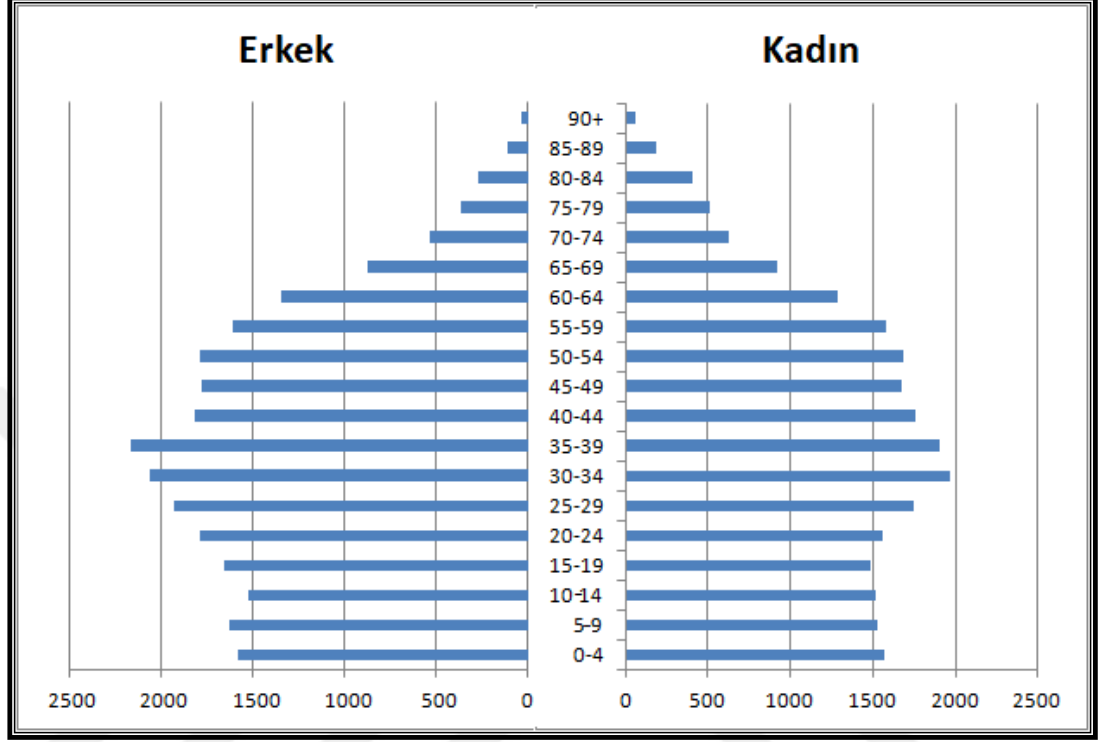
Saray ilçesinde dar aralıklı yaş grupları incelendiğinde en fazla nüfusun, 4077 kişi ile 35-39 yaş diliminde olduğu görülür. Toplam nüfus içerisinde % 8,3'lük bir payla genç nüfus fazlalığı görülmektedir. Dar aralıklı yaş gruplandırmasında ikinci sırayı 4025 kişi ile 30-34 yaş dilimi, üçüncü sırayı 3677 kişi ile 25-29 yaş dilimi ve dördüncü sırayı 3576 kişi ile 40-44 yaş dilimi oluşturmaktadır.

Tablo 2.8. Saray'da Nüfusun Dar Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2016).

Yaş Grubu	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam
0-4	1581	6,3	1574	6,6	3155
05-09	1627	6,5	1526	6,4	3153
10-14	1523	6,1	1514	6,3	3037
15-19	1655	6,7	1481	6,2	3136
20-24	1784	7,2	1563	6,5	3347
25-29	1930	7,8	1747	7,3	3677
30-34	2062	8,3	1963	8,2	4025
35-39	2168	8,7	1909	8,0	4077
40-44	1813	7,3	1763	7,3	3576
45-49	1773	7,1	1673	7,0	3446
50-54	1783	7,2	1688	7,0	3471
55-59	1606	6,5	1578	6,6	3184
60-64	1349	5,4	1288	5,4	2637
65-69	873	3,5	918	3,8	1791
70-74	537	2,2	622	2,6	1159
75-79	368	1,5	513	2,1	881
80-84	275	1,1	410	1,7	685
85-89	116	0,5	188	0,8	304
+90	34	0,1	59	0,2	93
Toplam	24857	100,0	23977	100,0	48834

Kaynak: TÜİK.

0-64 yaş dilimine kadarki bütün yaş dilimlerinde erkek nüfus kadın nüfustan fazladır. 65 ve üzeri yaş dilimlerinde ise kadın nüfusun erkek nüfustan fazla olduğu görülmektedir (Şekil 2.5).

Şekil 2.5. Saray İlçesi'nin Nüfus Piramidi (2016).

Araştırma sahasının nüfus piramidine bakıldığında ise piramidin tabanının yani 0-4 yaş grubu 10-14 yaş grubuna göre daha geniş olduğu görülmektedir. Bu da araştırma sahasında doğum oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Piramidin genç nüfustan oluşan orta kısmına bakıldığında oldukça geniş olduğu görülmektedir. Bu da araştırma sahasında genç nüfusun oldukça fazla olduğunu göstermektedir. Piramidin yaşlı nüfustan oluşan (65+ yaş) üst kısmında ciddi bir daralma söz konusudur. 65+ yaş grubunda kadın sayısı ve oranı erkek sayısı ve oranından fazladır. Bu da kadınların erkeklere göre daha uzun yaşadığını göstermektedir.

2.1.3.2. Nüfusta Bağımlılık Oranları

Belirli bir mekânda nüfusun miktarı yanında, onun çeşitli yaş gruplarına göre durumu ve özellikle çalışabilir ya da faal nüfus olarak adlandırılan 15-65 yaş arasındaki

nüfus miktarları, iş gücü kapasitesi, gıda ve çeşitli hizmetlere olan ihtiyaç, aile tipleri, ölüm ve doğum oranları ve nihayet göçler bakımından önem taşımaktadır⁵⁵.

15-65 yaş grubunu oluşturan aktif nüfusun dışında kalan 0-14 ve 65+ yaş grubu bağımlı nüfusu oluşturmaktadır. Araştırma sahasındaki bağımlı nüfus toplamı 14258 kişidir. Nüfustaki bağımlılık oranı ise % 29,1'dir. Tarım ülkesi olan Türkiye de üretime katılma çağı küçük yaşlarda başlar ve ileriki yaşlara kadar devam eder. Geçim kaynakları arasında tarımın önemli yer tuttuğu Saray ilçesinde de aynı durum söz konusudur. Bağımlı nüfus içerisinde üretime katılanlar mevcut olduğu gibi, faal nüfus içerisinde de çalışmayan kesimde bulunmaktadır. Örneğin çalışma çağı nüfusu içerisinde yer almasına rağmen işsiz olanlar, eğitim alanlar, askerlik görevini yapanlar, ev hanımları ve sakatlar aktif nüfus içerisinde yer almaktadır⁵⁶.

2.1.3.3. Nüfusun Eğitim ve Kültür Durumu

Bir sahanın nüfusunun eğitim ve kültür durumunun bilinmesi o sahanın coğrafyası hakkında bilgi edinilmesinin yanında sahanın sosyo-ekonomik yapısı açısından da oldukça önemlidir.

Nüfusun eğitim durumu deyimini ile çoğu kez okuryazar olan ve olmayan nüfus anlaşılmaktadır. Gerçekten de, bir nüfus kitlesinde, okuma çağı nüfusun eğitim düzeyi konusunda, temel göstergelerden ilkidir⁵⁷.

Nüfusun en önemli özelliklerinden biri olan eğitilmiş bireylerin toplumdaki fazlalığıdır. Bir ülkede yaşayan eğitilmiş birey sayısı ne kadar fazla ise o ülke için büyük bir güç kaynağı haline gelmektedir. Çünkü toplumların her alanda kalkınmasında eğitilmiş insan sayısı oldukça önemlidir. Araştırma sahasının eğitim durumuyla ilgili değerlendirmeler TÜİK verilerine dayanmaktadır.

Araştırma sahasında okuryazarlık oranına baktığımızda 2015 yılı verilerine göre 6 yaş ve üzeri nüfusun (45352) 44419'u okuma yazma bilmektedir. Okuma yazma bilmeyenlerin sayısı ise 675 kişidir. Okuma yazma bilenlerin % 48,8'i (21665) kadın, %

⁵⁵ Tümertekin, Erol, Özgüç, Nazmiye, *Beşeri Coğrafya*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2002, 285.

⁵⁶ Hadimli, Halil, *Hınıs Kasabası'nın Coğrafyası*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2001, 68.

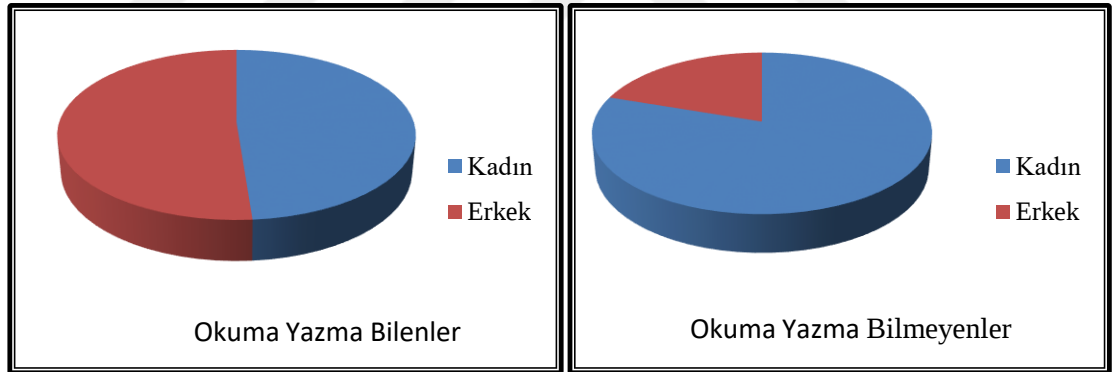
⁵⁷ Doğanay, Hayati, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Pegem Akademi, Ankara 2014, 191.

51,2'si (22754) erkeklerden oluşmaktadır (Tablo 2.10, Şekil 2.6). Okuma yazma bilmeyenlerin ise % 80,2'si (546) kadın, % 19,8'i (135) erkeklerden oluşmaktadır. Bununla birlikte okuma yazma bilmeyenlerin büyük çoğunluğu 65 yaş ve üzerindeki kadın nüfusa aittir. Araştırma sahasında okuma-yazma bilen nüfusta erkeklerin kadınlara oranla fazla olduğu ve okuma yazma bilmeyen nüfusta ise kadın nüfus oranının fazla olduğu dikkati çeker. Bu durumun erkek çocukların eski dönemlerde kız çocuklarına oranla daha fazla okula gönderilip kız çocukların ise okutulmasının toplumda uygun olmadığı görüşünün savunulduğu dönemlerde okutulmamasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca askere giden okur-yazar olmayan erkeklerin askerde okuma yazma kurslarına katılarak okuma yazma öğrenmeleri de etkili olmuştur.

Tablo 2.9. Saray İlçesinde Okuma Yazma Oranı (2018).

Cinsiyet	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen	Toplam
Kadın	546	21665	22211
Erkek	135	22754	22889

Kaynak: TÜİK.

Şekil 2.6. Saray İlçesinde Okuma Yazma Durumu.

Saray ilçesinde okuma yazma oranı % 97,9'dur. Cinsiyet bazında baktığımızda bu oran erkeklerde % 99,4, kadınlarda % 97,5 düzeyindedir. Kadınlarda okuma yazma oranının düşük olması yıllar önce yaşanan sorunların günümüze yansımaları olarak görülmektedir. Çünkü son yıllarda ülkemiz genelinde olduğu gibi araştırma sahasında da kadınlar birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da daha fazla ön plana çıkmaktadır ve kız çocuklarının eğitimi konusunda daha hassas davranılmaktadır.

Tablo 2.10. Saray İlçesinde Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Okuma Yazma Oranları (2018).

Yaş ve Yaş Grubu	Okuma Yazma Bilmeyen		Okuma Yazma Bilen		Bilinmeyen		Toplam	%’si
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek		
06-13	-	-	2387	2539	36	41	5003	11,3
14-17	-	-	1228	1218	2	1	2449	5,5
18-21	-	1	1037	1174	3	2	2216	5,0
22-24	4	2	940	1017	1	-	1958	4,4
25-29	21	10	1667	1820	4	4	3495	7,9
30-34	21	4	1837	1929	4	9	3779	8,5
35-39	17	15	1946	2177	4	5	4132	9,3
40-44	11	4	1689	1904	4	8	3605	8,1
45-49	17	6	1794	1729	7	10	3540	7,9
50-54	37	6	1610	1801	7	7	3425	7,7
55-59	41	8	1608	1644	4	4	3260	7,3
60-64	48	14	1333	1414	8	4	2759	6,2
65+	329	65	2589	2388	56	17	5050	11,3
Toplam	546	135	21665	22754	140	112	45352	100

Kaynak: TÜİK.

Saray ilçesinde nüfusun yaş ve cinsiyet gruplarına göre eğitim durumu incelendiğinde; kadın nüfusta özellikle 45-49 yaş ve üzeri yaş gruplarında okuma yazma bilmeyenlerin sayısının önemli oranda arttığı söylenebilir. Dolayısıyla kadınlardaki okuma yazma oranının düşük olmasında dönemlerdeki kadın nüfusun okullaşma oranının erkeklere göre az olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak günümüzde okullaşma oranından da anlaşılabileceği üzere artık böyle bir durum söz konusu değildir ve okul çağına gelen her çocuk cinsiyet ayrımı yapılmaksızın okula gönderilmektedir.

Bunun dışında 2018 yılında araştırma sahasında ilkokul mezunu 4606 erkek, 7764 kadın, ilköğretim mezunu 3531 erkek, 3005 kadın, ortaokul mezunu 3774 erkek, 1466 kadın, lise mezunu 6370 erkek ve 3908 kadın bulunmaktadır. Lise üstü kademelere bakıldığında ise üniversite mezunu 2205 erkek, 2069 kadın, yüksek lisans mezunu 180 erkek, 105 kadın ve doktora mezunu 13 erkek, 17 kadın bulunmaktadır. Bütün bunların neticesinde erkek nüfusun ilkokul ve doktora hariç diğer bütün eğitim kademelerinde kadın nüfustan daha fazla olduğu görülmektedir.

Saray ilçe merkezinde 2016 yılı itibarıyla biri özel olmak üzere 2 ana okul, 4 ilkokul, 2 ortaokul ve 5 Anadolu lisesi 1 imam hatip lisesi ve Namık Kemal Üniversitesine bağlı Saray Meslek Yüksek Okulu bulunmaktadır. Bu okullarda toplam 5812 öğrenci ve 333 öğretmen görev yapmaktadır. Böylece öğrenci ve öğretmen sayılarına baktığımızda yaklaşık olarak 18 öğrenci başına 1 öğretmen düşmektedir. Kadrolu öğretmen boşluğu ücretli öğretmenlerle doldurulmaya çalışılmaktadır. İlçenin okullaşma oranı incelendiğinde okul öncesi eğitimi kapsayan ana okullarda toplam 238

öğrenci yer almaktadır. 1998 öğretim yılından itibaren 8 yıllık zorunlu eğitime geçilmesiyle birlikte, 6-14 yaş grubundaki öğrenciler zorunlu eğitime dahil edilmektedir. İlçe merkezinde ilköğretim öğrenci sayısı 2377 kişidir. 2013 yılında ülkemizde eğitim sisteminde bir değişiklik meydana getirilmiş ve 4+4+4 sistemine geçilmiştir. Buna bağlı olarak hem ortaokul ilköğretimden ayrılmış hem de lise zorunlu hale getirilmiştir. Böylece ayrı bir okul kademesi haline getirilen ortaokul öğrenci sayısı ise 1016 kişidir. Böylece 6-14 yaş grubundaki toplam öğrenci sayısı 3393 olmuştur.

Araştırma sahasındaki liselerde 1120 erkek ve 1061 kız olmak üzere toplam 2181 öğrenci bulunmaktadır. Ayrıca ilçe merkezinde bir Halk Eğitim Merkezi bulunmakta olup çeşitli kurslar aracılığıyla vatandaşlara eğitim imkânı sunmaktadır.

Diğer yandan ilçe merkezinde Namık Kemal Üniversitesi'ne bağlı Saray Meslek Yüksekokulu mevcut olup, Dış Ticaret, İşletme Yönetimi ile Muhasebe ve Vergi Uygulamaları bölümlerinde eğitim öğretim verilmektedir. Yüksekokul öğrencileri İlçe merkezinde barınma ihtiyaçlarını ev kiralama, Kız Öğrencileri için de özel kız pansiyonundan karşılanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin büyük bir kısmı ise Çerkezköy İlçesi Karaağaç Beldesinde bulunan Kredi ve Yurtlar Kurumuna ait yurttta kalmakta ve bu öğrencilerin ulaşımı yurt tarafından servis araçları ile sağlanmaktadır.

2.1.3.4. Aile Büyüklükleri

Aile büyüklükleri sayısı gelenek-görenek, aile yapısı, ailenin gelir seviyesi gibi çeşitli faktörlerin etkisinde yöreden yöreye farklılık göstermektedir. Önceleri geniş aileler halinde yaşamayı tercih eden aileler son yıllarda anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileler halinde yaşamayı tercih etmektedirler.

Saray ilçe merkezinde 2014 yılı verilerine göre 8712 aile yaşamaktaydı. Bu ailelerin toplam nüfusu ise 24960'tır. Buna göre aile büyüklüğü ortalaması 2,93'tür. İlçede en kalabalık aileler 10-12 kişiden oluşurken, en az nüfuslu aileler ise 3-4 kişiden oluşmaktadır. Ayrıca çocukları ölmüş veya ilçeden ayrılmış yaşlı çiftlerden oluşan 2 kişilik aileler de bulunmaktadır. Geçmiş yıllarda aile bireylerinden evlenen çocuklar anne ve babasıyla aynı evde ve aynı ortamda yaşamaktaydı. Ancak günümüzde evlenen çocuklar ayrı bir evde ve ayrı bir ortamda yaşamayı tercih etmektedirler. Bu durumun oluşmasında çeşitli faktörler etkili olmaktadır. En önemlisi de ailenin ekonomik ve

sosyal yapısıdır. Tarım ve hayvancılıkla geçinen ailelerde bireyler anne ve baba ile birlikte yaşamakta, tarım dışı sektörde çalışanlar bireyler ise aileden ayrı yaşamaktadırlar.

Hane halkı sayısında farklılıkların oluşmasında yöredeki ekonomik ve sosyal yaşantı etkili olmuştur. Tarım ve hayvancılıkla geçinen ailelerde birey sayısı kısmen fazladır. Hizmet ve sanayi alanlarında çalışan ailelerde ise birey sayısının az olduğu görülmektedir. Bununla birlikte daha önce de belirtildiği gibi ülkemizin her yerinden ilçeye göçler yaşanmıştır. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gelen ailelerde hem birey sayısı fazla olmakta, hem de bireyler genelde aileleri ile birlikte yaşamaktadırlar.

2.1.4. Nüfus Yoğunlukları ve Dağılışı

Nüfus yoğunluğu, esas konusu insan topluluklarının saha çevreleri içinde, bu çevre ile münasebetleri dahilinde incelemekten ibaret olan coğrafyanın temel kavramlarından biridir. Şu halde nüfus yoğunluğu üzerinde durmak ve bu kavramın gerçek değerini ortaya çıkarmak yerinde ve faydalı olur. Nüfus yoğunluğunun coğrafi manası ve önemi yanında ayrıca demografik, ekonomik, sosyolojik, sosyal antropolojik ve politik önemi ve yeryüzünde ülke ve bölgeye göre, nüfus miktarına bağlı olmayarak değişen bu olayın nüfus miktarından ayrı olarak, kendine has bir anlam ve aksiyonu olduğu unutulmamalıdır⁵⁸.

Şehir, küçük bir sahada, büyük nüfus kütlelerinin birlikte bulunduğu, geçimini temin ettiği yerleşmedir⁵⁹. Genelde bütün şehir yerleşmelerinde olduğu gibi Saray ilçesinde de nüfus miktarı merkezden çevreye doğru bir azalma gösterir. Bu durumda şehirsal nüfusun dağılışı bir dengesizlik meydana gelir ve aynı zamanda mahalle nüfuslarının yoğunluğunda farklılaşmalar görülür. Bu farklılıkların oluşmasında birçok coğrafi faktör etkili olmuştur.

⁵⁸ Tanoğlu, Ali, *Nüfus ve Yerleşme*, 1. Cilt, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 1183, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Neşriyatı No: 45, Beha Matbaası, İstanbul 1966, 51.

⁵⁹ Göney, Süha, *Şehir Coğrafyası*, 1. Cilt, 3. Baskı, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2908, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 2274, Coğrafya Bölümü Yayın No: 91, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1995, 1.

Tablo 2.11. Saray İlçesi'nde Mahallelerin Alanları Nüfusları ve Nüfus Yoğunlukları (2018).

Mahalle	Mahalle Alanı (km ²)	Mahalle Nüfusu	Nüfus Yoğunluğu
Ayaspaşa	16,9	9893	585
Kemalpaşa	4,3	7468	1736
Pazarcık	45,9	3081	67
Yeni	6,5	6067	933

Kaynak: TÜİK ADNKS 2016 verileri ve Saray Belediyesi Şehir Planlama verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Mahallelere göre nüfusun dağılışını incelediğimizde nüfusun %53,9'luk kısmının merkez ilçe mahalleleri olan dört mahallede (Kemalpaşa, Yeni, Pazarcık, Ayaspaşa) toplandığı görülmektedir (Tablo 2.11). Aritmetik nüfus yoğunluğu sıralamasında Kemalpaşa Mahallesi (1736 kişi) ilk sırada yer almaktadır. Onu Yeni Mahalle (933 kişi) ve Ayaspaşa (585 kişi) izlemektedir.

Araştırma sahamızın nüfus yoğunluğu aritmetik nüfus yoğunluğu metodu esas alınarak yapılan hesaplamalara göre elde edilen değerler ışığında ortaya konulmuştur. Ancak aritmetik nüfus yoğunluğu hesaplama yönteminin bazı sakıncalarını da göz ardı etmemek gerekir. Çünkü sanki nüfus arazi üzerine eşit dağılmış gibi gösterilmektedir. Fakat sadece çalışma sahasında da değil yeryüzünün her yerinde nüfusun faaliyet göstermediği yerler bulunmaktadır. Örneğin; yeryüzünde hayatı sınırlandıran dağlar, sarp ve eğimli alanlar ile iklim bakımından elverişsiz alanlar nüfusun bulunmadığı ya da seyrek olduğu alanlardır. Dolayısıyla çalışma sahasında da bulunan bu yerler nüfusun faaliyet göstermediği alanlar olduğu için gerçek değerler ortaya çıkmamaktadır.

Nüfus yoğunluklarına bakıldığında ilk olarak aritmetik nüfus yoğunluğu ele alınacaktır. Km²'ye düşen kişi sayısı Türkiye genelinde 2018 yılında 107 kişidir. Araştırma sahasında ise Türkiye'nin nüfus yoğunluğundan 253 kişi daha fazla olup, 360 kişidir. Ancak yapılan bu hesaplamada nüfus her yere eşit dağılmış gibi gösterilmektedir ve nitekim gerçekte böyle bir durum söz konusu değildir. Bu durum mahallelerin yoğunluğunu incelediğimizde de açıkça ortaya çıkmaktadır (Tablo 2.11). Bazı mahallelerin alanları geniş olmalarına rağmen çok az sayıda nüfus barındırırken bazılarında ise alan çok küçük olmasına rağmen oldukça kalabalık bir nüfusa sahiptir. Örneğin, merkez mahallelere baktığımızda Kemalpaşa Mahallesi 4,3 km²'lik alanda 1736 kişi yaşamaktayken, Pazarcık Mahallesi 45,9 km²'lik alanda 67 kişi yaşamaktadır. Bu da nüfusun dağılışında doğal ve beşeri faktörlerin etkisini açıkça

ortaya koymaktadır. Kemalpaşa Mahallesi ilçede idari faaliyetlerin yürütüldüğü odak noktada yer alırken, Pazarcık Mahallesi daha çok kenarda ve tarımsal araziler geniş yer kaplamaktadır. Böylece Kemalpaşa Mahallesinde toplu dokulu yerleşmeler Pazarcık Mahallesinde dağınık yerleşmeler görülmektedir.

Ekilebilir veya ekilip-dikilen toprakların yüzölçümü tutarının sahanın nüfusuna oranlanması sonucunda bulunan fizyolojik nüfus yoğunluğu ⁶⁰ olarak tanımlanan hesaplama tekniğine göre ilçedeki fizyolojik nüfus yoğunluğu km²'ye 144,4 kişidir. Bu hesaplamada sanki bütün nüfus tarımla uğraşıyormuş gibi gösterilmektedir. Ancak gerçekte böyle bir durum söz konusu olmadığı gibi, sanayi ve hizmet alanlarında çalışan belirli bir nüfus kitlesi mevcuttur.

2014 yılı verilerine göre ilçe merkezinde çalışan nüfusun % 23,7'si tarımla uğraşmaktadır (Tablo 2.12) Bu değer tarımla uğraşan 1639 kişiye tekabül etmektedir. İlçe merkezinde tarımsal nüfus yoğunluğu ise km²'ye 50,7 kişi'dir.

2.1.5. Faal Nüfus ve Sektörel Dağılımı

Bir ülkede yaşayan insan sayısına bakıldığında çalışma çağında bulunan nüfus miktarı ne kadar fazla ise bu durum ülke için büyük bir güç kaynağıdır. Aynı zamanda çalışan nüfusun miktarı kadar hangi sektörde çalıştığı da önemlidir.

Araştırma sahasında 2014 yılı verilerine göre hizmet sektörü geçim kaynaklarının başında gelmektedir. Faal olarak çalışan 6900 kişiden % 39,8 (2745 kişi) hizmet sektöründe, % 36,5 (2516 kişi) sanayi sektöründe, % 23,7 (1639 kişi) tarım sektöründe çalışmaktadır (Tablo 2.12). Bu değerlere göre ilçe merkezinde hizmet ve sanayi sektöründe çalışanların fazla olduğu görülmektedir. Ancak sanayi sektöründe çalışanların fazla olması ilçede sanayi faaliyetlerin gelişmişliğinden ziyade, hemen yakınında sanayi faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı Çerkezköy ve Çorlu gibi ilçelerin varlığından kaynaklanmaktadır.

İlçe gençlerinin bir kısmı işsiz durumdadır. Dışarıda iş bulanlar, hemen göç etmektedirler. Ayrıca mevsimlik olarak, gerek tarımsal alanda gerekse de inşaat sektöründe çalışmak üzere göçler yaşanmaktadır.

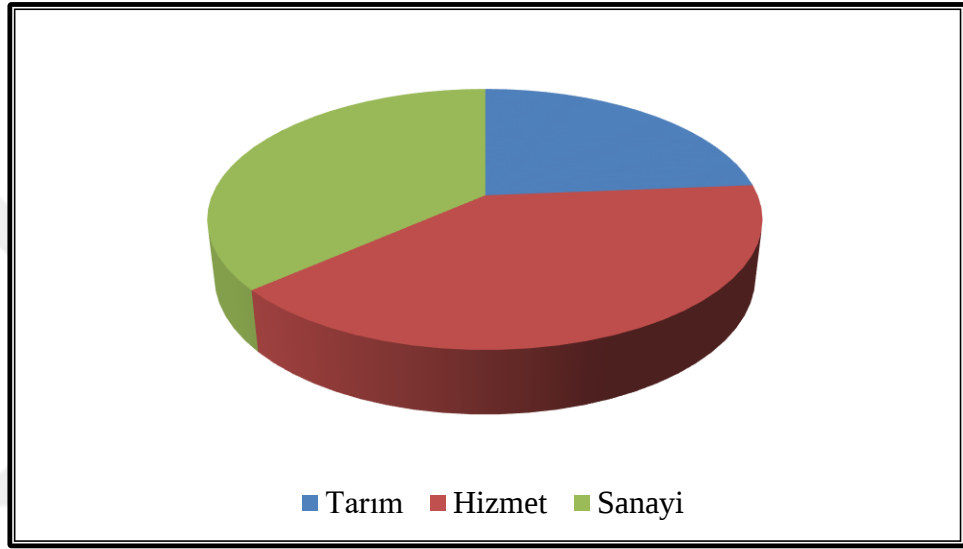
⁶⁰ Zaman, Mehmet, *Tonya İlçe Merkezi'nin Coğrafi Etüdü* (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Erzurum 1993, 70.

Tablo 2.12. Araştırma Sahasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı (2014).

Nüfusun Çalıştığı Alan	Tarım Sektörü	Hizmet Sektörü	Sanayi Sektörü
Çalışan Kişi Sayısı	1639	2745	2516
%'si	23,7	39,8	36,5

Kaynak: İller Bankası Revizyon ve İmar Planı Araştırma Raporu.

İlçe merkezindeki aktif nüfusun % 76,3'ü tarım dışı faaliyet alanlarında çalışmaktadır. Tarım ise, genelde ekonomiyi destekleyici bir özellik göstermektedir. Buna göre araştırma sahasında hizmet sektörü ön plandadır.

Şekil 2.7. Araştırma Sahasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı (2014).

2.2. YERLEŞME

Dar anlamıyla yerleşme; bir yerleşme çekirdeği olup, ev ve eklentisi ile temsil edilir. Oturulan, barınılan, ikamet edilen yerdir. Geniş anlamda yerleşme ise oturulan, barınılan, ikamet edilen yerle birlikte ekonomik faaliyetlerin sürdürüldüğü alandır⁶¹. Yeryüzünde yerleşilmiş mekânın tümü, fonksiyona göre kullanım alanları halinde örgütlenmiştir. Yerleşme de, böyle bir fonksiyonel tür olarak, konut mekânlarının örgütlenmesi ve dağılışıdır. Genellikle daha sıkışık bir şekilde organize olmuş şehrsel yerleşmeler mekân bakımından daha az yer kaplarlar. Kırsal alan deyiminin içine buralarda yer alan ve en küçük yerleşme nüvesinden köye kadar uzanan yerleşmelerdeki

⁶¹ Doğanay, Serkan, Alım, Mete, *Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Pegem Akademi, Ankara 2016, 62-63.

yalnızca binalar değil, aynı zamanda bunların çevreleri, bahçeleri, tarlaları ve tarım dışı başka fonksiyonları da girmektedir⁶².

Araştırma sahasında yeryüzü şekilleri, bitki örtüsü, akarsular gibi fiziki coğrafya faktörleri ile hâkim tarımsal faaliyet ve sosyokültürel özellikler şeklindeki beşeri coğrafya faktörleri yerleşmelerin şekli ve fonksiyonlarının belli karakter kazanmalarında etkili olmuştur. Bütün bu faktörlere bağlı olarak araştırma sahasında yerleşmelerin fonksiyonları ve şekilleri ortaya çıkmıştır. Saray ilçe merkezi yerleşme coğrafyası açısından 25 mahalle yerleşmesinden oluşmaktadır. İlçe merkezinde bulunan Ayaspaşa Mahallesi, Kemalpaşa Mahallesi, Yeni Mahalle ve Pazarcık Mahallesi kentsel mahalle özelliği gösterirken, kırsal mahalleler de mevcuttur.

2.2.1. Yerleşmenin Tarihi Gelişimi

Saray yüzyılları ve hatta bin yılları bulan tarihsel geçmişi içinde daima önemli bir kavşak olarak, Trakya üzerindeki önemli yolların kesişim noktasında bulunması nedeniyle önemini koruduğu anlaşılan bir bölgedir. Trakya'nın kuzey kesimleriyle güney kesimleri ve özellikle de en doğuda bulunan ister Byzantion, ister Constantopolis, isterse de İstanbul adıyla karşımıza çıkan metropol yerleşme ve ona bağlı bazı daha ufak yerleşmelerin Balkanlar'a ve Avrupa'ya açılan kapısı olmuş, bu metropol alanın savunmasında ve lojistik kaynak kullanımında da ana destek merkezlerinden biri olmuştur. Bu nedenle Saray'ın kültürel oluşumu ve tarihi dokusunun şekillenmesinde bu durumun rolü büyüktür⁶³.

Saray'ın eski bir yerleşme merkezi olduğu, Güneşkaya (Güneşli) mevkiindeki tarihi kalıntılardan anlaşılmaktadır. Saray ilçesi sınırları içindeki Ergene deresi tarafından oluşturulmuş bir vadi içinde yer alan üç mağara ile yakında bulunan bir mağaradan oluşan bir kompleks olarak teşhis edilen Güneşkaya Mağaraları (Fotoğraf 2.1) ve Galata deresi vadisinde yer alan tek bir mağaradan ibaret olan Güngörmez Mağaralarında Kalkolitik Çağ buluntularına rastlanmıştır⁶⁴. Bu yönüyle Saray'ın Tekirdağ ilindeki en eski yerleşim bölgelerinden birisi olduğu anlaşılmaktadır.

⁶² Tümertekin, Erol, Özgüç, Nazmiye, *Beşeri Coğrafya*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2002, 381.

⁶³ Beksaç, Engin, *Saray'ın Kültürel Kimliği ve Erken Tarihi Mirası*, 1. Saray Tarih ve Kültür Sempozyumu (2 Haziran 2010), İstanbul 2011, 15.

⁶⁴ Işın, Mehmet Akif, *Eski Çağlarda Saray*, Yöre, 89/92, 2007, 6-8.

Evliya Çelebi'ye göre, Sultan I. Murad Edirne'yi fethettikten sonra, Saray kasabasında, av ve dinlenmek maksadıyla bir saray yaptırmış; zamanla kasabaya, padişahın sarayına nispetle bugünkü adı verilmiştir⁶⁵. İşaret edilen saray çevresinde gelişen iskân mahalliyle birlikte, havalı, Kasaba-i Saray-ı Rûm adıyla tanınmıştır. Osmanlı bürokrasisinde Saray kasabasının adı, genellikle, 16. yüzyılda Sadaret mevkiine gelmiş ve bölgede çok sayıda hayratı bulunan Ayas Paşa'nın adı ile birlikte anılmıştır. 1660'larda bölgeyi gezen Evliya Çelebi, kasabada yer alan Ayas Paşa hayratından bahsetmekte; ancak, Saray'ın kuruluşu ve imarı ile Ayas Paşa Evkafı arasında herhangi bir irtibat kurmamaktadır. Muhtemelen Sultan I. Murad'ın bu havalide yaptırdığı sarayı tamir ve genişleterek yeniden fonksiyon kazandıran ve civardaki araziye iskâna elverişli bir hale getiren Ayas Paşa, bölgenin bir Osmanlı-Türk yerleşimi olarak kurulup gelişmesine öncülük etmiştir⁶⁶.

Fotoğraf 2.1. İlçede İlk Yerleşmelerin Kurulduğu Güneşkaya Mağaralarından Bir Görünüm.

Osmanlı'nın yükselme döneminden itibaren Osmanlı'ya sığınan çok sayıda Kırım Girayı bugünkü Tekirdağ ili sınırları içinde bulunan topraklarda barındırılmışlardır.

⁶⁵ Kahraman, Seyit Ali - Dağlı, Yücel, *Seyahatname*, Cilt 6, İstanbul 2002, 72.

⁶⁶ Yarcı, Güler, “*Osmanlı Mülkî Teşkilâtında Saray Kazası (18.-20. Yüzyıl)*”, *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırma dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 2011, 22,

Kırım'da iktidardan düşürülmüş Giraylar, onların yakın akrabaları, yeni tayin olunan hanların yakınları katliamdan kurtulmak ve bir anlamda devlet adına rehin olmak üzere Osmanlı topraklarına gelen sığınmacılar genellikle Osmanlı topraklarında Rumeli bölgesinde bugünkü Bulgaristan'daki İslimye (Silven), Yanbolu, Pravadı ve Trakya'da Tekirdağ'ın Saray ilçesi, Saray-Vize arasındaki ve Çatalca yakınlarındaki çiftliklerde yerleştirilip kendilerine geniş araziler tahsis edilirdi. Cengiz Han'ın soyundan gelen Kırım Hanları 18. yüzyılda bu bölgede özellikle de Saray dolaylarında sürgün hayat yaşamışlardır. Bugün Saray Ayaspaşa Camii avlusunda gömülü olan II. Devlet Giray Han (ölümü 1725), II. Fetih Giray Han (ölümü 1746), İslam Giray Sultan (ölümü 1742), Arslan Giray Han (ölümü 1767), III. Selim Giray Han (ölümü 1785), IV. Devlet Giray Han (ölümü 1780) ve Şahbaz Giray Han (ölümü 1792) sürgün hayatı sonucunda burada defnedilen Kırım Hanlarıdır⁶⁷.

Fotoğraf 2.2. Saray İlçe Merkezi'nin Eski Bir Görünümü (Saray Kaymakamlığı web sitesi).

Osmanlı tahrir kayıtlarına göre, Saray, Rumeli fütûhatı esnasında 14. yüzyılda Bizans'tan alınmış, 15.-16. yüzyıllarda Rumeli eyaleti Çirmen sancağına bağlı kalmıştır. Kanuni Sultan Süleyman devri başlarında Saray, Rumeli Beylerbeyliği'ne bağlı Vize

⁶⁷ Oflaz, Kenan, *Tekirdağ İlçelerinde Kırım Girayları, I.Tarih ve Kültür Sempozyumu (2 Haziran 2010)*, İstanbul 2011, 92-94.

sancağının dört kazasından birisidir⁶⁸. 17. yüzyılda, 1098/1686-1687'de Saray'a bağlı köy sayısı 11 olup, 30 yıl kadar sonra 1719-1752 yılları arasına ait iskân defterlerine göre Osmanlı Devleti'nin Rumeli topraklarındaki üç sancağından biri Vize'dir ve bu sancağın sekiz adet kazası arasında Saray da bulunmaktadır. 19. ve 20. yüzyıllarda Saray, bazen nahiye, uzun dönem kaza statüsünde yönetildiği gibi; gerek tabi bulunduğu birim, gerek mülhakatı bakımından daha hızlı bir değişim göstermiştir⁶⁹.

Fotoğraf 2.3. Saray İlçesinde Ayaspaşa Cami Bahçesindeki Kırım Hanlarının Mezarları.

Uzun süre Bizans egemenliğinde kaldıktan sonra 1362 tarihinde, Osmanlı topraklarına katılmıştır. Saray, Fatih döneminden 19. Yüzyılın sonlarına kadar Edirne Vilayeti Kırkkilise (Kırklareli) Sancağı'nın Vize kazasına bağlı bir nahiye olarak yönetilmiş, 1916'da Kırkkilise sancağına bağlı bir kaza merkezi olmuştur⁷⁰. Balkan Harbi ve I. Dünya Savaşı yılları, devlet için olduğu kadar Saray kazası halkı için de bir dönüm noktasıdır. Saray'a ve Saray'dan göçler, demografik yapıyı hissedilir derecede değiştirmiştir. İktisadî hayat gerilemiştir. 1919'da başlayan işgal, mülkî idarenin önceliklerini değiştirmiştir. İşgal altında geçen yıllarda Saray'da görevli mülkî

⁶⁸ Gökbilgin, Mehmet Tayyip, *Kanuni Sultan Süleyman Devri Başlarında Rumeli Eyaleti Livaları, Şehir ve Kasabaları*“, Belleten, Cilt 10, Sayı 78, Ankara 1956, 247-248. Ayrıca, bkz.: Çalık, Sıddık, *Çirmen Sancağı Örneğinde Balkanlar'da Osmanlı Düzeni (15.-16. Yüzyıllar)*, Ankara 2005.

⁶⁹ Yarcı, Güler, *Osmanlı Mülkî Teşkilâtında Saray Kazası (18.-20. Yüzyıl)*, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırma Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, 2011, 22.

⁷⁰ Yarcı, Güler, *“Osmanlı Mülkî Teşkilâtında Saray Kazası (18.-20. Yüzyıl)”*, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırma dergisi, Cilt 2, Sayı 1, 2011, 25.

yöneticiler ve halk, Millî Mücadele'nin başarıyla sonuçlandırılmasına katkıda bulunmuşlardır. 1922 Kasımı'nda işgalin kaldırılması, 1923 Ekimi'nde cumhuriyetin ilânıyla beraber, Saray, Cumhuriyet Türkiye'si'nin modern bir kazası olarak yeni mülkî teşkilâtta yerini almıştır⁷¹.

Cumhuriyet döneminde Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk 18 Ağustos 1937'de Trakya Manevraları sırasında İlçeyi onurlandırmıştır. Ziyaretin anısına 1981 yılında anıt yaptırılmıştır⁷². Cumhuriyet döneminde Tekirdağ'a bağlanan Saray, bu dönemde hem huzur ve sükûn bulmuş hem de kalkınma hamlesiyle iç göç alan, güzel yurdumuzun müstesna bir bölgesi haline gelmiştir.

2.2.2. Saray İlçe Merkezinin Günümüz Fonksiyon Alanları

Saray'da yerleşmenin bugünkü hali almasında çeşitli faktörler etkili olmuştur. Bunlar; arazinin topografik yapısı, tarım arazileri, dereler, sosyal-ekonomik-kültürel yapı ve mülkiyet durumudur.

Saray ilçe merkezinde; Ayaspaşa Mahallesi, Kemalpaşa Mahallesi, Yeni Mahalle Pazarcık Mahallesi olmak üzere 4 adet mahalle bulunmaktadır. Yerleşim faaliyetleri Istranca Dağlarının uzantısı olan engebeli alanın güneyinde, Ergene Deresi ile Galata Deresi arasında kalan düz arazide kurulmuştur ve zamanla kuzey ve batı yönünde gelişimini sürdürmüştür (Harita 2.3).

Araştırma sahasındaki ilk yerleşme faaliyetlerine bakacak olursak, Osmanlı'da I. Murat döneminde dönemin sadrazamı Ayas Mehmet Paşa zamanında hız kazanmıştır. Bu dönem ve sonrasında Osmanlı hanedanlığının av sahası olarak hizmet vermiş ve bunun neticesinde bölgede ekonomi canlanarak bölgenin gelişimine katkıda bulunmuştur. Yerleşme faaliyetlerinin yatay gelişimi tarih olarak tam olarak bilinmese de yerleşmede ilk olarak Ayaspaşa Cami ve Ayaspaşa Hamamı inşa edilmiş ve yöreye iskân edilen Müslüman halk bu yapıların çevresinde evler inşa ederek yerleşim başlamıştır. Kuruluş aşaması avlanma sahası olarak görülen ve mevsimlik uğrak yeri olan Saray, 14. yy sonlarından itibaren iskân edilen ve yerleşik düzene geçilen bir yaşam sahası konumuna gelmiştir.

⁷¹ Yarcı, Güler, a.g.e.,26.

⁷² *Saray Kaymakamlığı İlçe Brifingi*(2016), 3.

Fotoğraf 2.4. Atatürk Meydanı ve Ayaspaşa Camii 1940 (Saray Kaymakamlığı web sitesi).

Araştırma sahasında Ayaspaşa Camisi ve Hamamı'nın yer aldığı bölgede hamam ve caminin çevresinde ilk yerleşmelerin başlamasıyla birlikte zamanla cami ve hamamın çevresinde bir gelişim olmuştur (Fotoğraf 2.4). Daha sonraki kentsel gelişim radyal (ışınsal) bir şekilde genişlemiştir. Günümüzde ise büyük oranda Pazarcık Mahallesi ve Yeni Mahallede mevcut yerleşim yerlerinin genişlemesi şeklinde olmuştur.

Araştırma sahasında yerleşme faaliyetlerinin dikey yönlü gelişimi de oldukça önemlidir. İlçe olmadan önce yerleşmedeki binalar genellikle 1-2 katlı yapılardan oluşmaktaydı. Hatta günümüzde de ilçe merkezinde tek katlı binalara rastlamak mümkündür. Yerleşim Çerkezköy ilçesinde bulunan Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi'nde gerçekleşen hızlı sanayileşmenin sonucunda kırsal kimliğini kaybetmiş, kent merkezi yapılaşma konusunda yenilenme sürecine girmiştir. Özellikle ilçe merkezinde bulunan ve yapı ömrünü kaybetmiş 1-2 katlı binalar yıkılıp yerine 4-5 katlı yeni yapılar inşa edilmiştir. Bu yeni yapılar genelde betonarme olup, bitişik nizam şekildedir. Bunun dışında bulan yapılar ise daha çok çevresi açık bahçeli nizam ev görünümündedir.

Günümüzde idari faaliyetlerin yürütüldüğü ve ilk yerleşme faaliyetlerin başladığı Ayaspaşa Cami ve yakın çevresinde binalardaki kat sayısı fazla iken, mahallelerin çeperinde kalan alanlarda kat sayısının az olduğu görülür. Ancak bu durum kesin olmamakla beraber bu alanlarda kat sayısının fazla olduğu binalara da rastlamak

mümkündür. Yerleşmelerin dikey yönlü gelişimi sayesinde daha az alanda daha çok insanın barınmasına imkân sağlamıştır.

Araştırma sahasında kentin odak noktasını oluşturan Atatürk anıtının bulunduğu meydan ve çevresinde halkın günlük ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte çok sayıda ticarethane bulunmaktadır. İdari birimlerin de yer almasına bağlı olarak ticari faaliyetler burada yoğunlaşmış ve ticarethaneler daha çok burada toplanmıştır. Ticarethaneler belediye binasının da bulunduğu meydan ve İstanbul Caddesi boyunca sıralanmış durumdadır. Bu sahanın dışındaki bölgede bulunan ticarethaneler daha çok mahalle aralarında bulunan küçük çaplı büfelerden oluşmaktadır. Yerleşmede bulunan resmi kurumlar da Ayaspaşa, Kemalpaşa ve Yeni Mahallenin kesişim noktası olan alan içerisinde konumlanmış durumdadır.

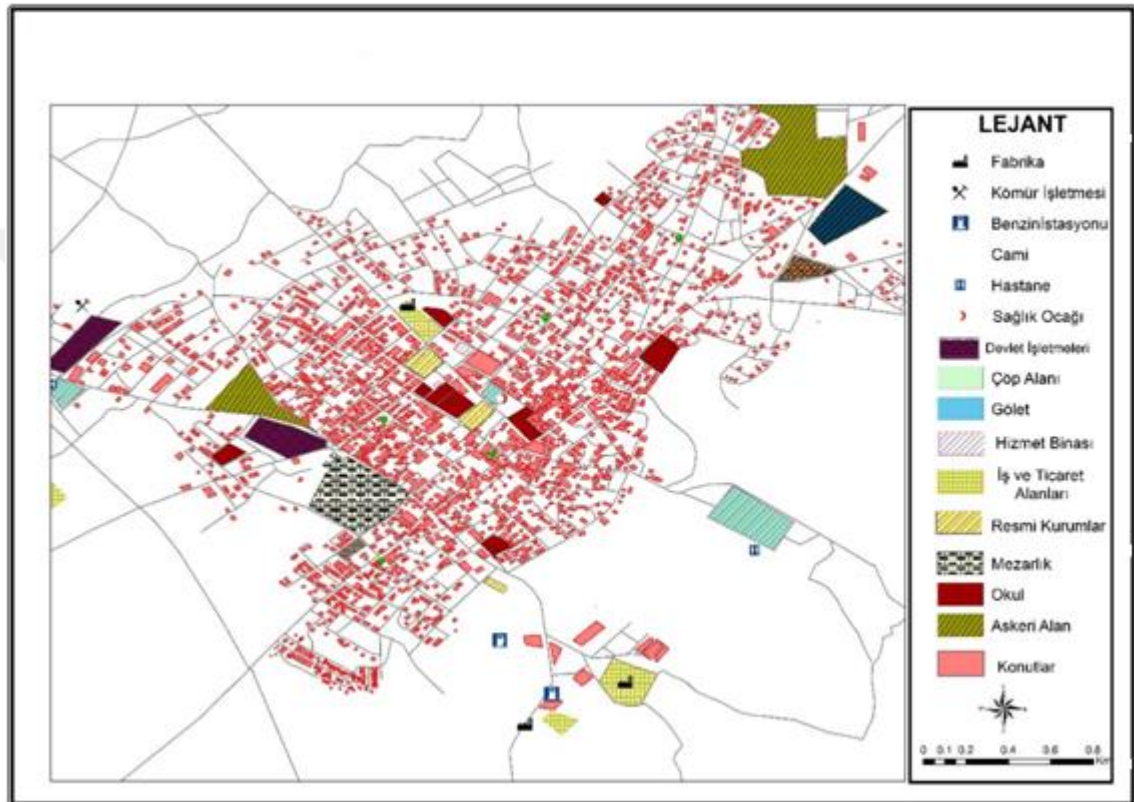
Sonuç olarak araştırma sahası olan ve 4 mahalleden oluşan Saray ilçe merkezi, 2018 yılı nüfusu 26509 olan kentsel özellikleri gelişmiş bir şehir yerleşmesidir.

2.2.2.1. Oturma Alanları

İlçe merkezi tarım arazileri ile kaplı, düz bir arazide konumlanmış olan 4 mahalleden oluşmaktadır. Belediye binası ilçede bulunan 3 mahalleyi (Ayaspaşa, Kemalpaşa ve Yeni Mahalle) birbirinden ayıran sınırın kesişme noktasında bulunmaktadır. Şehir merkezinde yerleşme faaliyetleri ııınsal bir biçimde gelişme göstermektedir. İdari faaliyetlerin sürdürüldüğü alanda binalar bitişik nizam ve yol boyunca konumlanmış durumdadır. Bu alanın dışında kalan bölgede ise binaların birden fazla cephesinin açık olduğu yapılar şeklinde gelişme göstermiştir. Bu yapılar genelde 4-5 katlı yapılar halindedir. Her mahallenin yapılaşma oranı birbirine yakındır. Yalnızca Ayaspaşa mahallesinin roman vatandaşların bulunduğu bölgelerinde konutlar genelde tek veya iki odadan oluşan gecekondü tipindedir. Bu bölgelerin dışında kalan yerlerdeki konutların banyo, tuvalet gibi kullanımları mevcut olup, genellikle üç oda bir salondan oluşan betonarme yapılardır.

Yerleşimde yaklaşık 180 hektar konut alanı bulunmaktadır. Bu alanlardan 148 ha alan kentsel alan içinde yer alan konut alanı, 32 ha ise tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu çiftlik evi ve genellikle hafta sonu evi niteliğı kazanmış olan bağ evlerinden oluşan konut alanlarıdır. Kentin çeperlerinde ve kentin güneyinde yer alan Bağlar mevkiinde bu konut alanlarını görmekteyiz.

Kentsel alan içerisinde yer alan konut alanları kentsel alanın % 27,29'luk kısmını kaplamaktadır. Yerleşimdeki konutların %55,12'si iyi kalite, %33,49 orta kalite ve %11,39'u kötü kaliteli konut yapılarıdır. Yapı cinsleri ise betonarme ve yığma binalardır. Yerleşimde bulunan binaların %78,52'si betonarme, %21,48'i yığma binadır. Kötü kaliteli yapılar genellikle Ayaspaşa mahallesinin roman vatandaşların bulunduğu bölgede yer alan gecekondü tipinde yapılardır⁷³.

Harita 2.3. Araştırma Sahasının Fonksiyon Alanları
(1986 yılı hali hazır imar planı kullanılarak güncellenmiştir)

2.2.2.2. İş ve Ticaret Alanları

Araştırma sahasında bulunan iş ve ticaret alanları daha çok belediyenin bulunduğu meydan ile kaymakamlığın bulunduğu kent meydanları arasında Cumhuriyet, Vize ve İstanbul caddelerinin sınırladığı bölgede bulunmaktadır (Fotoğraf 2.5). Burası ticaretin yoğunlaştığı asıl yerdir ve İstanbul, Cumhuriyet ve Vize caddeleri boyunca uzanan sahayı kapsamaktadır. Bu caddeler üzerinde yol boyunca dükkanlar yer almakta ve

⁷³ *İller Bankası Anonim Şirketi Mekânsal Planlama Dairesi Başkanlığı Saray (Tekirdağ) İlave + Revizyon İmar Planı Araştırma Raporu*, İller Bankası, Ankara 2015, 74.

ticaret faaliyetleri burada yürütülmektedir (Harita 2.3, Fotoğraf 2.6). Bunlar daha çok eczane, lokanta, market, büfe, kırtasiye vb. ticarethanelerden oluşmaktadır. Bunun dışında mahalle aralarında küçük çaplı ticari faaliyetlerin yapıldığı ticarethaneler de bulunmaktadır. Bunlar daha çok büfe, manav, küçük atölye ve depolardan oluşmaktadır.

Fotoğraf 2.5. Ticari Faaliyetlerin Yoğunlaştığı Cumhuriyet Caddesinden Bir Görünüm.

Kent merkezinde halkın günlük ihtiyaçlarını karşılayacak market, eczane, hazır giyim, kasap, hırdavat, lokanta, büfe vs. gibi işletmeler bulunmaktadır. Merkezdeki genellikle 3, 4, 5 katlı ve bitişik nizam yapı düzenine göre oluşmuş, zemin katlarında asma katlı ticaret kullanımı yer alan iyi kalitede yapılar bulunmaktadır (Fotoğraf 2.5). Üst katlarda ticari kullanım ise çok az sayıda olup, genellikle büro kullanımı şeklinde olmaktadır. Kent merkezinde Yeni Mahallede Çarşamba günleri kurulan kırsal mahallelerde yaşayan insanların bağ ve bahçelerinde yetiştirdikleri ürünleri pazarladıkları gıda ve hazır giyim ürünleri satılan pazar alanı bulunmaktadır. Bu Pazar aynı zamanda kırsal mahallelerde yaşayan vatandaşların da ihtiyaçlarını karşıladıkları ve yoğun ilgi gösterdikleri bir pazardır.

Fotoğraf 2.6. Ticari Faaliyetlerin Yoğunlaştığı Ayaspaşa Mahallesi'ndeki İstanbul Caddesinden Bir Görünüm.

2.2.2.3. Sanayi Alanları

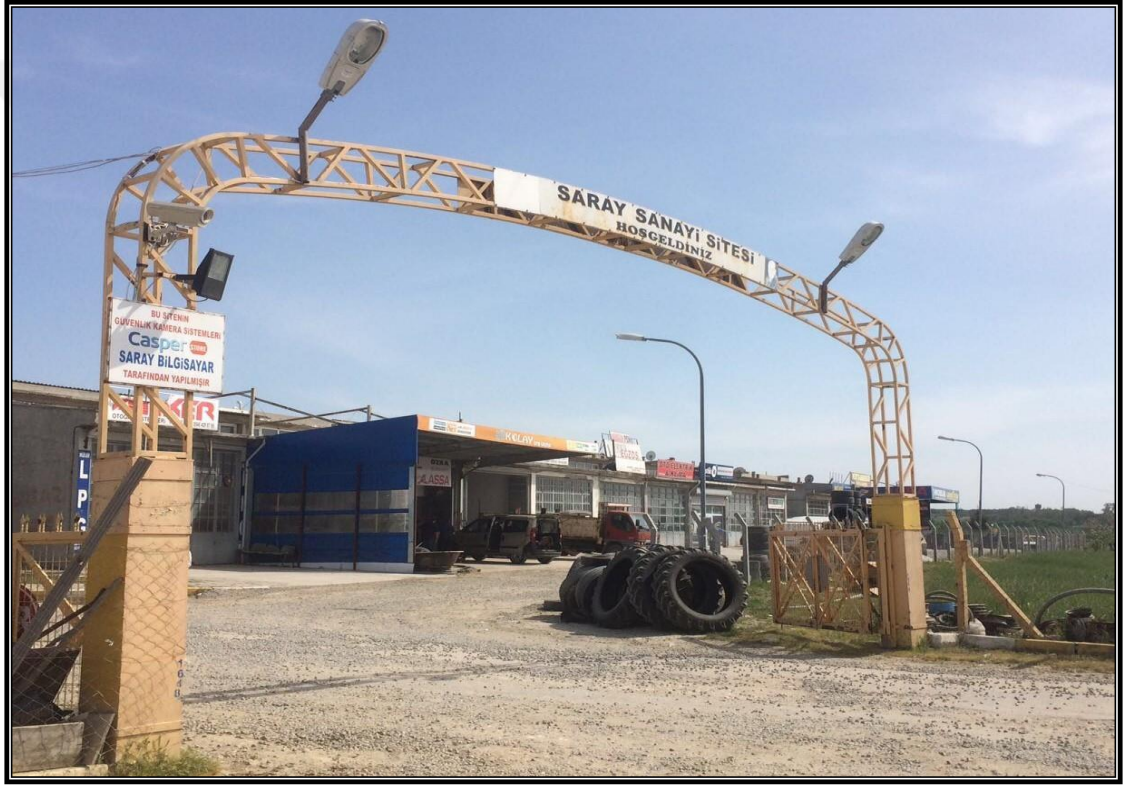
İlçe genelinde çeşitli alanlarda üretim yapan 25 adet sanayi tesisi bulunmaktadır. İlçe merkezinde ise 12 adet sanayi tesisi yer almaktadır. Ancak bu sanayi tesislerinden 9 tanesi aktif olarak üretime devam etmekte, diğer 3 tesis ise atıl durumdadır. Bu tesisler tekstil, tarım makineleri üretimi, gıda imalatı, süt ürünleri imalatı, beton santrali ve kablo imalatı üzerine hizmet vermektedirler (Tablo 2.12.).

Tablo 2.13. Saray İlçe Merkezi'nde bulunan fabrikalar ve istihdam kapasiteleri.

Fabrikanın Adı	Faaliyet Konusu	Bina Alanı (m ²)	Toplam Alan (m ²)	İstihdam (kişi)
Retro Tekstil Kot Fabrikası	Tekstil	1.840	10.600	613
Cablex Tansel Elektrik A.Ş.	Kimya Boya Sanayi	6.000	10.000	380
Baran Tekstil San. Tic. A.Ş.	Tekstil	5.000	60.000	220
Eros Dağı İç Çamaşır Fabrikası	Tekstil	10.400	23.400	320
Doğa Un ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti.	Gıda Sanayi	7.225	28.000	24
Trakya Oto Cam Fabrikası	Malzeme	14.000	27.000	273
Rolik İmalatı Nakliye San. ve Tic. Ltd. Şti.	Kimya Boya Sanayi	2.500	5.000	22
Alüminyum Kap. ve Pvc Kapı ve Pen. A.Ş.	Kimya Boya Sanayi	1.000	5.700	17
Berkosan	Kimya Boya Sanayi	7.500	27.500	100
Toplam		55.465	197.200	1967

Kaynak: İller Bankası Revizyon ve İmar Planı Araştırma Raporu.

İlçe merkezinde bulunan sanayi alanlarından biri de Ayaspaşa Mahallesi sınırlarında bulunan Saray küçük sanayi sitesidir. Yapı Kooperatifinde 160 kayıtlı iş yeri bulunmaktadır. 120 işveren bulunmakta olup ve bunların yanında 65 işçi çalışmaktadır. Küçük sanayi sitesinde, oto yağ değişimi, oto yedek parça, oto lastik, egzozcu, oto elektrik, oto gaz, oto döşeme, oto cam, oto kaporta-boya, fren-balata, marangoz, demir doğrama, mermer, rot-balans, tarım aletleri tamiri, traktör servisleri, halı yıkama, cnc torna makineleri imalatı, pvc doğrama atölyesi, yemekhane, çay ocakları, vb. alanlarda hizmet veren ticarethaneler bulunmaktadır (Harita 2.3, Fotoğraf 2.7).

Fotoğraf 2.7. İlçe Merkezinde Bulunan Küçük Sanayi Sitesi.

İlçe merkezinde Saray küçük sanayi sitesi dışında 60 adet küçük sanatlar atölyesi yer almaktadır. Ayrıca araştırma sahasında kentsel alan sınırları içerisinde 6 adet akaryakıt tesisi bulunmaktadır.

2.2.2.4. İdari Alanlar

İlçe merkezinde idari faaliyetlerin sürdürülebilmesi için bazı idari fonksiyonu olan binalar bulunmaktadır. İdari binalar daha çok Kemalpaşa Mahallesiinde ve Kemalpaşa

ile Ayaspaşa Mahallelerinin birleşme alanında yer alır. İlçede bulunan resmi kurumlardan, Hükümet Konağı, TREDAS ve Ziraat Odası, Orman İşletme Şefliği, Kömür İşletme Şefliği ve Toprak Mahsulleri Ofisi Kemalpaşa Mahallesi, Saray Belediyesi, Saray cezaevi, PTT Ayaspaşa Mahallesi ve İlçe Emniyet Müdürlüğü Yeni Mahallede bulunmaktadır. (Harita 2.3).

Fotoğraf 2.8. İdari Faaliyetlerin Yoğunlaştığı Kemalpaşa Mahallesi Saray Hükümet Konağı.

Mevcut Hükümet Konağı 2000 yılında hizmete girmiştir. Bu sayede Kaymakamlık, Milli Eğitim Müdürlüğü, Malmüdürlüğü, Tapu Müdürlüğü, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Nüfus Müdürlüğü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Tüketici Sorunları Hakem Heyeti Başkanlığı Hükümet Konağında toplu şekilde hizmet vermektedirler. Ayrıca Adliye binası Hükümet Konağının bulunduğu bahçede yan blokta hizmet vermektedir.

Saray Belediye Başkanlığı, Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü, İlçe Jandarma Komutanlığı, İlçe Emniyet Müdürlüğü, TESKİ Saray Şube Şefliği, İlçe Sağlık Müdürlüğü, Müftülük, PTT Merkez Müdürlüğü, TREDAS Şefliği, Toprak Mahsulleri Ajansı Müdürlüğü, Saray ve Bahçeköy Orman İşletme Şeflikleri, 3. Zırhlı Tugayı

Komutan Yardımcılığı, TKİ Kontrol Müdürlüğü, Saray İtfaiye İstasyon Amirliği ve Karayolları Saray İşletme Şefliği ilçede bulunan diğer kamu kuruluşlarıdır.

2.2.2.5. Eğitim ve Kültür Alanları

Saray ilçe merkezinde eğitim ve kültürel faaliyetler için özel bir alan tahsis edilmemiş olup bu tür binalar ilçenin çeşitli yerlerine dağılmış durumdadır.

Tablo 2.14. Saray İlçe Merkezi'nde Okullara Göre Öğrenci ve Öğretmen Dağılımı (2016).

Okul Adı	Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı
	Erkek	Kız	
Kemalpaşa Anaokulu	80	61	8
Özel Saray Yedirenk Anaokulu	44	53	7
75. Yıl İlkokulu	271	287	31
Cumhuriyet İlkokulu	352	326	28
Mehmet Uygun İlkokulu	171	189	17
Atatürk İlkokulu	371	410	38
İhsan Uzun Ortaokulu	355	315	27
Saray İmam Hatip Ortaokulu	169	177	19
Ali Naki Erenyol Anadolu Lisesi	216	288	33
Kemalpaşa Mes.ve Tekn. Anadolu Lisesi	3	258	22
Mustafa Elmas Arıcı Anadolu Lisesi	138	261	26
Özel 2015 Saray Anadolu Lisesi	136	111	22
Saray Anadolu İmam Hatip Lisesi	25	25	2
Saray Mes.ve Tekn.Anadolu Lisesi	602	118	53
Toplam	2933	2879	333

Kaynak: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri.

İlçe merkezinde biri özel olmak üzere 2 anaokulu, 3 ilkokul, 3 ortaokul ve 4 Anadolu lisesi, 2 meslek lisesi bulunmaktadır. Bu okullarda 2016 yılında 5812 öğrenci (2933 erkek, 2879 kız) öğrenim görmektedir. Ana okulda toplam 238 öğrenci(124 erkek, 114 kız), ilkokulda toplam 1596 öğrenci (794 erkek, 802 kız), ortaokulda toplam 1797 öğrenci (895 erkek, 902 kız) ve liselerde toplam 1920 öğrenci (1120 erkek, 1016 kız) öğrenim görmektedir(Tablo 2.14). Özellikle liseler sadece ilçe merkezinin değil aynı zamanda bütün ilçenin de yükünü taşımaktadır. Liselerin olmadığı kırsal mahallelerdeki öğrenciler ilçe merkezindeki liselerde eğitim almaktadır. Bunun dışında ilçe merkezindeki okullarda 333 öğretmen bulunmaktadır.

Fotoğraf 2.9. Ayaspaşa Mahallesinde Bulunan Cumhuriyet İlk Okulu.

İlçede okullar dışında Halk Eğitim Merkezi tarafından çeşitli kurslar (okuma-yazma, bilgisayar, mesleki kurslar) düzenlenmektedir (Fotoğraf 2.10).

Fotoğraf 2.10. Hükümet Konağının Karşısında Bulunan Halk Eğitim Merkezi.

İlçede bulunan Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Saray Meslek Yüksekokulu 3 bölümde 215 kız ve 331 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 546 öğrencisiyle eğitim ve öğretime devam etmektedir. Yeni Saray Meslek Yüksekokulu bina yapımı için Saray Kaymakamlığı öncülüğünde başlatılan çalışmaların devamında Ayaspaşa Mahallesi'nde 61 pafta, 122 ada, 4 parsel numarada 156.980 m² dönüm arazi üzerinde 22 Kasım 2013 tarihinde okul binasının temeli atılarak binanın karkas kısmının yapım işleri Saray Meslek Yüksekokulunun Kurumları Geliştirme ve Yaşatma Derneği tarafından tamamlanmıştır. Meslek Yüksekokulunun yeni binasının geriye kalan işleri Namık Kemal Üniversitesi Rektörlüğü tarafından 02 Nisan 2015 tarihinde ihale edilmiş olup, 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılı ikinci döneminde yeni binada eğitim-öğretime başlanmıştır⁷⁴.

Saray kent merkezinde 28 park alanı yer almaktadır. İlçe merkezindeki en önemli yeşil alanlar; Kemalpaşa Mahallesi'nde bulunan Uğur Mumcu Parkı, belediye binasının karşısında yer alan Bülent Ecevit Parkı, Pazarcık Mahallesi'nde yer alan çocuk parkıdır. Bu parklar arasında Bülent Ecevit ve Uğur Mumcu Parkları en çok gelişen ve vatandaşların en çok tercih ettiği parklardır. Bu parklarda yer alan çay bahçeleri gün içerisinde ilçe halkının toplanma, dinlenme amaçlı kullandığı en önemli mekânlardır.

⁷⁴ Saray Kaymakamlığı İlçe Brifingi(2016), 15.

Fotoğraf 2.11. Kemalpaşa Mahallesi Yer Alan Hükümet Konağı ve Uğur Mumcu Parkı (Saray Kaymakamlığı sitesi).

Ayrıca ilçede 6 adet cami, 1 kütüphane, belediye kültür merkezi, 2 adet kız-erkek öğrenci yurtları ve Kemalpaşa Mahallesi Saray Spor Toto Kapalı Spor Salonu ve Pazarcık Mahallesi Saray Futbol Sahası yer almaktadır. Ayrıca kent merkezinde, olan Taksim Caddesi üzerinde, vakıf mülkiyetinde 1 adet Kuran kursu ve Mescit yer almaktadır. İlçede her yıl Bahar ve Kültür Festivali adı altında bir festival düzenlenmektedir. İlçede Büyükşehir Belediyesi tarafından 2018 yılında belediye kültür merkezi yıkılarak yerine çok amaçlı Saray Kültür Merkezi binasının temeli atılmış ve halen inşa aşamasındadır.

2.2.2.6. Sağlık Alanları

Araştırma sahasında 1 devlet hastanesi, 1 Toplum Sağlığı Merkezi, 3 Aile Sağlığı Merkezi bulunmaktadır. İlçede bulunan devlet hastanesi 1993 senesinde açılmıştır. 2009 senesinde ilave hizmet binası eklenerek toplam 75 yatak kapasiteli hastane olarak hizmet vermekteydi. Küçükyoncalı yolu üzerinde yer alan eski askeri alan Sağlık

Hizmetleri Genel Müdürlüğüne tahsis edilmiştir ve sağlık tesis alanı olarak planlanmıştır. Günümüzde inşası tamamlanarak 5 Kasım 2016 yılında hizmete açılmıştır (Fotoğraf 2.12). Hastane toplam 60 bin m² alan üzerine 4714 m² oturma alanı, 14 bin m² kapalı alan olarak inşa edilmiştir. Toplam 3 katlı 7 bloktan oluşmaktadır. Hastanede acil servis, poliklinikler, yoğun bakım, ameliyathane, diyaliz bölümü, yataklı servisler mevcut durumdadır. 75 yataklı hastanede toplamda 106 personel çalışmaktadır. 5 uzman doktor, acilde 6 pratisyen hekim, 2 diş hekimi bulunmaktadır. Günlük ortalama 350 civarında hasta hastaneye başvurmaktadır. Ayda ortalama 50 civarında hasta yatmaktadır (Harita 2.3).

Fotoğraf 2.12. 2016 Yılında Hizmete Giren Saray Devlet Hastanesinin Yeni Binası.

2.2.2.7. Askeri Alanlar

Araştırma sahasında Jandarma Genel Komutanlığına bağlı Askeri Birlik Kemalpaşa Mahallesi, Fahri Türesel Kışlası Askeri Birliği kentin kuzeyinde bulunan Pazarcık Mahallesi ve Askerlik Şubesi hizmet binası Yeni Mahallede yer almaktaydı. Ancak Tekirdağ'ın Büyükşehir Belediyesi olmasıyla ilçedeki askerlik

şubesi kapatılmıştır. Böylece askerlik ile ilgili işlemler Çorlu askerlik şubesinde yapılmaktadır (Harita 2.3).

2.2.3. Konut ve Konut Tipleri

Yerleşmelerin yapısını oluşturan en küçük eleman meskendir. Mesken-barınak-konut, en ilkel bir rüzgârlık, çardak, mağara, çadır, mavna veya basit bir kulübe olabildiği gibi bir çiftlik veya bir gökdelen de olabilmektedir. Mesken şekillerinde coğrafyayı ilgilendiren konu, çevreden sağlanan yapı malzemesinin evin yapısı üzerindeki etkisi ve çevre koşullarına uymak kaygısı ile eve verilen şekillerdir⁷⁵.

Doğal çevrenin etkisi ve insanların yaşam biçimleri konut özelliklerine yansımaktadır. Araştırma sahasının şehrsel bir yerleşme olması dolayısıyla doğal çevrenin etkisi kısmen azalmıştır. Nitekim sahada daha çok betonarme yapılar tercih edilmektedir.

Araştırma sahası deprem riskinin az olduğu bir sahada yer almaktadır. Dolayısıyla jeolojik yapının bölgede meskenlerin kat sayısı ile ilgili sınırlayıcı bir etkisi yoktur. Nitekim eski mesken tiplerinin dışında günümüzde modern konutlara baktığımızda 4-5 kat civarında olduğu görülür. Hatta kentsel dönüşüm amaçlı olarak Büyükyoncalı Mahallesi'nde yapılan yaklaşık 10 katlı bloklar göze çarpmaktadır. Ancak Türkiye'nin aktif deprem bölgelerinden biri olduğu gerçeği hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla yatırımlar yapılırken, o bölgede kentsel gelişmenin planlanması kaçınılmazdır. Özellikle inşaat sorunları ile ilgili olarak yapılacak yer seçiminde, bölgenin jeolojik yapısının ve jeofizik-jeoteknik özelliklerinin yanı sıra, depremselliğinin de çok iyi bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Etkin deprem kuşakları üzerinde kurulması planlanan yapıların depreme dayanıklı olarak projelendirilmesi için deprem risk analiz çalışmasının yapılması bir zorunluluktur.

İklimin etkisi meskenlerin çatısında kendini gösterir. Sonbahar ve kış yağışlarının etkili olduğu ilçede çatılar genellikle üç veya dört tarafa eğimli bir şekilde olup çatı malzemesi olarak eski meskenlerde genellikle kiremit kullanılırken, yeni meskenlerde yer yer kiremit ve ondulin adlı kimyevi bir malzeme kullanılmaktadır.

⁷⁵ Denker, Bedriye Tolun, *Yerleşme Coğrafyası (Kır Yerleşmeleri)*, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2275, Coğrafya Enstitüsü Yayın. No: 93, İstanbul 1977, 59-60.

Meskenler, sakinlerinin gelenek, görenek, ekonomik ve kültürel düzey gibi değişik sosyal ve ekonomik özellikleri nedeniyle, bölgeden bölgeye ve hatta yöreden yöreye önemli farklılıklar gösterebilirler. Söz konusu farklar, formal olabileceği gibi, yapı tarzı, kat sayısı, eklentiler, iç donatım, kullanılan yapı gereçleri, tezyin (iç ve dış süsleme) ve daha birçok yönlerden olabilmektedir. Hele konutlarda çatı tarzı, çatı örtü gereçleri, kat sayısı, oda sayısı, iç bölme sayısı, eklentiler ve fonksiyonları, duvar kalınlıkları, pencere sayı ve boyutları gibi yönlerden de farklılıklar arz edebilmektedir⁷⁶.

İlçedeki konutlara baktığımızda, sosyo-kültürel ve ekonomik vb. faktörlerin özelliklerin etkisini de açıkça görmek mümkündür. İlçede geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlayan ailelerin meskenlerine baktığımızda meskenlerin yakınında bir takım eklentilerin varlığı göze çarparken, tarım dışı ve özellikle sanayi faaliyetlerinde çalışan ailelerin meskenlerinin çevresinde bu tür eklentilere rastlanılmamaktadır.

Araştırma sahasında konutlardaki kat ve oda sayıları ailelerin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerine göre farklılıklar göstermektedir. Ekonomik durumu zayıf olan ve birlikte yaşamayı tercih eden aileler kat sayısı ve oda sayısı az olan yapıları, ekonomik durumu iyi olan ve ayrı yaşamayı tercih eden aileler ise daha çok kat ve oda sayısı fazla olan yapıları tercih etmektedirler.

Araştırma sahasında arazinin çok farklılık göstermemesi meskenlerin farklı görünümüler kazanmasını engellemiştir. Meskenlerdeki farklılık daha çok eski ve yeni konutlar şeklinde olmuştur. Ayrıca ekonomik ve sosyal faktörler meskenlerin genişliğinde kat sayısında kendini hissettirdiği gibi bunun dışında meskenlerin büyüklük ve küçüklüğü üzerinde de etkisini göstermiştir.

Araştırma sahasında eski tip meskenlerde kerpiç malzeme kullanılmıştır. Bunun nedeni ise toprağın çevrede bol ve kolay temin edilebilen bir malzeme olmasıdır⁷⁷. Yöredeki kerpiç evlerde dayanıklılığı arttırmak için ahşap malzemelerle desteklendiği görülür. Ayrıca kerpiç evlerin yanında taştan yapılmış ve çamurla sıvanmış eski tip evleri de görmek mümkündür. Yörede sosyal ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak

⁷⁶ Doğanay, Hayati, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Pegem Akademi, Ankara 2014, 450.

⁷⁷ Koday, Saliha, “*Dadaşköy Meskenlerinin Coğrafi Şartlarla İlgisi*”, Fen Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi, Sayı: 21, Erzurum 1995, 25.

zamanla kerpiç ve taş evlerin yerini betonarme ve tuğlalı olarak inşa edilen yeni binalar almıştır. (Fotoğraf 2.13).

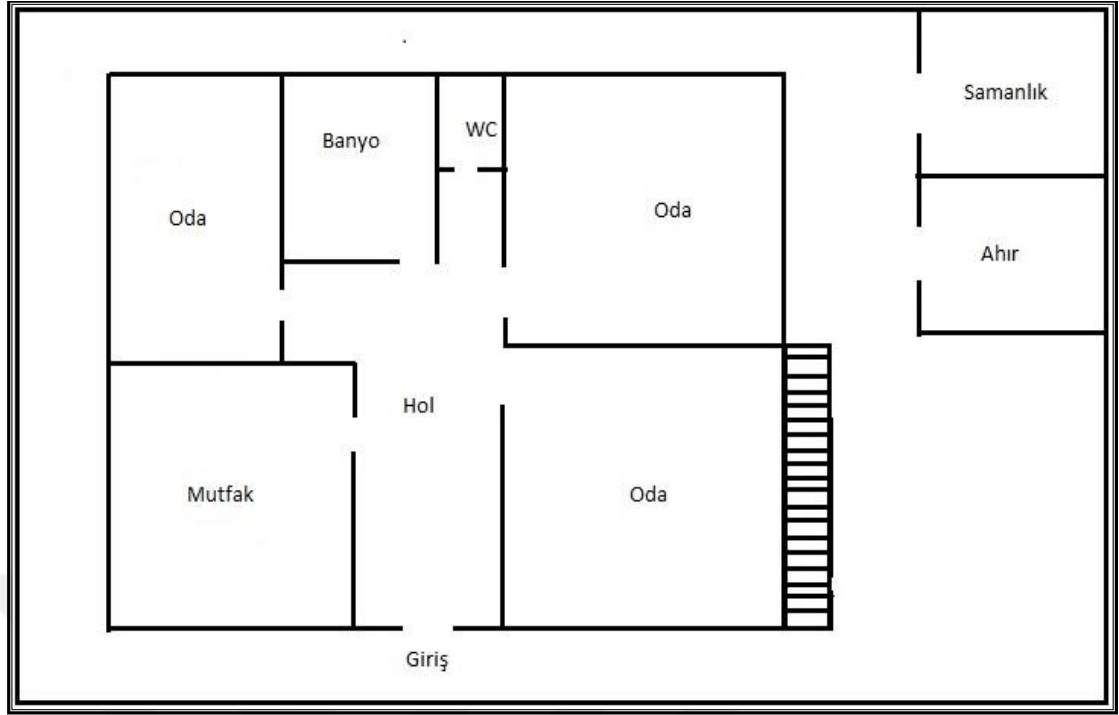

Fotoğraf 2.13. İlçede Sonradan Yapılan Tuğla ve Betonarme Bir Konut.

Araştırma sahasında meskenler eski tip konutlar ve yeni tip konutlar şeklinde incelenmiştir.

2.2.3.1. Eski Tip Konutlar

Bilindiği gibi eski tip meskenler coğrafya açısından oldukça önemlidir. Çünkü coğrafi şartların etkisini en iyi yansıtan meskenlerdir. Eski tip meskenlerin planlarına baktığımızda doğal çevrenin yanında yöre halkının gelenek ve görenekleri, kültürleri ve ekonomik faaliyetlerine göre şekil almışlardır. Dolayısıyla özellikle bu meskenler doğal çevre ile beşeri ve ekonomik çevre özelliklerini yansıtmaktadır.

Şekil 2.8. Saray'da Eski Tip Bir Konut Planı.

Araştırma sahasında eski tip konutlar genellikle 1-2 katlı olarak inşa edilmiştir. Alt kat ile üst katı birleştiren merdiven genellikle evin dışından geçmektedir. Bunun nedeni ise konutların kerpiç ve topraktan yapılmasına bağlı olarak fazla dayanıklı olmayacağının bilinmesi ve kat sayısının fazla olmayacağından ileri gelir. Bu konutların girişinde bir hol bulunmaktadır. Odalar ve diğer bölmeler bu hole açılmaktadır. Üst kat daha çok yatmak için kullanılır ve mutfak, banyo ve tuvaletler çoğunlukla alt katta bulunur. Alt katta genellikle misafirlerin ağırlanacağı bir geniş oda bulunur ki bu salondur (Şekil 2.8).

Fotoğraf 2.14. Eski Tip Bir Konut ve Eklentisi.

Araştırma sahasında kısmen hayvancılık faaliyetleri yapılmaktadır. Bu nedenle evlerin bahçesinde ahır ve samanlık gibi eklentilerin inşa edildiği görülür. Özellikle Pazarcık mahallesinde bu tür eklentiler oldukça yaygındır. Hayvan sayısı az olan aileler bu eklentileri eve bitişik halde yaparken, hayvan sayısı fazla olan aileler bu eklentileri evden biraz daha uzağa inşa etmişlerdir ve bu eklentilere ek olarak bir bekçi kulübesinin de yapıldığı görülür. Ayrıca bu eklentilerin genişliği hayvan sayısına bağlı olarak değişmektedir. Evlerde olduğu gibi eklentilerde de çatıda ahşap malzemeler kullanılmakta ve üzeri oluk kiremitle örtülmektedir (Fotoğraf 2.14).

Eski tip meskenlerin kapı ve pencerelerinde genellikle ahşap malzeme kullanılmıştır. Yine bu evlerin çatılarında da ahşap malzeme kullanılmış ve çatılar bitişik nizamların dışında dört tarafa eğimli olacak şekilde yapılmıştır. Ahşap malzemenin üstü genellikle oluk kiremitle örtülüdür (Fotoğraf 2.15).

Fotoğraf 2.15. Toprakla Sıvanmış Eski Bir Konut Tipi.

Eski tip meskenlerin en önemli özelliği yapı malzemelerinin yakın çevreden kolaylıkla sağlanmış olmasıdır. Araştırma sahasında yer alan meskenlere baktığımızda kerpiç ve toprak evlerin yaygın olduğu görülür.

Toprak ev, orman ve ev yapımına elverişli taşın yoksun sahalarda karakteristik meskenidir. Toprak, daha doğrusu kil, mil, balçık bazen tabii halde, bazen de saman ot, yaprakla karıştırılmış olarak, yahut da bu halde yoğrulmuş, ezilmiş, kalıplara dökülmüş ve güneşte kurutulmuş (kerpiç) olarak dünyada en çok kullanılan yapı malzemesidir⁷⁸.

Toprak meskenler hem malzemesinin kolay temin edilebilir olması hem de yapılışının çok kolay olmasından dolayı geniş sahalara yayılmıştır. Yapılışının kolay olmasından dolayı olası bazı yıpranmalarda tamir etmek daha zahmetli olduğu için insanlar daha çok yerine yenisini yapmayı tercih ederler.

⁷⁸ Denker, Bedriye Tolun, *Yerleşme Coğrafyası (Kır Yerleşmeleri)*, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2275, Coğrafya Enstitüsü Yayın. No: 93, İstanbul 1977, 113.

Fotoğraf 2.16. İlçede Bulunan Modern Bir Konut ve Yakınında Bulunan Toprak Evin Görünümü.

Araştırma sahasında yer yer taş evler de görülmektedir. Bir yapı gereci olarak taş, tek başına çok az kullanılır. Konutların çevre bileşenleri bu gereçlerle örülürken, en ilkel konutlarda bile, çamur harcı, kireç harcı ve yerine göre ekonomik seviyesi yüksek ailelerde, çimento harcı kullanılır ve bunlardan biriyle duvarlar içten-dıştan sıvanabilir. Duvarların harçla örülmesi ve sıvanması, bir zorunluluktur. Çünkü taş duvarlar, sıcaklığı çok kolay iletir ve konutun iç bölümlerini ısıtmak büyük ölçüde güçleşir⁷⁹.

Araştırma sahasında yer alan toprak, kerpiç ve taş evler günümüzde kısmen kullanılamaz hale gelmiştir ve büyük bir bölümü artık kullanılmamaktadır. Çevre düzenlemesi esasına göre gerçekleşen kentsel dönüşüme bağlı olarak kullanılmayan bu evler yıkılarak yerine modern apartmanlar veya meskenler inşa edilmektedir (Fotoğraf 2.17).

2.2.3.2. Yeni Tip Konutlar

Araştırma sahasında sosyal ve ekonomik alandaki gelişmeler konutlara da yansımış eski tip konutların yerini, zamanla betonarme meskenler almıştır. Yüzyıllardır doğal çevreden temin edilen malzemelerle şekillendirilmiş konutlardaki mimari

⁷⁹ Doğanay, Hayati, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Pegem Akademi, Ankara 2014, 446.

özellikler, modern inşa malzemelerinin kullanılmasıyla kalıcılığını yitirmiş ve farklı ortamlarda birbirine benzer konutlar ortaya çıkmıştır⁸⁰.

Araştırma sahasında yeni tip konutlar genellikle ham maddesi toprak olan tuğladan yapılmaktadır. Tuğla ev, malzeme aynı olduğuna göre, toprak ev kategorisine sokulabilir. Yalnız toprak evde malzeme daha ziyade ham olarak kullanıldığı halde, tuğlada toprak muayyen bir şekil almış, pişirilmiş ve taş sertliğini iktisap etmiş bulunur. Bu suretle tuğla, taş gibi kuvvetli bir harca ihtiyaç gösterir ve taş kadar sert ve dayanıklı olduğu için, çok daha karışık ve çeşitli yapılara imkân verir⁸¹.

Fotoğraf 2.17. Cumhuriyet Caddesinde Bulunan Modern Apartman Görünümündeki Bir Konut.

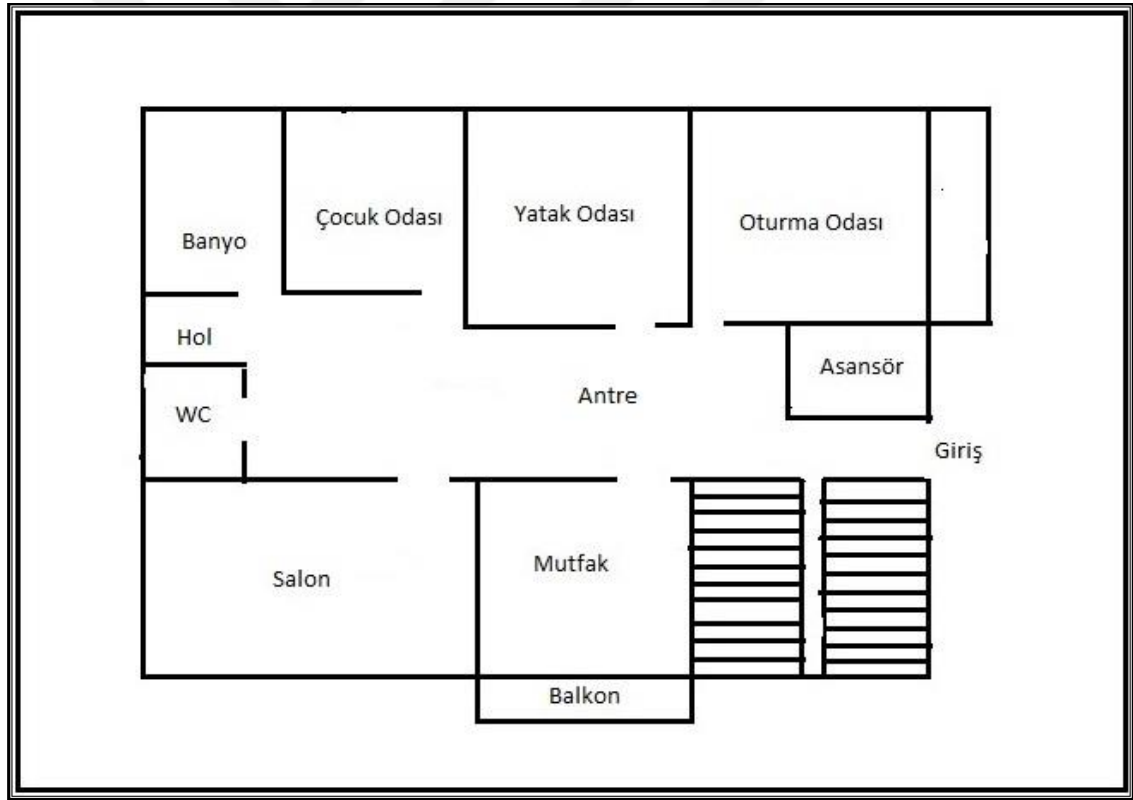
Yeni meskenler genellikle 1-5 kat arasında değişmekte olup, daire sayısı da evin büyüklüğüne bağlı olarak değişmektedir. Eski tip konutlarda evin bölmeleri ayrı ayrı yerlerde bulunurken, yeni meskenlerde bütün bölmeler (oda, mutfak, banyo vs.) tek dairede toplanmıştır. Apartman girişleri genellikle yola bakmaktadır ve belirli bir şehir planına göre konumlanmaktadır. Evin girişinde bir antre bulunmakta ve ilerisinde de bir hol mevcuttur. Oturma odası, mutfak, banyo, tuvalet ve küçük bir hol antreye açılmaktadır. Yatak odası, çocuk odası ve salona antreden ulaşılmaktadır (Şekil 2.9)

⁸⁰ Özdemir, Mustafa, *Bolaman Çayı Havzasının Coğrafyası*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002, 277.

⁸¹ Tanoğlu, Ali, *Nüfus ve Yerleşme*, 1. Cilt, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 1183, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Neşriyatı No: 45, Beha Matbaası, İstanbul 1966, 218.

Araştırma sahasında yıl boyunca kuzey sektörlü rüzgârların fazla olmasından dolayı genellikle binaların kuzeye bakan cephelerine pencere ve balkon konulmamaktadır. Kuzey cephesinde kısmen pencere bulunduran evlerde ise pencerenin boyutu oldukça küçüktür. Yine yeni meskenlerde eski meskenlere göre güneş ışınlarından daha fazla yaralanmak için pencerelerin boyutları daha fazla olabilmektedir.

Yeni tip meskenlerde ahşap malzeme evlerin kapı, pencere çerçevesi ve mutfak dolaplarında kullanılmaktadır. Ancak pencerelerde çerçeve olarak genelde pvc kaplama kullanılmaktadır. Çatılar 2-3-4 tarafa eğimli olabilmektedir ve kiremit veya ondulin ile kaplanmıştır. Yine eski meskenlerde olduğu gibi evin bahçesinde yer alan samanlık, ahır gibi eklentiler bulunmamaktadır. Dış görünüşlerine bakıldığında genellikle boyalıdır. Mantolama sistemi kullanılarak bina hem dış etkilerden korunmakta hem içerisinin ısını tutmakta hem de görsel açıdan güzel ve düzenli bir hale getirilmektedir.

Şekil 2.9. Saray'da Yeni Tip Bir Konut Planı.

Yukarıda belirtilen konut planı sadece bir örnek olup evin iç planına, farklı mahallelerde farklı şekillerde rastlanılabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

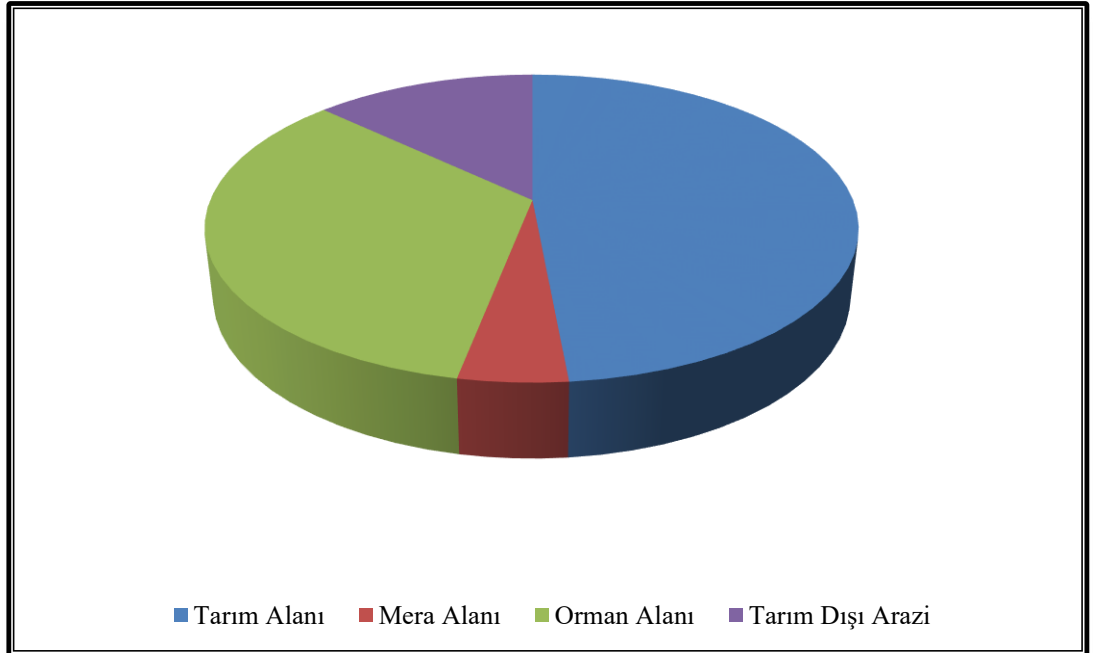
3.1. ARAZİ BÖLÜNÜŞÜ VE ARAZİDEN FAYDALANMA

Saray ilçesinde arazi kullanım durumu incelendiğinde, en fazla alanı 338.129 dekar (% 48.52) ile tarım alanları oluşturmaktadır. İlçe genelinde orman alanı % 33.9, mera alanı % 4.55'ini, tarım dışı arazi ise % 13.03'tür. Toplam arazideki en büyük pay tarım alanlarına aittir. Tarım alanlarını ise orman alanları takip etmektedir (Tablo 3.1). Tarım alanlarının fazla olması ilçenin geçim kaynakları arasında tarımın önemini göstermektedir. Tarım dışı araziye ise yerleşme alanı ve kullanılmayan alanlar oluşturmaktadır. Kullanılmayan alanları ise bataklık ve sazlık, çorak, taşlık ve kayalık sarp alanlar oluşturmaktadır.

Tablo 3.1. Saray İlçesinde Genel Arazi Bölünüşü (2016).

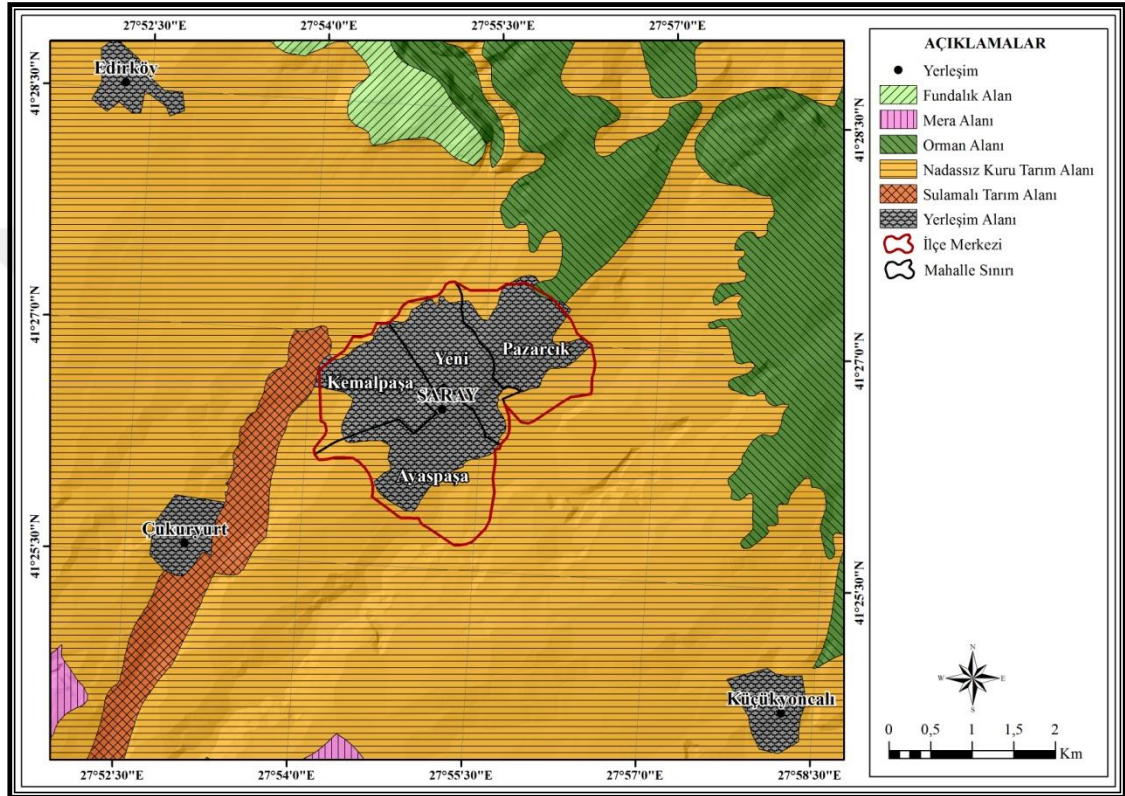
Arazi Türü	Tarım Alanı	Orman Alanı	Mera Alanı	Tarım Dışı Arazi	Toplam
Dekar	338.129	236.250	31.681	90.789	696.849
%'si	48.52	33.9	4.55	13.03	100

Kaynak: İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

Şekil 3.1. Saray İlçesi Genel Arazi Bölünüşü.

Araştırma sahası ve yakın çevresinde arazi kullanım durumuna bakıldığında ilçe merkezi ve mahallelerin odak noktaları genellikle insanların ikamet için tercih ettikleri yerleşim alanlarından oluşmaktadır. Yerleşim alanını dışarıdan çepeçevre saran alanda nadassız kuru tarım faaliyet alanı bulunmaktadır. Bunun dışında ilçe merkezinin kuzeyini ormanlık ve fundalık alanlar oluşturmaktadır. İlçe merkezinin güneybatısında ise sulamalı tarım faaliyetlerinin yapıldığı alan yer almaktadır (Harita 3.1)

Harita 3.1. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinde Arazi Kullanım Durumu.

Tablo 3.2. İlçe Merkezindeki Mahallelerin Yüzölçümü ve Ekim Alanları (2016).

Mahalle	Yüzölçümü (da)	Ekim Alanı (da)
Ayaspaşa	16848	14300
Kemalpaşa	4260	3500
Pazarcık	45152	10000
Yeni Mahalle	6779	4500

Kaynak: İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

İlçe merkezinde bulunan mahallelerin 2016 yılı itibariyle yüzölçümleri ve ekili alanlarına baktığımızda yüzölçümü ile ekili alan arasında doğru bir orantı olduğu görülür. Ancak yalnızca Pazarcık Mahallesi alanı çok fazla olmasına rağmen ekili alanı Ayaspaşa mahallesinden daha azdır. Bunun sebebi ise Pazarcık Mahallesi bir

kısımının ormanlık alana sahip olması ve yerleşmenin geniş bir alana yayılmış olmasıdır. Ekili alanlara baktığımızda en fazla ekili alan Ayaspaşa Mahallesi (14300 da) yer alır. En az ekili alana sahip mahalle ise Kemalpaşa (3500 da)'dır (Tablo 3.2).

3.1.1 Tarım Alanları

Saray ilçesinde tarım alanları 338.129 dekarlık bir alan kaplamaktadır. Bu alanların 336.040 dekarını (% 99.38) tarla alanları, 2089 dekarını (% 0.62) ise bağ-bahçe alanları oluşturmaktadır (Tablo 3.1).

3.1.1.1. Tarla Alanları

Saray ilçesinde toplam tarım alanlarının % 99.38'ini oluşturan tarla alanları (336.040 dekar) başta buğday olmak üzere, ayçiçeği, arpa, yem bitkileri, kuru soğan, sarımsak, şekerpancarı üretimi için kullanılmaktadır. İlçe genelinde buğday-arpa arazisi 193.000 da, ayçiçeği arazisi 133.000 da, yem bitkileri 7.050 da en büyük paya sahiptir (Tablo 3.3). Araştırma sahasının iklim özellikleri, yörede özellikle buğday ve ayçiçeği ürünlerinin hakim tür olmasına imkan tanımıştır

Tablo 3.3.. Saray İlçesinde Tarla Alanlarının Bölünüşü (2016).

Tarım Türü	Yem Bitkileri	Bağ Arazisi	Sebze Arazisi	Meyve Arazisi	Buğday-arpa Arazisi	Ayçiçeği Arazisi	Diğer Tarla Bitkileri	Toplam
Dekar	7.050	35	1.520	534	193.000	133.000	2.990	338.129
%'si	2.09	0.01	0.45	0.16	57.08	39.33	0.88	100

Kaynak: İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

Araştırma sahasında olan ilçe merkezi tarla alanlarının bölünüşüne baktığımızda en büyük paya sahip ürünün buğday (16500 da) olduğu görülür. Buğdaydan sonra ikinci önemli üretim alanına sahip ürün ayçiçeğidir (11500 da). En az üretim alanı ise yem bitkileri (2500 da) ve sebze-meyve (1800 da) alanlarına ayrılmıştır. Özellikle buğday ve ayçiçeği ilçe merkezindeki mahallelerin tamamında üretilirken, yem bitkileri ve sebze-meyve alanlarının bazı mahallelerde bulunmadığı görülür (Tablo 3.4).

Tablo 3.4. Saray İlçe Merkezinde Tarla Alanlarının Bölünüşü (da).

Mahalle	Buğday	Ayçiçeği	Yem Bitkileri	Sebze-Meyve
Ayaspaşa	7000	5000	1500	800
Kemalpaşa	2000	1500	-	-
Pazarcık	5000	3500	500	1000
Yeni mahalle	2500	1500	500	-

Kaynak: İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

3.1.1.2. Bağ-Bahçe (Sebze-Meyve) Alanları

Araştırma sahasında tarım alanları içerisinde bağ-bahçe alanları çok fazla yer kaplamamaktadır. Yaklaşık 2089 dekarlık bir alanda (% 0.62) bağ-bahçe tarımı yapılmaktadır (Tablo 3.3). Bahçe alanları çoğunlukla yerleşme alanlarıyla iç içe yer almaktadır. Araştırma sahasında idari faaliyetlerin sürdürüldüğü merkez kısmın hemen dışında kalan kısımda hemen hemen her ailenin evinin önünde ihtiyaçlarını karşıladıkları bir bahçesi bulunmaktadır. İhtiyaç fazlası ürünler ise gerek manavlara gerekse de her hafta yapılan ilçe pazarında satışa sunulmaktadır.

3.1.2. Mera Alanları

Araştırma sahasında ormanların tahrip edildiği, ekip-biçme ve ekip-dikme faaliyetlerinin yapılmadığı alanlar mera alanı olarak kullanılmaktadır. Toplam alan içinde mera alanı 31.681 dekar olup toplam araziye oranı % 4.55'tir (Tablo 3.1). İlçede bu alanlar tarım faaliyetlerinin yapıldığı sürede hayvanların otlatılması için kullanılmaktadır. Yörede erken, bilinçsiz ve uzun otlatma meraların verimini düşürmektedir. İlçede mera alanlarının bir kısmının da tarım arazisine dönüştürülmesi olası bir durumdur.

3.2. TARIMSAL FAALİYETLER

Saray ilçesinin ekonomik faaliyetlerini oluşturan tarım ve hayvancılık bu bölümde incelenecektir. Burada tarım insanların geçimleri için ihtiyaçlarını karşıladıkları ve ihtiyaç fazlası ürünleri ticari amaçlı pazarladıkları bir şekilde olmaktadır. Üretilen ve ticareti yapılan başlıca ürünler buğday, ayçiçeği, arpa, şeker pancarıdır. Doğal

faktörlerin etkisiyle ilçede en fazla yetiştirilen buğday, ayçiçeği gibi ürünler çiftçilerin ihtiyaçlarını karşılamasının yanında en önemli gelir kaynağıdır.

Araştırma sahasında ormanlarla kaplı ve engebeli alanların dışında düzlük alanların fazla olmasından dolayı tarımsal faaliyetler bu düz alanlarda yapılmaktadır. Bu nedenle tarımda makine kullanımı oldukça kolay ve gelişmiş durumdadır. Geniş alanlar boyunca ve geniş parsellerden oluşan tarla alanlarında özellikle ayçiçeği ve buğday ekilen tarlaları yan yana görmek mümkündür. Ayrıca yörede yetiştirilen ayçiçeği ve buğday nöbetleşe tarım esas alınarak bir yılda bir ürün yetiştirilen tarlada diğer yıl başka bir ürün yetiştirilerek toprağın verimi arttırılmaktadır.

Saray İlçesi'nde yetiştirilen başlıca tarım ürünleri, tahıl tarımı, endüstriyel tarım ve bağ-bahçe (sebze-meyve) tarımı olmak üzere üç başlık altında toplanabilir.

3.2.1. Tahıl Tarımı

Türkiye, yarı kurak bir ülke olup, step (bozkır) arazileri, geniş yer tutar. Özellikle iç bölgeler dediğimiz denize kapalı bölgeleri, diğer tarım ürünlerine göre tahılların tarımına uygun sahalardır.

İlçede tahıl ürünleri 203040 dekarlık bir alan ile geniş ekiliş alanına sahiptir. Bunda farklı iklim özelliklerine ayak uydurabilen ve kullanım alanlarının çokluğuyla ön plana çıkan buğday arpa gibi ürünlerin geniş alanlar boyunca üretiminin yapılıyor olmasıdır.

Türkiye'de tahıl tarımı, hemen hemen buğday tarımı ile temsil edilir. Zaten önemi, tahıl tarım arazileri içinde en yüksek payı buğday tarım arazisinin alması ve toplam tarım üretimimizde, yine en büyük miktarın buğdaya ait olmasından kolayca anlaşılabilir. Özellikle buğday unundan, çok değişik gıda maddeleri üretilebilmektedir. Tahıllar arasında buğday tarımının büyük önem kazanmış olmasında bunun da rolü vardır⁸².

Araştırma sahasında da ülke genelindeki ile aynı durum söz konusudur. Özellikle tarımda makine kullanımının kolay olması etkili olmuştur. Yörede en çok üretilen ürün

⁸² Doğanay, Hayati, *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 5. Baskı, Pegem Akademi, Erzurum 2011, 57.

buğdaydır. Buğday bitkisinin gelişimi diğer bitkiler gibi doğal şartlara, özellikle iklim ve toprağa sıkı sıkıya bağlıdır.

Fotoğraf 3.1. İlçede Tarımı Yapılan Buğday Tarlasından Bir Görünüm.

Buğday tarımında iklimin en önemli unsurları sıcaklık ve yağıştır. Çünkü bu iki iklim elemanı yeryüzünde buğday tarımının dağılışını belirler. Arpa, yulaf ve çavdardan daha fazla sıcaklık isteği olduğundan buğday yetiştirilmesi için sıcaklık en önemli iklim elemanıdır.

Saray ilçesinde tarla alanları içerisinde % 52.5 ile (175.000 da) en büyük ekim aklanına sahip olan buğdaydır⁸³. Buğdayın çimlenebilmesi için 5 °C'ye ihtiyaç vardır. Bu minimum sıcaklıktır. Maksimum sıcaklıkların 42.5 °C ve optimum sıcaklığın ise 28.7 °C olduğu bilinmektedir. Yetiştirme süresi boyunca toplam sıcaklık isteği 2400 °C

⁸³ İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2016 verileri.

kadardır. Ilıman bölgelerde 400-600 mm yağışa ihtiyaç duyar⁸⁴. Araştırma sahasında rasat verilerine göre ekim ayı sıcaklık ortalaması 13.7 °C olup dolayısıyla ekiliş döneminde iklimi elverişlidir. Yörede buğdayın hasat zamanı temmuz ayının sonuna doğru yapılmaktadır. İlçede yılda 95,000 ton buğday üretimi yapılmaktadır. İlçe merkezinde ise buğday tarımı daha çok Ayaspaşa ve Pazarcık mahallelerinde yoğunluk kazanmıştır.

Fotoğraf 3.2. Pazarcık Mahallesiinde Bulunan Buğday Tarlasının Çimlenme Döneminden Bir Görünüm.

Araştırma sahasında kışlık buğday ekimi yapılmakta olup yılda bir sefer ürün alınmaktadır ve aynı tarlaya iki yılda bir buğday ekilmektedir. Bunun sebebi ise toprağı daha verimli hale getirmek için buğday ve ayçiçeğinin dönüşümlü olarak ekilmesidir. Hasat edilen buğday un, bulgur vb. temel ihtiyaçlarda kullanılmaktadır. Üründen geriye kalan saman ise hayvan yemi olarak kullanılmak üzere balyalanıp çiftçilere satılmaktadır.

⁸⁴ Bulut, İhsan, *Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları(Ziraat Coğrafyası)*, Gündüz Eğitim Yayınları, Ankara 2006, 39-40.

Araştırma sahasında üretimi yapılan diğer bir tahıl ise arpadır. Tarla alanları içerisinde % 5,3 (18.000 da) yayılış alanına sahiptir. İlçe merkezinde üretimi yapılmamakta olup daha çok yükseltinin arttığı ve vejetasyon süresinin kısaldığı ilçenin kuzeyinde bulunan mahallelerde üretilmektedir. 2016 yılı itibariyle 10.000 ton arpa üretimi yapılmıştır.

Fotoğraf 3.3. Ayaspaşa Mahallesiinde Bulunan Mısır Tarlası.

Bunun dışında mısır, fiğ, yem bezelyesi gibi baklagillerin tarımı da yapılmakta olup, bu ürünler ancak ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılayacak kadar üretilmektedir (Fotoğraf 3.3.).

3.2.2. Endüstri Bitkileri Tarımı

Araştırma sahasında % 39,33 (133.000 da) bir alana sahip olan endüstri bitkileri ayçiçeği ile temsil edilir.

Bilindiği gibi ayçiçeği tarımı ülkemizde özellikle Marmara Bölgesinde yoğun olarak yapılmaktadır ve il bazında Tekirdağ birinci sırada yer almaktadır. Dolayısıyla

araştırma sahamızın da Tekirdağ'ın bir ilçesi olması sebebiyle ilçede ayçiçeği tarımı yoğun olarak yapılmaktadır.

Ilıman iklim kuşağının hemen her bölgesinde yetişen ayçiçeğinin, tohum olgunlaştırma devresinde temmuz ve ağustos aylarında havanın güneşli geçmesi kaydıyla, yaz sıcaklık ortalamaları 20 ile 25 °C'yi bulan her yerde kolaylıkla yetişebilmektedir. Yıllık yağış tutarı 700 mm'den az olan bölgelerde sulama yolu ile yetiştirilir⁸⁵. Araştırma sahasında sıcaklıklar temmuz (21,4 °C), ağustos (21,2 °C) aylarında 20 °C'nin üzerine çıkmaktadır. Yağış yeterli miktarda olduğu için sulama çok fazla yapılmamaktadır. Verimi düşük olup buğday ile beraber dönüşümlü olarak yetiştirilerek verimi arttırılmaya çalışılmaktadır.

Fotoğraf 3.4. Ayaspaşa Mahallesi'ndeki Bir Ayçiçeği Tarlası.

Ayçiçeğinden 2016 yılı itibariyle ilçe genelinde 32.000 ton ürün elde edilmektedir. Araştırma sahasında yağış değerlerinin özellikle Temmuz (31.4 mm) ve

⁸⁵ Doğanay, Hayati, *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 5. Baskı, Pegem Akademi, Erzurum 2011, 94.

ağustos (16.3 mm) aylarında düşmesi ve kuraklığın baş göstermesi dolayısıyla ayçiçeği tarlaları sulanmaktadır. Araştırma sahasında ayçiçeği ekimi nisan ayında yapılmakta olup, hasadı eylül ayında yapılmaktadır. Üretilen ayçiçeği ürünü hem yağlık hem de çerezlik olarak tüketilmektedir. Sahada sulamalı tarımı geliştirmek tarımsal üretim açısından oldukça önemli bir gelişme olup sağlandığı takdirde de dekar başına verim konusunda ciddi artışlar sağlanabilecektir.

3.2.3. Bağ-Bahçe (Sebze-Meyve) Tarımı

Araştırma sahasında bahçeler, daha çok evlerin etrafında küçük parseller şeklinde olup özellikle merkezin biraz daha kenarında her evin bir bahçesi bulunmaktadır. Bu bahçelerde biber, salatalık, domates, yeşil fasulye, patlıcan, yer elması, kavun, karpuz gibi ürünler ile elma, armut, kayısı, erik, şeftali, kiraz, vişne, nar, ayva gibi meyve ağaçları yetiştirilmektedir. Bahçelerde yetiştirilen bu ürünlerin ticari değeri yoktur. Ancak az da olsa ailelerin ihtiyaç fazlası ürünleri yerel pazarlarda satışa sunulduğu görülmektedir.

Araştırma sahasında bahçelerde sebze tarımı yaygın olarak yapılmaktadır. Yaygın olan başlıca sebzeler domates, kuru soğan, sarımsak, patlıcan, biber, yeşil soğan, salatalık ve maruldur.

Yeşil soğan genellikle taze olarak sofralarda tüketilmektedir. Özellikle son yıllarda Ramazan ayının yaza denk gelmesi sebebiyle insanlar önceden soğan ekimi yapmakta ve Ramazan ayında sofraların vazgeçilmez bir gıda maddesi haline gelmektedir. Kuru soğan ise daha çok ticari amaçlı olup 400 dekarlık bir alanda üretilmektedir. Yeşil fasulye de genellikle taze olarak tüketilmektedir. Ancak bazı aileler hem kurutmakta hem de kışın tüketmek üzere kaynatarak konserve haline getirmektedirler.

Sahada yetiştirilen başlıca meyve türleri elma, kiraz, erik, vişne, armut, şeftali, kiraz, kayısı, ayva, ceviz gibi meyvelerdir. Sahada en yaygın olarak yetiştirilen meyveler elma, ayva, vişne ve kiraz'dır. Araştırma sahasında bahçesi olan hemen her ailenin bahçesinde en az bir vişne veya kiraz ağacı bulunmaktadır. Meyve olarak tüketilmenin yanında reçeli yapılarak da tüketilmektedir. Elma ve ayva da ilçede yetiştirilen diğer önemli meyvelerdir. Araştırma sahasında bahçe tarımı dışında bağcılık

faaliyeti de yapılmaktadır. Bağcılık daha çok merkezin uzağında yer alan mahallelerde yapılmakta olup yer yer ticari değer kazanmıştır.

3.2.4. Hayvancılık

İnsanın eski üretim etkinliklerinden biri de, tarımın önemli bir kolu olan hayvan yetiştirme faaliyetidir⁸⁶. Araştırma sahasında da hayvancılık faaliyetleri tarımın yanında yapılmaktadır. Ancak araştırma sahasında halkın geçim kaynağının büyük bir bölümünü sanayi ve hizmet sektörleri karşıladığından hayvancılık faaliyetleri istenilen düzeyde gelişmemiştir. İlçe merkezinde gerçekleştirilen hayvancılık faaliyetleri, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, kümes hayvancılığı ve arıcılık olarak incelenebilir.

Araştırma sahasında 2016 yılı itibarıyla 6529 hayvan bulunmaktadır. Bunun % 16,1'ini büyükbaş, % 83,9'unu küçükbaş hayvanlar oluşturmaktadır.

Tablo 3.5. Saray İlçe Merkezi'nde Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Sayıları (2016).

Saray İlçe Merkezi	Büyükbaş Hayvan	Küçükbaş Hayvan	
	Sığır	Koyun	Keçi
Hayvan Sayısı	1051	5400	80

Kaynak: Saray İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

3.2.4.1. Büyükbaş Hayvancılık

Araştırma sahasında tamamını sığırların oluşturduğu toplam 1051 büyükbaş hayvan bulunmaktadır (Tablo 3.5). Bu hayvanların 150 tanesi besi, 901 tanesi ise süt sığıridir. Araştırma sahasında hayvanlarda yerli ırk bulunmayıp melez ve daha çok kültür ırkından oluşmaktadır. İlçede en fazla yetiştirilen ırk kültür ırkıdır (960). Melez ırk ise daha az olup, 160'tır. Yine cinslerine baktığımızda 730 tane Holstein, 183 tane Montofon ve 138 tane Simental cinsi sığır bulunmaktadır. Araştırma sahasında büyükbaş hayvancılığın küçükbaş hayvancılığa göre daha az gelişmiş olmasında doğal çevre şartlarının yanı sıra, hayvancılığı destekleyen tarımsal faaliyetler de etkili olmuştur.

⁸⁶ Doğanay, Hayati, *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 5. Baskı, Pegem Akademi, Erzurum 2011, 190.

Araştırma sahasında 58 adet büyükbaş hayvan işletmesi mevcuttur. Bu işletmelerin 54 tanesi besi, 4 tanesi süt işletmesidir. Bunlar daha çok yerleşme alanının dışında, yerleşme alanının biraz uzağına yapılmış olan modern çiftlikler ve besihanelerdir.

Hayvancılık faaliyetleri daha çok Pazarcık ve Ayaspaşa mahallelerinde sürdürülmektedir. Bu mahallelerde geçimini hayvancılıkla sağlayan ailelerin evlerinin yanında ahırlık ve samanlık gibi eklentiler bulunmakta ve hayvanlarını bu ahırlarda beslemektedirler. Hayvan sayısı az olan aileler genelde evlerinin yakınında yer alan ahırlarda hayvanlarını beslerken, hayvan sayısı fazla olan aileler ise yerleşme alanının biraz uzağına inşa ettikleri daha geniş ahırlarda hayvanlarını beslemektedirler.

Hayvanlar yazın meralarda otlatılmakta ve kışın ise ahırlarda, fiğ ve buğday veya arpa saplarından elde edilen samanlarla beslenmektedir. Sağlıksız ortam koşullarında barındırılan ve besin değeri düşük yemler ile beslenen hayvanlardan, elde edilen verim azalırken, hayvanların özellikle paraziter hastalıklara yakalanma riski artmaktadır⁸⁷.

İlçenin güneyinde yer alan belediye mezbahasında hayvan kesimleri yapılmaktadır. Ancak Tekirdağ ili genelinde kurbanlık kesimi en az yapılan mezbaha olduğundan ihtiyaçları karşılayamamaktadır. Bu yüzden Büyükşehir Belediye Başkanlığının yapmış olduğu çalışmalar neticesinde ilçeye modern bir mezbaha kurulması için çalışmalara başlanmıştır. Bunun dışında işletmelerin dışında geçimini hayvancılıkla sağlayan ailelerin ihtiyaç fazlası süt ürünlerini toplayan birlikler bulunmaktadır ve bu birlikler günlük mahallelerde dolaşarak süt toplayıp en yakın süt ve süt ürünleri fabrikalarına ulaştırmaktadırlar. Yine geçimini hayvancılıkla sağlayan aileler ihtiyaç fazlası süt, peynir, çökelek, yağ, yoğurt vb. ürünleri haftalık pazarlarda satışa sunmaktadır.

3.2.4.2. Küçükbaş Hayvancılık

Araştırma sahasında toplam küçükbaş hayvan sayısı 5480'dir. Bunun 5400'ünü koyun oluşturmaktadır. Yörede beslenen koyunlar, merinos ve kıvırcık ırkıdır.

⁸⁷ Sevindi, Cemal, *Sarıkamuş'ın Coğrafi Etüdü*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1999, 379.

Fotoğraf 3.5. İlçede Yürütülen Küçükbaş Hayvancılık Faaliyeti.

Sahadaki keçi sayısının az olması kuşkusuz tarım alanlarının geniş yer kaplaması etkili olmaktadır. Keçiler ekim-dikim alanlarına büyük zararlar vermektedir. Bu yüzden keçi yetiştiriciliği pek tercih edilmemektedir. Ayrıca koyun ve keçiler de yazın meralarda otlatılmakta ve kışın ise ahırlarda ot, yem, küspe verilerek beslenmektedirler.

3.2.4.3. Kümes Hayvancılığı

Araştırma sahasında yer alan bir diğer hayvancılık faaliyeti ise kümes hayvancılığıdır. Toplamda 6398 adet kümes hayvanı bulunmaktadır. Bunun 6205'ini tavuk, 105'ini hindi, 53'ünü kaz ve 38'ini ördek oluşturmaktadır. Bu hayvanlar et ve yumurtalarından faydalanılmak üzere kurulu olan işletmelerde yetiştirilmektedirler. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılıkta olduğu gibi kümes hayvancılığında da Pazarcık Mahallesi oldukça önemli bir paya sahiptir. Bunda mahallenin ilçenin idari birimlerinin toplandığı merkez alanın biraz uzağında kalmış olması ve daha kırsal olması etkili olmuştur.

Tablo 3.6. Saray İlçe Merkezi'nde KÜMES Hayvancılığı Hayvan sayısı (2016).

Saray İlçe Merkezi	Tavuk	Hindi	Kaz	Ördek
Hayvan Sayısı	6205	105	53	35

Kaynak: Saray İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

Bunun dışında İlçe genelinde aileler kendi ihtiyaçlarını karşılamak için bahçelerinde oluşturdukları yaklaşık 15-20 kapasiteli kümeslerinde tavuk, horoz, hindi, kaz ve ördek beslemektedir.

3.2.4.4. Arıcılık

Araştırma sahasında arıcılık faaliyetleri çok yaygın değildir. Arıcılık faaliyeti yörede ticari değildir. Halk kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bu faaliyeti yapmaktadır. Fakat bazı aileler kendi ihtiyaçları dışında elde ettikleri balı satmaktadır.

Saray İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2016 yılı verilerine göre ilçe merkezinde toplam 4626 kovan bulunmaktadır. Bu kovanların türü Karniyol'dur. Yılda 29200 kg bal üretilmektedir. Kovanlar yerleşme alanlarının dışında bulunan tarlalar, bahçeler ve tepelik alanlar gibi boş alanlara yerleştirilmektedir. Petekler kovanlardan Ağustos ayı sonunda çıkarılmaktadır. Kovanlardan yaklaşık 6-8 kilogram bal alınmaktadır.

3.3. ORMANCILIK

Saray İlçesinde orman alanı 236,250 dekar'lık bir alan kaplamaktadır. Bu alanın toplam araziye oranı ise % 33,90'dır. Daha önce de belirttiğimiz gibi orman alanları meşe, kayın, karaçam, gürgen türlerinden ibrettir. Sahadaki ormanlar Saray Orman İşletme Şefliği ve Bahçeköy Orman İşletme Şefliği tarafından işletilmektedir.

Araştırma sahasında bulunan özellikle de kırsal mahallelere yakın alanlarda ormanların insanlar tarafından bilinçsizce kullanımı nedeniyle orman alanları gün geçtikçe azalmaktadır. Bunun yanı sıra düzensiz otlatma da tahribatı arttırmaktadır. Orman alanlarına yakın yerlerde ikamet eden ailelerin bir kısmının yakacak odun ihtiyacını idarenin izni ile ormanlardan sağlamaktadır. Ancak yasadışı yollarla ormandan temin eden vatandaşlar da mevcuttur. Bu durumun önüne geçmek için orman bekçileri sürekli denetim yapmaktadır.

3.4. MADENCİLİK

Araştırma sahasında madencilik faaliyetleri çevresine göre gelişmiş bir durumdadır. En önemli madenleri linyit ve manganez oluşturur. Tekirdağ ili, Saray ilçesi civarında bulunan kömür havzasının varlığı 1940 yılından beri bilinmektedir. Havza ile ilgili ilk çalışmalar M.T.A. tarafından 1955-1957 yıllarında yapılmıştır. Trakya bölgesindeki kömür potansiyelinin tespit amacı ile 1971 yılında çalışmalara devam edilmiştir. 1984'e kadar süren sondajlı aramalar sonucu Saray civarında Edirköy, Küçükyoncalı ve Sefaalan olmak üzere üç sektör belirlenmiştir. Havza Karadeniz kıyısından 35 km. içerde olup, doğuda Sinekli, batıda Vize sahaları ile kömür açısından kesintili devamlılık göstermektedir.

M.T.A. Genel Müdürlüğü tarafından 1986 yılında hazırlanan Tekirdağ Saray-Edirköy-Küçükyoncalı-Sefaalan sektörleri kömür jeoloji raporuna göre linyit havzasının kuzeyini temel teşkil etmekte olup; temeli ise paleozoyik yaşlı gnays, şist, kuvarsit, fillit ve granitler oluşturur. Güneyde temel üzerinde bulunan neojen tabakalarını; sırayla Eosen, Oligosen ve Pliyosen oluşturmaktadır. Sahada Tersiyer oluşumlarının en alt seviyesini, Eosen kireç taşları temsil eder. Bunun tabanında kum serilerine rastlanmaktadır. Eosen birimleri üzerinde Oligosen birimleri vardır. Oligosenin tabanında ise kireç taşları ve kum taşları bulunur. Üzerinde marn katmanları bulunan bu serinin üstünde de kömürlü seri, kum taşı, marn, kil ve kumlar yer alır. Linyit havzasının tavan ve tabanını kil, kumlu kil ve siltli kum taşları oluşturmaktadır. Linyit ekonomik kalınlık gösteren iki tabaka halindedir. Kömürlü serinin kalınlığı kuzeyden güneye gidildikçe artmakta, linyit kalınlığı ise azalmaktadır. Toplam kömürlü serilerin bulunduğu birimlerin kalınlığı havza ortasına doğru 110 metreye ulaşmaktadır⁸⁸.

⁸⁸ M.T.A. *Tekirdağ Saray-Edirköy-Küçükyoncalı-Sefaalan sektörleri kömür jeoloji raporu* 1986.

Tablo 3.7. İlçedeki Linyit Sektörleri ve Rezerv Miktarları.

Sektör Adı	Görünür (Ton)	Muhtemel (Ton)	Toplam (Ton)
Edirköy	8.551.000	5.800.000	14.351.000
Sefaalan	30.000.000	35.050.000	65.050.000
Küçükyoncalı	-	64.720.000	64.720.000
Toplam	38.551.000	105.570.000	144.121.000

Kaynak : (www.trakyanet.com)

Araştırma sahasında bulunan diğer bir maden de manganezdır. Demir-manganez zenginleşmesinin görüldüğü Traktaş taş ocağında bu oluşumlara rastlanmaktadır. Bu taşocağının hemen güneyinde başka bir taş ocağı daha mevcuttur. Bu taş ocağının karst boşluklarında da düşük seviyede Fe-Mn zenginleşmesine rastlanılmıştır. Fakat bu taş ocağının faaliyete yeni geçmiş olması ve çalışmanın stratigrafik üst seviyelere yoğunlaşmış olması Fe-Mn zenginleşmesinin gerçekleştiği seviyeye daha inilmediğini gösteriyor olabilir⁸⁹.

3.5. SANAYİ

Araştırma sahasında ailelerin temel geçim kaynağının bir kısmını sanayi faaliyetleri oluşturmaktadır. Ancak sanayi faaliyetleri ilçede henüz yeterince gelişmemiştir. Saray ilçesinde sanayi tesisleri son yıllarda kurulmaya başlanmıştır. Yakın ilçeler olan Çerkezköy ve Kapaklı ilçelerindeki sanayi gelişimi Saray ilçesine de sıçramış bulunmaktadır.

İlçe merkezinde 9 adet fabrika ve tesis bulunmaktadır. Sanayi sektöründe çalışanların toplam sayısı yaklaşık 1967 kişidir. Tekstil alanında 3 adet fabrika bulunmaktadır. Bunlar; Retro Tekstil San. Tic. A.Ş., Eros Dağı İç Çamaşır Fabrikası ve Baran Tekstil San. Tic. A.Ş.'dir. Kimya boya alanında 4 adet fabrika bulunmaktadır. Cablex Tansel Elektrik A.Ş., Berkosan Yalıtım ve Tecrit Mad.Üretim Tic. A.Ş., Rolik İmalatı Nakliye San. ve Tic. Ltd. Şti., Alüminyum Kap. ve Pvc Kapı ve Pen. A.Ş.,'dir. Gıda alanında Doğa Un ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti. (Fotoğraf 3.6) ve cam sanayi alanında Trakya oto cam sanayiye temsil eden fabrikalardır.

⁸⁹ Yıldız, Özlem, *Saray (Tekirdağ) Kuzeyindeki Manganez Oluşumlarının Jeolojik, Petrografik Ve Jeokimyasal Özellikleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli 2012, 78.

Fotoğraf 3.6. Araştırma Sahasında Bulunan Un Fabrikası.

İlçede sanayi faaliyetlerini sürdürmek amacıyla ilçenin güneyinde 41 bin m² alana sahip yaklaşık 250 civarında çalışana iş sahası olan küçük sanayi sitesi mevcuttur. Küçük Sanayi Sitesi'nde yer alan işyerleri Tablo 3.8'de gösterilmiştir

Tablo 3.8. Saray Küçük Sanayi Sitesi'ndeki İşyeri Türü ve Sayısı.

İşyeri Türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Oto Lastikçisi	3	Oto Kaportacı	12
Oto Ekzos	3	Oto Motor	15
Oto Elektrik	5	Mermerci	1
Oto Gaz	2	Asansörcü	1
Pvc	2	Geri Dönüşüm	2
Halı Yıkama	2	Fren-Balata	1
Marangoz	2	Çay Ocağı	4
Oto Yedek Parça	6	Yemekhane	3
Demir Doğrama	5	Tarım Aletleri Tamir-Satış	1
Traktör Tamircisi	3	Rot-Balans	1
Tornacı	1	CNC Makine Üretim	1
Oto Aksesuar	1	Tabela-Reklam	1
Oto Yağ Değişim	2	Oto Teyp-Ses Sistemleri	1

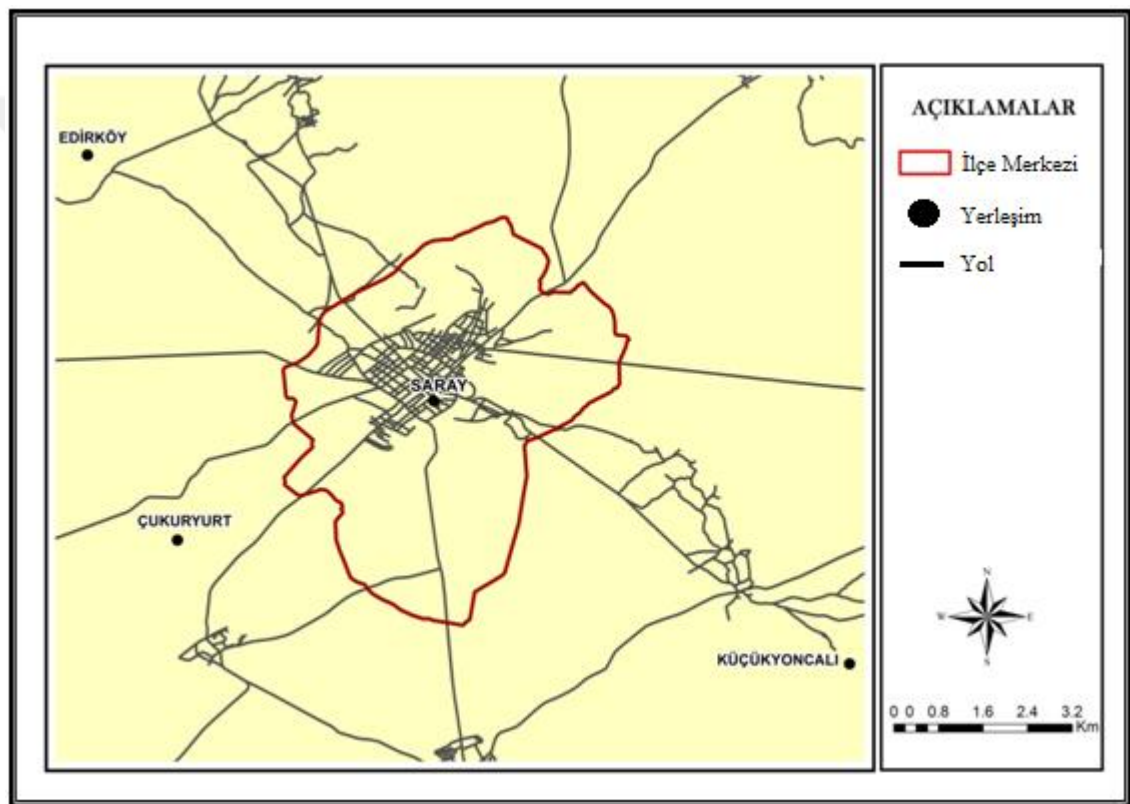
Kaynak: İlçe Küçük Sanayi Sitesi Başkanlığı.

Tablo 3.8'den de anlaşılacağı gibi sitede daha çok otomotiv sektörü ağırlıklı bir çalışma söz konusudur. 81 adet işyerinin çoğunluğu otomotiv alanına aittir. Araştırma

sahasında sanayi faaliyetlerinin diğer bir kolunu, çeşitli eşyaların tamirine yönelik tamirhaneler ve küçük çaplı atölyeler oluşturmaktadır.

3.6. ULAŞIM

Çalışma alanına, Pınarhisar-Çerkezköy yolu üzerinden ulaşım sağlanmaktadır. Tekirdağ merkez ile Saray ilçesi arası 81 km uzaklıktadır. Saray ilçe merkezine Tekirdağ kent merkezine uğramadan Çerkezköy bağlantısı İstanbul-Tekirdağ karayolu ile de ulaşılabilir.

Harita 3.2. Araştırma Sahasının Ulaşım Haritası.

İlçeden geçen karayolu güzergahı, sanayileşen şehrin ağır vasıta yükünü kent merkezinin dışında tutacak biçimde geçirilmiştir. Yaklaşık 6 km. uzunluğundaki bu yol, Saray-Çerkezköy yolunun Çayla mahallesi ayrımından sonra başlayarak, kuzeye doğru yay çizip kenti dışarıdan sarıp kuzeydeki Vize yoluna bağlanmaktadır.

Saray ilçe merkezinde yol kademelenmesine bakıldığında; kentin en önemli yolları; kente güney yönünden girişin sağlandığı Çerkezköy-Saray yolu, bu yolu dik kesen İstanbul Caddesi ve kuzey-güney yolunda bağlantı sağlayan Vize yoludur.

Kentsel ulaşımda kullanılan ana nokta İstanbul Caddesi, Vize Caddesi, Hürriyet ve Cumhuriyet Caddeleridir. Yerleşmenin ortasından geçen bu caddeler asfalt yol olup kademelenme açısından bakıldığında birinci derece yol durumundadır. Bu yolların haricindeki diğer yerleşim içi yollar taş parke yol şeklindedir. Taş parke yollar ve stabilize yollar ikinci derece yol olarak tanımlanmıştır. Yapılaşma alanlarının dışında kalan kadastro yolları ise toprak olup, üçüncü kademe yol olarak sınıflandırılmıştır.

Yerleşmede bulunan terminal alanı şehrin güneyinde İstanbul Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Tekirdağ İlinin 2014 yılında büyükşehir belediyesi olmasıyla birlikte Saray belediyesine ait olan Saray Şehirlerarası Terminal Alanının idaresi Tekirdağ Büyükşehir Belediyesine devrolmuştur. Terminalde 6 seyahat firması hizmet vermektedir.

Saray kent içi ve köyler arası minibüs garajı kent merkezinde Cumhuriyet Caddesinde yer almaktadır. Binkılıç, Kıyıköy, Beyazköy, Göçerler, Beyazköy, Sefaalan, Çukuryurt, Çayla, Uzun hacı, Osmanlı yerleşimlerine her gün birer saat ara ile sefer düzenlenmektedir. Şehir içi ulaşım her mahalleye yarım saatte bir minibüs seferleri düzenlenerek sağlanmaktadır. İlçede 2 adet taksi durağı bulunmakta olup, bir tanesi terminal alanı içerisinde diğeri kent merkezinde Ayaspaşa Camisi yanında yer almaktadır. Taksi duraklarında ortalama 5 adet taksi bulunmaktadır. Yerleşmede Yeni Mahalle sınırları içinde 3 adet otopark alanı olarak kullanılan alan bulunmaktadır. Bu alanlardan birincisi Belediye Kültür Merkezinin batısında, ikincisi Ayaspaşa Camisinin doğusunda üçüncüsü de Semt Pazar Alanı pazarın kurulmadığı günler otopark alanı olarak kullanılmaktadır. Kent merkezinde özellikle ticaretin yoğun olarak kullanıldığı alanlarda, yapıların arka bahçeleri otopark alanları olarak kullanılmaktadır. İlçede Çarşamba günleri kurulan pazar ciddi bir otopark sorununa neden olmakta ve kırsaldan ilçe merkezine gelen vatandaşlar araçlarını mahalle aralarında buldukları boş yerlere park etmek zorunda kalmaktadırlar.

Son yıllarda haberleşme ağıda hızla gelişmektedir. Ulusal ve yerel radyo ve televizyon yayınları rahatlıkla takip edilebilmektedir. İlçe merkezi ve mahallelerinin tamamı şebekeli telefon ağına sahip olup, haberleşme kolaylıkla sağlanabilmekte, insanlar istedikleri anda istedikleri kişilerle görüşebilmektedir.

3.7. TİCARET

Araştırma sahsında ticari işyerleri çoğunluğu İstanbul Caddesi ve Cumhuriyet Caddesinde yoğunluk kazanmıştır. Aynı zamanda ilçenin odak noktası halinde olan bu alan kamu kurum ve kuruluşların da yer aldığı işlek bir sahadır. Bu saha daha çok merkez mahallelerden Ayaspaşa mahallesinin bulunduğu yerdir ve ticari hareketlilik diğer mahallelere göre oldukça fazladır.

Saray'da ticari faaliyetlerde 903 işletmede toplam 1306 kişi çalışmaktadır. Ticaret anketiyle elde edilen bilgilere göre ilçe merkezinde ateşli ve gürültülü küçük sanatlar faaliyetlerinde 60 işletmede 106 kişi çalıştığı belirlenmiştir. Bu alanda çalışan sayıları ile küçük sanayi sitesinde çalışanlar sanayi bölümünde birlikte değerlendirilmiştir. Bu nedenle ticaret sektöründeki işletme ve çalışan sayıları içinde yer almamışlardır. Sarayda 903 faal ticari işletme yanında 344 adet boş dükkan ve 108 adet depo bulunmaktadır. Bu depoların önemli bir kesimi kent merkezindeki esnafın kullandığı depolardır. Bu nedenle bunların çalışanı yoktur. Ticari anlamda depolama faaliyeti yürüten 3 depo bulunmaktadır. Bu depolarda çalışan sayısı 13' dür. Bunlarla birlikte ticaret sektöründe toplam çalışan sayısı 1425 olmaktadır (Tablo 3.9).

Tablo 3.9. Saray İlçe Merkezi'nde Ticari İşyeri Sayısı.

İşletme Türü	İşletme Adedi	Çalışan Sayısı
Toptan Ticaret	0	0
Gıda Maddeleri Satış	179	249
Büro Mesleki Hizmetler	191	244
Diğerleri	403	530
Konaklama ve Eğlence	105	214
Para-Kredi Kurumları	25	69
Depolama	104	13
Boş Dükkanlar	344	0
Ateşli ve Gürültülü K. Sanat	60	106
Toplam	1411	1425

Kaynak: İller Bankası Saray Revizyon İmar Planı Araştırma Raporu.

Gıda sektöründe 179 adet işletme mevcut durumdadır. Bu işletmelerde 249 kişi çalışmakta olup ilçenin ticaretinde önemli bir paya sahiptir (Tablo 3.9).

Her hafta Çarşamba günleri kurulan pazarda gıda ve tekstil ürünlerinin yanı sıra daha çok tarımsal ve hayvansal ürünler pazarlanmaktadır. İlçede ticari faaliyetler Çerkezköy, Kapaklı ve Vize gibi çevre ilçelerle sürdürülmektedir.

3.8. TURİZM

Turizm, insanların tatil, dinlenme, sağlık, kültür, spor, diğer toplumları tanıma vb. amaçlar ile sürekli olarak bulundukları yerden ayrılarak, yurt içi ve yurt dışındaki yerlere doğru hareketliliği ve bu yörelerdeki geçici olarak kalışları olarak tanımlanabilir⁹⁰.

Dünya Turizm Örgütünün tanımına göre ise turizm; kendi olağan çevresi dışındaki bir yere, belirlenmiş bir süreden daha az kalmak üzere giden ve ana amacı ziyaret ettiği yerde para kazanılan bir faaliyetin denemesi dışında seyahat etmek olan bir kişinin faaliyetleri şeklinde belirtilmiştir⁹¹.

Araştırma sahası olan Saray'ın eski bir yerleşme merkezi olması ve yine eski Edirne-İstanbul yolu üzerinde olması, Tekirdağ ilinin Karadeniz'e açılan tek kapısı olması ve bunun yanında Istranca Dağlarının bir bölümünün, ilçenin sınırları içerisinde bulunmasından dolayı ilçe turizm açısından değerlendirilecek bir konumdadır. Bu kapsamda ilçe turizme kaynak teşkil edecek pek çok doğal ve kültürel peyzaj değerlerine sahiptir.

Turistik merkez olabilecek Güneşkaya civarında mağaralar ve tarihi kalıntılar vardır. İlin en eski yerleşim merkezi burasıdır. Yapılan yüzey araştırmalarında M.Ö. 5000-3000 kalkolitik çağ buluntularına rastlanılmıştır. Güngörmez Mağaraları ise Güngörmez karayolunun 3. kilometresinde Saray'ın güneyinden geçen Galata deresinin dik yamaçlarında yer alır. Kalkolitik çağ buluntularına rastlanılmıştır⁹².

Saray-Kıyıköy istikametine doğru 8 km ilerisinde bulunan Laladere piknik alanı geniş sahası, çocuk parkı, spor alanı, restoran ve büfesi ile tam anlamıyla bir piknik alanıdır. Restoran yaz mevsiminde kuzu/oğlak çevirme ile et ve mantar çeşitleri yapılmaktadır. Piknik alanında tamamen doğa ortamına uygun ağaç masa ve sandalyeler bulunmaktadır. Özellikle çocukların gün boyu sıkılmadan vakit geçireceği oyun alanları bulunmaktadır (Fotoğraf 3.7).

⁹⁰ Uslu, Orhan, *Turizm ve Çevresel Etkileri*, Turizm ve Çevre Konferansı, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara 1990, 19.

⁹¹ Doğanay, Hayati, Zaman, Serhat, *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Güncellenmiş 4. Baskı, Pegem Akademi, Erzurum 2013, 1.

⁹² Işın, Mehmet Akif, *Eski Çağlarda Saray*, Yöre, 89/92, İstanbul 2007, 6-8.

Fotoğraf 3.7. Laladere Piknik Alanı.

Ayas Paşa Cami, tarihi eserlerin başında 1539'da Ayas Mehmet Paşa tarafından yaptırılan Ayaspaşa Cami, Ayaspaşa hamamı ve külliyesi gelmektedir. Ayaspaşa Cami, kubbeye örtülü son cemaat yeri ile ana mekandan oluşan kesme taş duvar örgülü küçük bir yapıdır. Ana mekan kubbe ile örtülü olup ince silindirik gövdeli minare tek şerefelidir. 1536-1539 yılları arasında Kanuni Sultan Süleyman'ın Sadrazamı olan Ayas Mehmet Paşa kendine vakfiye olarak bağlanan Saray'a Ayas Mehmet Paşa Cami, Medrese ve Külliyesi ile hamamını yaptırarak kenti önemli bir merkez haline getirmiştir.

Fotoğraf 3.8. Tarihi Ayaspaşa Cami.

Ayas Paşa Hamamı, Sadrazam Ayas Mehmet Paşa'nın yaptırdığı külliye'nin hamamıdır. Ayas Paşa Cami'nin yanında yer alır. Yalnızca iki cephesi açık olan yapı oldukça küçük ölçeklidir. Soyunmalık, ılıkılık, wc-traşlık, sıcaklık, külhan ve su deposundan meydana gelen hamam, kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Cami ve hamam ilçede bulunan tek Osmanlı Devri mimari eseridir (Fotoğraf 3.8).

Alanda halk arasında daha önce 'Balçık panayırı' olarak kutlanan etkinlik günümüzde geleneksel bir festival haline getirilerek 'Bahar ve Kültür Festivali' adı altında her yıl düzenlenmektedir.

Fotoğraf 3.9. İlçede Her Yıl Düzenlenen Bahar ve Kültür Festivalinden Bir Görünüm.

Tablo 3.10. Saray İlçesi’nde Yer Alan Tarihi ve Kültürel Yapılar.

Adı	Türü	Konumu	Derecesi
Büyükyoncalı Tümülüsü	Tümülüs	Saray	I.
Güneşkaya Mağarası	Arkeolojik Sit	Saray	II.
Güngörmez Mağarası	Doğal Sit	Saray	I.
Su Kemerli		Ayvacık-Saray	
Çukuryurt Tümülüsü	Tümülüs	Saray	
Taş Köprü		Karabürçek Köyü-Saray-Edirköy Kültür Varlığı	
Kocatepe Tümülüsü	Arkeolojik Sit	Karabürçek Köyü	I.
Dut Arpalığı Tümülüsü	Anıt Eser	Saray-Osmanlı Köyü	
Saray-Alibey Tümülüsü	Anıt Eser	Saray-Edirköy	
Güneşkaya Mağaraları	Saray-Güneşkaya	II. Doğal ve Arkeo. Sit Alanı	
Güngörmez Mağaraları	Saray-Güngörmez Köyü	II. Doğal ve Arkeo. Sit Alanı	

Kaynak: Tekirdağ Değerler Sempozyumu (2010).

Saray ilçesinde yer alan doğal peyzaj değerlerine bakıldığında ise; Saray ilçe merkezine 32 km uzaklıkta bulunan Kastro (Çamlıkoy) Koyu Trakya’nın tek karaçam örtüsüne sahip orman alanı önemlidir. Bitki örtüsü bakımından karaçamın yanı sıra meşe ve gürgen ağaçları hâkimdir. Nesli tükenmekte olan Akdeniz fokunun yaşamasına uygun bir habitat oluşturan yörede plaj, kamping ve orman içi dinlenme yeri bulunmaktadır. Kastro yöresindeki 25.0 hektarlık karaçam ormanı 18 Nisan 1988 tarihinde Doğayı Koruma Alanı olarak ayrılmıştır. Piknik, yürüyüş, kamp, kayak

gezintisi yapmak ve denize girmek mümkündür. Kamping alanı 120 çadır yeri kapasitelidir⁹³.

Fotoğraf 3.10. Kastro (Çamlıkoy) Tabiat Parkı.

⁹³ Kiper, Tuğba - Özdemir, Gülen - Sağlam, Canan, *Saray İlçesi Ve Yakın Çevresinde Turizmin Gelişimi Ve Yerel Kimlik Ve Peyzaj Değerlerine Etkisi (Tekirdağ Değerler Sempozyumu)*, 2. Cilt, Tekirdağ 2010, 165.

Tablo 3.11. Saray İlçesi'nde Geliştirilebilecek Turizm Türleri ve Etkinlikler.

Turizm türleri	Turizme yönelik aktiviteler	Faaliyet alanı
Deniz Turizmi	Yüzme Sportif Olta Balıkçılığı	Kastro Plajı
Doğa Turizmi	Sportif Doğa Yürüyüşü Atlı Doğa Yürüyüşü Piknik Kampçılık Bitki Gözleme Fotosafari	Kastro (Çamlıköy) Küçükyoncalı
Tarımsal Turizm	Arıcılık Etkinliklerine Katılma Tarımsal Faal. İzleme ya da Katılma Hayvancılık Faal. Bulunma Ekonomik Değeri Olan Bitkilerin (Mantar vb.) Toplanması	Ayvacık Bahçeköy Bahçedere Çayla Çukuryurt Güngörmez Karabürçek Kadıköy Osmanlı
Kültür Turizmi	Geleneksel Mimari Dokuyu İzleme Geleneksel Yaşam Biçimini İzleme Yöresel Yemekleri Tatma Geleneksel Tören, Panayır, Düğün, Festival, Şenlik Gibi Etkinlikleri İzleme	Kavacık Küçükyoncalı Osmanlı

Kaynak: Tekirdağ Değerler Sempozyumu (2010).

Saray ilçesi ve yakın çevresi doğal ve kültürel değerlerinin varlığı ve çeşitliliği, ulaşılabilirliği ve kullanılabilirliği açısından henüz tam anlamıyla keşfedilebilmiş değildir. Bu durumun ortaya çıkmasında tanıtım, reklam ve pazarlamayla beraber girişimcilik ve yatırım teşviklerinin yetersizliği de etkili olmaktadır.

Saray ve çevresinde turizmin amacına uygun bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için, turizm açısından önem arz eden değerler korunmalı, çeşitli tanıtımlar, konferanslar ve çeşitli festivallerle yöre tanımlı hale getirilmeli, gerçekleştirilecek aktiviteler doğaya zararlı etkide olmamalı ve doğal kaynaklar bilinçli bir şekilde kullanılarak sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Ayrıca turizm faaliyetlerine katılan ziyaretçilere bölgenin ekosistemi, yerel kültürler ve sürdürülebilirlik konularında bilgilendirmeler yapılmalı ve yerel halkın bu konuda eğitim alması sağlanmalıdır.

Araştırma sahasında 2015 yılında Ayaspaşa Mahallesiinde yapılan bir sondajda 53,3°C sıcaklığında termal su niteliği taşıyan su bulunmuş olup tıbbi ve sağlık amaçlı kullanım niteliği taşıyan bu suyun turizm amaçlı kullanımı için ise çalışmalara başlanmıştır. Yapılması planlanan jeotermal köy projesinde 94 ünite, 2 adet açık 2 adet kapalı havuz, sauna, masaj odası, tuz odası, çamur odası, oyun salonu, restoran vb. bütün aktiviteler gerçekleştirilecektir. 11.08.2018 tarihinde temeli atılan Trakya'nın tek jeotermal köy özelliğini taşıyacak olan turizm çekim merkezi oluşturulacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ, ARAŞTIRMA SAHASININ TEMEL SORUNLARI VE BAŞLICA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.1. SONUÇ

Araştırma sahasını oluşturan Saray ilçesi, Marmara Bölgesinde yer alan Tekirdağ ili sınırları içerisinde bulunan bir ilçe merkezidir. Tekirdağ kent merkezinin kuzeydoğusunda yer alan yerleşme, il merkezine 81 km mesafededir. İlçe genel olarak kuzey, güney doğrultusunda düz ve hafif dalgalı bir sahada yer almaktadır.

Araştırma sahasında güneyden kuzeye gidildikçe yükselti artmaktadır. Sınır güneyde yaklaşık 160 m izohipsini takip etmektedir. Sahanın güneyinde daha çok aşınım düzlükleri yer alırken, kuzeyde yükseltinin arttığı nispeten dağlık bir saha yer almaktadır. İlçe merkezi ve çevresinde aşınım yüzeyleri, aşınımından arta kalan yükseltiler ve akarsular tarafından yarılmış vadiler bulunmaktadır ve bu alanlar sahanın morfolojik ünitelerini oluşturmaktadır.

Sahanın jeolojisini, Kuvaterner yaşlı alüvyon, Üst Miyosen-Pliyosen yaşlı Trakya Formasyonu ve Orta-Üst Miyosen yaşlı araziler oluşturmaktadır. İnceleme alanında Ergene Formasyonu hâkimdir. Ergene Formasyonu, Trakya havzasında ve özellikle havzanın orta kesimlerinde geniş yayılım gösterir. Ergene Formasyonu, kendinden önceki tüm formasyonların üzerine diskordans olarak gelmektedir. Genel olarak çapraz katmanlı Ergene Formasyonu, tipik olarak tane boyu yukarıya doğru incelen bir istifdir. Ancak çakıl taşları ve kumtaşları tümüyle çapraz katmanlı litolojilerden oluşan bir istif görünümündedir.

Araştırma sahasında arazinin eğimi % 0-8 aralığındadır. Araştırma sahasının güneyi daha düz bir yapıya sahip iken kuzeyi daha eğimli bir topoğrafya oluşturur. Diğer bölgelere oranla daha eğimli olan bu saha Ergene Deresi ve Galata Deresi tarafından drene edilmektedir. Araştırma sahasında eğim değerlerinin az olması tarımsal faaliyetlerin gelişmesine olanak sağlamıştır. Böylelikle tarımsal alanlar geniş bir alana yayılmıştır.

Araştırma sahası olan Tekirdağ'ın Saray ilçesi ve çevresinde sıcaklık ve yağış rejimi bakımından Akdeniz ikliminden karasal iklime geçiş özellikleri görülmektedir. Yazlar genellikle sıcak ve kurak geçer, kışlar serin, soğuk ve en yağışlıdır.

Araştırma sahamızın akarsu ağını Ergene Nehrinin kollarını oluşturan Ergene Deresi ve Galata Deresi ile bunlara bağlı kollar oluşturmaktadır. Mevsimlik akım gösteren bu akarsular Kumar Dere, Abbasğa Deresi ve Kuru Deredir.

Araştırma sahasının toprak yapısı iklim ve litolojiye bağlı olarak gelişme göstermiştir. Buna bağlı olarak sahadaki hakim toprak örtüsünü Kireçsiz Kahverengi Topraklar oluşturmaktadır.

Araştırma sahasında bitki örtüsüne dair hakim eleman meşedir. Yerleşmenin kuzey kısımları Karaçam Orman alanıdır. Saray ilçesinin Bahçeköy bölgesinde çam (Pinus) ormanlarıyla, Saray ve Çerkezköy ilçelerinin kuzeyinde Istranca Dağları uzantısında meşe (Quercus) ormanları bulunur. Istranca dağları üzerindeki nemli ormanların güney sınırı yer yer değişmeler göstermekle beraber kabaca 500-600 metrelerden geçer. Bahçeköy civarında saçlı meşe (Quercus cerris) birlikleri yaygındır. Bu sahadaki bitki örtüsünün ikinci derecede hakim elemanı Gürgen (Carpinus betulus)'dir.

Saray ilçe merkezinde 2018 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre 26509 yaşamaktadır. Ancak 2013 yılında yapılan idari değişiklik neticesinde ilçe mülki sınırı içinde kalan tüm alanlar, şehirsiz alan olarak kabul edilmiştir. Bunun sonucunda ise 2013 yılından sonra kırsal nüfus sayımına ihtiyaç duyulmamıştır. Araştırma sahasının göç durumuna baktığımızda göç vermekten ziyade daha çok göç aldığı görülmektedir. Bunun sebebi ise özellikle Çerkezköy ve Çorlu ilçelerinde yoğun sanayi tesislerinin yer almasıdır. Bu sanayi tesislerinde çalışanların son yıllarda oturmayı tercih ettikleri yerleşme Saray'dır. Sanayi gelişimine paralel olarak hızlı bir nüfus artışı gözlenmektedir. Tarım sektörünün zamanla daha az iş gücü gerektirmesi ile dışarı gitmesi beklenen nüfusun yakın sanayi yerleşmelerinde iş bularak Sarayda ikamet etmesine de olanak vermiştir. Bu durum genel olarak nüfusu artan bir yerleşme olmasını sağlamıştır.

Saray ilçe merkezinde 2016 yılı itibariyle biri özel olmak üzere 2 tane ana okul, 4 tane ilköğretim, 2 tane ortaokul ve 5 Anadolu lisesi 1 imam hatip lisesi ve Namık Kemal

Üniversitesine bağlı Saray Meslek Yüksek Okulu bulunmaktadır. Bu okullarda toplam 5812 öğrenci ve 333 öğretmen görev yapmaktadır. Böylece öğrenci ve öğretmen sayılarına baktığımızda yaklaşık olarak 17 öğrenci başına 1 öğretmen düşmektedir.

Saray Tekirdağ ilinin en eski yerleşmelerinden birisidir. Güneşkaya (Güneşli) mevkiindeki tarihi kalıntılardan Tekirdağ ilinin en eski ilçesi olduğu anlaşılmaktadır. Saray ilçesi sınırları içindeki Güneşkaya ve Güngörmez mağaralarında Kalkolitik Çağ (M.Ö. 5000-3000) buluntularına rastlanmıştır. Bizans döneminde küçük bir yerleşme olan Saray, Fatih döneminden 19. yüzyılın sonlarına kadar Edirne Vilayeti Kırkkilise (Kırklareli) Sancağı'nın Vize kazasına bağlı bir nahiye olarak yönetilmiştir. 1916'da Kırkkilise sancağına bağlı bir kaza merkezi halini almıştır. Milli mücadele sırasında bütün bölge ile birlikte Yunan işgaline uğramıştır. 1920'de başlayan bu işgal, Mudanya Mütarekesi ile Saray'ın 15 Ekim 1922'de İtalyanlara teslim edilmesi sonucu 30 Ekim 1922'de sona ermiştir. Cumhuriyet döneminde Tekirdağ iline bağlanarak Saray ilçesi olarak yer almıştır.

İlçe 2 belde ve 19 köyden müteşekkil iken 2014 yılı mahalli idareler seçimleri sonucunda 12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı kanun ilgili maddeleri gereğince 2 belde ve 19 köyün mahalle statüsüyle Saray Belediye Başkanlığı'na bağlanmasına müteakip Saray ilçesinin mülki hudutlarının tamamı Saray Belediye Başkanlığı'nın sorumluluk alanına dahil edilmiştir. İlçe merkezindeki mahalleler ise Yeni Mahalle, Pazarcık Mahallesi, Ayaspaşa Mahallesi ve Kemalpaşa Mahallesidir.

İnsanların yaşam biçimleri, konutlarına da yansımaktadır. Doğal çevrenin etkisi de şekil ve malzeme bakımından meskenlere bulunduğu yerin özelliklerini yansıtacak bir görünüm kazandırmaktadır. Litoloji, yapı malzemesi olarak konutlarda taş veya toprağın kullanılmasında hâkim rol oynamıştır. Sahamızda da toprak ve kerpiç meskenler litolojinin etkisini ortaya koymaktadır. Son yıllarda inşaat sektöründe teknolojik gelişmelere bağlı olarak farklı malzemelerin kullanıldığı modern konutlar inşa edilmektedir.

Araştırma sahasında ormanlarla kaplı olan engebeli alanların dışında düzlük alanların fazla olmasından dolayı tarımsal faaliyetler bu düz alanlarda yapılmaktadır. Bu nedenle tarımsal alet ve makine kullanımı oldukça kolay ve gelişmiş durumdadır. Geniş alanlar boyunca ve geniş parsellerden oluşan tarla alanlarında özellikle ayçiçeği ve

buğday ekilen tarlaları yan yana görmek mümkündür. Ayrıca yörede yetiştirilen ayçiçeği ve buğday nöbetleşe tarım esas alınarak bir yılda bir ürün yetiştirilen tarlada diğer yıl başka bir ürün yetiştirilerek toprağın verimi arttırılmaktadır.

Tarımsal faaliyetlerin esas geçim kaynağını oluşturduğu Saray'da tarımın yanında hayvancılık faaliyetleri de yapılmaktadır. Fakat tarım alanlarının geniş alan kaplamasına bağlı olarak hayvancılık faaliyetleri istenilen düzeyde gelişmemiştir. Sahada buğday ve ayçiçeği tarımı yoğun olarak yapılmaktadır. Bunun yanında arpa, yem bitkileri, sebze meyve tarımı da yapılmaktadır. İlçe merkezinde 1051 sığır, 5400 koyun ve 80 adet keçi bulunmaktadır. İlçe merkezindeki kümes hayvanı sayısı ise 6398 'dir.

Araştırma sahasında ailelerin temel geçim kaynağını tarım ve hayvancılık faaliyetleri ile beraber sanayi faaliyetleri oluşturmaktadır. Ancak sanayi faaliyetleri ilçede henüz yeterince gelişmemiştir. Halkın geçim kaynaklarından birini oluşturan sanayi faaliyetleri hemen yakın bir mesafede yer alan Çorlu-Çerkezköy-Kapaklı ilçelerinin oluşturduğu hat boyunca oldukça fazla bir şekilde gelişen bu sahadan sağlanmaktadır.

İlçe genelinde tekstil, inşaat, gıda vb. konularda üretim yapan 25 adet sanayi tesisi bulunmaktadır. Kent merkezinde ise 12 adet sanayi tesisi yer almaktadır. Ancak bu sanayi tesislerinden 9 tanesi faal olarak işlevini devam ettirmekte, diğer 3 tesis atıl durumdadır. Bu tesisler tekstil, süt ürünleri imalatı, tarım makineleri üretimi, gıda imalatı, beton santrali ve kablo imalatı üzerine hizmet vermektedirler.

Kent merkezinde halkın günlük ihtiyaçlarını karşılayacak market, eczane, hazır giyim, kasap, hırdavat, lokanta, büfe vs. gibi işletmeler bulunmaktadır. Merkezdeki genellikle 3, 4, 5 katlı ve bitişik nizam yapı düzenine göre oluşmuş, zemin katlarında asma katlı ticaret kullanımı yer alan iyi kalitede yapılar bulunmaktadır. Üst katlarda ticari kullanım ise çok az sayıda olup, genellikle büro kullanımı şeklinde olmaktadır. Kent merkezinde Yeni Mahallede Çarşamba günleri kurulan gıda ve hazır giyim ürünleri satılan pazar alanı bulunmaktadır.

İlçede ticaret ve turizm henüz istenilen düzeye gelmemiştir. İlçede var olan turizm kaynakları ve özellikleri hakkında detaylı incelemelerin yapılması ve elde edilen bilgilerle hem yöre halkının hem de ilçeyi ziyaret edenlerin bilgilendirilmesi ve reklamının yapılmasıyla insanlar turizme teşviki sağlanabilir ve turizm istenilen düzeye

çıkarılabilir. İlçedeki en önemli turizm kaynağını Kastro (Çamlıkoy) Tabiat Parkı ve yeni bulunan sıcak su kaynağına bağlı olarak yapılacak olan termal köy oluşturacaktır

İlçe merkezinin düz bir alanda kurulmuş olması ve konumu itibariyle gelişmiş bir sahada yer almasına bağlı olarak ilçede ulaşım gelişmiştir. İstanbul-Kırklareli illerinin bağlantısını sağlayan ulaşım güzergâhının üzerinde yer alması ulaşımın oldukça kolay olmasını sağlamıştır. Ayrıca Saray ilçesine demiryolu ile ulaşım 23 km mesafede yer alan Çerkezköy Tren İstasyonundan sağlanmaktadır. Çerkezköy-İstanbul hattı yaklaşık 2 saat sürmekte ve her gün 3 gidiş 3 geliş olmak üzere 6 ayrı sefer düzenlenmektedir. Ancak uzun süre yapılan tadilat dolayısıyla hizmet verilemeyen demiryolu yeniden ulaşımına açılmıştır.

4.2. ARAŞTIRMA SAHASININ TEMEL SORUNLARI VE BAŞLICA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İnceleme alanı Türkiye Deprem Bölgeleri haritasına göre 4. derece deprem bölgesinde yer almaktadır. Türkiye'nin aktif deprem bölgelerinden biri olduğu gerçeği hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla yatırımlar yapılırken, o bölgede kentsel gelişmenin planlanması kaçınılmazdır. Özellikle inşaat sorunları ile ilgili olarak yapılacak yer seçiminde, bölgenin jeolojik yapısının ve jeofizik-jeoteknik özelliklerinin yanı sıra, depremselliğinin de çok iyi bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Etkin deprem kuşakları üzerinde kurulması planlanan yapıların depreme dayanıklı olarak projelendirilmesi için “Deprem Risk Analizi” çalışmasının yapılması bir zorunluluktur. 17 Ağustos 1999 Marmara depremi sonrasında bölgede inşaat sektöründe bir reform gerçekleştirilmiş ve Yapı Denetim adı altında bir kurum inşaatların denetimini yapmaktadır. Böylece hem kullanılan malzemeler açısından çürük binaların yapılmasının önüne geçilmiş hem de dikey yönde gerçekleşen kat sayısı da denetim altına alınmıştır. Ancak bu durumu gereksiz ya da masraflı bulan bazı vatandaşlar kaçak yapıların inşasına başvurmaktadır. Böylece sadece kendilerinin değil aynı zamanda yakın çevrede ikamet eden kişilerin de hayatlarını tehlikeye atmaktadırlar. Bu nedenle denetim işleri sık ve düzenli yapılmalı ve bu sorunlar önlenmelidir.

Saray’da, kış ve ilkbahar mevsiminde artan yağışlara bağlı olarak Galata deresi üzerinde yaşanması muhtemel taşkınlar bir diğer sorundur. Son yıllarda meydana gelen

taşkınlar can ve mal kayıplarına sebep olmuştur. Ancak yapılmakta olan ıslah çalışmasıyla yüksekliği 3 metreyi bulan beton duvarlar inşa edilmektedir. Böylece dere kenarındaki tarım alanlarında ve yerleşim alanlarında oluşabilecek taşkın riski ortadan kaldırılabilecektir. Ancak bunun yanında belediyeler tarafından şehir planlanması yapılırken taşkın riskinin olduğu alanlar imara açılmamalıdır.

Yörede iklim şartları ile ilgili en önemli sorunlarından biri yaz aylarında etkili olan kuraklıktır. Bu nedenle tarımsal üretimin sürdürülebilmesi için yaz mevsiminde sulama ihtiyacının giderilmesi gerekmektedir. Kuru tarım alanlarının fazla olması tarımsal üretimdeki verimin düşük olmasına sebep olmaktadır. Bu sorun Ergene ve Galata deresinin sularının depolanması ve su ihtiyacının arttığı zamanlarda kullanılmasıyla giderilebilir.

İklim şartları ile ilgili en önemli sorunlardan bir diğeri de, bitkilerin filizlenme dönemlerinde görülen don olayıdır. Kış mevsiminin beklenen sertlikte geçmemesine bağlı olarak erik, vişne, kayısı gibi ağaçların erken çiçek açması ve sonrasında görülen soğuk ve rüzgârlı havalar bu çiçeklerin dökülmesine sebep olmakta ve böylece istenilen verimi engellemektedir.

İklim koşullarından kaynaklanan bir diğeri sorun bazı yıllarda kış mevsiminin uzun ve sert geçmesine bağlı olarak kar yağışının fazla olmasıdır. Bu durum özellikle ulaşımı güçleştirmektedir. Ancak bu durum daha çok önceki yıllarda görülmekteydi. Son yıllarda iklim elemanlarında görülen farklılaşmaya bağlı olarak bu duruma pek fazla rastlanılmamaktadır.

Beşeri çevre özellikleriyle ilgili olarak yaşanan en önemli sorun göçtür. Araştırma alanında ekonomik kaynakların yetersiz oluşu, arazinin artan nüfusun ihtiyaçlarına cevap verememesi işsizlik sorununu artırmıştır. Bu nedenle geçim sıkıntısı çeken aileler, iş bulma ümidinin yüksek, yaşam koşullarının daha iyi olduğunu düşündüğü yakın şehirlere göç etmektedirler. Bu durumun önüne geçebilmek için sahadaki ekonomik faaliyetlerin iyi planlanması ve potansiyel kaynakların doğru bir şekilde değerlendirilmesi atılacak önemli bir adımdır.

Beşeri özelliklerle ilgili bir diğeri sorun sağlık hizmetleridir. İlçedeki Aile Sağlığı Merkezi ve sağlık ocaklarının dışında, hali hazır yapılan yeni hastane gerekli donanımına sahip olmadığı için şu anda ihtiyaçları karşılayamamaktadır. Doktor sayısı oldukça

azdır. En basit ameliyatlar bile yapılmamakta olup hastalar genelde çevre hastanelere sevk edilmektedir. Önemli sağlık sorunları yaşayan halk yaklaşık 19 km mesafede bulunan Çerkezköy Devlet Hastanesinde ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bunun önüne geçilmesi için doktor sayısı arttırılmalı ve gerekli aletler tedarik edilmelidir.

Araştırma sahasında bir diğer sorun da eğitimidir. Gerek ilçe merkezi gerek bütün mahallelerdeki okullarda eğitim kalitesinin arttırılması için eğitimde modern araç gereçler kullanılmalıdır. Ayrıca ilçe merkezinin dışındaki mahallelerde okullar hızla artan nüfusun ihtiyacını karşılayamamaktadır. Özellikle buralarda liselerin bulunmaması nedeniyle buradaki öğrenciler ancak merkeze gelerek eğitim görebilmektedir. Bu da zamandan tasarrufun önüne geçmekte ve özellikle kış şartlarında bu öğrencilerin gidiş ve gelişleri ciddi anlamda sorun teşkil etmektedir. Bu yüzden öğrenci sayısının fazla olduğu yerleşmelerde liselerin yapılması önemli bir adım olur.

Araştırma sahasında tarımsal faaliyetlerde suni gübre kullanımı da bir sorun teşkil etmektedir. Sahada hayvan gübresi pek kullanılmamaktadır. Bu durumda suni gübre kullanımının aşırı bir şekilde artmasıyla beraber toprakta kirlenme meydana gelmekte ve toprak verimsizleşmektedir. Bu nedenle çiftçiler bu konuda bilgilendirilmeli ve doğru bir kullanım sağlanmalıdır.

İlçedeki diğer bir sorun da başta Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi ve diğer sanayi alanlarında çalışan işçilerin işe gidiş ve dönüş zamanlarında işçi servislerinin yarattığı trafik sorunudur. Ancak Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından yapımı kısmen de olsa tamamlanan bölünmüş yolun yapılmasıyla bu sorunun önüne geçilmiştir.

Bunun dışında sahada göze çarpan önemli sorunlardan biri de çöp sorunudur. Doğaya atılan farklı yapıdaki atıkların doğada ne derece etki yaptığı ve ne kadar sürede kaybolup doğaya karıştığı hususunda halk bilinçli olmadığı için doğa insanlar tarafından bilinçsizce kirletilmektedir. Bu da güzel bir yaşam alanı olarak kullandığımız başta doğaya sonra da kendimize zarar vermektedir. Bu durumun önüne geçmek için halk bilinçlendirilmeli ve farklı yapıdaki atık maddeleri için farklı tip kutular kullanılarak atıkların geri dönüşümü sağlanmalıdır. Böylece hem kendi yaşam alanımız temiz olur hem de gelecek nesillere güzel ve temiz bir yaşam alanı bırakırız.

Sonuç olarak Çerkezköy ve Çorlu ilçelerinde gelişen sanayi faaliyeti gerek ulaşım gerekse de çeşitli teşviklere bağlı olarak bu alanla sınırlı kalmış ve kuzeye doğru

gelişime imkan vermemiştir. Bu nedenle ilçede tarım ve hayvancılığı faaliyetleri ön plana çıkarılmalıdır. Tarım ve hayvancılığın önemli bir faaliyet alanı haline gelmesi için halk bilgilendirilmeli, entansif metotların uygulanması sağlanmalı ve kredi verilerek halk desteklenmelidir. Bunun yanında tarımsal ve hayvansal ürünlerin değerlendirilebileceği fabrikalar kurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akkaya, Tayfun, *Göç ve Değişim*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayın No: 2573, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1979.
- Altın, Necati Bekir, “Geçmişte Günümüzde ve Gelecekte Trakya (Trakya’da Yerçekillerinin Neotektonik Dönem Jeomorfolojik Gelişimleri)”, 28. *Coğrafya Meslek Haftası Bildiriler*, İstanbul 2000.
- Ardos, Mehmet, “Jeomorfoloji Açısından Türkiye Ovalarının Oluşumları ve gelişimleri “Karaman çevresi ve güney kesimlerinde Karstlaşma ve Karstik Şekiller”, *İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, Sayı: 1, 1985, 116.
- Ardos, Mehmet, *Türkiye Ovaları I*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 3737, İstanbul 1984.
- Arıncı, Kenan, *Türkiye’nin Kıyı Bölgeleri*, Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum 2011.
- Atalay, İbrahim, *Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası*, Meta Basım Matbaacılık, İzmir 2011.
- Balı, Sibel, *Yaşlanan Nüfusun Makro-İktisadi Tesirleri: Türkiye Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2005.
- Başar, Emel, *Demografiye Giriş*, Gazi Kitabevi, Ankara 2010.
- Beksaç, Engin, “Saray’ın Kültürel Kimliği ve Erken Tarihi Mirası”, 1. *Saray Tarih ve Kültür Sempozyumu (2 Haziran 2010)*, İstanbul 2011.
- Bulut, İhsan, *Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları (Ziraat Coğrafyası)*, Gündüz Eğitim Yayınları, Ankara 2006.
- Çalık, Sıddık, *Çirmen Sancağı Örneğinde Balkanlar’da Osmanlı Düzeni (15. –16. Yüzyıllar)*, Ankara 2005.
- Çınar, Ali Osman, “19. Yüzyıl Ortasında Saray Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısı”, 1. *Saray Tarih ve Kültür Sempozyumu (2 Haziran 2010)*, İstanbul 2011.

- Denker, Bedriye Tolun, *Yerleşme Coğrafyası (Kır Yerleşmeleri)*, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2275, Coğrafya Enstitüsü Yayın. No: 93, İstanbul 1977.
- Doğanay, Hayati, *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 5. Baskı, Pegem Akademi, Erzurum 2011.
- Doğanay, Hayati, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Pegem Akademi, Ankara 2014.
- Doğanay, Hayati - Özdemir, Ünal - Şahin, İbrahim Fevzi, *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, 7. Baskı, Pegem Akademi Salmat Basım Yayıncılık, Ankara 2015.
- Doğanay, Hayati, Zaman, Serhat, *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Güncellenmiş 4. Baskı, Pegem Akademi, Erzurum 2013.
- Doğanay, Serkan, Alım, Mete, *Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Pegem Akademi, Ankara 2016.
- Dönmez, Yusuf, “Trakya Bitki Coğrafyasının Ana Hatları”, *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 1972.
- Dönmez, Yusuf, *Trakya'nın Bitki Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü. Yayını, İstanbul 1990.
- Erhan, Kübra, *Mecitözü İlçe Merkezinin Coğrafyası*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Erzurum. 2007.
- Erinç, Sırrı, *Klimatoloji ve Metodları*, Genişletilmiş 4. Baskı, Yayın No: 276, Coğrafya Dizi No: 1, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1996.
- Erinç, Sırrı, *Vejetasyon Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Yayını No: 2276, Coğrafya Enstitüsü Yayını No: 92, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1977.
- Erol, Oğuz, *Genel Klimatoloji*, 8. Baskı, Çantay Kitabevi, Ankara 2010.
- Garipağaoğlu, Nuriye, *Türkiye Ortam Sorunları Coğrafyası*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011.
- Gökbilgin, Mehmet Tayyip, “Kanuni Sultan Süleyman Devri Başlarında Rumeli Eyaleti Livaları, Şehir ve Kasabaları”, *Belleten*, 10(78), Ankara 1956.

- Göney, Süha, *Şehir Coğrafyası*, 1. Cilt, 3. Baskı, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2908, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 2274, Coğrafya Bölümü Yayın No: 91, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1995.
- Gümüşçü, Osman, *Tarihi Coğrafya*, 1. Baskı, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2006.
- Günay, Ahmet, *Tekirdağ'ın İklim Özellikleri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fiziki Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul 2007.
- Güngördü, Mutlu, *Marmara Bölgesinin Bitki Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi, Basım Evi ve Film Merkezi, İstanbul 1999.
- Hadimli, Halil, *Hınıs Kasabası'nın Coğrafyası*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2001.
- Hoşgören, Yıldız Mehmet, *Jeomorfoloji Terimleri Sözlüğü*, 1. Baskı, Çantay Kitabevi, İstanbul 2011.
- Işın, Mehmet Akif, *Eski Çağlarda Saray*, Yöre, 89/92, İstanbul 2007.
- İnandık, Hamit, *Akarsular ve Göller*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayın No: 28, İstanbul 1964.
- İnandık, Hamit, *Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü, Baha Matbaası, İstanbul 1965.
- Kahraman, Seyit Ali - Dağlı, Yücel, *Seyahatname*, Cilt 6, İstanbul 2002.
- Kaymaz, Kıvanç Çağlar, *Camili (Macahel)'nin Coğrafi Etüdü (Artvin-Borçka)*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012.
- Kiper, Tuğba - Özdemir, Gülen - Sağlam, Canan, *Saray İlçesi Ve Yakın Çevresinde Turizmin Gelişimi Ve Yerel Kimlik Ve Peyzaj Değerlerine Etkisi (Tekirdağ Değerler Sempozyumu)*, 2. Cilt, Tekirdağ 2010.
- Koday, Saliha, "Dadaşköy Meskenlerinin Coğrafi Şartlarla İlgisi", *Fen Edebiyat Fak., Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi*, Sayı: 21, 1995, 25.
- Koday, Zeki, *Arhavi Çayı Havzasının Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi Yayın No: 34, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 100, Araştırma Serisi No: 71, Erzurum 2003.

- Koday, Zeki, *Hopa İlçesi'nin Coğrafyası*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1995.
- Mater, Barış, *Toprak Coğrafyası*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2004.
- Oakes, Harvey, *Türkiye Toprakları*, Ege Üniversitesi Matbaası, Türk Yüksek Ziraat Mühendisleri Birliği Neşriyatı, S.18, İzmir 1958.
- Oflaz, Kenan, *Tekirdağ İlçelerinde Kırım Girayları, I.Tarih ve Kültür Sempozyumu (2 Haziran 2010)*, İstanbul 2011.
- Özdemir, Mustafa, *Bolaman Çayı Havzasının Coğrafyası*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002.
- Özdemir, Mustafa, *Mesudiye İlçesi'nin Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi Yayın No: 1216, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 146, Araştırmalar Serisi No: 122, Erzurum 2017.
- Saya, Ömer, Güney, Emrullah, *Bitki Coğrafyası(Ders Kitabı)*, Nobel Yayın No: 1615, Sosyal Bilimler: 99, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2011.
- Saya, Ömer, Güney, Emrullah, *Bitki Coğrafyası*, Yayın No: 964, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2014.
- Sevindi, Cemal, *Sarıkamuş'ın Coğrafi Etüdü*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1999.
- Tandoğan, Alaettin, *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, Trabzon 1998.
- Tanoğlu, Ali, *Nüfus ve Yerleşme*, 1. Cilt, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 1183, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Neşriyatı No: 45, Beha Matbaası, İstanbul 1966.
- Tümertekin, Erol, Özgüç, Nazmiye, *Beşeri Coğrafya*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2002.
- Uslu, Orhan, *Turizm ve Çevresel Etkileri*, Turizm ve Çevre Konferansı, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara 1990.
- Yarcı, Güler, “Osmanlı Mülkî Teşkilâtında Saray Kazası (18.-20. Yüzyıl)”, *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırma Dergisi*, 2(1), 2011, 22-25.

Yıldız, Özlem, *Saray (Tekirdağ) Kuzeyindeki Manganez Oluşumlarının Jeolojik, Petrografik ve Jeokimyasal Özellikleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli 2012.

Zaman, Mehmet, *Tonya İlçe Merkezi'nin Coğrafi Etüdü*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Erzurum 1993.

Faydalanılan Raporlar

Direkçi, Güler, *Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Tekirdağ Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Hizmet Binası Jeolojik-Jeoteknik Sondaja Esas Zemin-Temel Etüdü Raporu*, Kaynarca Mühendislik, Tekirdağ 2015.

İller Bankası Anonim Şirketi Mekânsal Planlama Dairesi Başkanlığı Saray (Tekirdağ) İlave + Revizyon İmar Planı Araştırma Raporu, İller Bankası, Ankara 2015.

İstanbul Tıp Fakültesi Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Anabilim Dalı Tekirdağ Saray Ayaspaşa Mahallesi Sondaj Raporu, İstanbul 2015.

Kaynarcalıdan, Güler, *Saray Ayaspaşa Eğitim ve Kültür Hizmetlerine Yardım Derneği Sahasına Ait İmar Planı Tadilatına Esas Jeolojik - Jeoteknik Etüt Raporu*, Kaynarca Mühendislik, Tekirdağ 2011.

M.T.A. Tekirdağ Saray-Edirköy-Küçükyoncalı-Sefaalan sektörleri kömür jeoloji raporu 1986.

Türkiye İstatistik Kurumu verileri

Saray İlçe Brifingi (2016).

Meteoroloji Genel Müdürlüğü

İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Faydalanılan İnternet Siteleri

<https://www.trakyanet.com/> (Erişim Tarihi: 30.09.2018).

<https://www.saray.bel.tr/> (Erişim Tarihi: 28.01.2018).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Saray,_Tekirdağ. (Erişim Tarihi: 28.01.2018).

<https://www.tekirdagsaray.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 28.01.2018).

<https://tekirdag.tarim.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 28.01.2018).

<https://www.tekirdag.pol.tr/saray/> (Erişim Tarihi: 28.01.2018).

<https://tekirdagsehri.blogspot.com.tr/p/saray.html> (Erişim Tarihi: 28.01.2018).

<https://tekirdagprovince.blogspot.com.tr/p/saray.html> (Erişim Tarihi: 28.01.2018).

<https://www.tuik.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 28.01.2018).

<https://www.academia.edu.tr/> (Erişim Tarihi: 05.01.2019)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Samed ÖZDEMİR
Doğum Yeri ve Tarihi	Sarıkamış /16.09.1992
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü (2011-2015).
Y.Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	ozdemir_3659@hotmail.com
Tarih	11.06.2019